Оссолінсъкі колекції.

CD – диск виконано в рамах угоди укладеної з квітня 2004 р. між Львівською науковою бібліотекою НАН України у Львові і Національним Закладом ім. Оссолінських у Вроцлаві.

Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy. Oddział Rękopisów.
Zespół (fond) 4.
Zbiór rękopisów Biblioteki Baworowskich

Dział (opys) 1

274. Miscellanea 1602-1658.

STRONY NIEZAPISANE NIE ZOSTAŁY ZDIGITALIZOWANE

Львівська бібліотека
АН УРСР
ВІДДІЛ РУКОПИСІВ
Бабок 284

No 2774. II. f 50.

23 988.

III. E. 2

XV

Propositia Seymu 1645 Pana Jerzego Ossolinskiego Kanclerza wielkiego Koronnego.

Ktokolwiek na dawne y teraźnieysze wielkich Państw y Monarchij powzy
rostutie, przyznać musi ze ich odmiany y całe ruiny z nieuważnych Pro-
positiy, z nieporządnych publicorum consiliorum pochodzą, conclusiy tym
przeczey im okazali wystawiona wam się musi fabryka; gdy ani bespie-
cznego gruntu porywczy nie dobierze Architekt, ani porządnego nieomy-
sli nakłycia od nagle następuiących burzliwych niepogod. Porwie się
ktorykolwiek Pan lub Rzpta na niezgruntowaną trudney mprzeyśro-
positią, zawsze skwapliwą, bez opadrzenia mediorum do końca wszyst-
kich rad, ledwo co zebie do zamysłoney przystępować exequcyi, prze
mu się rozłożone per inuiriam miejsc powzną, szyki, y wszelkie vstępo
wać in perniciem zamysły, z ktorych rozszerzenia Państwy nieśmier
telney sławey świata oczekiwał. Nieznayduie się, aby w przezornym
J.K.M. panowaniu error iuss to trzyna sty Seym iako sterem tey Rzpty
władnie, nigdy na lekko na szykowanych, fuco et calamitosis pokry-
tych, zawsze na vważnych dobrze rozrzinowanych Propositiach zdrowia
y całość Państw swoich gruntował conclusye, zgody stanow Koronnych
według praw Oyczystych stosuiąc. Bacznie vważyć ze wszelka około ca
łości Oyczystey deliberatia zasadzać się ma na rozsropnym wobronie
granic męstwie, y na vtemperowaney w rządzie domowym sprawie-

chwosci.

BIBLIOTEKA FUNDACYI HR. BAWORSKIEGO

słiwości. Tych czterech wysokich cnot równe temperamentum, zatrzymuie
tak crassa Imperiorum corpora, te są Rerumpublicarum elementa, których
gdy iednego nastąpi prædominium, łacno fatalem narodu każdego osią
dzie periodum. Śmiertelny to iusz v każdego Państwa rece pułs bije,
gdy tie albo zbytnia porywczość, do niepotrzebney zwady, albo leniwość
do potrzebney czyiwa obrony, gdy albo nierowna wywazaniu zasług,
albo connivencia rządowa wpokaraniu zbrodni owe miąuales worzą
dzie domowym odprawuie stoki. A wtz gdy humory niestrawne cz-
ciała głowę pełnie, przeklętych diffidencią, y traducią, iako straszny
obawiać się influxiey, na rozerwanie compagis miłością y zgodą społe
czney. Zaczynaią tedy J.K.M. P. Nasz Miłościwy rady, od po-
rządney y dobrze zgruntowaney Dyspozicii woiey Państwa, a życzą
tey Rzpey corpori, trwałego rigorem, y niezmiennej, ab institutis Ma-
iorum pamiętnej iako w Instrukcyach na Sejmiki rozesłanych, tak
y teraz życzy y żąda żebyście Wmm tandem aliquando zowey
generalitatem niedosyć rozyrnienia Pacis conuentis y exorbitowa
nia wynurzyli. Particularia w których by [illegible] przystoyna y podobna
nastąpić mogła satisfactia. Niech ten humor niestrawnością cia-
ła albo złączenie woiey nieturbuie głowey Nasze, niech ie Wmm
zwabi ten pien, o który rozegrana opiera się, prowata, pod ma
szkarą zeh publicy prywatną pokrywaiąc ambitią. Dziwo się
było wprawdzie za dobrowolną J.K.M. prowokacią y Oyco
wskim ofiarowaniem zaraz na Sejmikach to mianował,

lecz

leoz y teraz hętnie rad vsłyszy J. K. M. to tak dawno innominatum desiderium, do ktorego stosował swoię wolą y declaratią Łańską, nico mylnie będzie, ile podobieństwo, przystoyność y sama Stanow Koronnych pozwoli zgoda.

Gdy tak Wmć całey Rzeczypospolitey porządnieyszemi wspomnionemi związkami stringens tompagem, kiedykolwiek J. K. M. ze tą zgodą y iednością przystąpi zechcie, do zatrzymania przywroconey temu tak wielkiemu Oyczyznie swoiey ciału temperatury. A naprzod wzbudzicie Wmć rozsropne y nieporywcze mądrych dowodow swoich męstwo, pogląchaiąc nieodstąpionym okiem po wszystkich tey Rzpty granicach, nie krzątaiąc tego około ad populum nouitatis titulo: gdy Wmć przezorny Pomazańca Bożego wsądek przed oczy kładzie ieko straszne między Seymem a Seymem bez wszelkiey gotowości Oyczyznej odwleczenie, pod te mianowicie teraźnieysze bliskich nieprzyiaznych narodow maximy, ktore ieśli nouitatem sapiunt, czyli nie, sprawdzać nie na Seymikach naszych pewnie niebędą. Niemieli Grzodkowie nam ordinarium na vdanie praesidium, niemieli ordinaryney woyskowey zwierzchności, patrzyli też często ledwie nie nad samą wisłą na straszne Boganskie pozogi: Krzemieniec między ostatniemi ukraińskimi ledwie Zamkami, nastąpiła za świątobliwych W. K. M. Pana Ocica Miłościwego Grzodkow szczęśliwa nouitas pozdy

przodko-

szeroko Rzpty osady, na one ledwie lekkim Kozakom wiadome wro-
zyska. Bog tam swiat w obecney hic miel odmianie, niehoze sie z
swoim porahuie rozsadkiem, ktory immutabilitatis legem stanowic
zamysla; wtey iest wiecznej, ludzkich na narze zle czuwaiacych za-
mysłow wanitatiey. Nie iest to iednak ani sie nazwac moze za-
dna nouitas, rzuka starozytnym naturij prawem nakazanej obro-
y owszem iest congenita nietylko rozumnym ludziom, ale y bestyam
antiquitas. Acieycie tedy Wmm nie na discursach, ale na gun-
townej radzie zasadzic bespieczenstwo swe wolne y cantissimo-
rum pignorum wtym powszechnym skrytych a nie przez
ale Woyskami calemi classicum trabiacych narodow przy gra-
nicach Rzpty zapale, doczymac. J KM do tad zaslaska y ofia-
rznosciq Boska, nietylko calosciey, ale y oczasow poddanych
swych, feret napotym cokolwiek szczez Boze male porita Reipublica
odbiezenie y powab takowych samriadow przynienie ztąd tera-
zniejsza, wczesna, protestatia, ze nie z Do KM przyczyna będzie
ni czasu puszczony publicae salutis. Do tych czesci Proporitiey
należy, potoczuych krajow Ruskich obrona, za ktorym w tak
glębokim pokoiu długie Rzpty Prowincye debitentur. Wiel-
ki to byt bespieczenstwa tameczuego w wielu conceptah fun-
dament, odstawanie vprominkow Tatarom, ktore oni tineen-
ci krzyąc vocabulo pospolstu haraczem nazywaią. Chodzita

ta

ta Narodu Naszego ostawiona przed wszemi Narodami nowota,
puki iakikolwiek lubo nie Watahom y Bezbaszom przynamniey ca:
łey Ordzie przygaszała pragnienie łupow y plonu naszego. Gdyż
gdy cały Krym ledwie nie rzlałem tego co Vpominki ochłoszi na nar:
rze, nawzaytkie następowac perniciem. Puszcza to J.K.M. pod uwage
Stanow Koronnych, ieśli przy tey obedzie a oraz straszliwym wariantis
fortuna belli eventicie zostawał y mogły sie rzkody dokupowac, czyli przy
łasce Bozey dowiadczonym J.K.M. rzeczeniem, y dzielnością, zatarcia:
ciech wirtugach Oyczyzney Nadzoro y Woyska; tak postąpic, iako
nadet ichbata imienia tych cnych Narodow stawa, iako bespieczen:
stwo Brati Naszy wczesnie, krwi Szlacheckiey nowocta tak wielu
dusz krwia, z Bawiciela Wodkupionych wciężkich okowach
na zgubę Krzesciaństwa do galer Poganskich przykowanych.
Niechce J.K.M. rachunku na strasznym sądzie Bozym oddawac z
tak wielu dusz poturczonych, imię Bozkie bluźniących, niewi
zlezkrwawych do Boga wołających, gotow iest mała gentis sobie
concrechita wtamemi zastąpic pierśiami y tam rzucac wsobdy
zkad wynika niewola, niedałoby sie, odcięte skrzydło wscho:
dniemu wzbijac Sępowi, ale potargane co raz Łakcia y Krzy:
żem pogrązyłyby tego ktorego Brzodkowie zgwałconego
od Brzodkow naszych przymierza y Boga zemsty otrzymała.
Pokazała to sprawiedliwa oraz y wszechmocna ręka, gdy prze:

szłego

złego roku wyrządzanemu poddaństwu, y zapamiętały w swoiey łupiony nasze-
mi vpominkami powinnosciey. woczy puscił Nieskiego Hetmana z mała wprzod
garzką, ieszcze nieskupionego Woyska, stanowił w samych wrotach włosciey
Rzpty głodnego Kniaźmanca, y przymusił latające oko iego, nieslyszanem przy
kładem niewrocie tylko, aleyscie conferre. Zbił za łaską Bożą, szczęściem
J.K.M. Wodz wielki, wielkie Koganskie Woysko, y wycieczke, vromotną, obro-
ść lichym oraczom, a nayostatek pod łokami dirzącym vybom, reliquias effusie
vciekaiących in prædam puszczy, ktora postuga iako y Woyska merentur
sławę, tak y J.K.M. wdzięczney zostawać będzie pamięci, oraz zdrowagatys
z ktorych niektorzy zdrowia swe wdame na tamten rzanc przynieśli, y Woy-
skom raczy niśli Kułkom podobnemi porskami szczupłe publicas vires zmo-
cnili, drudzy ludzie swoie obotnie z ludźmi Rzpty zła, czyli; prochgi na to
samo dostatkow wozich, aby nasze bez vszczerpku pomnażali; Jest za co
Bogu pokorne oddawać dzięki, iest za co y cnemu Rycerstwu przy powin-
nej wdzięczności nieodwłoczną obmyślać nagrodę. Jeżeli hoc nomine
liby, zołd krwie nieoszacowanej szlacheckiej censeri może, a in quantum
z rachunkow Pana Podskarbiego Koronnego pokaże się defekt, nieska, pa, sup:
plere miłości Kraterskiey ręką. A zebyście wmm na oko baczyli, że bespie-
cznie zakopanego pokoiu J.K.M. powierzyć możecie, lubo znaturey, czwi-
czenia, z wrodzonego sławey appetitu, do woiennych bardziey skłonionemu
zabaw, aniżli do gnusnego wołowym cieniu proznowania; A to macie
odwaga, y męstwem Jm zaczętego teraz nieporuszoną, vstropnością,
dokończonego z Moskwą wieczne przymierza. Już dojrzałe owoce stanę:

by

ſy vnilym J. Kmć staraniem, a kilku mieſiący pracą P. P. Commissarzow do tra
ctowania z wielkiemi Portami Moskiewskiego zaraz naznaczonych, zgodne o
tych dwuch Wielkich Monarchiy granice, tak iako czasu swego referrent Wmć
ciwi P. P. Commissarze. A ze wygadzaiąc tychże granic bespieczenstwu, kto
re na oddaleniu iako nayważnieyszym podeyrzanego samsiada od Dnieprow:
wych brzegow y zaporoza za Wisłą przyszło niektorych wostrzey vstąpienie
Moskwey, nieciężko będzie Wmć o przystoyney pomyslne rekompensie, y one
skutecznie visuc tym, ktorzy possessionibus, czesią hereditatis, czesią krwa
wymi nabytych zasługami vstąpic musieli. Szczerkowa będzie takowa, ktora
tak wiele vkroni milionow, iakoby ich na nową z tym narodem woynę tozyc
potrzeba. O co tym gorzey J. Kć Wmć zadac raczy, im strictius obowiązaf
pro Repub: słowo swoie Panskie. Wrzak sam J. Kmć vstąpił dobrowolnie
swych własnych pretensiy, nie chcieycie Wmć, aby znim oraz y krechit swoy
Panski y samychże Braci Wmć stracic miał. Nie tu stawa gorąca za:
trzymania pokoiu wiecznego sobie tudo, J. Kmć, prowocat vtro dziedzicznych
poddanych swoich do Traktatow w Łąkach przymiernych opisanych sam
Senat swoy, sam Hetman Kurlandzkiego excitat; a zeby powinnosciey swo
ie, włożonej dosyc czyniąc vrgeat v samtey stronney, przystąpienie
iako nayprędsze do Commissiey; Ale nadety tak gładko płynącą for:
tuną y pomyslnymi wiatrami nieprzyiaciel, krom dobrych słow nie
własney niepokazuie rzeczy, zkądby się postrzec mogła iego wzaie:
mna do pokoiu skłonnosc. Schodzi iednak niepredzie na sey J. Kmć
y złey miarey byłeście Wmć zlego Seymu vzyli na te Commissyą
takowych.

takowych subiekt, ktoreby y pozytecznie y przystoyne functia na tię włożonąc
prawic mogli. A ieżeli tumpeum requirent, ktcięcie Vmm obmyślić, na szczu-
ste JKM z stołu nieogładaiąc tię dochody nakterych dosyć ieszcze zawisło
ciężarow. Niedotyc vtrzymuie zewsząd miły Oyczyzney stany, potrzebay
Zamku iey tak opatrzyć, żeby apertis valvis zpodzianey okazyey niewpadł w
tpkoyne vzywanie primus occupans, iakoby wodbieżane pustki. Stolica Vw
tow J.K. Nazych Zamek Krakowski, tak blisko granic y odmieniaiących tię
za fortuna, woienną, samsiadow, pociąga oczy Vmm do siebie, potrzebuiąc
inakszego huius Reipub: tacvarii opatrzenia. Dał początek J.Km P. N. M.
z swoiey Krolewskiey prouidentiey wfortificowaniu Zamku tego kon-
czyć nie iako naylepiey, bytcie Vmm zatrzymanie wpotomne lata tak koszto-
wnych operum obmyślić. Smolensk tropheum na wszytek swiat sławne dzieł,
dwuch J.K. nazych nieocszacowany kleinot tey Rzpey koyną, Brata nasz y
krwią odkupiony, ieśli non meretur inakszey opatrznosciey puszczać raczy
JKM na sam Vmm rozadek. Co tię z tamtych dobr do zatrzymania y
restauratiey tey wielkiey fortece okroić będzie mogło, vzna Sejm teraźnie-
szy, zrelatiey J.K. Komissarzow zprzeszłych do destinowanych na to; Opłacane
Infantskie prowincye obserwane a zatym znaczne skarbu iednego tey
Rzpey obarczenie, iak wielkiey v nas zostawa pozal tię Boże consideratiey
nieżyczko rozpoczęci dla dotrzymania wiary wygnancy Brata nasz wszy-
stkich trzech nawodow, żadnego krom słow politowania żadney nieznawaią
cy compassiey, bez opatrzenia, bez nagrody krwawemi karmiący tię Sra-
wy wytwiadczaią, ale y ten iedyn bliski Zamek Dinoburg, vnicum prawa
y possessiey tey Rzpey vestigium opuszczony niefortificowany przed-

dium

praesidium like y to niepłacone wsmotę nam czyni tym większą im bliżey oczuna
przyiacielskich y ich porządnego na gruncie naszym woiennego gospodarstwa
Naprawne tam Zamki, opatrzone, naspizowane, osadzone, przybywa nowych
nad tamą, Dźwiną, y Ewesną, zktorych lekko nie wmomencie czasu mocą
ztego y biednego kawałka zemi wypłynąć Rzpta, będą mogła. Zacząć
radzy J. K. M. żebyście Wmć pilnym okiem nie per compendium obe wrzy:
skie punkta bespieczeństwa spomiey Oyczyzny weyrzeli y one matura deli:
berationе wważyć raczcie. Toć iest fundamentum Rzpty et sine quo non an
te omnia, bez ktorego zdrowia nasze, dostatki nasze, miłe pignora, laves et
penates byłyby szereg Boże post omnia. Obraca J. K. M. Exhortacią, wo:
ią Pańską, do domowego rządu, y nienaganioney sprawiedliwości ten
peramentu, wktorym naprzod deliberatę J. K. M. na Seymiki w instrukcyach
rozkazał ważyć punkt, de modo seruandorum secretorum consilii, nie tay
tenia, abyśćy nakogo tanti criminis zaczął miała inquisitia; ale ponie:
waż per tot exempla constat Wmć, że często granchi publici poni praeiudicia
wynoszone były takowe secreta, aby sposob namowiony był, iakoby napotym prze
pałan niemogły, gdyż J. K. M. nietak fidem wtey mierze obstrictanum Rz
iuramento pertonaw, iako mocnum consultanch tak otworzyły accurat
Niemnieyrza powinność przeciwko Oyczyznie, zatrzymywać zalwszancie
starożytne iey instituta, à otchłanie na tę, iedyną, tanti corporis compagem,
y tak rozległych Prowincyi vinculum nie następować. Wszym peccant ij, kto
rzy na Seymowe zgodne placita, y znich promanantes factiones, bezprawn
ną płacath prawem nieważnych zanoszą, protestatie. Przestrzega
J. K. M. że to iest nayszkodliwszy początek rozerwania szereg Boże tey

Rzpty

Rzeczy pospolitey ktora ztak wielu zlozona narodow, samego tylko Seymu nie-
wzruszona powaga swoie zatrzymuie vndatem. Patet kazdemu campus na na-
stepuiacym seymie reputandarum rationum kazdego facti auctoritate comiti-
ali sanciti, nich bedzie eiusdem interpretari, cuius et condere, inaczey targac
by sie, mutiarz ta iednon na ktorey wrzytkiey Oyczyzny zawisla za-
Wyciaga y to sprawiedliwosc w rzadzie domowym, zeby niektore pospolstwo
tot oneribus obciazone, na nasze dostatki, piechoty, zbytki, krwawie robiące
a ile dobra Bogu obwnie pospolitey poswięcone niekyly do ruiny, y ostat-
tniey zguby przywiedzione. Do czego yz za wzglądem tych rzeczy
stemi powagami po Koronie przechodzeniem przychodzi, zaczą Km
bycie Wmm tandem aliquando znaleźli sposob skuteczny zatrzymania
Woyska przy granicy, a taki ktoryby non attrahat co raz wolosci bogranicznych
za ktorych skutkiem y spustoszeniem kurczyc by sie, mutiarz granice Rz,
a zatym bespieczenstwo y dostatki nasze. Desti hibernorum nomen homuspe
netrativo straszne, więc ie niszym skrzcie titulem, byle samę rzecz otrzymaly,
groźy podczanych niebo przenikaiących. Sprawiedliwosci ey podlega aqua
verum za dobre pieniądze towaru commutatio, wromota y hanba wspomnie
co za quisquilias od zadroziem cow bierzemy, za potrzebne nam towary, nasze,
per summam iniuriam y dla lichwia rzow bezbozuych, ktorzy ordinatia, po-
rzanną mennicę swemi co raz turbuia, waprzebensiey zasadzonemi pre-
tensiami, nieb Wmm nuszy pomiewisko, na ktore przychodzi Oyczyzna
nasza y swiata wszytkiego, scieyuż porzanna, tu chwalebnus tomuio pos-
nowic Slennie Rzpty ordinatia, z ktoreyby nietylko wromotey y szkodey
wzsta, ale pozytku znacznego przykładem porzadnych Rzpt nabyla.

Obeine

Obecne sprawiedliwosciey domicilium dotąd zatrzymuie swoię Tribunał po-
wage, poki cudzy Jurisdictiey do swoich niebędzie pociągać gmahow. Sz:
petna zaprawcę tam excelso subsellio, gdy zniego co raz rozne decreta ne
sprawah nienależytych ferowac, iako zbiegi iakie wyciągaią Jurischictię, mo
rzące ię y kassuiąc, zabiegac potrzeba tey matce, od ktorey spłodzona ta cor:
ka, zeby niewczym non prostituat przyzwoytosciey: Jest to także Komisar:
skie wrozgranicżeniu dobr Rzpty z Szlacheckimi decreta maią bydz sta-
tecznie zatrzymane, ale kiedy ziawna, a co raz więtrzą na zoznych mie-
scah wynikaia patrimonii publici krzywda: Zacna J.K.M. ktorych to iest
zarług y nagrod iedyny deponit obyczie, rzetelny sposob zabieżenia fer-
rom wtakowych sądach znaleźli y indemnitati publica prospicere zechcą,
Po tu Seymowe subsellium, ktore vindicat naywiększe publiczne y pri:
watne krzywdy krwią, do Boga wołaiącą, zapieczętowane samo prote-
statur, ze nie przez co inszego, tylko przez zagęszczenie remissy y spraw
skarbowych nieryfta, sądzie odnoszą satisfactią: Zaczym po sukce
rszy proponowany sposob, y teraz J.K.M. Wmm nieufare rzuzy, zeby
po Seymie Deputaci veniuą Ordinis przy boku J.K.M. zasiadaiąc, ta:
kowe sprawy przez dwie albo trzy niedziele odsądzali. Seymowy czas
samym criminałom zostawiwszy: Niesłuteczna tam sprawiedliwosc
gdzie niemc decreta na samym tylko delitescunt papierze, bez wszel:
kiey exequtiey, bez ktorey. Regna nie niesą, tylko magna latrocinia,
Poyrzyiąc Wmm po wszytkich tey Rzpty stanach, iako wyzwczana Infami
sow invectivom intorcntia wtey nadzieię grzeszących zemi exe:
guutiey nieboią, porzuć wspomiech one poczciwych przodkow naszych

obyczaiow

ohydy, ktorym piaculum bylo cum infami conuersari, połamane prawa pospolitego de complicibus dispositie co zatym za bespieczenstwo Wmm samych, y dobr Wmm, iesli nie chcurem, przykładami wodzah thwiącemi, ścieżac się nawzayc a nie dawac okazicy młodzi naszey do odbiezenia cnoty, cum vitia poscunt. Zatrzymywa y to sprawiedliwosc wolętą, gdy przez nie wstrętliwy ambitum, na przody Ziemskie targaią się electie, a zatym post illud lat ważowac muszą, tu sie tha, nieżyc Wmm zabiczeu rzeczą: mu się per nefas złemu, ktore częstokroć krwią się oblewa Brzterską, Tu stawa Proporitia J. K. M. dobro postponie zahodząca, Wmm nasze będzie, tak wstrętnego, tak czułego Pana y Wodza sequi manuductiw, a odłożywszy na stronę wszelkie priwaty przykładem J. K. M. publice ance omnia wygodzic zaluei. Ta iest suprema lex, ten cel wszytkich deliberatiy, to cynozura zeglarstwa naszego, wtey nawie Rzpty nieustannie zmiennosci świata tego morze przebiegaiących; Niepadnie mnie mam pod naganę żadnego censora, że J. K. M. nieccstuie Principem ani: mis publicis przefert Patrem priuatis, a iakoż się niema ozwać twarda miłość ku iedynemu synowi in spem tey Oyczyznej spłodzonemu trudno Oycowskie oderwać oko, od onego tak miłey małżonkiey potomka, Tego rzeczenie y opiekę po Bogu tey Rzpty J. K. M. oddawać mamy, nakto ry wiernym ku krwi P. P. swoich affekcie żadna niewdzięczności nie: padła zmaza. Nie niewątpię, że Wmm y te immaturam ierzące afe ma: gna ponderem in dolem vmiłowawszy zechcesz do pomoc J. K. M. woyewo: skim pielęgnowaniu, a zopłakanych po świątobliwey matce pozostałych wakantiy vdzielić cokolwiek dozwolisz na opatrzenie minorennis status

iego

daiąc periodum voto includit, aby taka od Wmć zgody we wszystkich Rzeczpotrzebach odniosł conclusia, takim affektem y vprzeymością, do vwagi y wszystkich stanow obu podawał racyy proportią.

Respons Posłom na tymże Seymie.

Vstępuie zalobnachmurzą, gdy słońce nasze na samo publicii consilii południe po swoim pogląda horyzoncie, zapamiętniwa pamiętnieyszym przyrzłym straty, prodiga swego własnego zdrowia dla dobra pospolitego dobrotliwego Pana ręka, a ledwo co onievrociate otarszy oczy, naszym tomności y witanie wiernych poddanych wesołe vspuszcza promienie. Boć to iest bydź Oycem nie Panem, wszystkie iakoż swą mych dziatkach powierzonych sobie do rządu narodach posiadać pociechy, y owszem to iest bydź Panem zwyciężywszy ochocze nieprzyiacioły swe własne dla dobra pospolitego zwyciężać affekty, niech się wstydzi Grecyą z swoim Agamemnonem, poświęcone publice salutі corki, tak niewieścią, twarzą, zatuszącym że ią, aż przed światem zakryć musiała rozwodnego malarza ręka, niezwyciężona niech vznawa stateczność J K Mci P. N. Miłościwego, ktoryżadnego żal, żadna przeciwność, od obecnego obmyślawania boni publici odwrocić niemoże. Przypuszcza y teraz serce Królewskie vprzeymie od wiernych poddanych pohodzącą, consolatią, samo ich na ten plac zgromadzenie przy dobrym zdrowiu y pomyślnym pozostałych Braci, w spokoynym Wm rządzie powodzeniu za nayprzednieyszą, sobie mnimaią pociechę. A corz gdy obaczy że conatus Wmć wzgodnieyszą zforze tey Rzpltey z drugiemi stanami tam się obracać będą, gdzie zatrzyma-

nie

iego. Takową WMM. Pęcku miłemu Synowi, y ręki podanie porwie całe Oyca
wskie serce, y do dalszych prac około dobra pospolitego powabi. Będzie zaiste
będzie twórki, gdy J.K.M. obaczy w tey Oyczyznie Macierzyńskie ku iedyne
mu synowi swemu serce. Po tegoż affekcu z Xiężną Jeymią Neyburs
ską, obracać J.K.M. raczy, gorąco żądaiąc, żebyście WMM według Pakt,
J: pamięci z Panem Oycem J.K.M. zawartych, y wiątobliwie przez Brzod
ki nasze poprzyrzeczonych posag iako y inszym Krolewnom do Xięstw odda
wać; Servitet to nietylko do powinnej przeciwko zmarłemu J.K.M. Swia
tobliwemu Rodzicowi, które łaskawe, pokorne, szczęśliwe nad nami panowa
nie nayposzlejszą opowiadać będzie potomność, wdzięczność swoią ale y do
reputacyey v postronnych tych cnych narodow, y do obawiania tak zacney
w Europie Familiey; z ktorą przez to Małżeństwo do osobliwey Przy
przyiaźni Przyiaźnicy; Nieprzepomnieycie WMM. staraniey w przestan
ia J.K.M. gratitudine correspondencyey będzie; nie niewątpi J.K.M. wpamięci
y pomnożenie rzeczonych stołowych dochodow przez Commutacyą z Panem
Woiewodą Krakowskim, na insze dobra dobrego dziedzicznych, przy Xię
stwie Wieluńskim leżących, ktora żeby bez zwłoki naznaczona y prowen
tamecznie tu liquidowane bydź mogły J.K.M. żądać raczy. A że nie przy
zwoitego Wielkim Monarchom nad compassią y łaskawość, niebędzie WM
dziwno że J.K.M. respectuiąc attritas temi tegoczesnymi Woynami
facultates Jeią do Swoie onego postulatum WMM. nieprzestawa za
lecać. Ze za, na ten czas J.M. y iego Kaiaśniey rzeczy domu dezidera
tore iako Przyiaciel nieobciążliwe, nie niewątpi że od WMM. życzliwym
będą, przyięte affectem. A J.K.M. iuż ostatniey Propozycyi swoiey żąda

daiąc

nie drogo nabytego przy niepoięty błogosławieństwie Boskim od J.K.M.
aurea pacis Oliynotu, nie per socordiam y priuatnych Zyskow respekty, ale
przez odważną y cnym Przodkom naszym zwyczayną, czułość y ochwagę
powabiai będzie. Dopiero z otkwitnie wiekosc Panska roczna zatobą
sta, y rokoszyniah pozyckoro potpoiych ponurzy swoie y naiamieyrze
domu nowego strati. Teraz do pocatowania Oycowskiey veki przyst
puycie WMM a łączac vita swoie z vrzędą, tak dobrego Pana łączcie oraz
ta, y serce ku samemu dobru pospolitemu Oycowskiem obrocone pieczołowa

Oratia concluduiąc Seym.

Concluduiemy iusz zaczęte consilia Seymowe, z nieskończoną, sławą W
Mci P. N. M. dokończone. Pokiwowiem potomne wieki, y nay poznieyszy wn
kowie prawa teraz postanowione piastowac będą, poty imię W.K.M. bez tit
Triumphatoris, Pacificatoris, Augusti wspomnione niebędzie; wyrazone nie
będą, Aborkiewskie od wiekow niesłychanym sposobem wystawione trofea. Se
rennabit nietylko vspokoionych Zadnieprskich granic, ale y pereat secula za
gnionych inter Cives differentij pacificatia: Trwac będzie ob prolatos Państwo
czy pospolitey limites et auctum Senatum iednostayne mi wiernych poddanych
sami, dilatum auspicato Augusti nomen; Nie niewątpiemy ze w tym trze
suscepti Imperii roku trzeci Triumph zupełny Oyczyznie Narzey sprawi
pokoy te wszystkie vgruntuie monumenta, przy powinney nas wiernych
danych ku W.K.M. P. N. M. benewolentiey. Żegnamy tedy W.K.M.
M. z powinnem vnizonem podziękowaniem, za wszystkie, ak sto
za teraźnieysze Seymowe trudy y nieuwczasy bono publico podięte. A
y dobrodzieystwa W.K.M. pozostałym w domach swoich Braci zupełna
notrzy

odnorzaic, abyśmy wprzod do pocałowania ręki szczodrobliwey sławey narodu
Narzego restauratrix przyszczeni byś pokornie prosiemy.

Słowa Jeszcze Pana Kanclerza Koronnego na pogrzebie Jeszcze Xiędza Jana Lipskiego Arcybiskupa Gnieznienskiego.

Zamilł ięzyk ozdoba wieku tego y narodow Słowienskich wciemnym za-
warty grobowcu, a ktoryż inszy od niego mowić będzie? zdretwiałe vsta pokry-
tych y. Przyiaciol, nie tak woią, iako pospołu zacznią żałe zerwą, sama zdała-
ka ozywa się wiegotliwa zazdrość, tym imieni vmarłego assatrando, im wstydli-
wiey przed żywym twarz kryła niewstydliwą. Ale iadowita, ięzor pod nieśmiertel-
zakrwawione oczy twoie ku niebu, a obaczy iako wysoko ta mierta dusza, ktorey do-
czesna tyśko szpianka wprzyrodzonym została popiele, zaniadła, a mądro vwarzy
hoce rzepym y iadowitym okiem, że iey, tam tyśko zab mściwy, ale y wzrok zadro
ściwy niedoięże, y łacniey się spukarz nizli zemsta; radzę przeto vmilczmy:
że przy tych głozach, ktore wielkich Monarchow y ich krwie Krolewskiey, wiecey
Gorowie żal zwycięzywszy na twa hańbę wieczną, a niemiertelną, sławę oney
niebieskiey zamukom wielkiego, y wwieku wiekach nieporownanego Cimara; A iako
nieżyśko moy od żalu zdretwiały ięzyk, ale y ten napoty wspomoc obrocony tam od nie-
bie niema się ozwać zpowinną wdzięcznością, przeciwko Krolowi Jeom Panu
swemu Miłościwemu, patrząc że ta łaskawość prowadzi go do grobu, ktora po śmierci
wiatobliwych Rodziców Jego, wprowadziła go na naywyższy stopień honoru
Oyczystego. Niechadzi się radny Monarcho, ces nouissimum creatione Episco-
pum na wzoło wyładzić byś przełożeństwa Koscielnego, kyba tego zdaniem do-
wody zmiał zganić tamego wyrokiem Boga, y Neophitow na wysokie powoływ-
ającego Arcybiskupstwa. Niewdzięczna tam oko pospolite gdzie przenika wroga

Pomazańcow

Pomazańców Bożych, nie łatać ich, ale capacitatem wrażania, talentowo od Boga non
per tenium odrzuconych. Ale dosyć iasnie aprobowało niebo declaratią JKMci
gdy wyiściem tey świątobliwey duszey cnotom, nietylko doczesne honory, ale y siebie
samą przyrodzonego nieczekaiąc terminu skwapliwie darowało. Tak Bog chciał
żeby ten przed Maiestatem iego prędko stanął, prawo pobożności y zarliwości Kro
lewskiey, ktory iey nayskuteczniey doznał, na ziemię woią pasterską przestrogę. O-
żywia się zatym y powtore nie popiół z grobu ale nieśmiertelna dusza, zlego ko-
rzy iey cnotą zgotowały męczeńskia, z unizonym przeciwko JKMci podziękowa-
niem, przyznawaiąc więtrza, nad zasługi łaskę, a oraz opowiadaiąc nieomylną
wdzięczność wspomotcią rzeczywistego y długowiecznego panowania JKMci,
przed Maiestatem iego, ktory ieżeli rybaki prostę, nie mieć sieci uczicies, niepo-
dzi pogotowiu incercessia, poddanego za łanem ich zamienia Panskie nie-
dawno iudicis et directoris. Oddawa naostatek dom wszytek swoy cyrze dobro-
ciwey JKMci opiece, ktorey sam doznał: pewien będąc że iako JKMć Pan Mo
iego samego ex Equestri familia dla cnotą godności iey będąc miec Senatu y
Krolestwa swego primum Principem, tak y tych nieodrodnych Braciey, Syno
wcow nieodrzuci od przenikaiących każdego capacitatem oczu swoich Krolew-
skich. Zaczymby tey wielkiey hipią młodsze latorośli na barbę złośliwey
zazdrościey zotęz wywrzeć mogły amphitrichem, ktora, w wielkim Primacie
zginął zmierzia, niebo rozprzestrzenieło niedostępna, nawałą. Krolowey JeyM
Panieą swey Miłościwey też oddawa dzięki a nieprzestanie nefas rozumiejąc,
to wszystko, co iako primus Senatu Krolewskiego Minister na mieyscu Boga
samego złączył. Ono tylko przydawa że ieżeli co zdoczesnych rzeczy wszego
do onych wiecznych impotuare godzi się te same rzeczy pocieszę, yz iako
Przodek starożytnego domu iego nad babkę wszystkiego Nazaretczyrzego domu
Nazarskiego Cymbarkę z Mazorza tanbus wyprowadził auspicii na iakich skut-

ki

skutki swiat patrzy zdumiały, tak on do tejże Oyczyzney wprowadził Mat
ke, następuiących Krolow da Bog Polskich. A iezeli zas godzi się żałował w
niebie to samo żal czuie, czuie że mu się niechciało w oczach Nayiaśnieyszych
Rodziców, na capacem Coron, bert Krolewskich patrzyć dlatem pierworodnego
Krolewicza, iego rękami rzczerskie Bogu ofiarowanego. Krolewiczow y Krol:
lewney Jchmć wdzięczną pamięć, ktora, otwiadczyć raczą vmarłemu
niegdy wiernemu słudze swiątobliwych Rodziców swoich nieczyiko iego samo
przez Maiestatem Bozym pociągnie suffragia wszytkich pomyślnych pociech,
y proportionalnego tak wysokiemu urodzeniu powodzenia, aby wiele przy
spoży narodu naszego benewolencyey, gdy uważy każdy ze Jchmć M. Pan:
ex vtrąq fortuna rzczegulnego domu Stanisława Polskiego participare, y ich mć
tak y wesele za nie wątpliwe pocżytać niewzdrygaia się pozostali Jchmć oso:
bliwie tantam benignitatem Krolestwa Jchmć clemencyi swoiey y zmarłego
brata imieniem vniosłą będą. Do Wmć M. P. ktorzykolwiek bądź osobami
swemi, bądź przez posły swe otwiadczyć chcieli, in hac funebri pompa zatonny
affekt swoy manibus Wielkiego Cimasa obracam mowę moię, albo raczey
iego samego, gdyby mu ten znami pozwolił mowić, ktoryż wdzięczney iego
rozmowey grzeczny nazwe niegodne osądził? Przyiaciel nasz vmarł, ale przy
iazn iego nievmarła, dotrzyma iey y po smierci kazdemu rzczerze dotrzy:
maiącemu. A niechcię niko nieobawia się że bez pożytku, poniewasz nim swiat
przyiazn wzgardzi, kyba ten ktorego bezbożnosć aż od spokoyney mięszkan
cow niebieskich, y iezeli według politiki Ziemskiey cokolwiek rozumiemy
pertinere do kwatery iego te nasze postuma obsequia iako więcey trzymać się
godzi o promotiey niesmiertelney iego; nieczywam ia zatym Wmć do
pokrzywania smierci Przyiaciela takiego, ktorego in tanta felicitate ponitd
oplakiwać nefas, ale raczey do zalu orbitatis publicae po wielkim Cimanciu

lo

iako ptakai niemaią, Kościoły Polskie, Katerza wtamey pracey restauran ſarum ich ruinarum przez zepſowana, po wielkiey części diſciplinam eccleſiaſti-cam nieſpodziana, mżawią, rozbohowane. Iako załować niema Rzeczpta Principem Senatus, we wszytkich cnotach y godnościach principatum trzyma-iącego. Iako nieczerkni Przyiaciołom bez tego ktory wizerunkiem y regułą by-ſzczerey przyiazney, a iego converſacią pokarmem animuszow przystoynych, za-rowno płoche obyczaie y ponurą, morozitatem odrzucaiących. Rzekę á wiecznie wieczey twiat ptakai muſi opus ſcenii, w ktorym natura kunsztownoy, nie-mierè ale maiuro conſilio pokazał chciała. Tu pobożność bez ſykofantiey, tu statek bez ponurości, tu rozum bez wyniosłości, tu nauka bez oſtentacyi, tu wymowa bez zwiędobności, tu rzetelność bez obłudy, tu powaga bez nadęcia, tu wesołość bez płochości; o tak ſadzi Chrześciaństwo cnotami iego napełnione, piorem ozdo-bione, ak osobliwie Rzym y iego Latium ktorego wymowę wtkrzcił stiło, admi-rando y one Krzyżkowo narzych szablami rozwało nieprzyiaciela vindicowaſ. Tak wielka ſtrata ſtarzniby nas perceſſere miała finiſtro omine dobra potponie-gdybyśmy zdrugiey ſtrony niebrali otuchy, że ten ktory ſąd dorzeczny wiato-słowym y na wszytkie wieki pamiętnym głosem niedawno nakłaniał do ocz-dania ſprawiedliwości Aktori Deo. Pobudzi do miłosierdzia ſkryte rządy Polskie przeciwko obwinionej Oyczyznie naszey. Całość zatym Rzpey takoz-ornemu oddawszy Advocatoiemu wzaiem to cotmy powinni, nie niewątpiąc że rzetelnie y ſtatecznie dotrzymamy deſiderium y pamiątkę cnot y zasług iego a pozostałym zainym pokrewnym nieodmiennej bęcy y przyiaźni. Za będzie tegoż wtym dotyć obłudnym wieku szczerego serca y nieintereſownego animuszu ta pobudka młodzym do virtowania w cnotach y virtugach Rpty gdy potrzeba, niewmieraiąca, pamiątkę zasług odumarłych ten amuſe, wyuczoney ambitiey per fas et nefas dorzecznego tapaiącey plausum. Jchmm

zas samych cnot nieboszczykowskich znowu znami ostatniey woli nieboszczyko-
wskiey exequutorami zdziedzicowie distributo miedzy konwoky y ubogie pewno, co-
kolwiek precositas factorum vkwala nieboszczykowi sławney pamięci Jwm Xdz
Arcybiskupowi Gnieznienskiemu czasu do zarabiania na laskę Jwmm Pp.
powołania, y ochotą swą, supplebunt zprzyczaniem winszowania wrzelakich po-
ciech y nieiak załomnych akcow wzaiemnych domach y familiach Jwmm Pp.
Ktorym za oświadczony iuż nieżyiącemu popiołowi honor, vnimie podię-
kowawszy abysmie y opłakanem trzebem gardzic nie raczyli pokornie prosimy.

Listy niektore pogrzebowe od Panicy Kanclerzyney Ossolinskiey

Jaka iest niewzruszonych śmiertelności wyroków potęga, to naj-
większe zwiąski Krzyżackie rozrywa, zwycięzka twarzliwym y opłakanym
w załomnych terminach rozłączeniem: czego gdy y nad miłym małzonkiem
moim dokazała, nieustronym serce moie zostawiwszy żalu y pełney bezgo-
ścinny, przychodzi mi przy swiątobliwych ofiarach Boskich w Klimontowie
3 dnia miesiąca Sierpnia ostatnią ciału temu oddać vsługę, do ktore-
go aktu ozdobienia, przy tak załobney ceremonicy, abym też swoie
przytomność, czyli raczyć wiekie gorąco prosze. Ta, pobożna, czynność, nietylko mo-
ia mey serdecznie vspokoiła, ale też y mnie z domem moim wieku obowiązek
do wrzelakiego swego wrzeczliwych da Bog okazyach.

Niemasz tak rzeczliwego na swiecie, ktoregoby odmienność y niesta-
łość swiatowa nie dotknęła, ktory wyrokow na sobie niezmiennych nie
A to y nademną dokazała zawziętością swoią, wzięwszy mię z mi-
łym Towarzyrzem swiętey pamięci Jwmcia P. Kanclerzem Koronnym
małzonkiem y Dobrodzicielem moim, osierociwszy mi wszystkich pociech mo-
ich

ich deponie, a serce moie tak zakrwawiwszy, ze żadnego obumierającego nieznay-
duie ochłodzenia y vlżenia boku, ieśli nie od Wmm mich Przyiaciół, kiedy pokło-
wać y pożałować dopomożecie mnie onieroconey małżonce iego, ktora iako wiele
innych tak y Wmm wzywam współczucia tak ciężkiey serca mego gorzkości
Pewna będąc że iakokolwiek pokamuie fzy moie gdy do oddania ostatniey vsłu-
gi ciału temu &c. przybydz y on bytności, moią ozdobie będzieisz raczył. Przynisz
Wmm rzecz należącą Chrześciańskiey pobożności, y pokazerz nieodmienny
ku zmarłemu po śmierci affekt, a naostatek mnie y zdomem moim sobie obowią-
zcz do odsługowania.

Jako każdemu smakuie niezrozerwana życia społeczności codzienne do-
świadczenie na widok pokazuie, wzadnych abowiem przykrościach nieiest tak
wzgardzone życie, żeby wspomniawszy człowiek na ostatni kres życia nieży-
ączył wrocić sobie przepędzone lata, niżeli ostatniego czekaiącego mego.
Poznawam y ia tego kiedy mi przychodzi świętey pamięci Wm P. Lanckorem
żywot przez niewstrzymane śmiertelności wyroki, wzało mie obracać cnoty y la-
menty za zniknieniem tego ktorybyś z wierciadłem cnot wszelakich y poich
moich krotkim zebraniem. Niemaiąc tedy wtak ciężkiey serca mego ranie
żadney inszey pociechy, iedno abym to zacne ciało, iako naywięcey, ziemi
oddała przyiemnością y mitych Przyiaciół obecnością, naznaczyłam aktowi
temu żałosnemu do ktorego ozdobienia &c. abyś też Wmm z zwyklej swey
pobożności, y tey ktoraś niebożczyku Podrodzicielowi memu oświadczał
y dotrzymał przyiaźniey bytności swoie &c. Pochcią dla tego pochodzą fatigi
pokoiczy &c. Bog miedzy inne pobożne vczynki, a mnie przez to zdomem mo
im Wmm do pociesnieyszych dni Boże znieważ vslug.

W gorzkich łzach omoczywszy pioro moie dawam znać Wmm

o

o moim załosnym oniewoceniu przezwanie nie niespodziane z Jeo M. Kanclerzem &. Zayrzało mi niebo tak pobożney duszey, y przeniesło ia miedzy ozdoby swe mnie ciało martwe zostawiwszy, abym ie zkąd potrzo przytoynie oddała. Wiadiey przeto gorzkosciey y pomięszaniu zosta: wam snadno ztąd każdy dwarzyc może gdym straciła tego, ktory był po ciech moich y cnot zwierciadłem. Ale ze nie tak podobało Naywyższemu w ktorego ręku losy nasze przydzie lubo ciężka, y nigdy niezagojona rana, cierpliwie znosic. Należy iednak abym pilne czyniła starание, o ostatnią ciała tego tak zacnego vsługę. Dla tegoż aktowitemu &. Wiele tedy Jmć prosze, abys zwroczoney swey pobożnosciey, y tey ktoraś z martwemu dotrzymywał y oświadczał przyiazniey swey dopomoc mi chciał nietylko zdrowia: leka załować, ale y przy gromadzie pokrewnych y przyiaciol innych, ozdobie gdy pod ziemię przydzie martwy iednak miły oczom wszytkim cien nieboszczykowski. &.

Przeniknione ciężkim y gorzkim żalem serce moie po stratonym miłym małzonku moim, nigdzie indziey szuka wgorzkich łzach y lamentach pociechy iedno v Jmć. Do ktorego iako rzeczy hiwoc tak y oniewocenie moie z pokrewnych związkow naszych słusnie należeć rozumiem. Co tobie po Jmć obiecuiąc ze znayde woniewoceniu moim pokrewna, podporę y pokitowanie ko ze tym nayskuteczniey Jmć pokazerz, gdy na dzien pogrzebowi naznaczony spolnie z inszemi Jchmć stawi się y on bytnoscią swoią, ozdobie będzież raczył. Co ia za znak przyiemney ku tobie y domowi memu czyzhiwosciey pozostawszy z wzietą moią, wpociemnionych dni Boze okazyach vsługą y chęcią zawdzięczać obowiązana zostawam, z ktorą, na ten czas &.

Zemglonym sercem y zdretwiemi rękami, a zatym krotkiemi słowy

słowy dawam znać o ciężkim y żałosnym zerwpieniu moiego zdrowienia przez niespodziane nięrostanie zmiłym małżonkiem &c.

Napełnił Pan Bog ciężkiem a gorzkiem żalem serce moie, rozrąpzywszy mię &c. Niemaiąc wtedy wiąk ciężkiey serca mego rznąć żadney iniszey pociechy, iedno abym to zaone ciało iako znay większą ziemi oddała przystoyność a. &c.

Marschalcatus Regni Magnifico Lucæ Opalinski.

Inter publicos Regni nri Magistratus Senatorio Ordini insertos supremi Marschalcatus dignitatem loco primam et potestate summam merito censen. Hac est persona nrâ cultos, Maiestatis vindex, domus Regiæ gubernatrix, ad hanc prouecti nobis in publicum procedentibus in signe nrâ suâq; potestatis præferunt, prohibuisse et in publico sedentibus, voce, gestamine silentium et reuerentiam stetis inconante, Senatum consulentibus dicendi ordinem prænuntiant, honores publicos publicè deferentibus præfantur. Idem vocis et silentii arbitri, publicæ quietis assertores, aulicæ disciplinæ Magistri, annonæ Præfecti, aulæ præsides. Sed enim quantum ipsi dignitati amplitudinis, quantum etiam eam sustinentibus potestatis, tantum iisdem a virtute et ingenio adminiculi inesse debet, nimirum in uno Magistratu plures gerentibus functiones Maiestatis et latenis nrâ tuendis, aula gerenda, Jure scicendi de Reipub: consulendi, externorum Principum legatos excipiendi, ipsa quidem tanti Magistratus potestate, per quam Marschalcis tantum, quantum nemini in aula nrâ licet, vt reteri vtantur, magna opus est mentis bonitate, ingenii felicitate, maiore ne abutantur animi moderatione, arbitrenturq; cum plus cæteris sibi liceat, quid quid conuenit licere. Hinc q plus Magistratus is honoris onerisq; habet eo delectus persona ei gerendæ idonea difficultatis. Talicis persona et Maiestatis nrâ dignitati verecundiæq; vel con

sublimus, vel officimus cum Marschalcum dicamus, quantum esse debeat, fulcrum
præsidium, ornamentum vt primi nos Iudicii Nri vel fructum capiamus, vel
panas luamus, quanquam fuisse nunquam contigisset, archuum quidem defectu
semper fuisset, qui digni, qui pares, tantis functionibus forent, cum verumq; eas
gesturi habere debeant, verumq; in censura ac præ oculis delaturi, vt omnii lo-
co ob merita dignis et publici commodi causa ob virtutes idoneis deferantur.
Cæterum minus nobis laborandum erat, quoties Marschalcatus supremos Mar-
schalcos curiæ Regni Nri deferebamus, nempè qui cum supremis, qui adsint
parem in multis, vt omnibus ii absint potestatem obtineant, et quasi in ve-
stibulo et proscenio summi Marschalcatus versentur. Ea de causa none-
rat quod nos anceps iti cogitatione moraretur in deferendo supremi Regni
Marschalcatu morte Magnifici Nicolai de Podhayoze Wolski, vacante ve-
teris Iudicii nri censura contentos quam Magnificum Lucam de Bnin
Opalinski castellanum tum Posnaniensem et Capitaneum Lezayscen.
Marschalcatu curiæ Regni dignum censuimus et supremum statim
destinauimus. Nam ii gentilitiam Opaliniand domus umbram
quæ eum per immortales honorum et curiæ titulos diu secure vehi-
tum vestiximus huic interea nihil decessit, sed nouum decus accessit
ex honore Palatinatus binis ex eadem familia recens delato aliisq; publi-
cis et priuatis ornamentis, ii merita ipsius Maiorumq; hæc rebus præclare
et fortiter gestis ~~com~~mutauit, si clotes animi hæroicasq; virtutes, illas
ætate, has vsu atq; exercitatione in se auxit ac perfecit, ac ii par et dignus
Nro omniumq; iudicio magnis in Repub: functionibus tum apparuit,
multo magis, nunc ei debeantur, cum opinionem iudiciumq; omnium
illustribus factis comprobasset, Magistratusq; is declarasset virum, vt
modo sciant dignum ac parem omnes quem ante Magistratum foret tan-
tum iudicabant. Quod si etiam tum ob illustria Christini viri Loren-

tis

tis sui, Supremi Marschalci Regni, merita ac virtutes ei fauemus norati non degenerem fore à Parente filium Paternoq; exemplo ac disciplina Magistratus publicos gesturum, magis in præsentia fauere debemus non vestigijs tantum Parentis, sed suis etiam per munia Marschalcalis dignitatis incessuro ne alios, sed seipsum emulatum, gerendiq; Magistratus normam atq; exemplum non aliunde sed à se ipso quæsituro. Hic enim hactenus Marschalcatum quid gessit, vt vetustum Patrem repræsentaret, sæuitate, fortitudine, comitate, prudentia, grauitate, vt si quam Patris eximiam in minore Magistratu exhibuit, tam suijpsius in supremo præstitit satis et nobis et Reip. et sibi inclitisq; Maioribus suis facturus esse videatur. Nam cum inclytum gloriæ et honorum publicorum callem inde vitam et genus accepisset cum a natura ad summa formatus esset, bonis ac rerum vsu instructus priuatis inimicitijs publicisq; bellis eruditus, peragratione exteraru[m] gentium obsequijsq; aulicis ciuilibus, Senatorijsq; functionibus perfunctus, reliquum erat vt adepto Magistratu et sibi ad maiora et potens ad summa præiret, quos vtinam huius virtutis et gloriæ ita sanguinis haberet. Et præiuit quidem hactenus felicius et gloriosè, ibit vero deinceps eodem et gentilitia et suo cursu gloria, cum iisdem fortitudinis et sæuitatis quibus velut duabus fascijs Magistratus is fasces suos fasciat, auspicio nouum Magistratum inibit, quarum alteram ante aras ipsas pro salute, in primo templi et Magistratus ingressu conseruauerat, alteram plus voce personabat, vt metus ad omnes, supplicium ad paucos transiret, re vero ipsa ita clementiam et comitatem coleret, vt sæuæ fasciæ adimisse videretur, et vteretur tum demum illis, cum clementiæ locus non esset, sæuitudinis esset, Maiestatisq; pro vindicatio exigeret, tranquillitas publica poscereret, lex iuberet.

Itaq;

Itaq; postquam obitu pradicti Magnifici Nicolai de Podhayze Wolski. Marschalatus Supremus Regni vacauit, prius pretati Magnifici Luca de Bnin Opalinski Marschalci quid Regni preclara ac emerita virtus in dilectionem ac pretium apud nos. Quanquam ipse ad nos venit, et vbi primum venit prius se nostro et iudicio et gratia supremum Regni Marschalcum esse intellexit, quam quia fuit dignissimus tumq; quod viua vocis nra oraculo coram declarauimus id presentibus his Nris euulgamus, et eidem Magnifico Luca de Bnin Opalinski, dictum Marschalcatum Regni Supmum eo modo vt pretitum est vacantem damus et conferimus. Ita vt cum plena et omnimoda Iurisdictione preeminencia et potestate, loco, Iuribus, obuencionibus prerogatiuis de iure et consuetudine Supmos Regni Marschalcos concernentibus habeat, teneat, gerat ad extrema vite sua tempora vel altenius dignitatis Senatorid adeptionem &c.

Respons Jeo K.M. Vrodzonym Zahirskiemu y Sozowskiemu Posłom od Woyska Zborowskiego.

Przyznawac raczy J.K.M. wielka Rycerstwa z Woyska Zborowskiego, dzielnosc y odwage, z ktora przeciwko nieprzyiacielowi przy J.K.Mci stanęły, na ktorych razy y rany od nieprzyiaciela odnieśli, sam J.K.M. patrzył, a iako K.Mc kazdego zasługi vkontentować, y tego sobie zyczy, aby kazdy z wiernych poddanych y Rycerstwa od niego vkontentowany odchodził. Tak y Woysku Zborowskiemu zasługy dać wdzięczney zwierzchy vkontentowanie gdyby tego y starodawny skarbu y zwyczay sam dopuścił. Wiedzieć bowiem J.K.M raczy, iż na ten czas dawowne zwierzchy pozwalaią, kiedy Woysko extraordinaryina, iaka, y sobie nienależyta, posługę, oddaie, iako

to vzyniło Woysko Zbarazkie pod czas oblezenia konno służący Szlachtą będące
watu pilnowali y inssze sobie nienależyte prace podeymowali. Vważaiąc iednak JKM
ochwagę, Woyska tego ktore przy nim przeciwko nieprzyiacielowi stanęło, aż nie
wiele tych iest ktorzy do płacę należą, bo oprocz JKM regimentow naywięcey oy
co hudrzo zhołoteiy stanowionych, ktorzy korzyy nie Oyczyznie dawowali, pozwo:
lac raczy tym ktorzy do płacey należą, ratione traktamentu mianowicie na ska
leczonych pewną summę pieniężną, przez list swoy do JJ. Commissarzow mia:
nowaną, iako na ten czas rezerupiose skarbu przy tak wielkich potrzebnych wy
datkach zniesc może obiecuiąc przytym wspodawaiących się okazyach Woy
sku temu łaskę swoię pokazai.

Respons Prodzonemu Horatimowi od Woiewodztwa Kiio:
wskiego y Czerniechowskiego Posłowi do Jeo Kmii.

Jako każdego pro Reipub: conatus zwykł JKM pochwalał, tak y tera:
zniey rze laudum Woiewodztwa Kiiowskiego y Czerniechowskiego ktorym
obiema Chorągwiom służebna, zwiesc iedne, przyspowiedzieli, y ochotne swoie
podymne, na to pozwoliły, hętnieby JKM approbował, kiedyby to JKM a nie ra:
czey Seymowi et omnibus ordinibus należało. Że tedy żadney wzmian
ki niebyło na Seymie niemoże tego JKMć prorato et grato przymowaj, zwła:
szcza kiedy Seym obronę tamecznym Kraiom generalną, obmyślił. Woysko
takie sporządziwszy iakie tych czasow bydz mogło. Co zas należy niezbęz
nia Woyska ku tamtey linicy, aczkolwiek na bliskio przeszłym Seymie, tak JM
PP. Senatorowie tamecznii iako y Posłowie tychże Woiewodztw prosili o to
aby się tam Woysko zbliżyło. Jednak JKM uważywszy przyczyny ktore
wowey prozbie swoiey wnoszą, tamecznii obywatele niekażał tam zbliżaiąc
ale winszym miescu Obozu zatrzymuiąc wskazał gdzie potrzeba Rzpey okaże.

Zleci

Zecif przytym JMM P. Krakowskiemu, aby się z Urodzonym Hetma:
nem Woyska Zaporowskiego zniosł o zatrzymaniu Sokoła Strony zas kur:
rogatora Urodzonemu Sędziemu Lidowskiemu terazniejszemu że to
bez Seymu bydz niemoze, y takie iurogatie na Seymie stawaią, także do
seymu JMM te materyą odsłałać raczy. Zalecenie L.L. Obywatelow
pomienionych Woiewodztwo za Panem Abrahamem Senbilem woniero:
ne będzie miał JMM wpamięci.

Equitatus Ioanni Tiepoli.

Vladislaus Quartus &c. Significamus presentibus &c.

Inter Christiani Orbis gloriosa septra, amplissimi dominatrix Impenii et
augustum Italie libertatis domicilium Serenma Respub: Venetiarum, vniuersum
terrarum Orbem fama nominis sui adeo feliciter implenit, vt non solum do minan:
tis Europe finitimis suam circumsonat celebritatem, sed totius orientis efferata
armati barbarie, vastitatem ac vires in sui vel admirationem communibus prouocet
fœdenbus, vel æmulationem ac metum mutua virtute et infestis animis solicitet.
In hac magnitudine mirum ussa, tot sæculis steterit inclita hæc Respub: non ciuium
virtutis tantum plaude imperando popuhs, sed amplissimis tot Regnis et Prouinciis
magno Christianitatis emolumento dilatata, iuvá ac leges dicendo ætate quoque
nostra pari virtute ac robore hucc nonclum æqua fortuna eandem tuetur magnificen
tiam et gloriam magis suis ubus inuidendis barbarorum potentiæ publico Euro:
pæ bono quam admiratiis obsistendo temperatibus, ad hæc decora et ornamenta
aperiendi magnanime aditum ingentes animorum ciuium indoles, et egregia
virtus quæ præclarissimorum capax facinorum magnitudinem, Patriæ et gloriam
cum nobilissimis in Orbe terrarum popuhs fama rerum gestarum contulit ac
eot monumentis celebratæ, antiquitati præclaram memoriam et prædicationem
nominis tui publico Orbis encomio consequenci transmittit posteritati. Inter eos ver

Ciues

Ciues qui nec tam Patriam hanc tot et tantis illustrauere ornamentis præ cæteris
sibi deposcit iure merito locum, celeberrima qua sago qua toga domus Priscia quæ
cum Reipub: nascentis in cunabulis pene simul exoriens, atq; una cum magnitudine
crescentis Patriæ inter propria eaq; maxima adolescens incrementa per omnes
dignitatum ac Magistratuum gradus suos circumduxit heredes. Prodierunt
ex ea eloquentissimi ad Principes et diuersos Dinastas Oratores prudentissimi Jure
Marci procuratores, fortitudine animi insignes rerum gerendarum scientia, memo
rabiles qua terra, qua mari exercituum Imperatores, maxima autoritatis et pruden
tiæ Proceres Sanctæ, innocentia morum sanctimonia vitæ venerandi Metropolita
næ Ecclesiæ Patriarchæ aliarumq; cathedrarum scientissimi Antistites, qui omnes
non Familiæ suæ splendidas auxerunt atq; illustrarunt imagines, quam potius
Patriæ suæ tantis virtutibus ac rebus præclare gestis amplificarunt. Ubi vero
crescentibus Imperii ejus portus et littora Adriatici dominatus gloriosa Vene
tarum Respub: non tam opis quam virtute armorumq; potentia et fortuna præterve
cta est. Constantinopoli Orientis regnatrici triumphalem injecit manum, et tanta
urbi è tyrannide barbarorum vindicatæ moderatorem imposuit Jacobum Priolum,
cujus consilio hoc omnibus testata est judicio, quantum fidei, industriæ, dexteritatis, hu
ic viro mente existimauerit cum trophæa sua et amicam Romam magnitudinis ui
bem commisserit gubernandam. Hic extra Patriam cum immortali Patriæ gloria,
domus Priolia celebris tum unum ei ea meruit ascendere solium. Primos etenim
ex ea Familia Respub: ad Principatum euexit suum, ijsq; tum nam rerum
cum sapientissimo communicatam Senatu, dedicit nunquam faciliorem hero populo
ad gloriam et amplitudinem patere viam, quam sub Imperio prudentissimorum
Principum, qui obsequi ad morum ac humanitatis ac magnitudini Patriæ artem
et fortunam propriam impenderunt. His adeo decorata eximiis domus Prio
lia ornamentis, agnouit non degenerem gloriæ suæ hæredem Joannem Pri

Priolum

Diepolum virum tam rara virtutis et prudentia vt non solum ea huic splendida maiorum ipsius imagines, sed qua uis Respub: tanto siue iure gloriari possit, præclara eius indoles in immatura adhuc ætate matura ingentibus negotiis et honoribus cursum annorum meritorum velocitate antecurrit. Hinc mira brevem temporis decursum multis pro Repub: defunctus cunis ac laboribus consentiente omnium voto totius Magistratus concordi suffragio in collegium amplissimi Senatus cooptatus est. Eamq; purpuram nom et splendore toto Orbe Christiano tam claram ac celebrem propriis virtutum radiis feliciter illustrat, vt nonnaturus sit ea antiqua maiorum suorum decora, qui cum splendore dignitatum et honorum meritorum amplitudine de palma decertabant, cum autem multis tempestatibus egregiam probasset tuam operam et industriam, tum præcipue in ea legatione quam nomine Reipub: apud Nos Regnumq; Nrum maximo prudentiæ tuæ experimento obiit plurimis Oratoris et tuæ Reipub: dignissimi omnibus officiorum Ministri præclarum omnibus repræsentans imaginem. Suspiciebant præterea alii inter has publici negotii curas, maximam in eo tuam: tatem, morum ingenuum candorem animi temperatam summa comitate gra: uitatem, connectidinem, officia cum omnibus singulari condita humanitate, quæ omnia non tam placent, quam potius impergant animis, ac studiis mortalium. His itaq; succinctum virtutibus ac meritis Patrem legatum Sermæ Reipubæ Venetæ Joannem Diepolum singulari gratia Nra Regia dignum iudica: uimus, et vt peregrina virtus domi genam se in aula Nra non existimat, præcipuo et non nisi illustribus cuius debito ornamento colonestandum, esse duximus. Proinde nominatum Joannem Diepolum manu Nra et gladio torquato nita authoratum in præsentia omnium Ordinum Equitem creauimus, eiq; ad gentilitia eius arma atq; stemmata Regnatricem Colonia Aquilam cum hac tua Nra manipulo adiunximus. Habebis itaq; Illis legatus pro stemmate nunc tuo albam Aquilam absq; tamen insignibus Alterius cum

una

una ala in rubro campo manipulum in rostro pedem tenentem, ex altera parte propria nec Familia arma, Latini aquila adiunget, et adimeta pro veris et legitimis suis armis ex gratia Nra nobis concessis postidebit. Fidem faciens conseguenti potestate Regia hac amplitudinis ornamenta eminentibus viris huius meritis beneficio Nro communicata: Nos peregrinam hinc Virtutem, quem admodum vicinam et pectori Nro, ita quoq insignibus Maiestatis proximam esse voluisse. In cuius rei fidem pendentes manu Nra subscriptas sigillo Regni communiri iussimus. Datt. Varsauiae. &.

Plenipotentia commissariis ad Tractatus Suecicos Lubecam designatis

Nos status et Ordines Regni Poloniae, Magnij Ducatus Lithuaniae notum testatumq facimus vniuersis et singulis quorum interest.

Quod cum Sacra Regia Mtas Dominus Noster Clementissimus victa pacta inducciarum flexit animum ad tractandum de pace perpetua interventu Principum Mediatorum inter Poloniae Regnum Magnumq Ducatum Lithuaniae et Regnum Sueciae, cum Deputatis serenissimi Principis Dni Christinae Sueciorum, Gothorum, Vandalorumq Reginae, Magnae Principis Finlandiae Regni Sueciae commissariis Nos authoritatem et voluntatem Sacra Regia Mtis Dni Nri Clementissimi secutos eo studia et voluntates Nras inclinauisse, vt ad pacem perpetuam inter praefata Regna constituendam causam Sac. Dni Nri Clementissimi et Reipub: Nrae nouis tractatibus committeremus, vti quidem committimus praesentibus litis Nris ad eandemq veniendo nos: ad eandam tractandam et determinandam designauimus commissarios Nros Illmos, Illres, Gnos Joannem de Lesno Leszynski Castellanum Cracouien. Mediensem &

Kaniburgens Capneum, Zbigneum Gorayski Castellanum Chelmens, Joannem Zawadzki Succameranum Romanien Capneum Lucens, Georgium Fischer Capitaneum Pitovien. Quibus absolutam et omnimodam facultatem damus et tribuimus cum Illmis. Illustribus, Magnificis, ac Generosis Dnis Dominis ad instituendos cum hoc Polonia Regno pacis perpetua Tractatus deputatis sua serenitatis Regnig Suecia commissariis congrediendi tractandi controuersias vtrinig intercedentes componendi et sopiendi ac omni melion modo via ac ratione quibus illis visum fuerit terminandi et quid quid ex vtrufuerit in his tractatibus vltimario finiendi statuendi et pacisendi nec non descripta et diplomata huic negotio seruientia dandi et mutuo accipiendi. Promittentes et integra pleraq fide spondentes tam no quam totius Reipub. nomine ea omnia et singula quae a prefatis vtriusq partis commissariis, constituta, conclusa, determinata fuerint, Nos Rempublicam vniversam rata, grata, firmaq et inuiolabilia habituros esse vnius ex prenominatis commissariis absentia eidem actui non obstante. In cuius rei fidem presentibus manibus Dnis subscriptis sigillog tam Illmi et Reuditmi Dni Mathiae Lubienski Archiepiscopi Gnesnens Regni Polonia Primatis primig Principis, quam Magnifici Dni Princentii Corcini Gorienski Palatini Mdlitzwaniae et Nuntiorum Terrestrium Marschalci communiri fecimus. Datum Varsauiae in Comitiis Regni Generalibus die 20 Mens Decembr 1650

Reipublicae Venetae.

Joannes Casimirus. R.R.

Semper existimauimus inglorium esse inter Christianos Principes ciuilia exercere arma, quae si in communem Christiani nominis hostem verterentur, tum demum piis bellatoribus immortalem gloriam et

Christiana

Christianæ Reipub: denidem aferent tranquillitatem. Æterum inter na-
ta bella barbarorum in Nos armant arma, nunquam fere ullius repressa quam hoc
annis Serenissimæ Reipub: Venetæ manu fortitudine, quam vtinam tantum ve-
lint alij imitari, quantum admirantur. Nos sane qui ciuilia inter Christianos
bella odimus, postquam nuper Regno Nro tranquillitatem restituimus, in aliam
Regni Nri partem conuersis oculis fauste fecimus animum ad constituendos cum
Regno Suecia durantibus adhuc nonnullis de perpetua pace tractatus, vt omni
nem aliquando bellorum tolleremus materiem. Itaq; postquam inter Nos
et Regnum Suecia conuenit vt tractatus isti Lubecæ peragrarentur, adhibitis
etiam mutuo consensu in loco Serenissimi olim Angliæ Regis crudeli sane et in-
digno modo è vita sublati, inter Mediatores Serenissimam Reipub: Venetam vbi pote
quam fuerimus hoc munere non grauiter suscepturam domus q; et Regni Nri
iustissima causæ rationem habituram. Mittimus ergo ad Serenitatem Vram
Internuntium et Secretarium Nrum Venerabilem Mathiam Ponciatowski canonicum Cra-
couiensem qui nomine Nro à Serenitate Vra petet vt hoc officio pro Reipub: Christianæ bo-
no suscepto cum aliis mediatoribus de tempore horum tractatuum inchoandorum con-
ferre Nos q; die præfixo certiores facere velit. Cæterum hac de re aget Internuntius Nr
quem Serenitas Vra vt benigne audiat amanter ab ea petimus. Nos q; eius beneuolen-
tiam quam experiemur memores fore polliceamur. Quod reliquum est &c.

Ad Hollandos.

Celsi et Potentes.

Post reditam populis Nris Diuino auxilio tranquillitatem, ad alia
Regni Nri partem conuertimus oculos, curasq; vt fidei nobis commis-
sas Nobis a Deo ditiones vndiq; muniamus. Proinde ministendo

Patris

Pactis Inducciarum, cum Sermo Rege Dno Vladislao Quarto Pre et Sore decessore Nro cum Regno Suecia Sermorum, Potentissimorumq; Galliarum et Britannia Regum tum moderatione ei tarum facile effecimus animum, ad Tractatus pacis perpetuæ cum eodem Regno durantibus his inducciis constituendos. Itaq; postquam conuenit, inter Nos et Suecia Regnum, tum de loco quem Lubecam elegimus, quam de Mediatoribus inter quos Sros et Prefectes Belgii Ordines factorum nominatorum. Superest vt Sstitutiones Vras rogemus vt susceptum negotium pro suo in Rempub: officio, non grauatim exequantur, communicatoq; cum aliis Mediatoribus consilio diem in Roandis tractandis præfigant, Nosq; ea de re certiores faciant. Plurimus hac nomine Dno Grotius Nicolaus se Vrj obsequiosq; de hoc negotio aget, quem vt benigne audire fidemq; adhibere velint rogamus. Quod reliquum est Sriatem

Regi Galliarum.

Cum existimemus nunquam suscipienda bella maximè inter Christianos Principes quando vitari possunt, facile adduximus animum, ad instituendos tractatus de perpetua pace cum Regno Suecia insistendo tenori inducciarum olim sanctarum, quibus præscriptum fuit, vt quam diu ea durarent de pace perpetua inter Nos ageretur. Quarum quidem inducciarum pactis, quin inter Mediatores Altera Vra primum locum tenere videmus, plurimum tribuimus tanti et tanti Regis arbitrio causam Domus Nræ Regiæ Nos permittimus, quem curaturum non dubitamus, vt eam ex æquo et iusto componat. Itaq; postquam mutuo cum Regno Suecia consensu, Secum brisce tractatibus Lubecam delegimus, et in locum Sermi olim Anglia Regis indigno fane exitu è cuius a nris subditis publari Rempub: cum Venetam substituimus. Superest vt Altas Vra cum aliis Mediatoribus diem conuentui Veniusq;

Regni

Regni commissariis et legatorum suorum statuat, Nosq ea de re certiores faciat. Quod plenibus nomine Nro petet a Mtte Vrae Ve quem vt benigne audire fidemq adhibere velit rogatus. Quod reliquum est Mtti Vrae fortunam prosperamq incolumitatem et felicissimos rerum successus a Deo precamur.

Electori Brandeburgico.

Serenissime Princeps.

Notum perspectumq esse non dubitamus Seren Vrae statim ab initio Regni Vri fuisse animum ad instituendos de pace perpetua cum Regno Suecia tractatus instituendoq pactis vltimis in quibus prosecutum est vt hac de re agentibus iisdem indutiis ageretur. Quamobrem mutuo cum Regno Suecia consensu locum iis tractatibus Lubecam designauimus, et in locum Serni olim Anglia Regis barbaro et inaudito exemplo a suis subditis interempti Rempub: Venetam subrogauimus, tandem commissariis etiam Vris ad negotium hoc tractandum in nuperis comitiis deputatis, quod superest, nunc ad Mediatores mittimus vt diem conuentui vtriusq Regni commissariorum et legatorum suorum mutuo consilio designent, nosq ea de re certiores faciant. Et quia Seren Vram vnum in futuris tractatibus habere volumus nempe in eo loco quo in praeteritis temporibus Serenissimum Sigismundi I et Vladislai IV pie memoria Parentis et Fris Vrorum Serenissimos Parens Seren Vra fuerat. Significandum Seren Vrae hac de re putauimus, vt et nunc ad nos tractatus Legatum suum designet et cum aliis mediatoribus de tempore statuendo agat, caeteraq faciat, quae ad hoc negotium pertinebunt. Quod reliquum S.

Serenitas.

Sermo Principi Domine Constine Dei gratia Sueorum, Gothor& Vandalorum& Regine. Dnæ Sorori et cognatæ Vræ Charissimæ, Salutem et omnis felicitatis continuum incrementum.

Arctissimam inter Nos necessitudinem auget Mtas Vra singulari animi propensione et affectu quem non modo in Sermum ac Potentissimum olim Dnum Vladislaum IV. Fratrem et predecessorem Nrum charissimam multis argumentis quoad vixit declarauit, sed etiam erga Nos eundem extare voluit, cum in Electionis Vræ comitiis, per Secretarium suum hucusque commendatione Mtas Vra causæ Nræ suffragata est. Huius quidem Mtis Vræ tam insignis in Nos benevolentiæ ne oblii esse videamur mittimus Gnosum Mathiam Prokowski Subditum Nrum, qui hoc nomine Mtti Vræ gratias agat, polliceaturq; Nos semper curaturos ut Mtas Vra tam hucusque officii nos memores experiatur, idenim inprimis optamus, vt non solum privatim inter Nos si amor vigeat, quem tam arcta necessitudo postulat, sed preterea in commune Regnorum Nostrorum emolumentum, cedat, quod vicissim Mtti Vræ curæ et curæ fore non dubitamus. Superius id Maiestati Vræ exponet Internuncius Noster, quem, ve Mtas Vra benigne admittere fidemq; ei in omnibus adhibere velit petimus de cætero Mtti Vræ longæuam incolumitatem et omnem desideratam felicitatem precamur &c.

Vacuale Abrogatio.

Vladislaus IV &c. &c.

Significamus præsentibus &c. Nos primum ad gubernanda Regni huius Sceptra Diuina bonitas Nos admouit, nihil antiquius Reipubæ habuimus, et quia amplitudini eius non exiguum allaturum momentum pietatem armis instructam arbitramur, nouum Ordinem militarem instituere, erat Nobis in animo, quius hic vicinus erat scopus sub auspiciis Cæsti, Deo et Patriæ militare. Sed quia nonnullis innoxia hæc pietas nra minus tum parit metum, ne

ne timentibus, ne novus hic Ordo, qui saluti et dignitati Reipub: militare debeat libertati, quandoq; perniciem minitetur addimentum manet bune ex animis omnium retum institutionem huius Ordinis abrogamus fidem Nram Regiam Reip: universæ obligando, Nos nunquam huiusmodi Ordines sine expresso consensu totius Reipub: in hoc Regnum introducturos; In quorum evidentius testimonium presentes manu Nra subscripsimus sigillo Regni communiri iussimus. Datum Varsaviæ &c &c.

Instructio Serenissimi et Potentissimi Principis Dni Domini Joannis Casimiri Regis Poloniæ ad Serenissimam Principem Dominam Christinam Suecorum &c Reginam data Peregrino Mathiæ Krokowskicuidam Sacræ Regiæ Mtis Aulico. Varsaviæ die vii Mensis Junii Anno Dni 1.6.4.9.

Intervnturus Nr acceptis literis Nris curabit vt quam primum in Sueciam perveniat, quo postquam appulerit hicusq; tenuerit Serenam Reginam de sui adventu certiorem reddet eiusq; nomine Nro conveniendæ et ea quæ sibi a nobis comissa sunt exponendi potestatem sibi petet, qua impetrata: In primis Serenam Reginam sororem, cognatam et Vicinam Nram charissimam nomine Nro salutabit, eidemq; properam valetudinem, vitæ felicitatem, rerumq; optatum ad votum successum a Deo precabitur. Deinde literis fidei creditis, hæc quæ a Nobis sibi demandata sunt talibus vel similibus verbis exponet.

Serenissima Regina non est opus arctissima sanguinis vinculæ, quæ Laudatissimæ Regiæ Mtti Dno meo Clementissimo cum Mtte Vra intercedunt multis commemorare, ea enim cum Orbi Christiano sint nota, existimat Regia Mtas Dominus meus Clementissimus mutuis potius amoris et benevolentiæ officiis, esse inter Majestates Vras colenda quam verbis celebranda. Ac Mtas quidem Vra

non est

non est passa hactenus desiderari in se tam strictæ necessitudinis officia, fatetur enim libenter Sacra Reg: Mttas Dominus meus Clementissimus debitæ Mttem Vræ plurima documenta optimi animi erga Serenissimum et Potentissimum olim Dominum Vncistaum W Regiæ Mttis Dni mei Clementissimi Fratrem charissimum et constantissimi in illum quoad vixit amoris, fatetur erga ipsum continuatum eundem Mtis Vræ affectum cum in Decessionis comitiis Mttas Vra suam commendationem per Serium suum interposuit, vt Serenissimus Rex meus in Fraterna Sceptra Regnumq; succederet. Quo nomine plurimum se Regia Mttas Dnus meus Clementissimus Mtti Vræ deinceps agnoscit, neq; ad animi sui gratissimam contestandam ad Mttem Vram consulto mittit, vt Mtti Vræ inde constet, interpositum nuper Mttis Vræ pro illo studium et commendationem esse eig Mtti Dno meo Clementissimo gratissimam. Dabit operam Regia Mtas Dnus meus Clementissimus ne vicissim Mttas Vra Fraternam erga se charitatem vnquam desideret, imo vt hoc illum semper curare agnoscat, quatenus et Regium hoc deus quod nuper capessiuit in communem Dilatatum Vrarum domus gloriam caedat et mutua inter Mttes Vras necessitudo in publicorum Regnorum populorumq; subiectorum bonum et emolumentum possit redundare. Quod vero tam cupidus sit Serenissimus et potentissimus Rex meus sanctè et constanter colendæ sanctissimæ huius cum Mte Vra necessitudinis, pacisq; perpetuæ inter duo ita Regna stabiliendæ documento sit Mtti Vræ deputatus tractui et congressui Mediatorum et commissariorum vtriusq; Regni locus Lubecam inquam licet a finibus Regni, Poloniæ remotam alienoq; in Imperio sitam et suis commissariis valde inconmodam, tamen Regia Mtas certus Dnus meus Clementissimus Mttis Vræ voluntatem sequutus consensit neq; id ab eius parte esset, quod hoc desideratum tractandæ pacis negotium remoraretur. Illuc itaq; Regia Mttas Dnus meus Clementissimus commissarios suos properare iubebit post

quam

quam tempus congressui a Mediatoribus prefixum intellexerit. Ceterum quoniam Ma-
iestatem Vram haud latere non potest immanes atrox barbarorum Anglorum facinus qui
per summum nefas Regi suo vitam crudeliter eripuerunt, ni eo q; Regiam di-
gnitatem omnibus nationibus sanctam et venerabilem violaverint, iam nunc Ma-
iestati Vrae declarandum erit, utrum aliorum Mediatorum nuncium Christia-
nissimi Galliarum Regis Venetu et foederatorum Belgii Ordinum arbitrio stare
velit, qua re postquam Mtas Vra voluntatem suam declaraverit, superest ut tum
a Mte Vra quam a Regia Mte Dno meo Clementissimo littere ad prenominatos
Mediatores mittantur, ut illi pro suo officio tempus insoando, et feliciter Deo vo-
ante terminando congressui dignentur designare. Habet Mtas Vra perspectum
et cognitum Serenissimi Regis mei Fraternum et optimum erga se affectum, pro
sequatur ergo Mtas Vra paribus Votis eius Mtis desiderium et duarum Mtum
Reverarum tam stricta sanguinis vincula perpetua pacis inter duo vasta Regna
foedere comulentur mutuoq; Principum horum amore et benevolentia mentes istae
nationes aeterna deinceps pace magna utriusq; Serenis Domorum gloria inter se co-
alescant.

Hoc vel simili modo postquam Internuncius Mr Serenmi Reginae pro
sua prudentia exposuerit, quid super hac eius Mtas responderit, et quam prona
se ad pacem ostendenit Vobis referet.

Secretior Instructio.

Ad ea quae in prima veriori Instructione demandata habet Internuncius
Mr haec praeterea Instructione secretiori addenda putavimus.

Primo ut in id omnes ingenii et solertiae nervos intendat, ut assequi possit
quid in hisce Tractatibus Judei sint proposituri quid petituri, ac demum quem
ad finem collimaturi.

Haec quoq; quam diligentissime et prudentissime scrutabitur, ut mel-
ligere possit, postquam Pax in Germania facta est et omnia ad executionem deduc-
B centur

centur, quæ ad hoc negotium pacis in Imperio spectant; Quæ mandata habent Duces exercitus Suecici ex Suecia iussi ne nobis aliquo ducere Exercitum, an vero cohortes suas dimittere; Deinde hoc animo assequi conabitur, quo animo sit erga Nos Regnumque Nostrum Serenissima Regina quam optimet Proceres, qui plus in Regno Suecia auctoritate præstare possunt, et si de bello Nobis inferendo aliquid non cogitant. Hæc et similia, quæ Nos tam Suecorum animo in futuro Tractatu pacis quam etiam de bello si quid contra Nos molientur nitruere possint tempestive ad Nos perscribet. Quod Nos totum prudentiæ et solertiæ Suæ Serenitatis Suæ committimus.

Przesadza triumphalna ręka Pomazańca Bożego palmę Pana wyższego zwycięstwa na wschodzie słońca zasadzoną, z której tak wiele latorośli do tąd rozrosło się y południe wpułnocney ogrod swoy. Dobywa na niedowiarstwie Azyatyckich Narodow zakopanego zgonu ocieka z proznowiary y złe sekt y niepobożney polityki nie na zyski żadne ale na rozległe rozmnożenie chwały Bożey sporządzone wojenne. Krzyż zbawienny kładzie na dzierżącego Pana Nasz Miłościwy na Królewskie piersi nie, którem pobożnych Monarchow nieprzyiacielskie serca do wyższych dzieł zapalane, y barbarzyńskie na kierki pogańskie zwykły bydź hartowane. Niepoięta hoyność dobrodziejstw Pana Nasz Miłościwego wylana, wyciągała to, aby skoro tylko ręki Najwyższego Krola Królewskie przyzwoicie na odebranie tego powinnej wdzięczności wszystkie moc myśli y vniesowanie obwieść. Miłość zaś Wiernych poddanych wszelkich Maiestatu iego szczęśliwości życzyć, zasługa żeby o dalszych tych Narodow sobie od Boga powierzonych przemyśliwać ozdobach. Łączy to oboie Pana wypłacaniem swoiey ku tego obowiązku powinności gdy zarowno przed wszystkiem świata profesyja, gotowość odwagi zdrowia y krwie Królewskiey, tak rozmnożenia chwały odbrzyzowa

nego

nego owiadczywszy y ten klejnot Rycerskiey ozdoby z rąk stolice Apostolskiey
przyiąwszy tejże wczestnikami czyni Wiernych poddanych swoich, naktory
akt Krolewskiey pobożności, y związku z potęgą niebieską, zawysto piekło o:
stalenia panowania swego wpoganskich terzech obawiaiąc się ruiny. Zgrzy:
ta zębami na imię, tey monarchi, ktora JKM chorągwi swoiey bee miec prze:
wodniczką, ieiy niepokalane imię zgrowa dzeniu temu tytułmi daie iakom
że y trzy pie swiętobliwą intencią fatrzyme podrzucaiąc prorocty. Niech się
pin iako bee niewstrzymaney nad on czas kiedy pierszemu tey nawy zbawie
nia naszego budowniczemu do dokonczenia przeszkadzał. Zyie ten ktory
na krzyżu umarł, ten sam pokaże swiatu wszystkiemu dla chwały swoiey wpo
bożnym JKM sercu rozmnożone zamysły. Ten nowemi triumphami utwier
dzi odwagę. Ten krwią Pogańską fudatiey cnych Kawalerow napisze
wiecznemi czasy trwałe diploma, nieprzerwie iey da Bog y zawsina za:
szczyce, iakoby stanowi Rycerskiemu imię nowych Kawalerow, cokolwiek de
zygnowac miało powszechnemu Rycerstwu. Niemasz wzacney tey swiata
niskiego szkoły professiey, wktoreyby wrzyscy do iednakowey przyść mogli per
fecniey. Doskonalszy ten y chwały godniey szy ktorego dzielnością, mędze męstwo
y odwaga manuducitur. Temu gdy wzacnicm Monarchy swiatego, ortodoxem
znakiem męstwo się przyznawa, nie gasnie zapała drugich serca do podobnego
ania wania, podnieca tedy ręka JKM Pana Naszego Hakiwego pobożny zapał
w sercach Rycerskich cnych poddanych swoich gdy Vmm tak absentes, iako y pre
sentes przez ktorych dzielność tak swiętobliwy Oyciec JKM iako y sam stawy swo:
iey niemiernie do tak hardowat wspbza, wzywa do społecznoy ozdoby z niebas po
chodzącey, zostaie otwarcie y drugiem gorącem sercem Vmm idącem, na kto
rym gorliwość y odwaga iest przewodnikiem. Nie niewątpi JKM P. Nasz
Miłościwy że wszystek da Bog napełnić tę hidzbę, ktora niebieski Wodz Nasz
swiat wszystek zchodował. Tym czasem Vmm ktorzy prima z Wodzem

twym

swym vespot capitis noua militia auspicia, JKM Pan Nasz Miłościwy iako
nowum pobożnego terca nowego partum Oycowskiemi excipit rękami, pierwszey
nowonarodzonych synow gratulatiey blanditas wdzięcznieyszemi przymuia,
Zyczy zatym doskonałego zwrostu y dożrzałości stawy ij zatrug Womom,
Miedzy ktoremi tę nayprzednieyszą, rządowac będzie gdy nienaganionemi
wdzięki Rycerskim et vita cunctis posteritatis dostoienstwo Krzyża S: piastu-
wac będzieie, pokazuiąc na oko wiatu z confuzya zezekaiącey niewiescieyszey
ze to nieiest stanowi Rycerskiemu zerzgowac akiego wokatia, y mitentia, do
szczegulnieyszey hwały ukrzyzowanego Boga niwocowai. Tam zmierzaią Swięto-
bliwe JKM conatus, ten szczegulny prace cel y ochoty iego, ten pożądany y u-
patrzony pożytek. Pierwsze naostatek to nowoie z Womm przywitanie obrocenie
do nieba rąk twoich JKM Pan Nasz Miłościwy conchudowac raczy, pokornie
zadaiąc aby ten kwoy wszelkich pobożnych zamysłow tam iest autorem, sta-
wy nie tak JKM iako swey własney y wiary swey S: promotorem. Niech
Orzeł Polski na drzewie tym gniazdo nowoie ad bądź zasadzaiący odmłodnieie
a nowey ochoty nabywszy pierza, tam zaka gdzieby sława Narodu Polskiego,
sławę odkupiciela Narodu ludzkiego wskrzesiła. Spoydzie ten nowy Konstan-
tini, nowy Godofred na ramionach twoich ciężar Krzyża S: piastuiący, gdzie-
kolwiek popowadzi znak ten Niebieski, tedwie nie zdzieciństwa to tymbolum
na sercu nowym napisawszy. Pro Gloria Crucis.

Prascriptum Instructionis Sacrae Regiae Maiestatis Vitae
Andreae Trzebicki, Praepositio Plocensi ad Sacram Cesaream
Altem et Electores Imperii Principes, data Grodna die 1.
Januarij Anno Domini 1673.

Nuntius Ille decentiet non numerosa comitatu instructus, da-

bit

dabit se itineri, curabitq; vt ex dignitate Nrâ et Reipub: ea legatione defungatur. Ratisbonam recta ibit sed ex itinere iusto loci et temporis intervallo nuntium cum literis præmittet ad Residentem Nrum vt de eius aduentu Sermum Imperatorem edoceat.

Ratisbonam postquam venerit, audientiam apud Cæsaream Mtem Imperatricem, et Regem Hungariæ ex vsu et occasione moveg mitabitur legationibus excepto mercatur.

Vbi ad Sermi Imperatoris audientiam admissus erit, salutabit Sermum Imperatorem nomine Nrô prosperrimam in multos annos valetudinem, vberrimam ex optata felicitatis et gloriæ accessionem, amplissimos ex hostibus triumphos, pacatum et tranquillum Imperii statum, omniag; fausta et prospera a Deo precabitur. Singularem quoq; animi propensionem studiorum atq; officiorum promptitudinem, sincerum et firmum amorem Nrum eius Mti deferet amantissime, et postmodum literas fidei reuerenter offeret, gratulabitur Cæsareæ Mti nomine Nrô, quod Deus illi eam felicitatem decreuit, quod habeat ex se, pro se regnaturum, inquè genanibus tuis successorem ætate et indole Imperio dignum filium Sermum videlicet Hungariæ Regem. Adiunget Nos id ex animo optare ne deinceps ex augusta hac domo Reges et Imperatores deficiant, sed vt semper sint, qui Orbem gentium sceptris regant et aucta diademata ad seram posterit[at]em transmittant.

Denig dicet se a Nobis missum hac sola de causa esse ad Imperii comitia vt officia nomine Nrô interponeret, vt Electio hæc, ex voto et desiderio Cæsareæ Mtis succedat, quam regeret se legatus Nr ex nutu et voluntate Cæsareæ Mtis.

Quodsi eodem tempore, simul alia legationis munera à Nobis sibi commissa exequi potent perget vlterius, vel alia commoda obtenta salva Cæsa-

rea

rex Mttas audientia, narrabit de ancipiti et difficili Regni Nri statu pro-
pter grauissimam rebellionem Cosacorum, qui Tartaris genti ferocissimæ
sunt fœderati, aliquoties Exercitus Nros aut deleuerunt aut dissipauerunt,
hactenusq; nec victoria plenè obtenta domari, nec pace deuinciri, potuerunt
eamque aliquoties ruperunt. Tanget etiam aliquid quod attrita sunt vi-
res Regni Nri tot cladibus, ex amissa Russia in qua præcipuum Regni
huius robur fuit.

Hæc accedit conspiratio in viscera Regni Nri potentissi-
morum inimicorum, nam præter Tartaros et Cosacos inter se fœdera-
tos fouet non dissimulanter Porta Othomanica rebellionem istam
Moschusq; præterea et alii inimici fortunam Nram tantum specu-
lantur contra Nos etiam ipsi bellatum sit se occasio dederit. Ex his
ostendet Cæsarea Mtas, quantum periculum immineat Romano Im-
perio et toti Germaniæ, si tam potentium inimicorum Poloniam hic
paries ceciderit, neq; enim Scythicorum et barbarorum ferocia con-
tenta erit debellauisse et occupasse Poloniam, sed procul dubio in vicinam Ger-
maniam se effundet, quod esse perquam facile erit, vt pote non muris, neq;
montibus septam; Docent id exempla præteriti temporis non modo Gotho-
rum et Vandalorum sed posterioribus temporibus eorundem Tartarorum,
qui ex Oriente in Europam transgressi victis Polonicis Exercitibus, Ger-
maniam peruersarerunt, cladibusq; et vastitate fedauerunt. Quare
petet a Cæsarea Mtate vt in communi hoc periculo, extra quod Germania
esse non potest militet in ditionibus suis ære huc contracto suppetias No-
bis ferre velit.

Petet præterea vt Cæsarea Mtas per legatum suum apud

Portam

Portam Otthomanicam authoritatem suam interponere velit, ne ie bello huiemo
misceat fouendo rebellionem Cæsarei Nrorum, Parta nos q; à facere hoc cum rebel-
libus Nris incursionibus q; iuxta pacta qua inter eandem Portam Otthomanicam
et Regnum Num intercedunt. Quod etiam ab Electoribus urgebit, ni Cæsarea
Mtti adhibitur. Et quamuis non dubitemus res Sermi Ducis Neoburgici co-
gnati Nri iuxta cordi esse Cæsareæ Mtti, quia tamen etiam ad Nos ipsius fortuna
pertinet urgabit nomine Nro Cæsaream Mtem ut controversiæ qua inter ipsum
et Sermum Electorem Brandeburgicum intercedunt, in hisce comitiis iuxta
tenorem pacis Monasterien. definiantur et terminentur, quod etiam apud Elec-
tores nomine Nro permovebit plurimumq; Nos desiderare ostendet.

Insinuabit quoq; Cæsareæ Mtti de malis artibus, quibus, vti ex Suecia ad
Nos scriptum est Sermi Catholici Regis in aula Suetica hunc commorans Agens
Pimentelli, Tractatus de pace perpetua inter Regnum Num et Suecicum tu-
beca inhoatos perturbare conatur, inimicis Sermæ Reginæ Suciæ Senato-
rumq; illius Regni persuasionibus, et quamuis sciamus hoc fieri citra et
mandatum Regis Catholici Fris et consanguinei Nro præfatum Agentem
attendere nihilominus dolendum est, ea temeritate vti contra Nos ministrum
a Regis tam stricta consanguinitate Nobis coniuncti. Quare à Cæsarea Mte
petet vt illum ab hoc ausu deborbari faciat. Quæ de re etiam aget cum lega-
to Sermi Catholici Regis in aula Imperatoria degentis.

Expedita apud Cæsaream Mtem audientia, adibit nomine Nro
et salutabit Sermam Imperatricem faustaq; omnia nomine Nro precabi-
tur.

Hac vel altera die adibit et similiter nomine Nro compellabit
Sermum Hungariæ Regem, eiq; amoveri Num contestabitur, quem
vel hoc nomine eius Serenitati testari voluimus, quod etiam vti comi
tiis hisce agendum sit de Electione eius Serenitatis in Romanorum
Regem proferare illuc Legatum Num voluimus ad interponendas

nomine

nomine Nro omnia bene in re officia neq; etiam in posterum patiemur, ut
aliquando eius Serenitas studia Nra erga se possit desiderare, vicissim Nos
speramus quod eius Serenitas pari Nos et domum Nram Regiam amore
et benevolentia prosequetur.

Cætera sententiæ fidei prudentiæ Legati Nri committimus ratisfore le-
gationem suam ea dignitate Nra atq; Reipub. bene cessuram ad quam asser-
uandam tuendamq; eum inter alia plurimum interrit, vt in audientiis con-
sertibus privatisq; ac publicis actionibus, loci, tituli, prærogativa, quæ Nræ Ma
iestati debetur, tueatur, maxime vbi cum Legatis aliorum Regum, inter quos
nemine præter Galliæ, Hispaniæ Reges loco vel titulo Majorum Nrorum
exemplo concedimus cedendum erit, vel salutationum, visitationum, quæ
officiis certandum. Ideo dabit operam ne vllam in persona, ipsius dignis-
tatis Nræ atq; Reipub. iacturam patiamur.

Demum Legato Nro prosperum iter felicemq; ad Nos reditum precia-
mur, et gratia Nra Regia suscepto Legationis sumptu et molestiis, ei ea cum
laude vbi confidimus defunctoris fuerit compensaturi. Cæterum vbi Deo fa-
uente redierit relationem Legationis gestæ de nutu in arbitrium sanct
tatis Nræ tractet.

Ad Imperatorem.

Postquam intelleximus Mattem Vram in diuisse omitia Imperii, in isthiq;
de successore tibi destinando agere vella facere non potuimus quin in hoc vbius
Imperii Romani conuentu fraternum Nrum in Mattem Vm eiusq; augustissimæ
domum affectum per interposita officia testaremur; præsertim cum ibi agendu
sit de eo negotio, in quo cum Vniuersa Christianitati plurimum interest, tum
augustissimæ Mattis Vræ Domui, cuius prospera et aduersa ob arctissimum
sanguinis nexum ad Nos pertinere arbitramur. Itaq; properare istuc iustimus
Legatum Nrum

ad interponenda nomine Nro

omnia

omnia officia vt Mttas Va tam iusto voto et desideno potiatur. Quod vt legatus Nr̃s felicius perficiat, mandauimus ei vt in hoc negotio ex mutu ex voluntate Mttis Vrã vtse gerat, comitimus preterea eidem legato Nro vt Mtti Vestre exponat diffi: cilem et anceps item Regni Nri statum rimusq; narret quantum Mtti Vã ditionibus ex hoc periculoso bello, quod sextum iam annum contra rebelles Nros Cosacos et Tartaros gerimus propter vicinitatem discriminis immineat. Non dubitamus Mttem Vram eundem legatum Nrum auctituram securitati ditionum Vrarum et vei Christiane consulturam. Quod reliquum est longaeuum Imperium et omnem desideratam felicitatem Mtti Vrã precamur.

Ad Regem Hungariæ.

Postulauit a Nobis arctissima sanguinis cum Sereno Vro necessitudo, vt ad Comitia Imperii, qua convocantur intelleximus legatum Nrum mitteremus ad contestandum Nrum in Cesaream Mttem amorem rimusq; Vram benevolentiam, cui nihil aut aduersum potest accidere quod non pariter ad nos pertineat. Mittimus itaq; legatum Nrum pro negotiis vt Serenitas Vra in iis quæ sibi a Nobis comitta habet apud Cesaream Mttem Vram faueat vehementer optamus, ac quod reliquum est Serenitatem Vrã longaeuam vicohumitatem et florentissimos successus ea animo precamur.

Ad Electorem Treuirensem.

Non modo arctissimum cum Cesarea Mttẽ sanguinis vinculum, sed præterea Vicinitatis iura, qua Dominia Vrã cum Imperii Romani Imperii ditionibus contociant, impulit Nos vt in hoc totius Imperii Romani consensu, tum erga Cesaream Mttem eius, quam erga vniuersum Imperium Regiam Nram benevolentiam patefaceremus. Quare mittimus illuc legatum Nrum per quem Mttas Vra audiet tum erga Nos studium in his, quæ nomine Nro exponet, ostendere velit vtgamus, comitimus etiam eidem legato Nro vt insinuare illi

Vrã

Vrā de periculis quā Romano Imperio ex hoc cruento bello, quod cum rebellibus Nris Cæsareis eiusq; fœderatis barbaris quintum iam annum gerimus imminent. Quod Maiestatem Vram diligenter curaturam securitatiq; rei Christianæ consulturam non dubitamus. Quod reliquum est, longævam felicitatem et felices rerum successus ex animo precamur.

Portulauit a nobis non modo avitissimum cum Cæsarea Mte sanguinis vinculum, sed præterea vicinitas quā vterq; Dominia connectit, vt in hoc totius Imperii Romani conventu, tam erga Cæsaream Mtem firmum amorem, quam erga omnem Romanum Imperium Regiam Vrā benevolentiam ostenderemus. Quare mittimus istuc Legatum Vrum quem vt Serenitas Vrā audire faciemq; in his quæ nomine Nro exponet perstoore velit rogamus. Per eandem occasionem exponet Seren Vrā iussu Nro Legatus Nr, quantum ex hoc bello quod sextum iam annum contra rebelles Nros Cæsareos et Tartaros imminent periculi vicinæ Nobis Germaniæ, si quod Deus auertat Poloniis hic fanies exciterit. Speramus Seren Vram id diligenter consideraturam, curaturamq; vt imminenti Imperio Romano diligenter obviam eatur, longævam interim incolumitatem et felicia quæq; ex animo precamur.

Committimus Legato Nro, quem ad Imperii comitia mittimus, vt cum Seren Vrā conferat, de his negotiis, quæ in his comitiis tractanda demandauimus, simulq; illud exponeret quid diligenter immineat Imperio Romano, ex hoc cruento et diuturno bello, quod cum rebellibus Nris Cæsareis et Tartaris, quintum iam annum ducimus. Speramus itaq; Seren Vram sedulum et nectum erga Nos studium declaraturam. quod à Seren Vrā petimus eiq; longævam ætatem et prosperimos successus precamur.

Postquam Nobis relatum est convocari Ratisbonæ Imperii comitia, illuc legatos Nros iussimus, non modo vt firmum affectum erga Cæsaream Mtem eiusq; domum augustam testaretur, sed præterea ea negotia tractaret, in quibus Reipub: salus et Romani Imperii securitas sita est. Itaq; vt hunc nec nuntium Nrum Serenitas Vra audiat, necessaria erga Nos benevolentia in his quæ nomine Nro proponet faueat rogamus.

Ad

Ad Electores Imperii Romani.

Cum intelleximus indicta esse à Cesarea Mtte Ratisbonæ Imperii comitia, mittendum illuc Legatum Nrum putauimus, qui, cum Serenis et Illustrissimis Dominationibus Vris nomine Nro ea conferret, quæ ad Christianæ Reipub: et Romani Imperii salutem, tranquillitatemq; plurimum pertinere arbitramur. Quare mittimus ejus Legatum Nrum, quem vt Serenitates et Illmæ Dominationes Vræ augere fidem in omnibus adhibere velint rogamus. Quod reliquum Serenis et Illmis Dominationibus Vris longæuam incolumitatem et beniderata quæris solita ex animo precamur.

Innocentius Pontifex X.

Dilecte fili Nobilis Vir, salutem et Apostolicam benedictionem. Quæ declara Nobilitatis tuæ in hanc sanctam Sedem Observantia, et præcipuo Religionis Catholicæ studio pernouimus. Paternam tibi voluntatem Nos ardentis omnino charitatis vinculis deuinxerunt, quem ad eam referet Vris Dr Scipio Archiepiscopus Pisanus Prælatus Domesticus Nr, et Assistens quem Ordinarium Nuntium in Germaniam mittimus. Confidimus autem illum, ubi nimirum tibi benevolentiam Pontificiam, diserte declarabit, ita constantis Virtutis et Religioni obsequii tui, nouum et completum testem apud Nos subinde futurum. Hoc eximius pietatis tuæ zelus postulabat, quæ ipsius Nunty integritas, religio, alieq; nitgnitez exornata animi motus magis, magisq; adhuc accendere et inflammare poterunt. Eum igitur et Apostolicam benedictionem, quam Nobilitati tuæ Nro nomine paterne largimur, omni ex corde complectere. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem sub Annulo Piscatoris die XXVII Augusti MDCLV Pontificatus Nri Anno octauo.

Cistonen

Dilecto filio Nobili Viro Octavio Piccolomineo.

Oratio

Excellentissimi ac Revmi Dni Dni Andreæ Trzebicki Regni Polo: nia Vicecancellarii, ad Sacri Romani Imperii Electores Augustæ.

BIBLIOTEKA W.P.

Augusta.

Muleta sunt causa Magni Principes, Illustrissimi Legati, quod Serenissimos et potentissimos Poloniæ Reges, eorumq; ditiones cum Imperio Romano conjungunt, sed illa præcipua quod utrobiq; non sorte nascendi nanciscimur, sed libens suffragijs Nobis Dominos quærimus: Hac lege di Romanorum Regis libera potestas, quod tot sæculorum intervallo intacta, in hoc Augusto Electorali Collegio vigeat, nec de eo dici illud, quod olim de Romano Senatu innuerit; vulgato Imperii arcano posse alibi Cæsarem quam Romæ fieri, ex animo Sacra Regia Mttas Dnus meus Clementissimus gratulatur, veq; salutaris hæc Orbi Christiano electoratus authoritas sit vobis Serenissimo et Eminentissimi perpetua æternaq; libens precatur. Cæterum cum Sacra Regia Mttas Dominus meus Clementissimus probe intelligat, quantum ex Imperii Romani tranquillo statu, in eius Mttis Provincias populorq; commodi, quantum in Christianam Reipub: emolumenti redundet, inter magna Regij animi tui, tot bellorum cum fesso solatia reputauit, cum audiuit Serenitates et Eminentias Vras in hac Imperii Romani sua ad stabiliendam et in multos annos propagandam quietem animos intendisse, eo nimirum studijs curisq; tuis conuersis, vt in hoc Conuentu Sacra Cæsarea Mtti, Consors Imperij destinetur. Quod enim opportunius firmandæ communis salutis, asserendæq; publicæ pacis remedium adhibere possunt, quam efficiendo, vt plures desinant destinatum; cum vnus eligatur. Jam vero Sacra Regia Mttas Dominus meus Clementissimus, ita existimat quod nusquam melior, aut felicior sortiri Cæsarea Mtti socius Imperij quam in augustissima eius domo reperiri. Illa domo quæ tredecim Orbi Christiano tales protulit Imperatores, vt illos imperasse non nisi hostes pænituerit, illa quæ mitis et iusti Imperij exemplar est, illa quæ omnium Regum et Principum familias affinitate complexa, supra tot hostium minas stetit, illa cui Reipub: Christianæ tot hostium minis cohibitum, immutat præterea Sacram Regiam Mttem Dominum meum Clementissimum ad interponenda apud Serenitates et Eminentias Vras in rem Serenissimi

Sereni:

Ferdinandi IIII Hungariæ Regis officia, eiusdem Serⁿ Hungariæ Ferdinandi V summa fortuna capax indoles, ingenita ab augustissimis eius maioribus bonitas, stimulat ipsius Cæsaream Mattis summa clementia et felicitas cui Deus concessum vt post bellicam gloriam, quam tibi heroicis factionibus ante Imperatoriam coronam fecerit, festa Germaniæ facem, subiectis populis quietem restituent, tot laboribus exantlatis meritus, vt ex te natum pro se imperaturum filium Serenitatem Ferdinandum V aspiciat. Quis enim negauerit sapientissime maiores Serenitatum ac Eminentiarum Vestrarum egisse, cum in Romani Imperii fastigio sextum iam eundem locauerunt, qui Turcicis armis oppressum Hungariæ Regnum moderabantur, nimirum attritas et labefactatas illius Regni vires, quibus velut arce Romanorum Imperium tegitur, non reparandas esse a Germania potentia censuerant, ne ita abilla auulsa ab hoste deterentur et Germania hoc amisso propugnaculo minantissimi hostis cupiditati magis esset obnoxia. Hoc idem nunc quando agendum esse, et discerptas illius Regni vires cum Romani Imperii coniungendas facile quiuis verum grauius iudicabit. Itaq; pro hoc tanto et tali Principe Serenissimo Ferdinando V Hungariæ Regi Sacra Regia Mattas Dominus meus Clementissimus Rex pro Rege, Patruus pro Nepote intercessor, per me Legatum suum adest, magno honore Augustalis illius Collegii, cui licet fulgarum et deorum est Reges habere Oratores, ita eiusdem Collegii moderationis documentum erit nihil tanti intercessoris precibus denegare.

Potens tempervires humanas vicissitudo Serenissimi Principes, non pepercit Poloniæ Regno, sed quo diuticus ei pace et tranquilitate superiori tempore indulsit, eo grauius correptum aliquot iam per annos, cladibus exercituum, vastitate prouinciarum; et alienum concursu calamitatum miserandum in modum exercet. Renouauit in illo vicens Romana perfidiæ terrorii, et alia contra Romanam Reipub. exempla, casusq; huic cautibus illis, clades cladibus æquauit. Ad eo in rebus humanis sæcula, personæ, et loca intercunt, casus tamen et eventa eadem redeunt. Verum

verum

verum humanarum fragilitas et Regni Poloniæ calamitates Seren. Vris notiores sunt quam vt narratione indigeant, et ego ad illud propero, quod mihi a Sacra Regia Mte Dno meo clementissimo impositum est, nimirum vt Serenitatibus Vris referam ancipitem statum Regni Poloniæ antemuralis Christianitatis, et deinde nomine eius Mtis præmoneam Seren. Vras de summo et propinquo periculo, quod omnibus quidem Christianis Provinciis, sed imprimis vicinæ Germaniæ ab hac ingenti exorta in Polonia tempestate imminet. Putauit enim Sacra Regia Mtas Dnus meus clementissimus officium esse Christiani Principis, illiusq; Regis qui in confinio Christianitatis pro salute Christianæ Reipub: excubat, eam elidens periculum exponere in hoc celeberrimo totius Imperii Romani conuentu, a quo rebus Christianis tam afflictis præsens et efficax auxilium sperat affuturum.

Nemini dubium est Serenni Principes, nunquam bella finiri vbi incipiunt, sed cum invaserint, velut contagione ex loco in locum transferri, et more ignis obuia et vicina quæq; populari. Quis speraſſet, olim Othomanica arma, in remotissimis Asiæ exorta oris, tam longe lateq; in perniciem Europæ, et vicinarum nobis Provinciarum erupturaſ? Quis credidisset hos ipsos feroces Scythas in Polonia clades ex Asia in Europam ante quadringentos annos transmigrasse, deletisq; aliis vicinis et bellicosis gentibus totam eorum vim Poloniæ aliquando incubituram. Neq; hæc forsitan bella quæ nuper totam involuerunt Christianitatem tam longe processissent, si in ipso ortu communi ope fuissent oppressa, sed ita semper evenire solet quod dum aliena negligimus propria pessundamus. Atq; illa quidem remota tunc et longinqua videbantur, vt pote longissimis locorum intervallis distincta hæc vero quæ memoro pericula Germaniæ propinqua et fere in conspectu sunt, non enim in Asia aut Africa vel Asiæ et Europæ confinio, sed in conterminio Germaniæ Regno hæc catastrophe peragitur. Præmunt armis Poloniam fœderati inter se Scythæ et Zaporoviensis, virisq; quadringentorum millium exercitum conficientes, virisq; durum in armis genus, non intuitu dum non fœdera pacti habens, quibus callide raptis ingentes nobis clades a-

higuories

aliquotiens intulere; Iam formidabile et quadringenta hominum superans potentia acce-
dunt Turcica auxilia, quæ ibi rebellis, tam promissa Arcis amenecensi in Podolia ex-
pugnatione, quam totius Russiæ in fidem Ecclesiæ Romanicam antea facta declinione pa-
ctus est, eo procul dubio mouente vere habiturus. Quis enim illam perfidiam gentem
et talibus occasionibus vti nouerit, Orbisq Imperium diu agitantem, et pro hostili ani-
mo semper occasionem habentem, hanc opportunitatem vbi alibi bellum component
euidenter omissuram, quæ grauissimo licet superioribus annis distracta bello,
tamen rebelles palam iuuandos putauit; Neq hic finis hostium Poloniæ, en-
gunt enim se iterum Moscbi, et quia ante victos muctatosq Provinciis sudet,
causas armorum quærunt, vt se rebellibus quibus religione et sacrorum ritu con-
uincti sunt, bello etiam et armis coniungant. Denique eo infelicitatis ventum,
vt vterq Dacus hactenus seruatam fidem nunc deseruerit, alter eorum connu-
bio filiæ rebellionis Ducis filio facto, alter metu in societatem armorum
pertractus.

Videtes iam Serenissimi Principes in excidium vnius Poloniæ Regni ve-
ri Christianitatis prospugnaculi tot potentissimorum hostium, et quicquid vsqua-
est ferocissimarum gentium conspirationem; grauem et non ferendam vestro
venustissimo cuiusvis Regno, quid vero Nro tot clades et graui bello exhausto.
In tanto tamen rerum discrimine Sacra Regia Mtas Dnus meus clemen-
tissimus non despondet animum, sed aduersus hostes, quos nuper acie vicerat,
fugauerat Regium suum caput pro Reipub: Christiana periculis obyciens progre-
ditur, et quicquid in exhaustis eius ditionibus virium reperitur, colligit
et ad arma cogit. Quamcunq igitur rectum sortem tulerit, pro Deo et Chri-
stiana Reipub: salute fecimus deuouatum Saguntinorum fidei, Scipionis
constantiæ, et si quid vsquam fortiter actum est exempla. Cæterum si quid
cauerint hoc superiori memoriæ reliquiis istis Poloniæ virium in tanta
potentissimorum hostium conspiratione aduersi acciderit, prouidete Se-
na-

Principes qua vatione salui Germania prospiciatis aduersus tam formidabi
lem ferocissimarum nationum potentiam; ni Germaniam imprimis pru:
cul dubio cadente hoc Polonico pariete se versuram, cogitate quaso Germa
Principes incendium hoc non in tohius Polonia, sed tohius Christianitatis
perniciem excitatum: cogitate Germaniam propter vicinitatem eidem
calamitati imprimis obnoxiam, quanto ergo salubrius est, tam late serpentem flam
mam in vicina domo restinguere quam propria domi oppeiri.

Agite itaq; nunc Sermmi Principes, necessitatem ni gloriam ver:
tite, et dexteram imploranti Regno Polonia porrigite, erit hoc prudentia
non presentia duntaxat, sed futura prospicere, erit apud omnes Nationes
posterosq; gloria, periclitanti vicino et amicissimo Regno succurere: nec
petunt Germania abundi, quacunq; ad ferendam opem requiruntur, populi
multitudo, vis immensa, belli experientia omnis generis apparatus. Re par
amini bellicosos Germanos coniunctissimi Regis et amicissimæ gentis
pericula spectare otiosos, nec serva germanicorum animum tot bellis exercitas
rubigine hebescere. Id rei Christiana, salus Reipub; id Imperii nicosumi:
tas postulat quaeq;. Id demum Sermmus Joannes Casimirus Poloniæ
et Sueciæ Rex potentissimus cum tota Repub: petit Polona, polliceturq; se:
cundis et aduersis Imperii rebus nunquam se defuturum, sed omnes Re:
gni sui vires cum necessitas postulabit ad tutelam et augmentum Imperii
Romani conlaturum.

Serenissimo Principi Domino Joanni Casimiro Consobrino
et Fratri Rmo Carissimo salutem et mutuam benevolentiam.

Reddidit Nobis litteras Serv Vra eiusdem legatus, quem de rebus
et negotiis sibi commissis prolixius disserentem libenter audiuimus et
in eum sensum respondimus prout Serv Vra a reduce legato plenius per
cipere eiq vicissim plenam fidem habere potent. Cæterum Serenv Vra suos

heros

ſpecos rerum ſuccessus ex animo vouemus.

Serenissime Princeps Auuncule et Pr Charissime.

Tradidit nobis Nr Serꝛ V: ad Comitia Imperii Legatus, quem omni humanitate excepimus. S: V: ad nos exarātus credentiales, ex quibus et eiusdem fraternum erga Nos continuum affectum ab ipsomet Legato, ea quæ S: V: nobis orebenus reverencia committit plenius intelleximus. Ipsi in super reciprocum rerum nrarum tenerī animi studium, quo Serend Vm prosequimur contestati id responsi ad S: V: nostro nomine perferencia decimus, quod præfatus Legatus S: V: eo exponiturus cui plenam fidem tribuere velit. Serꝛ Vm in reliquo commodissimi valere et prosperis rerum successibus augeri cupientes.

Wyſławnieyſzy WKMć władzy moiey Krolewskiey, a oraz wrodzoney dobrotliwości wizerunek, kiedy mnie prywatnego sługę moiego vrzędnikiem Koronnym Equestris ordinis hominem tak wyſokiem ministerium status wielkiego moiego Krolestwa z tego tronu łaſkiy ſzczodrobliwości declarowac raczyłz. Wznawiasz WKMć zaſtarzały dawnych Krolow wyiazd, nie honorabitur quemcunq Rex volenie honorare. Ktoholwiek patrzy na te, WKM wynikaiąca, ku mnie łaſkę, dziwowac ſię y zdumiewac muſi pomyſliwaiąc ſobie, quid est homo quia magnificas eum, aut quid apponis erga eum cor tuum; A cozem za ten Naiaſnieyſzy Michowy Krolu Panie a Panie moy Michiſowy, że WKMć zdaleka mnie od zaczętey a iezcze nieſkonczoney moiey y Rzpey zawołanej ſzczy vſługi, ſkłaniaſz do mnie Krolewſkie vſzy moie ten mi chcesz do niego odbiiać? Trzebaz to było Naiaſnieyſzy Michowy Krolu Panie a Panie moy Michiſowy do tey vſługi naſzey WKM iakiego przezornego Nestora, albo Ateneuſowego Tyberiona, ktoryby umiał oddalać od głowy WKM troſkliwe około dobra pospolitego

Krolewſkie

Krolewskie serce palące sprawnki, a wozemnym y przezornym obmyślawaniem tłod.
sie y niekłopotliwe vsadnia WKM panowanie; Przyznam tię Naiasnieyszy Naia-
sniwy Krolu Panie a Panie moy Miłosniwy, ze tię sam tobie wstydzie muszę,
kiedy mi teraz stawaią przed oczy tu wieley, ani Pieczętarze y Biskupi z rozmosey
humana experientia szkołe wyhołerowani, a przed nimi tu stawaią, insi ktorzy
wysokiemi talentami sławę Rzymu Cesarskiego y Papiezkiego rozszerzeli, takze ich ozo-
bne y prawie triumphalne widzący po dziś dzień Rzymskie theatra wyslawiaią,
Wstydzie tię mowię, sam tobie muszę, ze po nich z woli WKM następuiąc
onym nieprzynoszę na to mieysce natura et fortuna subsidia.

A tym więcey lękam się ciężaru tego kiedy widzę, ze ten Orzeł, ktorego
misterne bioro z gniazda swego wyiędzony, y większem y ostępem niz kiedyś Rzym-
skie Aquila nieraz pogromiony nie skrzydeł tylko pioro ale y skorony co nay-
przednieyszą, ferie vronił. kiedy widzę, ze ten okręt y nawę Krzyż tak wielkich
niebezpieczeństw walny okrywaią y pogrążaią, y w go WKM odwagą swoią, oporne
postawisz nowe co raz nawałności na morze co raz wybiiaią. Brać się potrzeba
nietylko niedotknionemu ale hoc nayzprawnieyszemu Żeglarzowi, aby wtak wielkich mogł wydołać nawałnościach. Ale żaden z tych ktorych WKM na ten okręt
sobie nikogo przyimierz bać się ostatniey zguby przy WKM niemoze, bo iako kie
dyś nayspiertszy z Cesarzow boiazliwego Żeglarza cieszył, czarem venis et fortu-
nam eius tak WKM wszytkim wtym okręcie Krzyż będącym mowie mozesz Re-
gem Ioannem Casimirum venisti et fortunam eius. Toku WKM sterem bey Krzyż
wtadnicz, o bodaies długo wtadnął, iżnineby is hanc molem y okręt ten dwi fluctu-
at non mergetur. Postawiz go WKM wgruntownym horcie, y iako do tąd żaden
Kazimierz Krolestwu temu niepanował, ktoryby albo nowey Prowincicy nieprzy
czynił, albo zgubiony nieprzywrocił, tak y WKM wroćiz Orła tego do gniazda
swego tego się spodziewać nieomylnie karzą pobożne WKM intencye, tego spra-
wiedliwosc Woyny, tego nadzieie męstwych zdaleka przychodzących WKM oracula.
A zatym nieruchno przy takim Panu choc nowemu y niewoy prawnemu Orzeł-

kowi

kowi powinna pobrafie vsługę do ktorey ze mię WKMo zawołacz wolen okręt za sobą
ka przybrać raczyłeś, iakobym miał podziękować nieznayomię zatopiła powiem
ta posłana łatka WKM nietylko listy ale y nadzieię moię abym kiedykolwiek mogł,
tak wielkie dobrodzieystwo WKMo, zawdzięczyć, y muszę tonym cnotliwym
sługą Augusta estarza wyznać ergo vivam tibi gratus. Niezatopiła iednak pamię
ci ze mię znać będę, Cesarza WKM ze będąc nie menio odbieram łaskę y dobrodzie
stwo WKM nie exempło.

Naiaśnieyszy Miłościwy Krolu Panie Nasz Miłuiny

Nieorzałowany Polskiego Szlachectwa kleynot, ni droższy wprzeszłym y
teraźnieyszym w swoich wieku tym większey w postronnych wagi, szacunku.
Wielka tokowny potężna ręka Boska, na głowę WKM J. M. włożoney oczewi,
takiemi własnaż poddanemi, ktorych zacnose niezagony am'worki mierzą, ale
wsnie mężnych y odważnych Krzołkow zasługi, nienaruszona przeciwko PP:
nym wiarą krwią, koynie opłacona Oyczyzney miłose sprowodzi zawzymy wa.
Widzą to postronne narody y nie bez zazdrości, wyniosłych Naiężnych cza.
pek sprotem Polskiem Szlachcica hełmem porownanie vpatrzą; Zaczym od tak
wielu set lat rożnych krwawo przednie Familie za szczęście sobie poczytały
gdy ich łaskawose Krolow PP. naszych do sprzęcy z narodem naszym przyiąć
raczą postrzegaiąc; Znay dzie każdy naród ozdoby swoie tym się chlubiąc ktw.
tem bez ktorego wnierownosci cudzoziemskiey bydź nie czy dobre. Niewspo
minaiąc innych sama Woloska Ziemia nienasycona Polską krwią ochłodzo
Woysk naszych fatalna mogiła, iakoby okrucieństwo swoie nagradzaiąc, zna:
cznych tey Rzepospolitey wrodzika synow. Niewiernego Mahometa wiara y czyn
wose przeciwko WKM y Rzpltey pamiętna będzie poki Smierć wszystkiem
bieżnem wzgorę się nieopowi. Tey a dosyć ma Rzplta wdzięczna pamiątkę
ozdobne wystawczytnych domach Wiśniowieckich, Koreckich, Lubomirskich pięknie

Tegoż

Segorz potomek Hospodar dzinieyszy, iako wiary y cnotliwosti przodka swego ni:
czym nieustaie y onagrodzie cnot, moich znieprzyiaciol wsie bychz porownane.
Wroti unizona, prozbe ego WKM Pana Nayiasnieyszego Miluiego y wszytkiey Rzpltey
pokornie powtarzaiąc abym y on iako ostatni domu mieyskich Mohilow turcicus, na gmi:
cie koronney tey mogł bydz wszczepiony: Slutzna a powolna prozba, iego podbudzo:
ne koło Nayze unizenie WKM P.W.M. proti abys rowna, poddanych swoich szla:
chty Polski przeganiaiąc, czelobie go rozszyr, przytulaiąc zwrodzoney dobrotliwo:
sci swey Panskiey, gornuiącego nie iuz nieprzyiacielskiego ale poddanego samsiada,
zapobiegł przyszłym na potym nieszczesciom do podobney wiary y Cnotliwosci.

Wielmozna Mciá Panno Woiewodzianko Krakowska
Moia wielce Mciá Panno y Dobrodo.

Wiemiia ze lekki tylko zal rozmawia, a cieszki zniemiecie, nie lekki
iednak ten moy rozsądek WMm Panny będzie rozumiany, ktory mię z tego
przyczyni ze ta, kilka słow byłam nie iuz nie o nieszczęsney ostrzyżdey Cyrcy
zny zalobie, ale tylko o zdrowiu otrzapionych rodzicow, ktorych pozostałe pozerdy
famiicey lata ieszcze podobno mogą zatrzymać plagę, tem serowem rozpaleniem Kosciol
Bożego przeznaczoną: Ach nieszczesne pioro moie ze otym pisze na co serce pomy:
slic y do tąd niemoze, bacz iednak yz ieden Pozarskich kiedy dom miał mia domie
nigdy sławnieyszy iako gdy po sławnych Przodkach pozostały Boicie pełen sławy
nienaganione pogrzebł potomstwo. WMm Panny pokornie prozę abys o cpuscie
rzyła, ieden tym moym lamentem moiey zal wrzucu WMm Panny odmawiam,
bom go zrobił dłuzszey taie niemogł, a pogotowiu do Bycia z nim nie vdał, krotszego
y powszechnie wmiałbym niżeli na znalesc.

Declaratio periculi à Sarra Metis, ditionibus et sacro
Romano Imperio imminentis ex præsenti bello quod con:
tra Poloniam Cosaci, Tartari, alyq barbari gerunt, etc

vbi ad alias Christianas Prouincias inuadendas viam aperiant.

Sapius iam exposuit Sac: Regia Polonica Altas Dnus meus clementissimus, bellum hoc cum Scythis et Tartaris, non tantum Regno Poloniae exitium minari, sed simul nigentibus periculis inuoluere ea iacere Austriae et Imperii ditiones, in quas tota tempestas se exonerabit, si vires Poloniae iam attritae tantam Scythiae et barbarorum multitudinem reprimere non possint, vti reuera reprimere non possunt, ob innumerabilem multitudinem barbarorum et rebellium trecenta millia excedentium, quibus vires Poloniae pares non sunt.

Auxit haec pericula nupera victoria rebellium in Valachia cum decem millia Cosacorum triginta millia exercituum Regis Transilua: niae Principis Valachiae Moldauiae, et noui Valachiae Vaiuodae fuse et primo impetu fuderunt. Et enim in primis considerandum, nigentem esse et annis praeteritis maiorem Cosacorum potentiam, cum hisce vires suas diuidere auti sunt, quod ab aliis annis non faciebant, Tertio Foe hostem insolentiorem noua fortuna fretum, Quarto Regnum et Valachiae Moldauiae victos cum vident Polonicas vires debiliores sine dubio propter conservationem sui confoederiam cum Transilmicki mituros contra Serenissimum Regem et Regnum Quo Vires Poloniae esse valde attritas et exercitum longe imparem potentiae et multitudini hostis propter clades exercituum praeteritas, alias q calamitates et causas, ita vt sine auxiliis omnino exercitus Regius subsistere non possit. Fuso au

tem

tem hoc qui superest exercitu, nulla est spes salutis, nulli enim sunt in Polonia montes, nullæ arces, aut Fortalicia, quæ hostem morari aut retardare possent, unde manifestum et euidens periculum Altis ditionibus et toti Imperio imminet et discrimen, similesq; calamitates quales nunc patitur Regnum Polonia impendent.

Nunquam enim Cosacci et Tartari contenti erunt debellata Polonia, sed in Germania ditiones vti magis vicinas et Imperii se effundent. Initio huius belli Cosacci prætendebant se pugnaturos pro libertate tantum, ac ipsimet Palatini Transsylvaniæ Moldaviæ et Valachiæ gaudebant affligi tali bello Poloniam, et ecce nunc iidem Cosacci inuaserunt Valachiam et Moldauiam, nullo respectu habito Turcici Imperatoris, adeo ijsdem vinbus suis confidunt. Transsylvaniam insuper etiam se mox aduersus minantur, et tandem iam sed tarde Principes isti dolent, quod ab initio vires suas seruitio Regi non iunxerint ad obuiandum huic malis. Quomodo ergo credibile est, quod debellata Polonia gentes istæ Tartaricæ et Cosaccorum atq; rapaces et feroces (nolle enim ibi somniant Cosacci Imperia et Regna idq; palam loquuntur) non inuadent Germaniam et imprimis præterea Altis hæreditarias ditiones, Moraviam, Silesiam, Bohemiam et præterea Hungariam, Austriæ et alias Prouincijs Poloniæ vicinam. Marchiam quoq; Pomeraniam.

Nolo ego recordari veteva exempla Hunnorum, Gothorum, Vandalorum, qui Germaniam, Italiam, Hispaniam misere chiuexarunt et occupauerunt, quibus cum Tartari et Cosacci similes sint

et rigenti abundent multitudine, non meliora ab ipsis, nisi cito obuiatur expectanda.

2do Ex Polonia accessus in Sileriam et Bohemiam ita est facilis, vt non tantum ad fluuium Oderam, sed vsq ad Albim ipsum nullo negotio peruenire possit, similiter a Bauaria versus Pragam nec montes, nec arces Poloniam a Silesia, Moravia diuidunt.

Jam vero ex Russia et aliis Poloniae partibus in Vngariam quam pl acilius fatalis euentus docuit A. 59. q. 4 quo anno Tartari spreta Polonorum facilitate qui illos a transitu prohibebant in Vngariam per Ruthiam in auxilium Turcis penetrarunt, ibiq; suas stragtes exegerunt.

3tio Diligenter considerandum quantum ex aduentu Tartarorum roboris et potentiae Turcis in Vngaria accederet, et quod nihil promptius et facilius esset illis quam Austriam et alias Caesareae Mattis ditiones inuadere vel quid de Cosacis existimandum sit, Vngariam venirent, quibus horum et rerum gnarus facile suadebit.

4to Occupata Polonia multum barbaris et ferocibus gentibus viciniam adderet ex vario genere hominum qui incolunt Poloniam.

5to Praetextus ipse libertatis augeret potentiam Cosacorum, multos enim inuenirent in Silesia et Germania, qui causa libertatis partes illorum sequerentur.

6to Quamuis barbara istae gentes non possent dominium figere in Germania, tam en quam graue et molestum erit, cum occupata Polonia incursionibus fatigabunt ex vicinia, et vexabunt Regiones istas Germanicas. Isti enim Tartari fatentur, quod non potuerint hactenus alias Germanas Regiones inuadere, nunc debellata (vt sibi persuadent) Polonia portas sibi ad eiusmodi incursiones faciendas apertas fore existimant.

Imo Quamdiu adhuc exstat Polonia Regnum, iam fessum et conquassatum posset Cesarea Mttas et Imperium melioem auxilio obviare impendentibus malis pacique et saluti Germanicæ consulere. Quod si Regnum Poloniæ concidat et ab hostibus qui ad istud hoc anno delendum omnes vires suas exerunt occupabitur, amisso hoc Regno, difficile iam esset Cesarea Mtti et Imperio fundationem tot barbarorum et victrices eorum exercitus comprimere.

2uo Huc accedit quod Germania pacis suæ, tot eius laboribus q acquisitæ certa esse non potest, quamdiu in Polonia durat hoc atrox et omnibus vicinis Christianis communibus formidabile bellum.

Atq; hanc declarationem periculorum Germaniæ impendentium veriss^am esse confirmant, hæq; Cesarea Mtis Constantinopoli ab Aprilis hoc anno currenti scribuntur, significatum est enim quod 12 Aprilis Oblegati Sacrorum ad aucheniam apud Portam Ottomanicam admissi sunt, Imperatumq Barbarorum Hano vt omnes Copias et vires suas cum Cosacis, qui contra Serenum Poloniæ Regem eiusq; Regnum. Turcis etiam qui Regiones Poloniæ vicinores incolunt concessum vt auxilium Cosacis ferant. Concessa præterea Chmielnicki Sacrorum Ducis Valachia et Moldauia, omnisq; hostem hibutum soluendi permissa.

Hæ itaq; tam euidentia et manifesta pericula non procemotis et alienis solamq; Poloniam concernentibus, sed propriis et quæ in limine et foribus Germaniæ iam adsunt, tam

Cæsarea Mttas quam Sermi Electores et Principes existimare debent, Illa, & semper secum recordari, quod vires Polonia hoc anno molem hanc et invndationes barbarorum et rebellium amplius non sustinebunt, et proinde omnis hac tempestas in Germaniã terras se est exoneraturã.

Quare erit summe Cæsarea Mttis et Sermis Principum prudentiã hostium conatus cito prævenire et medicen auxilio in Poloniam sine mora misso tam urgentia pericula auertere. Posset obiici quod tam urgens et vehemens Poloniæ periculum præsentissimum remedium exigit, iam autem in Germania non est paratus exercitus.

Quare quidni quod Deus auertat fundaretur Polonicus exercitus, certe deberent hic parari vires ad resistendum hosti; Ergo quod in isto casu fieret, nunc faciendum et hostem præoccupandum mittendo in Poloniam auxiliatio iuuaret.

Illud denique considerandum est, quod in Polonia bellum hoc diu trahi non possit, cum tam potenti et militari re abundanti hosti sed intra duobus aut ad summum tribus mensibus Junio, Julio, et Augusto, aut vincendum aut pereundum est. Ad Victoriam obtinendam desunt vires, ne vero Regnum hoc Christianitatis antemurale pereat, magnaq Germaniam obruat, petit Sac: Regia Mttas in hoc commiserit auxilium, quod erit opportunum et rei Christiana profiuum, si ante decursum horum trium Mensium submittetur.

Epistola Principis Transylvanici ad
Sacram Regiam Maiestatem.

Serenissima Regia Maiestas
Avñe Benignissime
Demissam meam confidentiam, quam in Regia eius prosensione

collocatam habeo, vel hoc pacto vincere tentaturus, sive tam velim, quomodo a Palatino Moldauiæ, uti scitissimus Princeps Dominus Pater, et Prædecessor Nr magni nominis, ita et ego, ac confœderatus Nr Illustrissimus Dnus Vaivoda Transsuanicæ Valachiæ, ipso Palatinatus sui principio clandestinis Machinationibus et minus apertis lacessiti sumus, etsi frater vicinitatis iura, vtriq Nostrum, fœderum nexu deuinctus fuerit, nihilominus in omnes occasiones sedulo intentus, quibus virus præconceptum in perniciem nostram effunderet, propriò eoquiò aduertam hanc intentionem, nunquam se deponere velle, aliquoties iurando affirmaverit, vt vel tupendis sumptibus aperto etiam marte in præscriptum Dominum Principem Transalpinensem attentauerat, et nisi infelici fraudis intentionis euentu Diuinitus punitus fuisset, eadem cum ingrata memoria etiam fauentineo, vt hisce Regionibus exitium afferre minimus laborabat. Deo tum vindice reiectus, hic eo victoris fauorem in reconciliatione satis superq experta sanctis se fœdibus deuincit, parum tamen hoc apud ipsum valuit, nec vnquam animum hostilem, quamuis pessimum ipse sæpius mutauit, cuius tacita mobilitas, cum in dies magis crebrescere, et mox velut ignes occultos in aperta arma præsentissimam erumpere. Deum testor inuitus et provocatus, nullo actus dominandi cupiditate, sed cum inculpata tutela, suisq prouidere hominis incauti esse et tela fraudis minus finire, vicinum tam noxium cum alias non liuerit armis a vicinitate removere vel saltem compescere Deo spiritu in animum induxi. Quod Altitudo tua temperiue significatum velim, ne aduersis rumoribus occupata, me qui toto conamine eius obsequiis addictus sum, contra te et tuos aliquid moliri credaret, mio iustis facti mei causis tibi ex me perceptis, tantum abest vt iusta vltionis indignaretur.

vt hominem nullis fidum vicinis correctum, nec probare dignetur calculo, et studia maioris habeat, quam lenocinia eius fluida, quod vti propensum nos Mttas Vra favor sperare iubet, ita eidem diuturnum et florens Regimen ex animo precor

Datum in Civitate mea Alba Iulia 25 Martij 1653.

Illustrissimi et Magnifici Dni Dominj
Amici et Vicini Nri chari et observandi

Postquam non denarium tantum, sed cura ipsa seruitutis vtrinq; commissiones habitenda inter hac duo Regna pacis perpetua inierit animis Vris, officijs Nris putamus, maturè amoliri omnia impedimenta, quæ huius egregij et vere Christiani operis curam possent perturbare. Hanc Mtem V.D. Vris statim significandum existimauimus, allatas esse hisce diebus Sac: Regiæ Mttj Pnó Nró Clementissimo Lrás Stockholmiâ 20 Maij datas vna cum earum latore interceptas Hieronymi Radzieiowski ex Regno hoc proscripti, quibus ille inimicitium, rebellium scelerum Ism cem barbarum foederatum, ad ineundam cum Suecia Regno contra Sac: Regiam Mttem Dominum Nrum Clementissimum et Regnum hoc armorum societatem solicitat modum, et tempus inducendi in viscera huius Regni exercitus ostendit; quantasq; Suecia contra Nos copias, armam, et quas partes Regni huius aggredi velit, significat; Et quamvis idem Hieronymus Radzieiowski, comitia et iubente Serenma Suecia Regina tabiv ad inimicitium semper se asserat, tamen cum Sacra Regia Mttas Nra Clementissimus et Respub: optimè sibi consciæ sit, nihil a se factum quo Serenmam Reginam, ad infestendum sibi bellum hostesq; sacros quavendos provocaret, ita apud Nos statuimus quod idem Radzieiowski, homo vanus et pessimis quibusq; ~~rationibus~~ fallendis assuetus, omnia ista

commentus est, vt eiusmodi auribus viam tibi ad res nouas struere[t]; aterum cum probe sciamus, proditores veluti ex feruentibus bellis vbig, nimis odesse non dubitamus eundem Maiestatis crimen Sacrae Regiae Mtis, et Regni proditorem ideog lege comitiali in hoc omnium Ordinum conuentu, perduellem et hostem Patriae declaratum eo magis Illmis D.D. Vris Amicis et Vicinis Vris odio num fore, quod durantibus vniuersis, et dum pacem perpetuam stabilire vtring, contendimus, ille nouorum bellorum semina spargere non minuerit, et praterea tanta Regina Regnig fidem commentis eius noch au. pti facessere. Plenius exponet Illmis D.D. Vris literis intercepti asseret Inuisus.

Sacra Regia Mtas Dni Vri clementissimi ad Serenissimam Reginam Sueciae Intercessit, quem vt Illmis D.D. Vra audire fidelig in omnibus rebus adhibere, ac praterea id in enormi hoc crimine facere velint, quod tam strictae inter Principes Vris necessitudini, quod bonae vicinitati consentaneum, et vtriusq Regni tranquillitati maxime vtile erit maiorem in modum rogamus. Quod deliquum est Illmis D.D. Vris studia et officia Nra deferimus. Datum Varsauiae die Mensis Anno Dni 1655

Illustrissimarum D.D. Vrarum

ad omnia officia paratissimi.

List od Królowey Szwedzkiey do Electorow

Reverendissimi et Illustrissimi Consanguinei, affines et Amici Nobis charissimi. Iam dudum rumor increbescere inter aduas dilectas Vrarum curas, earum consilia circa electionem noui Romanorum Regis pariter occupari; Nos propterea considerantes prouidam non minus in negotio tanti momenti, quam rebus Imperii Romani Germanici cateris dilectae Vrarum solicitudinem, pertinacissimum Nobis habemus eandem dignitati et saluti Imperii, nec non necessitu

dini

dini cum vicinis Europæ Regnis rebusq; publicis amicitiæ conseruandæ tanquam
è specula prospecturas. ut imprimis grauissimæ quæ christianæ deliberationi Vrã,
diuini Numinis benedictionem cauitus apprecamur ex animo cupientes, cum a Dilect
Vris designari, atq; adeo elegi Romanorum Regem, qui in præfatam cum vobiscum in
tentionem promouendam et tuendam magno animo feratur. Relatum vero nobis
iam nuper fuit Serenissimum Hungariæ Bohemiæq; Regem Ferdinandum Vestrum
ea hanc electionem a plerisq omnibus nominari, et a vobis vestris Dno Carente
mo dicto Romanorum Imperatore Dilectis Vris nominatum esse. Quorum pari
ter ac Prædecessorum Maiorumq; serie, præcipuam fuisse dignitatem, respon
sum, valorem, atq; in Imperium merita, cum ad animum Nobis reuocamus, et
in dubia præterea ipse ducimur, fore vt a præfato Rege, cum in Romanorum Re
gem et postmodo Imperatorem electus fuerit, salus atq; incolumitas Imperii, et con
iuncta Vrarum Monasteriiq; Pax publica et vniuersalis, nec non fidens cum
exteris populis amicitia, aliarumq; rerum, commertium mutuum promoue
atur ac conseruetur, non possunt non tanto fastigio digno, virtutisq; eximia
rum dotis ad eiusdem commendationem Dilectis Vris imperii insuper Nos perue
here. Quocirca ad summum, et Imperatorem in præfato Serenissimo Rege, Pre carissi
guineo et amico Vro charissimo, præferentes amicitiam tanti officij cultes,
nostrã in superbuius amicitiã, apud Dilectos Vras commendationis pondus
accessent et momentum est quod Nobis ipsis, ipsiusq; salutis Imperij, nec non
publicæ Vicinorum Regnorum rerumq; suorum carum ac populorum tranquil
litati animitus gratulemur, neq; decent Nobis sine causa, sine occasione quic
quid signorum et Amicitiæ Nobis, in notitiam perfectionem et stabilimen
tum Imperii deinceps huius Vris Dilectis Vrã detulerint, grato erga ipsas
animo cognoscendi et de eisdem omnibus tincere affectus documentis de

merendi

demerendi. Deus dator et conseruator Imperiorum omnia et actiones Dilectionis Vrarum caterorumq; Principum atq; statuum Imperii in Comitijs modernis congregatis moderetur, et ad optatum exitum perducat, cuius tutelæ Dilectionis amicæ et serio commendamus Dabantur Stockholmiæ 23 Aprilis. Dilectionis Vrarum bona consanguinea et Amica. Christina

A Oxenstierna.

Responsio Illmi ac Excellentissimi Dni Legati Gallici ad Collegium Electorale Augustæ Vindelicorum habita.

Plurimum dolet Excellentissimus Dnus Legatus Sac: Regiæ Mtis Sueciæ Mtis quod non potest satisfacere totaliter desiderijs Dnorum Collegij Electoralis. Miratur tamen quod idem Collegium, contentum esse titulis longe inferioribus, quos in suis literis Collegio Electorali dederit Regina Suecia non exigendo, vt Legatorum qui sunt missi a Dnis Electoribus absentibus distincta fieret mentionem, sicut nunc exigitur vt eos Legatos distincte nominet quod non esse necessarium ratio ipsa dictat. Miratur denique, quod Dnum Collegium, illum velit excipere eodem modo quo fuit exceptus in præteritis Comitijs 1636 Dux de Ostorin Regni Poloniæ Supremus Cancellarius et tamen prætendunt vt prædictus Excellmus Legatus tractet Legatos Dnorum aborum absentium Electorum altioni titulo quam illos tractauerit Dictus Dux de Ostorin, quod is modus tractandi tantum legis Legatum efficiet, vt omnes Reges tanto posterum cautiores, et magis circumspecti in mittendis solennibus Legationibus ad præfatum Dnum Electorale Collegium.

Mariamieyrzy

Mci Panie y Dobrodzieiu moy Mły

Pilne y vstawiczne moie starannie, abym mogł mieć prętko respons[a] na
ny ponikow, na tak ciężką Woynę, W Kmci Pi Mci dla niemu, niema ieszcze
skutku nego dla niezawiętego Seymu maiącego się zawzać 14 Junii od przy-
sżłego, ktora że ma bydź prędko zaiścia roboty opewnić mię sam cesarz Jcm. Ma
wiodłem to cesarzowi Jcm, że te niebespieczeństwa państwom iego są com-
munia z państwami W Kmci, y że też calamitates tuteczne kraie maiące
ecze my patimur. Ale cesarz Jcm lubo przyznał że tak iest, przecię iednak
declaratorem categoriam niedaie, na consilia się swoie referuiąc y na zym
tuteczny. Atoh gdym powiedział że w tych dwuch miesiącach, de summa
rei acta belli ma decernere y woyna W Kmci długo się zadna, miara, ciągnąć
niemoże, gzatym pronitem żeby niebyły post bellum auxilia, obiecał cesarz Jcm w
tych dwuch niedzielach dać mi rezolucią, y odprawę ktora aby była pomyślna
W Kmci y z declaratią dobrych ponikow iako z serca życzę tak się o to wrze
lakim sposobem żarem. Odprawiwszy w Kurzpurku powszytkowanie tak
cesarzowi Jcmci iakoy nowo obranemu Krolowi Jcmci Rzymskiemu
imieniem W Kmci Pana mego Młwego, wrociłem się tu do Regen-
szpurku, gdzie też cesarz Jcm przyiechał, dla Junij zastawszy nowona
rodzoną corkę, tegosz dnia ktorego obrany iest nowy Krol Jcm Rzym
ski, czego imieniem W Kmci winszowałem Jcmci cesarskiej, powiedział
cesarz Jcm, że życzy wzaiem sobie tegoż szczęścia y augmentum do-
mus Regiæ powinszował W Kmci coronatią K Jcm Rzymskiej

bendzie.

bendzie 18 Junij, nie bez przeszkody sprawom moim, bo ten akt kilka dni wezmie. Concilium Cesarza Jeom, ktoryeb wtey sprawie mior: mowałem, wspominali ze Cesarz Jom nie ratował, ale nie ma ludu gotowego, ktoregoby potrzeba na ponsk Koronei Polskiey, wtak gwałtownym niebespieczenstwie, a drudzy rozumieia, ze te ponski niemoga bydz azz na drugie lato, ale czas wkrotce odkryie co tu wczynia; Dzis terz przyiechali Elektorowie z Aurzpurku, ktoryeb znowu informowali będą takimze sposobem iako Cesarza Jomć vstnie y pismem, bo Cesarz Jom kazał to sobie in scriptis wszystko podać co się vstnie mowiło, ktorego pisma przepis posyłam Jo Domowi aby WMć przeczytał. Oddaiąc zatym naynizsze posługi moie pod nogi WMć, całuię pokornie ręce WKrd Pana mego Miłwego, w Regenszpurku 9 Junij 1653.

Eminentissime Princeps et Rend^me Domine
Domine Colendissime.

Quæ nuper Emin^a Vr^æ privatim exposui nomine Sac: Regiæ Jo: niæ et Succiæ Mtis Dni mei Clementissimi in favorem Sermi Vn: garię Regis in Regem Romanorum eligendi, eadem ad conclavis dum Sermi Regis mei in Augustissimam domum synceram amorem, ve publice toti collegio Electorali exponam, mandavit mihi Sac Regia Mtas Dominus meus Clementissimus; Itaq ut Regis mandatis satisfaciam, propero hinc Augustam, interim cum hisce literis Illm et Rnosium Dominum Michaelem Dziatynski Sua Mtis ineimium scholarium, præmitto, atq ab eminentia Va petio, vemihi diem audientiæ apud Electorale collegium assignet, catlegozi:

cumq

1

cuemq̃ responsum mihi sine mora dare dignetur, qua de re pluribus agere exhibitor presentium literarum. Non dubito eminen. Vm id quod pertinet honori Regiæ Mtis Domini mei clementissimi daturam. Interim servitia mea eminentiæ Vræ defero. Ratisbonæ 18 Maij 1653.

Mowa Jeśći Pana Bogusława na Lesznie Woiewodzica Bełskiego Marszałka Izby Poselskiey, przy odbieraniu Laski Marszałkowskiey w Warszawie dnia Augusti 1641.

Jeśli kiedy moi Mćiwi Panowie rzec była straszna podiąć się tey vsługi, ktora Wm M. Mći Panowie kładziecie na nieudolne ramiona moie, tedy hoc tempore Reipub: Boc veteri Rep: kiedi ono manebat prisca facies publicznych consultatiy, kiedy infectis rebus rozciachacie było piaculum affulgebat spes iakaszkolwiek boni eventus, ktora zukrowała wszytkie trudy, pracey gorzkosci, mieysca tego. Teraz zas kiedy nas takowa mięszaiąca nam iura prawie znosza, to vltimum sacrarium swobod naszych, przez tak częste a straszne in omnem posteritatem Seymu rozerwanie, kiedy summa konsultatiy naszych nie consultowat, kiedy iura podobno nie tak dalece na Seymie, bo ich rzadko concludujemy iako raczy na przyiacielskie posiedzenia przyiezdzamy: Bo dziwne taki metus, ktory in constantem virum cadere niemoże, opanuie tego, ktoremu Wm M. Mći PP. służyć sobie kazecie, zwłaszcza ieszcze kiedy z nayzacnym tym bene gestam wzyszy sobie, przyimuią, male gestam iednemu, iednak ze ieszcze nie tommie deterret od włożonej na mnie pracy bo smy, fines integram inviolatamq̃ fidem a nie eventum powinni prestare Reipub. Ten v Boga wowieku, qui fecit quod potuit adimplevit legem. I lubo się tacy znayduią, ktorzy ex eventu wiene famam zwykli capere, tak miłowac mamy Oyczyznę, ze cey ktorey życzec nasz powinnismy, czemu bono iey, y reputacyey y sławy naszey nadszarpie niemamy. Barzo mię teraz kiedy do cey vsługi Wm m PP. nie więcey nie przynoszę ieno integram fidem z nie albo co sposobnosci vważam, bo wiem co ma być za capacitas tego vsługi, ktory nieciemne ale tak wielom PP. a takim ktoryeb nie iedna powodziła matka służyć ma. Jednakiy

aby m

wcym mię, solatur iudicium W. M. Panow, ktorzemu bardziey wierzą, niż swemu ktorzyscie mi to ani ambitu, ani przesadzoni rei detuliseis: Puszczam się tedy na to burzliwe morze, lubo widzę naufragas tabulas noiezego zatopu, puszczam animatus ze tego niebespiecznego zeglowania mam socios W. M. P. P. ludzi tych ktorymi seat res Polona, iezeli respondebo votis, summam meorum conseguetus sum W. M. Panowie sobie imputabitis ze malum elegistis.

Mowa albo witanie Krola Jeści przez tegosz Jeści Pana Bogusława na Lesznie Woiewodzica Belskiego, Marszałka Izby Poselskiey die 21 Augusti Anno 1641

Wcym powszechnym swiata chrześciańskiego zamięszaniu, Naiasnieyszy Mcięwy Krolu Panie Nasz Mcięwy, wcym strasznym rozgniewanego Boga zapale, ktory wszytkim narodom pomstę y karę samey Ojczyznie naszey fatalnie y mitosiewdzie oświadcza, iesteza co Maiestatowi iego pokornym sercem niski oddać pokłon, ze wtey żałosney Krześciaństwa tragadiey, na ktory albo zaiątrzone poddanych przeciwko Panom swym rewolucie, albo więcey sama dominantium Imperia, pierwsze są, sceny my sami spectatores alienae calamitatis, zabrniemy tylko pożaru zgubionego sąsiedztwa drudzy nam naszego krześcia zazdrosne murzą; Jest za co pierwszemu nam po Bogu Maiestatowi W. K. M. winne oddać dzięki, ktory wziąwszy na wątę tę Rzpltą naszey od nawałności rożnych bezpieczną, takąs iey malatia, sprawił, tak rozsądnie, tak mądrze od nastąpiącey uwiódł burzę, ze iezeli nie confessione tedy conscienca generis humani zostać W. K. M. in arce imperandi sine exemplo, Mistrzem spod kierujących światem; A to Bog ktorego sprawiedliwe sądy, niechce aby iakie nieusłatowane fata, tych prac, y trudu potu czoła, Krolewskiego odtąd dzieci miały W. K. M. powinney nagrody: Pod ten czas bowiem pomięszanego świata y krwawych gdzie niegdzie consultatij, na ktorych nieznorne y dzikie animusze confundunt iura publica, depeca, Maiestaty, znoszą dobre rady, sama

Korona

Korona Polska, y W. X. Litewskie, iak wiele ięzykow narodȳ, tak rzetokie Państwa W. X. Lit. w tych czterech kątach iednego à ciamego gmachu zmieszoną, tę same iedne iisko ad Patrem Patriæ W. K. M. cum ciuralis animis przychodzą, a serce pełne vprzeymości iako przeciwko Oycu, pełne reuerentiey iako przeciwko Panu, iednostaynym głosem (nowobodnego kiedyś narodu) holdnięć W. K. M. hospes Auguste nostet.

Nie to iest bydź Panem Naiaśniey szy Mościwy Królu, Panie nasz Miłościwy, nieznać granic, szerokości Państw swoich, iedno te ktorych obchodem swoim ducty samo prowadzi słońce, vasta Imperia mouere rwunt ma; Nie to nie przebrane mieć podziemne skarbnice, drugiego kruszcu, y nim stroszyć się poddane sobie narody, boć dobrze powiedziano, Ziarum nie tegie, nie verberat, ani to mia pod władzą mieć magnam Familiam, à nie Rempub: seruos, à nie ciues, bo takowe Herilia Imperia kto widział długowieczne: Ten dopiero panuie ktory nienasyconą, chciwość, ale mierą sprawiedliwość macza wegetny kopiec Panowania swego, ktory nie zbior bogaty ale fides tutatur subditorum; Ten Monarcha ktory nie corpora ma seruitio mancipata, ale serca na ktore pęta niemasz rozkazuie. Ktoby tego, iżem był Miłościwy Królu miedzy panuiącemi, niech nam wiernym poddanym W. K. M. Pana naszego Miłościwego swobno będzie powiedzieć, albo żaden Pan grzeszanki, albo ieden W. K. M., ktory to rzyżyko z Przodkow swoich cnych Krolow Polskich marz. A kto miał większey pozerniyżyć, okazyę do wsperzenia Państw swoich nad swiątobliwe Antecessori W. K. M.; ieszcze ab incunabulo tey Korony gdyby cnbem panuiącem zwyczaynem mieli byli mieć za legem fundamentalem Imperij si Ius violandum est Regni, causa violandum, ni cateris pietas seruetur, kiedy ono Ruskie Państwa miast stopes, et capita rozdzielone, uciekali się pod protekcyą Przodkow W. K. M.; kiedy wygnany Syrowy od Seryciow Brata od Brata mieli za Numen tutelare Wielkich Bolesławow, nie cupidotam ale fides valuit, subiekcya, przywrocono złupionym nieszczęśliwym Kiążętom Państwa, nie sobie nieszczęśliwiono iedno vere factorum gloriam, dalej iednak Bog Successora tak nieobłędnym

Panom.

Panom, ze zrak iego woleli expectare à niz cum miiuia habere Imperium; Kiewspo:
mnie, tu onych cnych Krolow, ktorzy ex modestiali, czyli ex magnanimitate
Koron podaiących nie od wielkich narodow przyiąc niechcieli, a tym wiekrze
sobie na glowe, ktadli, bo magnum Regnum est nine Regno posse pati. Ale nam
zawiera droge do Kronik y starych dzieiow ieden, ktory za wszytkie
stoi przykład W Km Pana mego Mciwego: A zaz borziem W K Mć
Pan Nasz Mciwy, nie iednego Krolestwa nie iednej Prowincieiy, ale tak
przyrodzonego, iako y dzielnoscia, nabytego Lepementionu, czwarty czesc swia:
ta niedawał bono publico, pamiętaiąc podobno na on sekret, ktory iusz stary na:
tym rzemiesle wyćwiczony Monarcha na smiertelny postrzegł obrawit nasze:
cy nowemu; Inera terminos coercendi Impery, na Krolewskich zas dostatkach
tubo nigdy nieschodziło, Krolom Polskim swiątobliwym Antecessorom W Km
czego cum stupore napatrzyli sie y Cesarze Rzymscy, y Krolowie postronni, ni,
gdy iednak tak sie z nimi niepiescili, aby na nich potege, mieli zasadzac no:
wie, ale na cnocie, zyczliwosci, Wiernych poddanych swoich. De milicia
verum gwendarum, y nigdy sie nieomylili, te potężnym nieprzyiaciołom wzto:
dufaiącym swoią rzeczywistą opanowali. Doznał tego przyiac:
gli kiedyś Koronny Nieprzyiaciel Cesarz Henryk, ktory skarbami nowemi od:
straszyć chciał posły walecznego Bolesława ale nie szczęściem, nauczyć cnie:
wiara y cnota wodza w triumfie skarby, kiedy az do dnia dzisieyszego za:
miętne znie pole, zostawa iako publicum Orbis theatrum, wiary przeciwko
Panom cnych Polakow. Ta wiara y zyczliwosc tak wiele triumfow sta:
wnych in omnem posteritatem Victorij przyniosła Panom naszym. Za W Km.
Pana Naszego Mciwego pozadany postawnych pogromach nieprzyiacielskich, pokoy czas W Km Pan Nasz Mciwy zatoczył, iakoby aram pacis in or:
be Christiano, a zeby kto spokoyne cni nowie pędzic gdy chce bespiecznym bydz
zdrowia y fortun ad sanc aram misericordiæ et pacis uciekał nie, ta represit

seruilii

seruilÿ bellicontumacem audaciam, ta niedopusci in alta pace lasciuire, lubo woln
nemu Narodowi, sługami tylko y dezertami roznych poddanych nefarios aucti, sami in
contaminata fide zostaiąc ta naostatek nieprzyiaciela Krzyża świętego wtaki pasuią
postrach, że ocieraiąc się z nozgiel Państw W. K. M. krzywo na nie poyrzec nie mogą, a
zatarty iad, ktory na Rzeczpospolitą wrzucić niemoże na wirze gotuie skrzesany.
Bey wiary statecznej y nigdy niezaruszonej cnoty pierwszey nay przedniey sze
pabulum teste Imperium wolnego narodu, iakiego wodze podał Bog wręce tamego
iednego pod słońcem W. K. M., a tym samym vczynił prawdziwie Panem. Skiech wszy
scy iednowładzy, ktorzy corporibus non animis imperant stoią promptiu dinem pa
rendi poddanych twoich z poddanemi W. K. M. pułki wiszą nad karkami niedobytey
Kasztelle, poki militis externus gwardya trzymaią, vi officio przeciwko Panom nasym
zatarte vires, poty wiara, poty powinność, wcale. Jak prędko te munimenta serui
tutis, albo same vstaną, albo od nich zniesione będą, tosz dopiero sumą inici zmie
szaią, częstokroć zguba, ostatnia Rzpltey Regnatrix, domus. Ztądci niemal
wszędzie dobrze nadziane publiczne Turmy iakimiś, bo ich Oyczyzna y ięzyk
narz nieznaią wiernemi statuis; ztąd każdo dzienne gromina lasa Mattis, ztąd
nieszczęśliwe Fujmarki, dziś czapkę, włoską, kiązecią, iutro głowę, zdzymaią.
Nie tak my poddani W. K. M. Pana naszego Miłościwego, nie wirzą nad nami
murÿ nie strzegą nas cudzoziemskie Woyska, a przecie niemasz tych ktorzyby ÿm
Mattem Pana swego peccare mieli, słuchamy głosu W. K. M., bo gens libera sumus.
Naysiędza część poddaństwa serca y woli nasze poddalismy dobrowolnie, pod
szczęśliwy W. K. M. Regimene, ty oszkazuiesz absolute bos Pan dobry, bo Pan łaska
wy: Ziednoczyłes W. K. M. Pan nasz Miłościwy res dissociabiles, libertatem
et dominationem, że iakomy powinni pieniądzmi swemi zastawiać się, za
Maiestat W. K. M. Pana Naszego Miłościwego mutuo nasz ustes nayszczyrszy
szczerem y piastonem tego nieotrzaconego concretum, Boga, swobodę y wol
ności

wolności naszych, około których quo zelo et pietate chodzić W. K. M. Pan Nasz Miłościwy raczysz, widziemy to na oboy dnia dzisieyszego, kiedy śmy W. K. M. Pan Nasz Miłościwy po tak częstych albo rozerwanych albo źle skończonych Sejmach nie raczysz desperare de Repub: ale more et instituto Patrio złożyć Sejm znowu raczysz, iako extremam medellam razow niebespiecznych Oyczyzney, za co my W. K. M. Panu Naszemu Miłościwemu dziękuiemy. Stawamy tedy Naiaśnieyszy Miłościwy Krolu, rozewni poddani W. K. M. Pana Naszego Miłościwego nie zgrzeszemy, ze rzeke, y Imperij consortes stawamy na to publicè onnilij milysze, od Braci naszych koma pozostałych posłani, iako tertius Ordo tey Rzpltey, zebyśmy przestrzegali, ne quid detrimenti capiat, tà ważnieyszą a immutabilis Symetria, z ktorey Oyczyzna nasza, złożona iest. Maiestat W. K. M. Pana Naszego Miłościwego Powaga wielkiego Senatu, swoboda wielkiego Rycerstwa. Pierwszey iednak niżeli do tego przystąpiemy, iakośmy dnia wczorayszego tych następuiących publicznych consultatiy auspicia wzięli à Venerabile Numinis, tak dnia dzisieyszego brać chcemy od oddania powinnego poddanstwa W. K. M. Pana Naszego Miłościwego, ktorey characterem niech będzie pocałowanie ręki W. K. M. tey ręki ktora sama iedna w krześcianstwie pokoy y woyne, pari tractat fœlicitate, do ktorey abyśmy zwyczaynie wesołą twarzą przyszedszi byli pokornie prosiemy.

Słowa tegoż do Krola Jeści przy wspomnieniu tej Wakantiij.

Podobnoć to pierwsza Naiaśnieyszy Miłościwy Krolu, z ktorą przed Maiestatem W. K. M. Pana Naszego Miłościwego prezentuiemy się supplika, nie conuenit barzo wysokiemu y wspaniałemu gieniuszom

W. K. M.

W.K.M. Pana Naszego Miłościwego bo supplikować temu Panu aby dawał, ktory antecessorze zwykł dobrodzieystwy vota poddanych swych, ktory nietylko de publico rad daie, ale y własne fortunas Regias wydał Oyczyznie zdanie, bydź cos importunum. Nieszpecie dnak rzeczy samey bynamniey Maiestatu W.K.M. ta iezeli może bydź nazwana importunitas do ktorey nas prawo pospolite necessitat. Bo wten czas wy Xiemscy Borgowie dopiero Maiestatu swego naywiększą wyporcieracie powagę, kiedy nam poczęznym vbo daiecie supplicantom, wten czas pokazuiecie czym ludzie przechodzicie, to iest bowiem dobrowolne wyznanie niskiego poddaństwa taski prosić, to Exercitium summi Imperij łaski pokazować. Mylity ni, kiedys chociasz mądre Rzpte, ktore po mierci dopiero trupow Panow swych na zbożne obiecali, boc ten y członowiekiem przestał bydź nietylko Bogiem ktorego niemasz. A iezeli datur iako diuinitas mi mortalitate iakosz datur bo powiedziano vos Dij estis, ta iest w tych Panach ktorzy dobrze czynią. Niechże nam będzie wolno y ta prozba wyznać, zesmy poddani W.K.M. pokazerz zes Panem kiedy słuchać będziecz, prozby, a Panem Miłuiącym kiedy wczynicz. Nietrzeba podobno namieniać W.K.M. o co prosiemy, po W.K.M. iako mądry Oiec wie potrzeby dzieci swoich, ale ze ten pedagogus nam tak każe, nie trzeba wiedzieć, iedno wedle niego isc y sprawować. Iż teby iuż podpadaią pod rządek W.K.M. pewne vakuntie wrocznych Woiewodztwach te aby W.K.M. benemeritis według prawa pospolitego raczył conferre, pokornie prosiemy a zebysmy duby niestawali, ktoreby były przed W.K.M. to hoiownie podawamy pod nogi W.K.M. Pana Naszego Miłościwego.

Respons na witanie Jeźo Pana Sawirze Marszałka Poselskie imieniem Posłow na Seymie Warszawskim przez Jeźo P. Podkanclerzego.

Odbiera mile J.K.M. Pan Nasz Miłosny ab amplexu et dextris Pis wierney swych poddanych swoich dzisiątego Roku tu sepei Impenie mi siodmego pu

blica

publice tranquilitatis nicomylne auspicia cieszy się ta matka z słodkiego nad
miod pokoiu, gdy bartszyrz kapiące się y niosące roboty salubris connly plastrow wie mi:
łych poddanych, do tego swiątobliwego zgromadzonej Rzpty przelnika, oraz
iednak chętnie przyznawa ze iako powszechne tey Oyczyzny vspokoienia, wszy
tkim naymilszym seweiy gieniuszowi nowemu Krolewskiemu mitentioni prze:
fozey zawieszowszy one, triumphalna, bron swoię do kosciele pokoiu y zgody, ręke,
zamemi tylko pieszczące sauzami, na sadzenie y szczepienie spokoyney oliwy
tak koszdego Wmm rady od cięższych podrozy, y naynieszczemieyszey y często
onowodzit szymowania a nieodmywaiąc od lubego miter domestica pignora odpo:
czynku. Ale gdy vwaza ze ani siebie ani Wmm, tak niemutuie zeby dla samych
siebie narodzonych bydz rozumiał; nie nieważpi ze te fatigi, te niewczasy miłe
Wmm są, które JK M. rowno z Wmm bono publico ponosic raczy; Ale gdy sollici
citudo JWM y składanie Seymow extraordinaryjnych do tego zmierza ceby
odiora rei publicae nomina niezagęszały, y zadna na swiątobliwym panowaniu
JK M niezostawała invidia; Ale tę frequentią Seymu krotkie czasu szey:
szą, czyni ktora, zas nadgrodzać ma obrotna in consultando Wm sedulitas. Dosczy:
ze venit JK M. Pan Nasz Miłościwy nieważpliwie sobie y Oyczyznie
pożney in desiderijs publicis taka obiecuiąc satisfactią na tym krotkim Sey:
mie, iaką sam daf na przeszłym wrzelkim Wmm y nay prywatnieyszym
affectatiom. A na znak nierozerwanego miłości Panskiey y Oycowskiey
zwiąsku, tę rękę ktora, przy opatrzności Bozey wrzystkich Wmm piastuie,
zdrowiey y całe do pocałowania miłosciwie offarowac raczy.

Dziękowanie za Kleczę mnieyszą Koronną Jeźd: Xięd za
[bpa przem. Jędrzeja] Szeptyckiego. [1652]

Po sławney onej a pamiętney na potomne wieki Tragedii, ktora
wnarodzie

wonasodzie Państwa Syryjskiego Fedicieszto olim bylo populi własni stwarzy y nie:
wolnicy Pany swoie wiernetione woy gubiwszy, krwawe morderska woy prawiły
Pisze Historya ze przy długi miedzy oppressorami concurrentiey na Państwo
przez gwałt poniesione niezgodzie taka finalna staneła decyzya, aby ten Syciu
gent panował, kto na miejscu zmorowionym zbulnoscy do zaranney filuiącego:
rze, nay pierwey nay pierzy obaczy słonce, podała iednemu znich wierna krata nowa
wada do pomienioney mtentu takiego sposobu; aby on gdy nie inni wczyney ozema
ga wschod słonca obroca, sam ieden na zachod filnie batrzył, y promien orientis
luminis na wyższych wiezach y wyniosłych Miasta Syru budynkach ku zachodu
vpatrował; Zdało sie, to na ten czas y teraz zdac nie może Zaradzono takies szu
kac wschodu na zachodzie. Ale non fefellit mądry porada, y dowcipnym woy:
nalaskiem swoim dowiodł tego, bo taka na wszytkie magnitudines co Państwach
y dworach Kolskich niecomylna, podał radę y otkrył morale y politicum na po
tomne czasy arcanum. A co iest Swiat Dominatus y Dwory wszytkie Kro:
lewskie iezeli nie perennis concursus y statio ad Orientem fortunam, o chleb.
o Honory, o fortuny, nietylko concursus vstawiczny ale y rixa iest, kto z toney
concurrencicy wygrawa, nie ten ponie co na wschod patrzy, y przedlaty y wza:
sem vgania, ale co per noctes et dies laborum vigilias et assiduitatem tak Sy
lwiusz za plachta, y przez tak wiele oceanus korzto y lat wystawia fortunę ma
ię wsamych kolebkach Krolewskich, niekołysza ię, oraz z potomkiem Panskim,
dowyzsze fortuny spes tylko Regnatricis fortuna nim Syn Krolewski, Cyowski
Tron zapędzicielem pewnie iuz dawał populis, wychowuie mu pancerz albo hu
ię kolega dobrze pierwey labor albo sudor odwagi y oceanus dostatkow Panskich
nizeli Orientis magnitudinis rospusci promienie swoie. Tak Regium ca
pitis decus W. K. M. wtey Rzpty owitko tak nam W. K. M. wiernym podda
nym

poddanym propitio nostro favore vicito, co ieżeli in vicidi, oz in arido. Azaz In
futy, krzesła, Senatorskie, Vrzędy, Dignitarstwa, y co nie, szczęśliwości pokrywa
płaszczem, y same, implet felicitatem in Ortu nro vodza, nie znami, wszyst
to co na Swiecie y w Oyczyznie naszey eminet, y cokolwiek magnitudine la:
borat sua obroconych in occasum oczy, premium est. Tego kaydany y cie:
szkie za Oyczyznę więzienie, tego wielkie męstwa y odwagi, tego in
sago et in Toga wyprobowany vnes rerum, wyprobowana experientia, tego
horzey, y ieżeli na służbie Panskiey lata, post multos oceanus et adversa
nieżyczko wprawdzie ale przecie, przy wschodzącym słońcu posadzili,
wiecznym wrzytkim, a mianowicie cney młodzi Polskiey documentem,
że do wielkich rzeczy nieprzychodzi się, iedno przez wielkie roboty, ad au:
gusta per angusta, a ieżeli kogo rano nieowiecu, niechay czeka do wiecz:
ra, niech stoi in statione ku zachodowi, na osędziałe głowy, na siwy włos,
na zapracowane lata wschodzą, promienie słoneczne, y post tot scopulos ze
tat rzekę Promontorium bonæ spei confecta ætate lassis vinbus de portu
fruitionis przy noiecaia. Przydziesta to czwiczyzna, (abrit dictoriactan:
tia) Naiaśnieyszy Alfiwy Krolu, iako oaiam tey Rzpty misigne a do:
mu y familiey moiey starożytne Herbowe decus Jastrzębiec, latacia, za szczę:
śliwym Orłem Maiestatu Krolewskiego y dostoieństwa tey Rzpty, nie:
ustatiwał zachodu prac y wiernych y życzliwych vsług Panskich, y Oy:
czyzny swoiey, a niezalatuia, piór precipitantia ani wynorza, c gor m On:
entem precolis et precipitis ambitionis pozbawnym lotem y stabili constan:
tia zwabił do gniazda swego wielkich Krolow y Krolestwa Polskiego,
wysokiego Orła, y doczekał, że z woyzoku Bozego a dobrowolnych rąk W Kn
zleciał dzis na rękę moię, a one otwieraiąc na podział distributivy benem
eritis

meritis Orbus więcy przez łaskę W. K. M. otwierający, że bezpieczniey nad słońce
Maiestatu W. K. M. y salutis publicæ bliżey patrzeć mogę, otwiera y vsta abym
był genuinus meritis W. K. M. interpres, a czuła y wierna rzada in vtrą gałe:
ipub: fortuna. Przy tym tedy tak dobroczynnym akcie W. K. M. na którym de
stinata fato perficis, mnie klynotem tak wysokiem zdobisz Koronnym, y cla:
rne denideria twoie impleś Przezpta, Vrzędnikiem auges, currentibus in sta:
dio tobie in opere tuo continuierz, niemaiąc zapzawdę wsobie, tak wiele dowci
pu y conceptu abym mógł ex pari W. K. M. podziękować, tobie samego takiego,
iakiegoż mię W. K. M. vformowawszy sobie zmłodości Pańskiey zawsze clo
tąd znał czułym podziękowania y dozywotniey wdzięczności oddaię W:
K. M. Panu memu Łaskawemu. A wspomniawszy sobie na onego wielkie
Polideta, który dwie iednostayne wyrzywszy statuas, iedne z nich pod popra
we y publicam censuram wystawił a drugą dla siebie y contentatiey swey
ex aere sua zakował: Vnizenie y pew zacna dobroci Królewskiey W. K. M.
przezę rzecz wziąć tę iednę statuę, moię a własne opus nowie mi wie do siebie,
bo tę drugą, którą in publicum wystawiaz dziś W. K. M. rzeczysz a co wiedzą
iako niebeźda, poprawować. Znayduie się taka censura, której się zdać będzie
że wrzytka postać moia in proportionata dignitati sibi nierowne ciężaro:
wi będzie się zdało, że plus virium in onere quam in labore, pozna, przeno:
rzacy; słuch głuchy, supercilium graue vsta teżem niecorrespondiące gremus
waffectach concitati do publicznej y prywatnej vsługi leniwe, owo wszy
stkie odiosa które magnatibus mi wis untur deferre na tey statuy nie y W:
K. M. będą. Wejrzawszy iednak W. K. M. na tę drugą depositam o siebie sta
tuam tey samey rzecz wierzyć a nie malenolentia censurantium, y attributa
fałsa nie kreatorze swoiey, ale obtrectantium Vitij chcieć przypisować

A że

A ze qui non nauigat non fluctuat, bo też iako Magnus Aurelius Cassiodorus pisze to otrok iuguli dignitate praecipitii in quiete życia, y za Vrzędnikami iako za skałami położeni nie dziec in portu perichitari nie: mogą. Ja co zwoh y roskazania WKM wsiadam na morze Regiminis et administrationis Reipub: iako roszyrzey na Vrzędach constituti muszą fluctuare y post errores Vysseos ktorych niewiele gewnie post fluctus publicos y priuatos, a gdzie indziey rzeczenie od portu dozrzanej WKMci łaski confugiam y onej sobie dziś tutelam et praesidium moie pokładam, vfaiąc ze quem astumpsisti non dimittes, y wsporzym twym Panskim Patrocinium zatrzymywać będziesz. A ia cupessendo munus meum y biorąc ię na styż wręcz tobie podany, y łaskawego vete functionis in verbo virtutis WKM sacrosancte WKM poslicor, zwyczaią wiarę oraz vsługę, y mongerum obsequium Rzpty Oyczyznie moiey mity Institutorum, immunitatum zwyczaiow y całości iey fidem custodiam; Conciuibus amorem y veneration zasłużonym, y ludziom szlacheckim, ktorych więcey spiculo hostium y otrowiu szwankow nizeli krwie y ciała szczerą, życzliwą, y gorliwą promocią. Przyiacielom tim: plicitatem et candorem, niechętnym co to pungunt et non perforant a perforare niemogą, co iest inuulnerabile a inuulnerabile nie co ferit, ale co non caditur, a ledi niemoże co Prog. Zasługi, łaska Panska y aequalitas, starożytnotą, we wszytkim ze wszytkimi porownata y obważowata, veniam et obliuionem. Innym czas wszytkim łacniey accessum et affectum non morosam, ani fastuosam expectationem y expeditionem. A to wszytko dla imienia Bozego pod ktorego swiętym błogosławieństwem beatiey dzieie Oyczyznie naszey nieczysko na potrzach nieprzyiacielom

ale

ale też ad miserentiam Państw Krześcianskich, które gemunt tub gładzi y rozmaitemi nieszczęściami. Dla wyższey sławy y ozdoby y contentatiey W. K. M. dla dobra y szczęśliwości tey zacney Rzpty. A nayostatek y tym koniecznie, dla przykładu pochopu y powabu wszytkich Synow Koronnych y W. X. Lit. abyśmy bene agendo, bene merendo, sperando non desperando, bo qui sperare nihil potest desperet, nihil expectando non accelerando. Wystawiały sobie gościńcem Korony twoiey y do podobnych przemia y dobroczynney łaski W. K. M. vera virtute, vero labore y constantia drogę sobie torowali.

Votum.

Niech mi wolno będzie Naiaśnieyszy Gdliwy Królu Panie moy Ostatni tego co in genere o zdrowiu wszytkiey Rzpty, y w proporitiey W. K. M. przestrzegano, żebyśmy iey długiemi niechcieli gubić deliberatiami; Zazyć do szczęśliwego W. K. M. zdrowia którego nam wątpić długiemi morami wakacyi w disporitiey nefas. Nieprostaby to była gwarantas ale gruba przeciw who zdrowiu Pana swego impietas, na ten czas popisować się z twoią fakultadia, boć ten sam tylko zostawa fructus lubo contramentem et institutum maiorum votowania naszego) gdy nam W. K. M. długa, chorobą, zwątlone à dzieciyrzym nieroczasem zatłumione ziemia obmutescunt; Jest mi do tey krotkości powodem sama Proporitia W. K. M. ktoż albowiem bez perturacyi Oyczyzny bronić nieczcze, chyba impius, kto dobrze zasłużonym krew chcoynie tocząc Oyczyznie zapłaty umknie chyba iniquus. Trzebaby iedenże tylko punkt continet Proporitia W. K. M. boć obrona bez zapłaty nabyć nie może, y radaby wiedzieć co za pomieszanie, znowu zaciągi gdy niepłacone są Rycerstwu długi nie nieważnie, yż schnim W. M. Panowie Oficerowie, takowe wrachować będą, iakoby y całey Oyczyzny zatrzymali y zchowali

W. K. M.

W.K. Mci cięższemi troskami nie vymowali, w ktorym zdrowie nasze zawie-
ra się. Ponieważ diuidi non potest, quod separari nequit, co mi tego czasu
przypomnie Naiamiejszy Miłościwy Krolu, finem quo non id, od czego
wielkie consilia y dzieła nasze zaczynać potrzeba, to iest chwałę Boża
et integritatem Kościoła iego świętego. Obacz to że w tych czasach per
nefas violatum przyzwoycie expiare potrzeba, inaczey wszystkie nasze con-
cepty y discursy, y wszystkie rationes status, wszystkie ordinatie, y szyki
wszystkie się obroca, a Oyczyzna y my sami wpropiot. Gdy W.K.M. za my-
sławać raczysz promouere nostrum Krzyż swięty, gdy kościoły y
haereditatem Boża, z poganskich rąk vindicare wprzod tak swiątobli-
wemu Panu trzeba w Państwie swoim otrzymać y samego Boga od Obcego
y z nowacenia oswobodzić. Zaczym nietylko ten nieprzyiaciel lubo pote-
zny ale y samo piekło cum suis satellitibus stabatur Orbis strasznie nam niebędzie.
Gdy nie Bog mała garstka bronić honoru swego, kto chce przykładem niech
idzie do Biblij y Theologow mnie swieckiemu dosyć na mienie co po-
winność chrześciańina y Katolika przeciwko Bogu y wierze swiętey
wyciąga; ktorey gdy W.K.M. Pan Pasz Miłościwy niedopuscisz iakoś po-
winien deptać, podźwignie Pan Bog stargane siły y zdrowie na sławę,
zwycięstwa y triumphy.

Dziękowanie za Pieczęć wielką Koronną Jeo. M. Pana Jerzego Ossolinskiego. [1642?]

Dokazała potężna W.K.M. Pana mego Miłościwego dzieła zaczętego, oto
iuż z warsztatu cwiczenia y directiey tak wielkiego Mistrza zlicznego sub-
iectum doskonały Mercurius to iest Woley W.K.M. mciyne Boże naziemi
czaniadaiącego stawam interpres. Niewiem zatym czy wprzod dziękować

czy

ozy winszowal WKm tey od Boga vdzielonej władze, ktora zpoyrzodka naynizszych sług swoich y naynieydolnieyszych czyniv zdo wielkich vrzędow zpodobnemi, wlewaiąc iakoby nouam mentem tantæ molis capacem y odnowiona, Wielmoznosci swoiey tworząc creaturę. Ale to winszowanie postpone zwiecha, ktorych codzienne niemal WKm dobrodzieystwa to wtę, to nowętmu formuia, honoris et dignitatis nomina. Dziękowanie pokorne y winszowanie mnie osobliwym należy zporzem osobliwego WKm Pana y Dobrodzieia mego zazywaiącego affectu. Prowadzis bowiem y prowadzites WKtie Pan Starosto ten tak Oyczowskie wszyskie lata vslugom swiatobliwego Domu swego. powięcone, zeby swiat widział, gz nie nagrody cyfko, ale y mentorum ieste mi vnius autori za ktorymi na wysokie podnosiw vrzędy, iest to odzywiac podeyzrzonych, straw y postępkow na potomne lata pomiatke, wfawora nienaruszoną. Swz mi dobrotliwa WKm reka nietylko zyiącemu pozorne ornamenta, ale y pofthumo wdzięczny wyświadczenie gotowością grob oziec, gdy tak wielkiego vrzędu na mię obrocenie vslugom liczymy niegodnym tribuit, wktorych ieżeli kiedy cobyło ex et dignitate WKm y tey Rzeczypospolitey, wszystko to samemu WKm dzieło pierwszey zasługowac honory, niżeli ich accedere nietylko ewizeniem, ale y przykładem nowym Rzeczypospolitym wozące mu. Dziękuię tedy pokornie y winszenie WKm Panu memu Mciwemu że mia wzr dworzrzego powiewzal raczyl Oyczyzny moiey klynotu, gruntuiąc do konca confidentia swa Panska, wdowiadczonej tot documentis wierze y czyezliwosci moiey. Ale przy niskim podziękowaniu y powolnym poddaniu, trwoga zatai tię niemoze, tym więtsza mi blizey, poda ręke, moię ku swey Rzeczypospolitey, po tym stężrze. Rzpey Panie moy przymykaiąc e vitino curarum molem leuo cuae augusta menti parem slabemi vam ramis meis fulcire, potrzebowac raczyl. Życzę am ci ia Naiasnieyszy Sarmackiego nieba Achlantie Herculesie bym mogł tanto Numini wdzwiganiu ciężaru swiatu rownego choc na

moment succedere, y quastatos woznemi szturmami. Przepy Jardines susceine-
ve, strzarza, bym dobrze mogł co dzien co barziey wymiataiące domowych dissiden-
tiy amulatie, y niesfornosci Rydwy, ktore samemu W:K:M: ledwo dopuszcza, pod
tym ciężarem bespieczny stanac krokiem, a corz Przednichom na wszelkie zapal-
czywey inwidiey pociski iako na cel wyzadzonym. Prowozy tak długa mala-
tia, szczęśliwe Panowanie W:K:M: miedzy szturmami sieia, ujęch tię ze wszyst
Sam siedzkich y odległych Panstw, ktora tak głęboko tamtymi zrzuceni, ze nię odekrac
do wzwarcia odmiany niestatecznego szczęścia niechcemy, ani nas alterna nies
pokoiu y woyny wzbudzic do zadney gotowosci mogą. Taka straszna zatym
na tym Semiechelli zostawac zadnego za soba powzadney szczęścia nieczuiąc po-
ptku. Ale te wszystkie vstąpic muszą, trosliwe myśli, gdy powinnosc przed o-
czyma stanie przeciwko W:K:M: Panu memu Mciwemu, y mieley Ojczyzny,
succedo zatym oneni, y ten deponit salutem publicam prawa wolnosci y ornamen
ta pieczętuia, ey, te zrąk W:K:M: Pana mego Mciwego odbieram resolutia,
zum gotow całosc Mai statowi W:K:M: bespieczenstwoy zdrowie Rzepey,
zdrowiem swym pieczętowac. Nie wzbudzi we mnie tak wysoki W:K:M: Pan
mego Miłosciwego fawor, dzieziemskich Fawoniow dumny Panu ciężki, wol
nemu narodowi nieznosny; Poydzie powolna reka moia za powodem Regnaci-
ia decore do comparsu, Praw, Swobod, y zwyczaiow Ojczystych obtoczonej sze
będę, aby pierwsza sprawiedliwosci dicata pars moiey directiey, niebyła exspe-
ta magni latrocinij impium quastum y zakazanie od sądow vele gando Fawor.
Non committam dobrodzieystwy W:K:M: na czwadę wyprowadzone iakoby na thea-
trum gladiatorium ludzie, powabia y tego co ma byc do posługi W:K:M: y Rze-
dla prywatnych respektow moich, y pokazania Artis monica Auctoritatis wstu-
ciznę, obracai niebędę. A co nayważnieysza przestrzegai wielkim vrzto waniem
chcę, czeby ten, Oczet na rzece moiey posadzony bystrzeyszym czworkiem drzewa:

Alucano

Alucano tey Rzpey iadowite nieszczenie opaczn[ym] tłumaczeniem życzliwych pszo
tek sobotty na kwietniu wiary y życzliwosci zebrane zawracaiąc, niedaiąc mi wza:
iem, woiatobliwych mieczetuj Panskich salubres Fauos ostrych diffidentiy prze
kletych napusczaiąc zadetc. Te moie conatus pobłogosławi Pan Bog nad pano
waniem W[ielmo]żn[ego], osobliwa opatrznosc maiacy. Wespzrzy sam W[ielmo]żny y pozbko
wac bedzietz pokorna creaturę moie, y nie dacz vpadac oczom ani nogom, a zeby
bi cie, zbroc prac przed czasem oppnimet, podnienie choc pose fata recte factorum
conscientia y kazdemu nam deus rependens potentias. A ia iuz ten wielki
na wiarę moię od W[ielmo]żnego odbieraiąc deporit, przy powtornym vniżonym
podziękowaniu mnieyszy dowąd W[ielmo]żn[ego] odnoszę krotkiego pieciolotnie pieczolo
wanie tanto nadgradzac nazwyż honoris et prerogatiua Fauore.

Wspomnienie ná Rationis Senatus consultorum przez Jowmć Pana Bogu:
sława na Semie Leszczynskiego Marszałka Izby Poselskiey. 1641

Wracamy ięznowu do W[ielmo]żnego Pana Nazrego Miłosciwego iako młode
dzieci do łaskawego Oyca spewna, ktora miedzy nami a stawrzą Bracią, Nas:
rzą zachodzi differentia, zdracamy tym mieli, bo spolney mabki nazrey tey Rze:
czy pospolitey iuz po sobie mamy wtey sprawie odrzymac dekret, do ktorego za:
mę tylko trzeguina, exequutia, do W[ielmo]żn[ego] iako głowy a Pana naszego nas wy:
prawita. Niedała wtym sądzie obrobu benevitudini affektu Mazowszynskiego
letowy rozek zwykł, in dulgere ataki wrocoby y dział miedzy nas pusuta, co pue
blicum Patrimonium mita, wolnosc y swobodę naszę, tym iesze wczuta iaz pri:
mogenitury ze poradziwszy iako starszych przy boku W[ielmo]żn[ego] w Administracia,
Oeconomia, działu naszego; Jaka wczyna Matka zostawita nam ius potenchal
uli ex sorte nostra przed soba. W[ielmo]ż[ny] M[ość] iako nayzyszym tey Rzyczny &
onomem, tego sprawiedliwego miedzy nami porownania ze nię mocno skaby
trzymamy obserwantia; a kto nas może arguere possit, nec exoknit apud

Deos

non reuerentia iako starszym powinna, nie respecta probata bot saeculorum fides wielkie
Przyiaciel Rzymskiego ma speciem Senatu, wiemy ze kiedys sam Capax był Imperij. Ale przywodzi nas do tego Veneratio institua, maiorum bot publicas legibus
sancibi, przywodzi tama słuszność, a czeby ci ktorzy non suam ale pubicam rem administrant, nie tami terz byli pubicarum rationum consci. Nieobmuszą vczynek vrzędu chor pieczonych bo Panuiących W. Kmć, kiedy principalnami ktorzy Regimur non Regnamus przychodzi mi z tym nie wątpliwym ale necessarym wolnego narodu słowkiem Quare, odnorzą w Responsach W. Kmć
barzawe Quia. A starzy Braci naszy, ktorzy ią, aro de Carne Rá do ktorych
ex aquo bona et mala Respub. należy, czemu to ma bydz ciężko, kiedy nie ma
mi. Quo statu est ta Rzeczpospolita, ktora wrono znami y ich canitima com
plectitur pignora. Boc nasz nie dziedzictwo w Vrzędach y Dignitarstwach
iako apud ceruas nationes distinguit. Ale linea recta keora iako nie, prętko przery
wa Szlachectwa, tylko y temu wobec należących zostaie ex vsu hereditas. Pan
nam znowu odnyiąia, Przodkow naszych fata zkąd onych łaska Panow wzię
ła. Niechże to niebędzie wprzywrzeniu w W. Kmć Pana naszego Miłościwego
ze tak vczęsto z iedna przychodzimy do W. Kmć prozba. Pieczona rzecz iest
mieć partes in Republica, iako to wiele bywa res est rotticiti plena, timoris Amor,
Wzakroy y nayworzszego Maiestatu ktorego W. Kmć nam iestes in terra vica:
rium nomen niewrzuca chocz o iedną rzecz do nieba kazdodzienne porzytamy
suspiria, ani importunitatis mozemy argui, acz nam vczekać euentu impatiens
mora est, keora differt legem, znaszą ze pierwsze munus iest, exequi, quam
condere legem, do ktorych pytania ze przyszłą pie nie niemozemy y chor
politysiere mieniemy in Republ, tym gorętza prozbę, ponawiamy abym soluere
chciał publicum mentium, przez przywiedzenie do skutku tych onych Sun
dtow, kazało prawo pospolite aby wobec Rzeczy, ktorey ciues niemoga podie
dnym miętzkać dzwonkiem selecti byli stanu, ktorzyby przy boku rezydu

zap.

iąc. W Kl. iako przy naiaśnieyszym Seraznikuy oni po tota Respub pozwolone:
bie przez Prawo agant excubias, na niepoturznych Segri publica rigorem extenchit,
ktorego nas chciało mieć Instigatorami W Km exequtorem, iako my ani instigan
do tak W Km ni exequendo abys raczył pawoes exptere Prolewskiego. Przeciu, po-
komie prosimy, ktorzyby to byli ci winyney ktorzy ab Anno 16 z 8 powinnistwu swey
niedosyć vczynili. I czas Jchmm ktorzy vrzędowali yz podług Prawa postępo:
tego niemaią, pydz oboni spectatores, ale publicarum curarum administratores, chcc Pra:
wo aby rationem gestorum oddawali na Seymie, ktora przeba ze nie z prawem
zgadza pospolitym, tym goreciey prosimy aby mieysce W Km L. n. M.
miała, a ieżeli tym possibilitas dla absentiey Jchmm excludit nas a ratione tu
menda gestorum, a to co mi mandat iest W Km prosimy aby Jaśnie Oświeciony Senatus
Consulta z podpisem rąk Jchmm wydać kazał. Vkorzenuiecz W Km, tę farka,
twą, wiernych poddanych a otworzyz zawalona droge, iako czasu committorum
publicorum do dalszych spraw Rzpty, ktora cum gemitu czeka miłości moiey à Oy:
cowską W Km declaratiey.

Naiaśnieyszy Miłościwy Krolu.

Panie a Panie y Dobrodzieiu moy Miłciwy.

Jakom napisał W Km Panu memu Miłciwemu 19 Maij z Ratysbony, so:
iachałem tu za Cesarzem Jcom do Auszpurku, pierwszą audiencią przyiął mię
Cesarz Jcom bardzo łaskawie, z wyświadczeniem osobliwego affektu swego ku W.
Km Panu memu Miłciwemu, pytał mię iako o zdrowie W Km, iak y o tym
co się teraz w Polszcze dzieie, com wiedział powiedziałem, bom listow z Polski
niemiał żyłko dwa od Pana Sekretarza Doni y to bardzo krotki, Widziałem że
to respectum Cesarzowi Jcom ze Woysko Kakowy ma, y pytał mię, ieżeli to on
przeciwko Kozakom, czy z Kozakami się wiąże y iakie w tym iest zdanie W.
Km

W M Pana mego Mcliwego, iednak przecie, nie vsfaiąc kazał Cesarz Jeo M ia
łomi Xże Sikolominiu powiedział, Woyska w Węgrzech przyczynic. Electria
Regis Romanorum iutro pewnie będzie, y nieomylnie padnie zgodna na Kro
la Jeo M Węgierskiego. Dla tey Electiey według zwyczaiow dawnych,
a teraz tylko dla samey ceremoniey wrzyscy posłowie ztąd tu dziś wyiezdza
my, o pułmile, albo o mile, iako kto sobie mieysce opatrzy, a tylko wewiecza
mie ztąd będę. Jutro znowu tu nie zeydziemy, iuż nam działa y dzwony
znać dadzą, że iuż obrany Król Rzymski, iutrzeyrze południa y niedzie
le stawiemy na powinszowaniu, tak Cesarzowi Jeo M, iako y nowemu
Królowi Jeo M Rzymskiemu a wponiedziałek nazad do Ratisbony.
Zyczył Cesarz Jeo M y sam o tym ze mną mowił abym był apud
Collegium Electorale miał audientią, y mieniem W M Pana mc
Mciwego vczynił za Królem Jeo M Węgierskim Instantia, na co
byłem iuż dobrze gotowy, asz do mnie posłało Collegium Electorale że
mi gotowi dać audientia, temi kondityami. Pierwsza abym dał Electorom
praesentibus Eminentissimi et Serenni Principes na co pozwoliłem, bo
niebożczyk Jeo Pan Kanclerz Orsolinski będąc tu 1656 dał był taki ti
tuł. Druga abym absentium Electorum delegatos zwał Excellentissimi
Oratores. Trzecia że w Responsie który mieli dać na moię Gratia, nie
mogli dać gdyby przyszło W M mianować Mcłci cyfiego Regiae dignita
tis. Wziąłem to sobie do rozważenia, y sam dobrze nie namyśliwszy, a potym
rozjechawszemi W M zniowu nie, declarowałem się, że na te dwa punkta niemogłem
pozwolić. Naprzod dla tego że W M Pan mc mu Mciwemu tytułus Mcłci
debetur, iako tak wielkiemu y tak szerokich Państw Królowi, y tego W M
daie tak Król Jeo M Hiszpański iako y Francuski, y sami Electorowie
sami

Listus

w Listach swoich prywatnych, choc nie teraz tak bardzo naczeh, zaczym uchen-
tiey ich cum diminutione honoris W:K:M: declarowabem nie zem nie chciał y niepotre
bował, potym powiedziałem ze titulum Excellencia dać niemoge, bo niemam tego od
W:K:M: pozwolenia abym kogo nadzwyczay miał titułować, ktora przyczyna
ze w liście od Krolowey Szwedzkiey daleko mniejszym titułem contentowali
sie, dla czego ozdemnie większego wspominać sie maią. List ten Krolowey Szwed
zkiey pokazałem W:K:M:. Trzecia ze ponieważ do mnie wskazali, ze tak mie
dzych przyiąć iako przyiętey był nieboszczyk Pan Kanclerz Ossolinski, bedąc
ia posłem tedy y ia niemogłem inakszy titul dawać im tylko, iako im nieboszczyk
Pan Kanclerz dawał, to iest tych delegatos Electorow nazwał IMmos, te iuscz
declaracia, moie dałem im na pismie. Trzem sie na to resolwował, zem woli tey
Audiencyi y audientiey zaniechał, przyswiadczo mie do tego ze Cesarz Jom tego był
rozumienia abych im titulum Excellencia delegatis nie dawał. Przytym instanc
tia y rada Posła Hiszpanskiego, ktory wiele, powaznych ratuy wywodził mi to
zeby to W:K:M: było indecorum, kiedybym ia pierwszy Posł W:K:M: miał dać titu
lum Excellencia, ktorego zaden Krol ani Nuncyusz Papieski nie daie. Postanni-
kom tylko samym Posłom Krolewskim. Electorow zas inszych Krzat Postan-
nikow nie znaią, tylko pro Delegatis; Nieprzeszkodzi sie tem kat mea ma-
gnanima declaratione szczerości, bedzieli miał bydz iaki, bo oprocz Polskie
Electora y Postannikow Brandeburskiego y Bawarskiego mamy piąc in-
szych Electorow W:K:M: przychylnych, y ktorzy wote controversya, iuz zacho-
dzili a ta pluralitas concludit. Ze nayweiksza sam Krol Jom iakom to na
audiencyi wyrozumiał, ieszcze bardzo skłonny do zalowania W:K:M:, niemam
ieszcze nic rzetelnego bo mie rzeczmi inszymi sprawami na pierwszey audi-
encyi do Ratisbony Cesarz Jomc obłozył, bedąc teraz sprawami tey na Sessyi za-

trudniony

Przyszła da Jan Bog Poczta spodziewam się correctelnego W.M. oznaymuiętym czasem zadney pilności nieopuszczaiąc y nieopuszczę do skutecznego W.M. Pana mego Miłościwego odsłużenia, Gaynierze przyiętym posługi moie oddaię wmi: łoniwa, taskę, W.M. Pana mego Mciwego.

Illustrissime et Rendme Domine.

Accepi hodie binas literas Illmæ D: Vræ, unas 12da Maij altera 20 eiusdem; agnosco Illmæ Dominationi Vræ, singularem erga me amorem quod sola Dominatio Vra mei recordatur, cum alij omnes obliuiscantur, qui se scripturos promiserant; Multum me afflexit, quod minuit in suis 2dis lris Illmæ Dominatio Vra, quod cum Sacra Regia Mtas Dominus meus Clementissimus vellet mittere ad Rakoczium et Palatinum Valachiæ et Moldauiæ, vt arma sua iungerent cum Regia Mtæ Mtē, aliquis hoc delabre consilium dissuaserit huic Mti; Pernitiosus iste consiliarius et ignarus rerum qui ita suasit; Ego certe in itinere hoc sæpius mecum cogitaui faciendam esse armorum coniunctionem cum Rakocio et Palatino Moldauiæ et nihil consultus hoc tempore tali armorum coniunctione. Lras Domini Regentis mei nullas accepi, forte hærent Ratisbonæ cupio plurimū vt citissime ad manus meas perueniant, Ego Ratisbona Augustam properaui vti scripsi 29 Maij Illmæ Dominationi Vræ, Voluit Cæsarea Mtas vt Orationem haberem ad Electores nomine Sermi Regis Nri pro Sermo Hungariæ Rege quam habui paratam. Quid audientiam impediuerit intelliget Illmæ Dominatio Vra, quæ ex scriptura, quam huic annecto, malui consentiente Cæsarea Mtē audientiam omittere, quā errare, et omnium Legatorum Regum et Principum inuidiam et vituperiū incurrere.

inveniret ti delegatis Electorum titulos Excellentiæ darem, quorum non sient capaces

Crastina die sine dubio eligetur in Regem Romanorum Rex Hungariæ, sopitis omnibus difficultatibus quæ oriebantur, nos Legati hodie Vbe excedimus, ego mihi: ani tantum Italico pernoctabo, itecum crastina die redibimus, cum bomentia et campana signum dabunt, electi Regis, tempus crastinum pomeridianum et diem Dominicum impendemus gratulationibus. Die Lunæ Ratisbonam versus re: petemus vbi regi nolle die morari, sperо me discessurum versus Soroniam 2g Iunij. Iterum atq; iterum gratias ago scriptis literis et rogo ne cesset mi scribendo. Inte: rim obsequia mea paratissima defero Illmæ Dominationi Vræ.

Votum na Seym walny Warszawski pro vtrima die Janu: arij w Roku 1635 przypadaiący. Jasnie Wielmoznego Jeom Pana Mikołaia Sępiesa Ligęzy z Dorku na Rze: szowie Kasztellana Sędomierskiego y Biecdiego &

Starosty.

Na Propozycyią Iuncta iey Kr. Mci po dana.

1 Zapłata Panom Żołnierzom
2 Expedicia Wakuiny dla Chocimskiey wyprawy Koronnskiey
3 Consultacyi y conclusij Seymow moderuiey progressus. aby y gruntownie bez prolongacij zawieране były.
4 Inwdicije z Szwedami y wyszły de securitate od morza
5 Recuperowaniu obłatorum w Pruscich y gdzieiy
6 Dissciplinam militarem postanowic: aby my niemowlęci: obronę mamy ale nie wyiezdzamy.

Kaiamieyszy

Naiaśnieyszey Miłościwey Krolu
Panie nasz Miłciwy.

Wuspokoionych animuszach ludzkich, niemasz nic nad pokoy y bespieczeństwo miłszego. W sercach szlacheckich, nad sławę y zwycięstwo przyiemnieyszego. W dobrych y przyiezdnych poddanych nadzwyczaynie Panskie, y fortunne powodzenie zwierzchności, Krola Pana y Dobrodzieia swego pożądaiemy.

Wozym wszelkim iako nas Pan Bog szczęśliwie, za początkiem panowania W Kłm y błogosławic raczy; A iako zas przezeń zamięszanie, tak zdawna wziawszy consuetudinem perabusum, et defectum contiliorum nostrorum, iako y teraz ad perniciem et meritum ciągniemy y properamus. Niemasz historyi gdzieby nie wyczytał tego iawnie. Wielka opatrzność wszym Boża, wielkie conimebwnes animorum: ze iednym sercem y umysłem do szczęśliwey y gubernacyi Regni wcale szczęśliwey directiey y prosperitey panowania W Kłb złotego zawsze po koronacyey, gorąca chuc powszechnie Panstw Koronnych zoczu naszych, zemsnetalnam bijsa, tak zesmy się z wysokich cnot mądrości, ludzkości, dobrowzgledności, et exquisitissimis qualitatibus, in Principibus, et omnium seculorum memoria dignissimis virtutibus, wosobie W Kłm będących nagarzyć y wykochać niemogli.

Jednak wszey szczęśliwości naszey, pod niebytność W Kłm, y pod zamięszaniem Rzeczy pospolitey, za przyściem Abazy Baszey Wojski Tureckiemi pod mury Kamienieckie. Dworskie nam wesele, y wdzięczna, przyiazdna pociecha. Jednak szczęśliwego powrocenia się do nas W Kłm, z wielkim triumphem zwycięstwa w powszechnie Panstw Koronnych zdawnego nieprzyiaciela nazwiska naszego Moskwicina. Druga zupełney nadzieie obrony w zaczęciu nie całości Rzeczy pospol: naszey zawitego stanu y szczęścia

W.K.M. Jmczyna. Dobrotliwie Pan Bog woley W.K.M. ee deideryy niektorych nas: ze tak wskrotkim czasie y tak wiele plus quam salis, zpodziwieniem wszytkie swiata, meestwem, dzielnoscia, przewagami swemi szczesnie W.K.M. raczyl.

Smolensk oblezony, eliberowal, nieprzyjacielowi szerzyc sie, nie dawal, zobopu do obozu swobodnie przepedzal; Oboz ze wszytkim Rycerstwem Moskiewskim, wszytkim zywcem pobral, Armate, y vasa generalia bellica, Tella y bronie, ktore bysmy nieprzyjaciel wystarzowal, pod nogi swe podlozyc.

Gratulamy tedy nieustannie theatrum consilij senatorskie, na tym walnym sejmie, y ta stawy y vniszony poddany y sluga, y wierny senator y Rycerstwa dobo Koselskie, ale y wszytko Krolestwo Polskie, tak wielkich ornamenta y insignia Regni, ktore W.K.M. tak wszczesnie Panstwo Koronnych, iako wzatrzymaniu calosci ich pokazaciel raczyl.

Niemniey y za to, ze vchylistwy bystrego przeszczranego sobie, odstapiwszy progressu szczesliwey tam woyny swoiey, nieobarszyie: szcze prawie zdrowia potu, prac, trudow y niewczasow swoich na drugą expedicyją, zawarł z woyskiem woyn dla rabunku y obrony nas, y, zadzierzenia calosci Rzeczy pospol: narzey ochotnie iednakim serce y animuszem Panskim do wstrawy z nieprzyiacielem stawy y szczescia W.K.M. zawsze stawicies sie nam raczyl: ale iż maiora sunt opera animi quam corpus. Slowna ręka ktora subtelne rzemiesła robi, stawniey sza głowa ktora tey ręki tego rzemiesła rządzi. Godna stawy reka ktora nieprzyiaciela gromi, wiekszey chwaty godny rząd ktory wedle czasu y potrzeby woyne zwodzic y wzwodzic umie.

Dat nam W.K.M. Pan Bog prudentissimum belli gerendi peritissimum, in victoriis felicissimum. Dat Pan Bog y wodzczasne w Moskwie będących, ktorym singularis laus ee mentorum praemia debentur. Dat y vigilantissimum wielkiego Hetmana Koronnego, y przy nim selectos magni consilij viros, ktorzy to co ex re ee necessitate

Reipub: proeuncq vpatrowai się godzi to, wszystkom bonum publicum wez-
arum pro posse sprawili. Vpatrowali że choc w Woysku była chęć y ochota
Turka do zaczepienia, ale niebyło, y niemamy ieszcze nam wionego pre-
textamentu y sposobu, Wołoskiey ziemie do zatrzymania, vpatrowali
y nie qualibatcs belli, ieden napisał.

Bellum nisi Deo monente consulendum, nec temere suadendum

Bellum causa pacis mieundum

Bellum an nie velle, an nie commodum, an par, an diu sustenire possit
pensrandum,

Bellum vorago ogum

Bellum ancipiti foreuna subiectum.

Z co naywiększa, bellum cum duobus non aggrediendum, że dwiema
razem wojować, y nie vspokoiwszy się z Szwedami, mollem belli Tur-
cici na się, wewlec, iest iakoby ieo chciał za iedne, nogę dwię wronie
vbrzymiai.

Satius tedy y pochwały godna rzecz, że W Km, iako victor
victo dabas leges et conditiones. Przez co Zwycięstwo W Km y wszy-
stkiego swiata przyspisać się muni y wszey drugiey expedicijey. Jednak
iż fides hostium pod czas bywa lubrica, y na większe niebespieczeństwa
y obronę od Wołoch na oku nad wszystkie pericula ad mitendum nosbi
miec ostrzeżenia się niebespieczeństw przyszłych, y dla directijey do
obrony rzeczy niniejszych co krotko iako y stary y dawno zamięcia-
ey) przypomnę.

Nigdziey tego nieczytamy in annalibus Regni
aby Cesarz Turecki osobą swą, miał tedy przechodzic granice Pol-
skie: bo y przodkowie nasi dwiema rzeczami zabezpieczali zokoy
y bespieczeństwo od Wołoch. Jedna ze wręku Krolow Polskich poda-
wanie Hospodarow Wołoskich bywało.

Drugie wtym y ciężkie to była ziemia Wołoska, Turkow od Polakow
Krol Polski podawał Hospodara, a Cesarz Turecki brał porzyski y dan
złey Wołoskiey ziemie. Z tym tez zastrzegli przodkowie nasi mieli

do

do pokoiu. Druga że nie tak często Kozacy morzem Turkow irritowali; czemu Bo
Panowie y Starostowie WKm na Ukrainie tamuiesyidowali y poddanych swych
y WKm zkorych się Kozacy mnozą mi officio y wspomnieniem trzymali, y
tam tych oniadlosci Zarazimowy Zydom nie arendowali. Zaczym y cambe-
czmi obywatele Grodkowie naszy Tarłowiecky, Zborowsky, Kieniawsky, wsyla
dzkie chadzali, a od Wołoch zawsze spokoyniey mieli.

Dopiero od tego czasu niebozo dawnego, gdy niektorzy priva-
torum gerentes bez consensu Rejp: y pozwolenia Seymowe gniuaba au-
ctoritate excursye po kilkaset coni summo periculo ex damno do Wołoch
czynieli, ci nam tami podwanie stracili, prawda iest, iz glorioissimae
memoriae Jeo Pan Zamoyski pogranicznych Mihala mężnie wzedł
bił do Wołoch za porazonym nieprzyiacielem, ale to było za dozwole-
niem y Porey, czarza Tureckie. Zadnym taiemne rady nastąpiły Tur-
eckie, o ktorych nam niektorzy z Węgier znac dawali, że Turcy domie-
lium sobie w Wołoszech woyskom Tatarskim y Erdelskim wezmą,
o Kamieneu zniszczy podwanie mysle poczęli, aby nasas iakowo-
ru Tatarzy wy pustoszali czegomy przez ten czas tym złotym slakiem
iako oni zowią przez Wołochy doznawali, a potym przez Tureckie y
mitze przysłate, nam teamtę stronę od Wołoch woyska, częste excubias
y czaty, pod Kamienieckiemi murami czegomy dozwiadczyli mieiąc
poczęli y, zeey to rady zawartey Tureckiey Oman z Woyskiem dru-
go zbieranym umyślnie bysc do Wołoch wzedł, y gdybymy byli diui-
no consilio antemurale Kamienecowi co iest obozu pod Hocimem na-
ten czas niemieli pewnieyszymy byli Omana z Woyski pod mury Ka-
mienieckiemi obaczyli. Druga proba ecy zawartey skrytey rady
Tureckiey mieiąca z nim andmurzem Abazy Basza tak rok mippera-
te z Woyskiem pod Kamieniec przyiechał, iedno aby rozeznia o Ka-
mieniu pokusił, ale czubego Jeo Pana Hetmana zastał, ktorego mestwo

dzielnosciá, odpędzili; Zatrzmyszczeyich skutkow rady sterzeyi Turecky
iakie bespieczeństwo y ubespieczenie mieć mamy za takimi tego nieprzy-
iaciela iasnemi y oczywistemi skutkami, zaczym quid sperandum
potym nastąpiły praktiki Turkow z Moskwą podobno y o Religią
inwitowanie, Moskwa zas z Turkiem. Turek zas iako interceptor
causae Moscouiticae znami nieszło mu o Polanki ale o Kamieniec
aby go dosterwszy ucorował sobie droge vberaina do Moskwy, y
zyta nas rozwadzić, y zeamby do Gerlicy nagla dał, nie tedy tan-
tibus rebus maiąc perspectiwe takich skutkow Otomanskich niebe-
spieczeństwa od Wołoch do Kamieńca, dwu nam rzeczy potrzeba.
consilium profundum, et auxilium fraternum, rady głębokiey y
pomocy Bratterskiey, ot ronej rady głębokiey musze to rzecz,
że nisi eminentissima virtutum et victoriarum praeconia nay
wyższa wszym maiestatem decet W K M ze ob laboricam hostium fidem
przy obmyślawaniu praesidiorum, od Wercyzny y disciplinij mili-
taris warunku y przy opatrzeniu securitatis od morzany, recuzo-
waniu ablatorum w Prusiech, a daley Rzeczy woyen dziedzicznych
Państw non tantum foris ab externis ale et domu co iest nayspilnieyi
rzego y na czym salus Reipub: dependet porzannym consultatio-
Sejmowym Bożowskie miłościwe proponiey woiey prouidere ra
czyż frustra enim arma foris mouet ordo et consilium domi
rząd domowy, nicżym, iedno przez naprawę consultacyi Sejmo-
wych bydz może.

Najiaśnieyszy Miłościwy Krolu. Wiek dojrzałym wie-
lu moim dowiodł rzeczach przeyrzałem ręczotey. Rzeczy pospoli-
tey. Widzę ze wszytkie calamitates, mizerye, oppressye, licen
tye, zniewagi supremi status wolności, praw, porządku, dobrego pokoiu
cywilnego et generalorum et Reipub: rostwa y wszytkiego zbiegowa
tego, ktorego ony doznawali y doznawamy, y czego gorzey spodzie.

wać się możemy. Jedna tylko przyczyna iest, z ktorey iako zrzodła wszystko złe pochodzi. Że consultatye, consilia, progressy, conclusye Sejmowe złe nieporządne szkodliwe miewamy, że nie prawie gruntownego w deliberacyach naszych in negotiatibus Regni prouidere conclusiue niemożemy. Bo na ktorym na Sejmie obrona rzetelna nie nie postanowi, to do dwu lat obnażona, bez obrony Rzeczpospolita, niermem zostawuiemy, y do drugiego Sejmu przez dwie lecie obrony zrzekać musiemy. A choć się też co dobrego czasem skleiy to do skutecznej exekucyi nie przychodzi.

Które Sejmy na ceremoniach, Inwatach, conclusye zaś na acclamatiach, elogueneyach ars przysłowiach honorzemy, consultacye czas nasze aperers ostrey effectu zalam odprawuiemy, z kądnie przyiaciełow wszystko pierwey do wiadomości niż concludujemy podaiemy. Dopiero mierzym gdy co na koronę przypadnie to się kręcimy, consilia y pomocy szukamy, y na przyszłą obronę ex mendicatis suffragiis zwołuiemy się, y tak mi aleamo fortuna iak na kostki, securitatem Rzeczypospolitey.

Bywał ten zwyczay mi bene ordinata Resp: że miewali libros consiliorum na Sejmach, w ktore sententye wpisowano, y contra genicula iako remedia morborum chowano y zażywano. Teraz gorzey słyszemy, po cyi chwalemy, niż kiedy zasmi obiuionem puszczamy:

Czytaniu rozmyślaniu gdy triumphy czynieli, fortunę na dwu kołach, iedną nogą, na iednym kole stoiącą, ktora, zwaliusitia, a drugą na drugiem kole, ktorą zwali, Defensio. depingowali. Na tych kołach y ten wozu Rzeczy naszey toczyć y kierować się miał, na Iustitiey y Defensiey, bez ktorych całość Rzeczypospolitey stać nie może. Bo nie wspominaiąc wrzodliwych defectow Sejmowych, ktore ex mala deformatione consultatiy naszych excessus morum przychodzą et omnium vestigia, zatrzymuią iaka auctoritas edictorum conuentionalium, iaka observantia legum et superioritatis? że gdy się co komu nie podoba nie tylko edicta protestatiami znoszą, sanctia Sejmowe łamią. Komissarze Sejmowey

vchwały do zapłaty JJ: żołnierzom y do nagrody vkrzywdzonym naznaczaią. Niektorzy publica persona, auctoritate conuentus, choć ta, posłani, odmowić exekucyi bywaią, przymuszeni, że pisma na nie y warunki dawać muszą, aby żaden vkrzywdzony sprawiedliwości dochodzić niemogł, y perpetuum silentium okrzywdzy y szkody non tam libenter quam reuerenter, miasto sprawiedliwości czynienia odnotuie muszą: y tak miasto Iustitiey summa iniustitia, miasto obrony, oppressio, miasto legum obserwancyey violatio, impunitatem conditionis et libertatis et vim przeminiey szlachectwy od siebie wrzuciey, niektorych obrońcow za pieniądze wtes, me naiemnych po zapłacie y satisfactiey conuersatiua gentium vetusta, et leges scriptas cierpiemy, nec concordiam pacis, nec iustitiam mi, serion odnosimy, y przez krzyż Chrystusowy abyśmy do takowey inconuenientiey nieprzyszli, iako przymianie długo z Francuzy woiuiąc propter mi: tolentias militum, et vim potentiorum, illorum, ktorzy iuż y Praetores ere, abant quando volebant, że wolne pacta conuenta etiam minimis ad: ditionibus pozwalaią, nie militesad oppugnandam Patriam chowaią.

Obuiando tedy internis periculis, ex mi ordinatis Seymowych consiliys et vanis edictis, ktoreby miały być inviolabiliter adexe, cutionem colendam propagandamq; Iustitiam et Defensionem przy wodzone pobrzeba abyśmy iakiś porządek mieli na Seymach my con. sulendo iakiś mamy na Trybunalech my Iudicando.

A iż prawie mamy wolność zasegurowaną, tobie poprawiu Trybunałow. Czemu nie mamy mieć wolności poprawić to Konstytucyi, ktoraś Seymu, abyśmy o zatrzymaniu całości Rzeczypospolitey, tam ab externis iako i ab internis periculis solide, ordinabę iako na Trybunałach, według opisanego porządku tamtoż Trybunałskich, consilia modo praescripto negotia Reipub: definitie cum exegutione ktora iest anima legis praktykowali.

Obierając porządku Trybunału wprawie opisanego, po chwa z Woiewodzewa każdego Deputatow. Czemuby teraz nie miało być gdz

dla vchodzenia confuzicy cyfze Jchmm Panow Posłow.

Mamy wprawie az ozwanego roku tych co przed tym beli obierac się dzro
czemuby nie tak też dla enviczenia drugich Jchmm Panow Posłow.

Mamy wporządku opisanym Trybunału, aby Marszałek y Deputacizie
z dzaiąc nie, kazdy consequenter na Judicia sprawiedliwe przyzięgali. Czemu
by też na Sejmach iako membra Reip: gdzie de summa rerum agitur tego
czynic niemieli.

Jest wprawie wporządku opisanego Trybunału, aby inter Judices cor
ruptie niebyły. Czemuby nie warowac aby do czterech lat kazde ozacans bylo
mulier conferowane tym ktoryby in publicis negotijs byli od Brati posła
ni. Jest w porządku Trybunału aby kazdy Dekret był od Sędziowy Mar
szałka rękami własnemi podpisany y Pisarzowi podany; Czemuby kazda pr
pozycya na dolej na gorze concludowana niemiała bydz z podpisem dwu
Senatorow y Posłow z Marszałkiem do podania podpisana.

Na Trybunale wszystkie Actiones per pluralitatem votorum mi
dicando bywaią, concludowane, czemuby też nie miały mi consulcando
bydz wszystkie necessitates Reipub: per maiorem partem sencentiarum
na Sejmach tak na dole iako y na gorze mi Senatu zawieranej definio
wane Dekretow Trybunalskich żaden nagania nie mie, bo zatym pena
lis causa wprawie porządku Trybunalskiego opisana, et omne iudicium
kazdy bać powinien. Sejmow czas vstawy ktorych promanare leges, Iu
stitia, Securitas, et integritas Regni et incolarum, generatur impunitas
scelerum et quod magis imponitur, a defensoribus contra aquitatem, pro
delicens gubernis volenter perpetuum silencium. Czemu? bo confederacya
stanowna nieczyiko regalibus bonis: ale y wszelakiey conditicy ludziom,
duchownym y świeckim. Nil enim potius quam potentia, cum mala
coniuncta consuetudo. Omne Regnum Justitia viget, Omnis Respub;
minuitia perit. Zaplata obrońcielom sturzna y powinna: ale na Sej
mie ich repetenda, nec licentiose cum emanentione bonorum, et contempcu
superioritatis extorquenda. Zaczym per petua lege confederacya ma abyc
tollenda.

Postali Grekowie do Lacedemonczyków vczyć się prawa, przyjachawszy takiey nauki vczynili liczbę: położyli na stole pęto, kteroże, y mieczy rzekli: Oto są prawa v nas co y v nich, tysko tych się instrumentow exekucyey trzymay cie. v nas summa exekucyo, Infamia, ex Infamia, a nim tey dojdzie, vkrzywdzony sta lat stoi, y drugi niedoczeka. A ten co na nie zarobi, za tydzien pobieraiąc, otrzymay skoro się na woyne, wyspierze prędko ia, za zalecone znienie. V nas post patratum scelus enormissimum skoro vcieczę, co wolen prawem dochodzi, iakby w wodzie głębokiey zgubiy rzucał. Ale na te niesłychane wyrzadzanie, przeciw Bogu, sprawiedliwości zwierzchności, prawom, prerogatiwom Szlacheckim następowania: to iedno vczynię co vczynił Hiszpan ieden w Radzie Rzymskiey, ze gdy miasta Włoskie ay Obywatele tameczni, secunitatem a malitiosis mieć niemogli, takie prawo głowa swą wymyślił, y tym wszytko Krolestwo vspacifikował, coy do tego czasu trwa, aby każdy, panie ex Infamis legitime convincitus, drugie bliźnia ex infamem głową się okupował, y potomcę dobr iego sobie drugą czas na potrzebne obrocił wrzał. A to z Dekretow tysko leymo, wych y Trybunalskich per controversiam otrzymanych. dopiero by ura exekucyonem y iustitia swoie roboty miały. Dopiero by florentissima Resp: zostawała. Dopiero by to amplissimum Regnum, maiąc prudentissimum, Iustissimum, ex nobilissimum, omnium, seculorum memoria dignissimum Principem W M zakwitnęła by wiarę, y pobożeństwo, powszanowanie dostoieństwa, praw y prerogatiwy naszey Szlacheckiey, ktorzy choć pod iednym prawem niedziemy, ale go nie iednako zażywamy, bo ten co się ma na co obzierać boi się prawa. A ten co rzetem gonnieczysto się, prawa boi ale mizerat Legi et Regi. Czemu? bo lex seniora, est pieczy, poki niebędzie consiliorum nostrorum reparatio poby niebędzie legum exekucyo, ex scelerum licentiey, diminucyo. Wszytko prawa przemija exekucyey niemamy, przy ktorym takie instramenta legum mieymy na Infames, iakie wtorzy maią, y iakich się Grekowie v Lacedemonczyko, w otrzymawszy.

Przydało to we Woszek ze na kupy Panętorum Hetmani ex Lege seniora, et ex debito iuris rurzać się, z Woyski byli powinni. A szlachcy

Powiatij przysiegłe, sub pena expeditionis publica, ruszeniem pospolitym ruszac się
byli powinni, y tak kupą kupę znoszono, a sprawiedliwosc y rządzenie publiczne
naprawowano, y ten wóz vt supra o dwu kołach sprawiedliwosci y obrony ogrom
towano y sporządzono.

Przydam ni quantum valere potest, abyśmy generaliter wrzyscy Dygni
tarzy y Officiales, iednakie prawo na się mieli, ne negligentiy quibusvis foram co
panam ponosili. A iż divina lex stanowi się aby na poszczęciu Trybunału
Lubelskiego akcye o krzywdy z obrońcielami ante omnia bywały odprawowane. Ale iż ich czas na drugi Trybunał Sędziowie odkładaią y w krzywdzonym wielką odwłokę czynią: Sancire legem aby takiey prolongatiey niebyło iako y w takich wszelakich, aby naydaley ad triduum nikogo daley nie trzymali.

Sporządzi trzy tedy modum consultationum na Sejmach tak iako mamy, iudiciorum desemptum na Trybunałach przydawszy y to, aby czas Sejmowy nie zimie, kiedy nayzchodliwsza zdrowiu ciała tempories, y nayuciążliwszy comeatus, bez szkody zywności y nawiększe obywatelow brzech Krolow Trzyzki, avertionis causa pod ten czas trudności. Mieszkaniey na wsiach aby czas consultandi obierany bywał.

Druga rzecz iest auxilium fraternum, pomoc braterska nie przod ad przekłada od vkrainy. Iż principale membrum y prona dorasta iest Kamieniec, zyzce, aby między Chocimem a Kamieńcem iako nayzyzchliy stanęło antemurale miejscem y żołnierzem opatrzone, tak aby się nieprzyiaciel pierwey dobrze zabawić musiał, niżliby pod mury Kamienieckie z Woyską mógł przyciągnąć, y aby się potym Krolowie z całym czasem zsiadz mogli. Niedopiero się zwabiał gdyby Woysko Polskie pod Kamieńcu się zsiadz mogły y mimo Kamieńca opędzone nieprzyiacielem byli. Przykład wieczy. Bo się był Osman około obozu naszego pod Chocimem niezabawił, ieżeliby się był z Woyską pod Kamieniec stawił.

Mieyscem zas Fortece, choc z ziemie cyrko niemurem we trzy waty
y przekopy z beluardami Niderlandskimi sposobem woyennym facilime
stanąć by miano trzy mgienia y Okendrow dla robienia watow commodis-
sime sprawić się ay prędko mogło. Zołnierz zas tam aby był sufficiens y
wielej rzeroszej y kilkakroć walmi y przekopami obtoczony Fortecyą
by continuie leżał y excubias odprawował, na wzor podług Constytucyi
y prawa zamkowego nie wychodził, hyberne ay wrzyscek czas vigilancyey
custodiey excubiarum aby tam trawił. Prowiant zywnosci ac necessa-
ria do woyny w prochach kulach et alijs tormentis bellicis aby zawsze
sufficienter miał. Ktorego miescem do tey tam cyrko obrony, tyle zawsze
mieć ile kwarta wyszawczyk może, ktora zawsze w piwnicach biorąc na pla-
ca Kwartałowa, przechowane, ay onym na czasy bez zwłoki chowaney pla-
cey. In tam zas nawałności Turanskiey, nimby się mine Woiewodz-
twa z Koronny rzucią, gnebiy aby Vkrainne Woiewodztwa co blizsze, Podla-
skie, Bracławskie, Wołynskie Kiiowskie do tego antemurale nie cyrko
stan Szlachecki mowim expeditionis publica ale też per medium zwycz-
ayem generaliter miast, tak szlacheckich iako ay Rzeczy pospolitey pieszy
iako kto może się stawiali. Jeshiby zas y to non sufficeret, aboy na mia
expedicyą z inszych stron, iako do Grus Zołnierza mercenarium y gdzie
indziey było potrzeba abysmy z powiatow Zołnierzow ordinaryes
obierali, y onym w Woiewodztwach ay powiecich płacenie obmyslili:
wzyć przez poborce abo skarbniki na stanią do Lwowa odsyłali. Ime
tyrko poborami wktorycz aby modernacyey dla zniesienia ayrig albowy
trzeba: ale też z inszych sposobow ktore się niżey pokażą, do Kollecty
pieniężney nerui belli abysmy zażywali. Samże we Lwowie aby
ci Poborcy abo Skarbnicy Rotmistrzom pieniądze dawali y pokaz
cią, gdi aby nie kupcami ale każdy z osobna ieździeli. Tym iednak wa-
runkiem aby Rotmistrzestwo Woiewodztwach dobrze oznaczeli, y z nayom
nieyszych na Seymie obierani bywali.

Rocmistrze zas pod Chorągwiami godne Towarzystwo aby mieli, y zaniechy
by sprawiedliwości mianowicie znieś nie wzyniecli na powołaniu Trybunału bez
zwłoki y Exemptow wszelakich podług Constitucyey Koronacyey odprawowa
bysi powinni. Ztamtąd ze Lwowa Chorągwiom powiatowym z małey Polski
stuey aby po Ukrainie wdobrach Rzeczy pospolitey dla ściągania Towarzy
stwa stanowiska nayprzędzey do rzeki niedbiel naznaczone bywały. Rozwie
kiey Polski zas wmieściech principalnych Rzecz: w stworis w Woiewodz:
twach aby stanowiska na ściągnienie pod Chorągwie bywały.

Ztamtąd zas ad locum destinatum nie takotka, odewsi do wsi ale
prosta droga, aby Chorągwie chodziły. Dobr Szlacheckich nequaquam
mieyskatby, y tylko przenocowawszy, y tam wwozy nie nieprzyjaciele, ani żad
wor miakich aby gwałtem kwitowniewyciągali, ale libere z każdego noclez
gu od Factorow recognicye brali. bo iuż taki zwyczay wzięli, że ię nurzy
niechcą, azby im kwitey ponowi dali.

Komissarze Seymu albo na Seymie Deputati, aby mieli plenam
facultatem vigore auctoritatis conuentus, motus, et conturbationes con
tantes pro hostibus Patriæ declarowe, y Hetmani aby ię nurzali na takich
bysi powinni. A iż in generali defensio, et belli gerendi ratio requi
iatom pomiedziat iuxta consilium profundum mieć auxilium frater
num, ta pomoc na dwu rzeczach zawista, Abilitet et Nervo.

Ad Abilitem comparandum czemubyś niemiał y ten sposob
considerował, aby ze wszystkich wsi świeckich y Duchownych y Rzecz
cokolwiek ich iest y znich poborzyiąc, cowquando wielką małą, srzedn
wies iednego pieszego na trzy miesiące, Septembr: Octobr: Novembrem
na Iwrka tylko samego, gdy czas iego woyny do tego antemurale wyj
prawował. Albo bez ze trzydziestu radniey fandu extraordinarie po
borow tylko dwa na trzy miesiące złożyć aby znich pieszego godne
do Poborowy Skarbnikow gromady zrzyrzątkami z każdey wsi

æqualiter porachowawszy wedle kontow poborowych potrzebi. Drugie trzy dziesiąt łanow na dwa Poborzy, Szesdziesiąt rachuiąc iednego pieszego na trzy mieniące godnieby się wybranie mogło a płaca po złotych piąci złotych naznaczaiąc y barwa, murzhiet, rzabla tym wyistawczyć nie mogła. Za czym by nie mała liczba piechoty Polskiey była, a chocby dało casu ni euentu co to nie podobna mieli ginąć, a coż by to iednego chłopa ze wsi zgubić? ktorych czasem wzwadach kawezmnych y pomierzeniu nda ginie a nie znacznego bywa. Do tego wiele łoznych ludzi przemuiaiących, na wąwoloką y pozogi w chronie się odaiących, mielby zład zabawę woienną ktora na złe rzemiesła obracaią, ktorych po wsiach miasteczkach nda wiele złego bawiących łoznych a mężnych dobrego serca na złe iest. Zmiast zas aby ychmoże setnicy chorągwie prochy, kule, kolacz, takzena trzymieniące ze dłuższich poborow extraordinarie wyprawowali. Ad militem zas publica expeditionis porządku necessario potrzeba, aby iuxta proportionem bonorum hæreditariorum cum hastis et clypeis wszystkim genere, zeych dobr zktorychkolwiek poborzyda, wziadać byli powinni. A ktorzyby, conscripti morbo vel senio byli, aby godnych do boiu potrzebali, tatius nizby sami zawadzali mieli.

Verum zas belli et collectam summarum na mercenarium militem, na apparaty woienne, ai stratagemata belli, izby zame poborzy niewystarczyły trzeba y innych do poborow do Kollekt zchrobow, a zwłaszcza na obronę, Twrdza albo zatozenia nan czasy publicy. Po iako dłon vrodi ma pięc palcow, tak Rzeczpospolita ma pięc stanow. Pierwszy pollex iako supremus superioritatis znaczy superioritatis Dominum ktory fortificuie dłon silnioną, a mocną. Drugi palec index znaczy stan senatorski, designando vt si quid nouitatem seruent in Repub. że oppugnat et auertat iako iurat. Trzeci

Salec medius, znaczy stan szlachecki z ktorego Dignitarij, Officiales, Judices Commissarij et defensores bijwaią Regni, Zwarcij Salec Fidius znaczy stan Mieyski, a ostatni znaczy stan Wieski. Zaczym chcemy rzekę do obrony mieć cała trzeba iako Salow wszyscy, tak wszystkich stanow szanowac w Rzeczy, bo znioszy ostatnie Salec dwa zkonca niebyłoby całey do zatrzymania bron: mi rzeki: tak znioszy trzeci stan Mieyski przez nierobienie rzemiesła dla exactij zbytnich rzemiestow, ktoremiby szlachcic do Pospolitego ruszenia y Zołnierz do woyny poprawy rynsztunkow miiąc nie miał, a bez nauczenia do rzemiesła woiennego szabel, zbroy, rodel &c. bijcby nie mogł, stan zas Wieski ktory na chleb wszystkim stanom robi gdyby zniosła, iuzby ani zyznie ani poborowac niemogł. I takby obrona Rzeczy pospo: zniosłaby bez mieszczego y mieyskiego stanu musiała y obronaby woyny nie mogła. Potrzeba tedy do poborow y innych sposobow zazywac, ktore sie bez naruszenia stanow nalesc sie sposobnie y porządnie mogą. A naprzod sposob do exactij tych niemałych, ktory iest w statucie rzeczy nie opisany, y do wybierania wyrazony, ale iezroze do exequowiey nie przywiedziony. Czemubysmy nie mieli rzec sposobowac wedle tego opisania contributionem de capitibus, nazwawszy ią de personis wszystkich złozyc, ktora niebyłaby nikomu ciężka, a do założenia skarbu na defensią wroznych Woiewodztwach chowaiąc nie na iednym mieyscu bądz przy Ziemskich Urzędnikach ktorzy prawa nasze pod trzema kluczami chowaią złozyc. Drugi sposob Vwarzy, czemuby nie mieli dawac połowicę co biorą od sta złotych po 5 k. Item w kramach y po Jarzach obwarzanych w mieściech głownych iz rożna rzeczy zastawionych vrzędow, w srebrze, w złocie, w szatach, a najmniey Zołnierskich ktore w małych rzeczach wielkich poginęły, aby Urzędy mieyskie co nad 10 złotych bo mniey wedle rzetelnku od kozdy po dwa grosza podatku na Zołnierza dali.

We Francyey było to, że wielka nastała expensa militi, do tego się zrodziła
wiele co ich wielkich sum pieniężnych nabawiło y czym skarb załoziła, zaka-
zdy od kazdey rzeczy y ten co przedawał y ten co kupował dać cokolwiek mu-
siał: to iest, pro exemplo, od kazdey kwarty piwa po półgroszku, et nie con-
sequenter in omnibus victualibus et quibuscunq; frequentissimum, czego nabar-
dziey wrzędy mieskie tu bi varamento przestrzegaią y kazdą rzecz ktora złoza
do miast do domow y gdziekolwiek poprzechowaią y aresztowaią a zwłaszcza
w kupcow wrzelakich bydź powinni. Siła rzeczy woak przestrwonnym Kr:
lestwie mamy ktorych niezadziwamy ich pozyczek na obronę Rze:
czypospol: wrzadzie miec bydź mogli, zeby przyczyny ze bonis contri-
buys non acquiescimus, a sami siebie consumimus. Czemu: nim się gu-
staw do nas ziawił, takie miary, zmiast od starcow tobie niespatrowa-
li, ani zaszczycali, iako teraz milionami Szwedowie maią. Także
y winnych rzeczach wielkie adhessye na obronę Rzeczy: bydź mogły,
bydź consilia miałrzey execution em consilionum mieli, y co wczym się
dobrym zdie nie mylimy, siła pozyczkow w Rzeczy pos: tracimy, y mrzy-
dowci pieniędzy nie dadzą ani animadvertiey ze tym co bydź może
pozyczkiem Rp: y mawną negligentią mamy.

Są, y niże mienione zatrzymania skarbow w Rp naszey z
ktorych bydź mogło stipendium choyne y gotowe zawrze pro tem-
pore militi, a zatym tak wielkie nie tam sumy na ornamenta ecclesiastica
nie ablatorum w Prusiech non tam marte quam arte zdobyte
złota, plus et commodius do ocupować ablata bydź się bydź mogły o czym
namniey mowić a wiecey czynić potrzeba. Jako to y Przodkowie
nasi z Krzyżakami woyne, tocz ąc, tam gdzie nie expugnabiles
arces et urbes bili szwayca, złota, dobywali.

Na ostatek ze wrzyciele ze sa framaią praparamenta con

silij nostri et auxilij fraterni, ex nexu debitæ virtutis et amoris Ku WKM go
dna rzecz abyśmy y do recuperowania państwa WKM Szwecyey pomogli,
y gratitudinem meritorum Waszey KM. iesze zmłodości y teraz nam
w otrzeżeniu państw koronnych pokazanych ochotą y gotowością, nazwa
odwdzięczyli co ex debito et iustitia wszystkie powinniśmy. Ex debito par
tuen, ablata recuperare Estonicy Inflant przy Szwecyey dochodzi.

Ex Iustitia naturali własne dziedziczne Państwo W
KM. naturaliter et successiuè y od S: pamięci Oyca WKM za:
memu WKM rezygnowane, omnibus conatibus oprzą, znawrzey
ię zawady wyrzuty pomienione, nam poddanym Panu memu
Królowi y Dobrodzieiowi naszemu recuperować, gdyż Przod:
kom WKM. naród nasz to poświadczał: zey za granicę wdzię:
dzeniu ablatorum, zyczliwość wiernego poddaństwa swego y mi
łość swą obiawiaiąc, y narodowi naszemu nie nowina y morzem sobie
sławę comparować o czym Kromer w te słowa pisze. Ze constat Po:
lonos eempore Ducis Wisimiri et Boleslai Regis cum Germanis ma
ri Baltico, multa bella gessisse Rugiam Pomeraniamq; partes partes
rias Daniæ vi et bello expugnasse;

Gdyż teraz będzie consilium reelum et auxilium
fraternum, wszystko to za pomocą Bożą a dexteritate WKM stanąć
y sprawić się może.

Wszystkim abyś Pan Bog dobrotliwy przy dobrym zdro:
wiu y szczęśliwym powodzeniu WKM. pomnażać raczył, y ra
na pomyślne według serca y myśli swego WKM. zawrzeć dała:
ło uniżony y wierny poddany y senator WKM. oprzeymie czyni
ąc Pana Boga proszę.

Dziw Vdz Oziemski

Na dziwne mniemanie y opaczne rozmowy, y rozumienie rożnych obcych narodow, o cnej Koronie Polskiej, odpo: wiedz krotka iako mowią, moveris gyaseró solutum silentio.

Zdawna ię narody rożne dziwią, iż Korona Polska będąc tak bardzo mała y wpo wrzodku nieprzyiaciół osadzona zawzię ię mężnie wszytkim nieprzyiaciołom y potężnie znacznie odpor daiąc opiera y odeymuie, żadnemu hołdu żadnego tributu nie: daiąc. A co większa ze Miast, Zamkow, Fortec, y ostrzkow warownych niemaiąc, przyiąłby toż iaki natręt ex abrupto ay rzekłby, cur Polonia non esset cincta mœnibus? a K Jeymć Pan nasz mieiscowy co bym na to odpowiedział rozumiem iako o Panu ay Krolu chrześciańskim pobożnym rzeby rzekł. Ja będąc Panem ay Krolem Katolickim, tedy więcrzą, y sępią nadzie ię zawzię mam, wprzod Bogu w Trojey iedynemu, w przyiaźni przenaswiętszey Bogarodzicielki y wpomocy wszech świętych y Patronow naszych Polskich, a toż nie tak mnie wam miastom, Zamkom, ostrzkom, Fortecom, obronno y ostrożno murowanym, watami, rowami, łożcami, koszami, Barteami y wieżami, strzelba, gęsto ognistą, potężnie na: rychtowanym iako wam w Bogu w Trojey iedynym przy wierze Katolickiey prawdziwey Rzymskiey.

Druga że Polak ay zdawna od onego y wiekuistego Książęcia przodka swego pierwszego Lecha nigdy nieprzyiaciół swych w ma: łachay Zamkach nie trzymali, ale ię zawzię mężnie polem y polu potyka: li y z tych Polakami nazwani zkądkolwiek. Krol Polski iako niegdyś: iaki Agis Lacedemonski, tak też y każdy Hetman ay Żołnierz Polski nieprzyia: ciół quod nunc hostes Patriæ sed ubi sunt, pokazuiąc że non in locum

numero pendere victoriam sed fortitudine, y wazaiąc y to ize omnia bella non
qui plures sunt numero vincere conficiunt, sed qui virtute sunt fortiores.

Trzeciey nie omijsna na czym nie Krol Jm nigdy orzuhac y zawiesc
ni emoze, gdy pokaze mieiey zyczliwe poddanym swoim ochotne krolestwa
swego, gdy pokaze zawzietne rzpny Koronny mi libertate optyjzuaiąc, ene ry;
cerstwo Koronny Polskiey, y rzeczepospolitey wsiąkym mieic be za, moie mienia, be za
moie wioze to obrona y straz moia to oni emysne y nie zwalczone fortece mo:
ie y frzpugnacula pewne nigdy ieszcze od zadnego nieprzyiaciela nie prze:
lomane, gdyz non tarris aut ligneis, non manibus, frzpugnaculis, aut vallis, fe:
rum fortitudine munita est Resp. Polona, ale rzeczta Koronnaey nie zwy
mi odwagami ieb miatego rzerca.

Dla tegoz rzna Polska Korona, non eget manibus, gdyniam inuen:
tutem alit et fortet idoneam, et eowsq; pugnis dimicatem quousq; pertingeret
armis. Jzawrze rzta rki Bozey K Mci P N M. ma Polnierza swa, potrze
be, nie pozyczaiąc go o tariadow, ale y owszym do daiąc narodom obcym, ma
zawrze tarki Bozey ie wiezenia nowego rzkoły domowey ewiczonego Zob:
nierza zpotrzeby, ma alexinmos frzpugnatores communis libertatis, ia koie,
wiewarz pokazało frzeciwko Moskwie y potędze Turecki, non degenerant
filij a Patribus y filnie muniunt patriam virtute.

Bozeze bespiecznie chwalicy sczczyscie K Mci P N Mciwy, mie:
li on Anticides Spartanski, ktory murus Sparta dicebat Inuenes Spartanos
fines autem Spartane ditionis lancearum cuspides; a frzeto non est
Polonia maenibus

Bog w Trzyey iedyny Krola Jwm Polskiego y Krolestwa
iego zdrowia strzegł od nieprzyiaciela, strzeze, bronicy strzedz dali
Bog be, dzie Amen.

O Kozakach

Jeslich zniesc czy nie Pisarz

Krzyszta Palczowskiego *) z Palczowic Pisarza Ziemskiego Sandomirskiego
y Bracławskiego

*) Estr. 211 31

Plutarchus

Iustitia est finis legis, lex autem officium Principis Principes vero magis Dei omnia recte constituentes.

Tria imprimis auxerunt et conservarunt Imperium Romanum

1. Sanum Consilium
2. Privata paupertas
3. Fides in promissis et pactis.

Do Czytelnika

Na tego Bog człowieka czytelniku miły na wyobrażenie swoie stworzył, a podnosząc iego czynności wszystkie zwierzętom podaczą: czyli, abyś on iemu wprzod tanquam numano bono tuo, a potym bez Ojczyznie powinności swoie ze wrzelaka, ślinoteia, y czytelnosca oddawał. Ażeby ieszcze ludzie ocym gorętszy byli, napisał to prawo sałcem swoym na sercach ludzkich, zkąd iest wrodzona, iakas chęć y miłość ojczyzna przeciwko Ojczyznie człowiekowi która każdego w łamie iako kamień magnes żelazo ciągnie do siebie. Wyraził to dobrze Ouidiusz na wygnaniu będąc temi słowy.

Nescio qua, natale solum, dulcedine cunctos
Ducit, et immemores non sinit esse sui.

Wyraził to dobrze Grecki Poeta Homerus w swoim Vlissessie, który nakoniec niedbał, tułaiąc się po morzu długi czas aby tylko Ojczyzny swoiey Ithaki mogł widzieć, za wrodzona miłość ojczyzna to, że M: Curtius wochłan: bardzo zmrodliwą na koniu piękne ubranym wskoczył, aby tylko Ojczyznę, zniebezpieczeństwa wyrwał. Za miłość ojczyzna to że Marc: Attilius Regulus wiernie będąc w Kartagenie czytaiąc a potym posłanym do swoich Rzymianow, aby ich albo na postanowienie pokoiu, albo na zamianę więźniow namawiał, on dobro Ojczyzny vpatrując to oboie odradził zodwagą

zdrowia twoiego. Służba, iedni Oyczyznie zbroyna ręka, nie nie na stracenie zdrowia, nieraz chemistina pignora nieoglądaiąc, drudzy zdrowa, radzi na mieyscach publicznych, drudzy też pożytku dawaiąc y zapomnione rzeczy na pamięć przywodząc. A ktemu czasy czesto nowy, y consultacye bywaią około zniesienia Kozakow iakoż nieszczesne za Krola Stefana około tego radzono, a iestto ięk barzo trwardy, węzeł dziwnie zwikłany, do ktorego potrzeba nie miecza Alexandra Wielkiego, ktorym nodum Gordium rozciął, nie siły Hektorowey, nie przezdziwney Achillis, ale Salamonowey Mądrosci. Taż słodkosc Oyczyzny wszystko to na mnie, abym niey też chciem togata profession mitre pracey mi, słona stronę odtoczywszy, weym razie iakkolwiek posłuże, pro modulo mego mi mei choc ridiculum minerua otwiadczyć, y tę kilka kwot in publicum wydat, nie mi vim connity, bo tego we mnie niemasz, ale abym tylko przez złe rzeczy do pamięci przyszedł, a ludziom godnym y w sprawach Rp biegłym ansam podał do rozbieranieyy, ważenia. Materiey paliey na ktorey niemal wszystka salus Reip: zawisła. Pan Wasze rowey? Jeśli

O Kozakach

w Waszey sprawie na ktorey co nalezy do trzy rzeczy vpatrowac potrzeba, Honestum, vtile, possibile, wszystko się też facilitas zamyka honestum est summa rabo habenda a wedle zdania Philozophow cnotliwe tak est aneeponenda.

Kozaki kwoli nieprzyiacielom znosic, iest inhonestum, bo ta Rp Ukraina tak się iuż po wiecie rozsławiła że ią, obce narody zawiedne, bacznie y obrone Krolestwa naszego pozytaią, czego ią na stucia bawiem cześ na Dworze Biskupa Kijowskiego y Starszego Kaniowskiego nieprzyiacielom kto co kwoli czyni in publicis iuxta mutem wiadza, gotego, większe szczęście, większa umieiętnosc w sprawach Rzeczy

Kiedy

skiey przyszłuie, a robie wiele derognie, do tego vietoris est leges ferre ordinis
żadnego zwyczaiestwa łaski Bożey nad nami nie otrzymawszy, gdyż ro-
bione nam conditie na podawaiąc mi się przymowac zwłaszcza kiedy
obie stronie in eqvis ynato nie zrownemi Woyski stanąc.

Item indignitas nasza, że nas chce mieć exegutormi nad tymi
ktorzy iemu bez wiadomości y roskazania naszego szkody czynią,
a on znimi niewiecorzecy roskazuie nam wolnie iako supremus
Dominus Vasallo aut beneficiario suo. Iako to iest sława nasza że
przy Krolestwie Polskim są ludzie narodu tego ktorzy Turkowi
szkody czynią, nives iego kadzi mogą labefactuią, a on mi odpowiedzieć
niemoże, tak zas indignitas iego. Ale et in foro conscientiæ trzebaby
się, wtey mierze dobrze obrachować, ieslize krwoli poganinowi przeciwko
ktoremu abstinentia licite bellum geri potest o czym są trzy consilia Late-
ranense, Lugdunense, et Viennense godzi się znotic kozacy ludzie nar-
du naszego, Krzescianey, a zastoż nieiest in propria viscera scaviendo
ne ludzi tych ktorzy mało nie od sta lat zaiechli. A Bellarminus
człowiek wielkiey nauki et iudicij plus quam humani in libro de
laicis circa Dominia quevis præscriptione firmantur, et peremptori
esse possunt y bez słusznej przyczyny znieszone bydź niemogą, a
ad bellum licitum requiruntur 4 2 Auctoritas summi Magistratus
2 Iustitia, 3 vt sit publice edictum 4 vt ad vtilitatem publicam de-
sinatum, Aż Bellarmin troche, rozmiey że conditije licite bellizera-
dzie. Authoritatem publicam, causam iustam, intentionem bonam,
modum conuenientem, ale przedsie, ieszie dnaki. Tu trzeba zważyć
ieslize wszystkie condijcye na Kozaki mieć możemy: Ale rzekłby
kto Rebelles seditiosi sunt puniendi, malum de medio po sunt tollendi
iako Bog Moyżeszowi roskazuie: prawda, ale to malum trzeba zeby

bijto manifestum, notorium, a nimmo Principe legitimo protegitur. Rzekł
by kto miedzy dwo mala minus eligendum, lepiey ze Kozacy zginąwszbyśmy
zginąć mieli, bo Turek to nam obiecuie, ze wszytkoiu Krainą Tatarowie mię
szkać będzie kiedy Kozaki zniesiemy. Byłaby to rzecz dobra y nieotrzeco-
wana, alebym się zas rad tego nauczył kiedy temu dosyć nieuczyni, kedy
będzie miał o to forum, kto zniego sprawiedliwość uczyni, trzeba zeby tam
Bog ktory iest ipsa veritas et immutabile bonum zan zarę uczył. Do tego
nayprzedniejszy kanon, si fides est violenda Regni causa est violanda,
Theologia iego nayfilniey tego uczy, Gaury gubie wszelakim sposobem.
Przytoczę tu przypowieść iedną, ktora iest Plutarcha. Philippus Macedo
Ociec Alexandra wielkiego na tym był aby wszytkę Greczą, opanować,
wprzod się chciał kusić o Atheny naprzedniejsze miasto, a to Rp̃ była mi
sta tu Demostheniow, widząc iż mocą y gwałtem przyszłoby mu z trudno
ścią, zaczął tego sposobu postać do potpolstwa namawiaiąc ie aby mu
Oratorowie y w przedniejsze gubernatorzy tey tam Rp̃ wydało, obiecuiąc
mi za to wszytkoiu mieszkać potpolstwo z wszelaką się, do rady na ratu-
szu wolno miedziało to Oratorom. Na to ieden z Oratorow nayprzedniejszy Demo
stenes powiedział potpolstwu tę przypowieść. Było stado owiec przy ko-
rym były psi czuyni y z wszelkiey przyszłości do onego stada owiec
namawiał ich y pokoy im obiecuiąc ieno zeby psow odstąpiły, y od
nich się oddaliły, co wszytko owiece uczyniły y wilcy ie zarat podarli.
Tos powiedział Demosthenes aby się miało, kiedyby ci wszytkich
uczuynych twoiey Rzp̃ odbierzec mieli. A zasy Turek nie tak y zna-
mi postępuie, taenokiy na psa nalesc kiedy go kto bic chce, y Turkowi
nie trudno o przyczyny kiedy komu co chce czasy dzierz. Niemieli Persowie
Kozakow, a przecię im gwałtem Assyryey Mezopotamią wzięli w
Roku 553 przy do tego za wielkimi woiny. Niemieli Grecy Ko-
zakow

a przednie wziawszy od nich zapłatę y wezwani od nich będąc na pomoc
przeciwko Bułgarom zdradliwie ich opanowali y do tego czasu panowali
niemieli Venetowie Kozaków a przednie mi w Roku 1499 Morzę y
Zwrone, bez wszelakiego prawa wzięli, a potym Soliman przymierze
z nimi uczyniwszy gdy okręty Weneckie do Alexandrii dla Tu-
rarow szły nieby contra datam fidem ie zahamował, wyplundrował
y dwu przednich Lenow Weneckich Barbadicum et Hermolaum Bar-
barum do więzienia dał o czym pisze Paulus Jovius lib: 21 Tom: 2
a niedawnych czasow Pisze mi odiął. niemieli Węgrowie Koza-
kow a przecie mi Turcy y Tatarowie Królestwa odięli po większey części
zdradliwie, łagodnemu Panu, to ich wrzkomo pod obronę przeciw Turcy
nam dowi biorąc. to nie Królem Januszem opiekali. A znamienita
iey też przyiaźni czyli? bowiem od tego czasu dawnych dzieiow
niewspominaią, iako Turcy Konstantinopole opanowali, aż do tego cza-
su iako Kozacy nastali tedy niemal każdego roku ieśli nie Turcy tedy
Tatarowie za ich podszczeniem a czasem y zgoła od nas wziąwszy ra-
zem wiele szkodzili. z Królem Kazimierzem uczynił wieczne przymie-
rze w Roku 1478 przy czym był y Poseł Cara Przekopskiego nie-
dotrzymał. Podobnie tego z Królem Augustem niedotrzymał. Podob-
nie tak niebezpiecznym po Auguście grożącym nas abyśmy Henryka
za Króla obrali wieczny nam pokoy obiecuiąc y stał do Cara Prze-
kopskiego, do Woiewody Wołoskiego y Mołdawskiego aby się z na-
mi w pokoiu zachowali a stało się temu dosyć. wkrotkim czasie po
tym przymierzu wiecznym, wielkie Woysko Tatarskie do Ruskich
kraiow wpadło szkody niezmierne poczyniło, y plonem się z Wo-
iewodą Wołoskim Petrylem dzielili. Na początku panowania Pod
Zygmunta Augusta uczynił przymierze z Carem Przekopskim y posłał
pisz mu Jurgielt u 7000 złotych na czym przestał, zaraz potym

przymierzu w tymże roku w Ruskie kraie wtargnął, zaś w roku 1516 z Turczynem uczynił z Królem przymierze y syna swego Dziśiadyna w zakładzie dał. ieno tym iego umarł zamąc przymierze zgwałcił Roku 1516 Wzywałgo Król na pomoc przeciwko Moskiewskiemu y upominki mu posłał on wziąwszy od nas y od Moskiewskiego upominki ze czterdzieścia tysięcy woyska do Rusi w padł. Jest więcey takich przykładow ale nie pisaniem ich niechcę bawić w zakoń Kroniki Tureckie y Tatarskie obiecnice może na wietrze y na wodzie pisze Niechayże tu każdy obaczy ieśliby to było cum honore nro dla zdradliwego przy mierza Tureckiego kozaki znosić. Ano iako Annibal Scipiono powiedział Melior est certa pax quam incerta victoria, tak też nam lepiey iest mieć pewne kozaki niż niepewne przymierze Tureckie. Do drugiego punctu ad vtile przystępuiąc co ieśli in priuatis pogotowiu in publicis vpatrować trzeba, bo za vpadkiem publicznych pożytkow priwatne vpadaią murzay A zaś to mały pożytek z kozakow co częstokroć Tatarom złon odeymowali, y wielką liczbę z niewoli ich wyiarwiali. A zaś to mały pożytek co nieprzyiaciela Krzyża świętego napotężniejszego trafiaią kiedy mogą tępią. Kozakow, Techinia, Białogrod mu zburzyli wpolach dobyczki zaymowali, a co kol: wiek strzelby miał, to część na Tureckich Zamkach nabrał, część też Tatarom odiął. A zaż to mały pożytek co pierwey Turcy y Tatarowie wrzodzie nad nieprzem dobyczki swoie pasali teraz nigdzieby tam ta trzoda niepuszczała kiedy nie ma kto tam mieszkać, niż Turcy abo Tatarowie, bo to nie comyślna kiedyby tam Kozakow niebyło żeby się tam Turcy tadowili abo by colonias deducerent, wiedząc iakieby niebezpieczeństwo z tamtąd mieyscu przypaść mogło, bo Białogrod Techinia, Kozakowy nie zamki exilia occupatione stanęły ze Rusi w takich że toczkach iakoy teraźniejszy Kozacy, przepaniwszy Cesarzom Greckim wielkie rzkody czynieta wpadaiąc czasem aż pod samo Konstantinopole.

o czym są pisma historyków Greckich, niepodobna rzecz aby Turey niebespieczeństwa nie wpatrywali, y na Kozaki Donskie nie oglądaiąc tych mieysc obiegaią niemieli. Pierwey to była Ordinacija Tatarom mało niekazdego roku niechcieli Baru albo Krzemieńca ale około Sędomierza albo Opatowa: około zawichosta nas pustoszyć zlasku Rozeyszli Kozacy nasadzili razu iednego tak głęboko wpasie niemieli. I Turekby nas niezaniechał kiedyby nie na nieb niewyglądał, ale iż sam aperte nie śmie woli nas pociechu Tatarami szczuć. Bo to iest naypewnieysza obrona każdego Krolestwa mieć ludzie takie, ktorzy mogą nieprzyiacielowi zwłaszcza potężnemu kiedy z Woyskiem z Ziemie swoiey wyciągnie wtych zaś swoich wiego ziemię wpasc. Kiedyby to a on będzie miał dwoie Woysko iedno przeciwko nam drugie przeciwko Kozakom. To nie bo teraz niewie co czynić rzecz, a coż z rozchwoionym woyskiem, a ecz Turek ni Europa walczące woyska swego nie rozdziela, owszem iednym woiuie z drugim chce magnis conditionibus pokoy czyni, tym sposobem Rzymianie państwo swoie iuż prawie konaiące z niewoley Hanibalowey wyderwigneli, ktory porazawszy ich trzykroć aż ad portas nas drugie aż ad Trebiam trzeci raz ad lacum Trasimenum przyiachał do Kartaginy kazał przed Senatem wyimc horcec pierścieni złotych z ręki poległa wia Szlachty Rzymskiey bo Szlachta Rzymska na on czas tu pierścienia mi chadzała iakoby ex lege quadam) prosił Senatu aby mu pozwolił zwycięstwo kosztuie nad Rzymiany: co otrzymawszy przeciągnął zno wu z Woyskiem położył się Obozem pod samym Rzymem Rzymianie: zyli tey rady kazali ley pionowi zebrać Woysko z Hiszpanieyy zkąd: by ieno mogł czym aby szed do Ziemie nieprzyiacielskiey y tak śmiało wczynił położył się Obozem pod Karthaginą. Karthaginenczykowie: drząc niebezpieczeństwo swoie y oblężenia niechcąc cierpieć, wskazali Hannibalowi Hetmanowi swoiemu aby się z Woyskiem wrocił y Rzymu zaniechawszy Oyczyznę bronił. Jak Hannibal z wielkim swoim

zalem Rzymu odstąpiła do Afryki z woyskiem przyszedł musiał, któremu Scipio zawarł dał bitwę, porazał, Kartaginem, którą zwano amala Imperij Romanij opanował y wpopiół obrocił a gorzało to miasto trzynaście dni, y tak Rzymskie Państwo uspokoił. Tym sposobem Mathiasz Król Węgierski Królewicza Polskiego Kazimierza od Królestwa Węgierskiego odbrał: zkąd że się musiał z woyskiem wrocić y zamysłow swoich zaniechać. Tym sposobem Król Stefan Inflanty od Moskiewskiego recuperował. A co ludzie mowią niemarznich ani niebyło żadney postugi y wtym krzywdę cierpią. Vczynił Polus Kozak dobrą postugę za Zygmunta starego wroku 1508 Tatary pogromiwszy y tupy im odiąwszy. Vczynili Kozacy dobrą postugę za tegoż Króla szedszy z Przecławem Lanckorońskiem aż pod Kitagrod, zaięli dobyłek Turecki y Tatarski y nieprzyiaciela którzy się zanim w pogoni, puścili y widomego iegiora porazili. Vczynili dobrą postugę w Inflantach po Królu Auguście kiedy się puścili przez wrzaiskach za powodem Woiewody Kiiowskiego y Tatary pogromili zas prętko potym znaczną postugę vczynili kiedy z Wodzem swym Bogdanskiem za Przechop wpadszy wielkie szkody Tatarom poczynieli, bili, palili, nikogo nie zyiwieli mszcząc się krzywdy y szkod na tych którzy nam nieprzyiacielskie byli vczynili wroku 1571 przez ziemię Wołoską aż podle wpadszy. Nuż w Moskwie za Króla Stephana byli znich postugą gdzie byli z Wodzami swoiemi Abkuta y Kiwuba, tamże za dzisiejszego Pana naszego iako mi dano o tym sprawę. Nuż też teraz przeciwko Hindrykowi Ratzy dosyć blisko się byli potoczyli Woyska naszego Nawet iako się ieno iakie niebespieczeństwo przeciwko nam okaże zawarz Posłyjabo do Króla abo do Hetmana wyprawuią, ofiarując się z chęciami swoiemi Pytem Postem z Powiatu tego wpewnych sprawach

do Krola Jm ktory na ten czas w Krowym miescie residowal, bo nie Krakow
byl zapowiedzyl, wtedy przy mnie byli Posłowie od Wojska Kozackiego
ofiarowali Krolowi Jm postugi swoie nawet kiedy sobie pozeli podpisiac y swe
ciey dobywac chcieli, a chocby z nich zadney postugi niebyło przecię te,
piey z nimi ona dabie hora quod totus denegat annus. Ale ieshcze nam
Tatarowie Przekopscy iawni nieprzyiaciele nasi y kilkakrotne przeciwko Moskwie na wielki pomocy byli: bo za Krola Zygmunta starego kie
dyby nie oni wzięta by była Moskwa Wiepsk, czemarz tego po Koza:
kach niemanij spodziewał. brafia nieto czy nieprzyiaciel nie czasem przy
da. Byl na wielkiey pomocy Cesarz Turecki Francuzkowi Krolowi Fran
cuskiemu ktory woynę wiodł z pogańskim Cesarzem Karolem V a zto
miano bardzo za złe na ten czas Krolowi Francuskiemu az nie to było
o Parlamencie Paryzki opowko. Ale iż Krolowie nasi Poganski mocy za
zywali, a disputabile to iest ieśli nie, godzi to czynic zdalonim nie chce my
chę od rzeczy odstępiwszy in gratiam Regum nostrorum cokolwiek nie, wszy
mierze declarowac. Kiedy bo na czyie Państwo czwiekla, polecą bez slu:
tney przyczyny ex sola libidine dominandi ex sola auaritia następuie
a woyd obac iego mocy niemoze

1 Cuia defensio vita et bonorum west ex lege naturae iako o tym rzeczce dzie
dzic cicero pro Milone.

2 Wolno iest pro defensione vita et bonorum vzywac fortelowy bronic za
kaz nie nasznie ergo et pomocy ludzkiey.

3 Bog na karanie złych y opornych ludzi, y na dowiadczenie spra
wiedliwych, iako na Joba vzywał Szatanow

4 Mscie nie krzywdy swoiey przez poganyi iako niezbożność Żydowską przez Kro
la Perskiego Cyrusa pokarał.

5 Asa Krol Żydowski Bogu milij vzywał pomocy poganskiego Krola Syra
dał przeciwko Krolowi Izraelskiemu Baaza.

6 Judasz Machabeiczych vczynił przymierze z Rzymianij poganij aby mogł
mieć od nich pomoc przeciwko swym nieprzyiaciołom. Jeno ze zasna du

giey stronie napisano: Non sunt facienda mala vt eveniant bona et cum infidelibus nullum tibi sit commercium, iudicium sit penes sanniores.

Do trzeciego puncku ad possibile przyść pytaią: y to trzeba vpatrować bo tatarem albo Aethiopem lauare rzecz taka ktorey ktoby nie mogł dosyć vczynić przed nię brać iest głupstwo Jeszcze za Krola Stefana radzono o tym iakoby kozaki znieść, bo dla Moskiewskiey wojny nie chciał Turkom dać naymnieyszey przyczyny wielkie niebespieczeństwo obaczono choć daleko mnieysza potęga ich była niż teraz iest: Jednak przecię mogę, pozwolić na to że można rzecz iest znieść ich. Bo co stanąć mogło kiedy przed tym niebyło to także zatię może niebydz: quia nimirum nihil est durabile. Naturale hoc est quia oreum habent, citius aut tardius interitum expectent. Rzekłby kto mi periculosis tentandum cum periculo. Krzyżacy mieli zamki obronne potęgę wielką, bo mieli pomoc ze Francyey, z Niemiec, z Czech, a przecię ich Przodkowie nazad znieśli: Tobyć też Kozakom mogło bydz. Prawda to wszystko, Ale ieszlibysmy nie też mieli z Kozaki wtaką woynę zaciągać iako przodkowie nasi z Krzyżakami ktora wiecey niż 200 lat trwała tedy nielzyśko nie radzić o ich zniesieniu, ale ktoby o tym miał pomyślić abyna nim była pana ostracismi genus apud Graecos. Bo kiedyby byli naszy Przodkowie, te fraca, ten kosc, te rzkody ktore podiąć musieli na woy gubienie incarnatos diabolos niezbożnych Krzyżakow widzieyby obwarli mogliby byli snadnie takie drugie Krolestwo wystawić. Vpadaią Rzpte albo przez zwierzchne albo przez wnętrzne przyczyny, zwierzchnia przyczyna iedna tylko iest gwałt albo nieprzyiaciel postronny, wnętrznych iest wiecey ale niemal wszystkie iako strumienie do głownej rzeki do niezgody nię sciągaią przez ktore naprędzey każda Rzpta zniszczeie. Sub solemni tibi miserabilius bellum, quia malis hominibus affert peccandi facultatem Principibus vero commoditatem necessitatem. To Turek vpatruie, y dla tego radby nas z Kozaki powadzić, abyj nas czas tam rozwadził, bo on tym fortelem naybarziey Państwo woie wrzeczyć. Słuszniey y bespieczniey o tym radzić, iakoby ich wyprzątek wprawić bo bez wątpienia mogłaby Rzpta nasza mieć z nich dobra posługę: a nie:

oraz

marz rzeczy tak trudnej, ktoreyby rada ludzka sprostac y sprawic niemogła. Niechayby mieli Hetmana z ramienia Krolewskiego, a ten niechayby z Rotmistrzami swoiemi swoimi na wiarę y na posłuszeństwo Krolowiey Rzp przysięgał, azeby nie nieprzyiaciel bez wiadomości Krolewskiey abo Sejmowey. Ait Ipse: emio et pena omnis Resp: continetur placiem, quarena nie obrocie, y to co Tatarom daiemy; a iesli mało, iakoz pewnie mało, więc Constitucya Augustensha Anno 62 o lustracyey dobr Krolewskich wpiec a wpiec lat reassumowała, y: pewniam zeby było czym Kozaki kontentować. Ale o nas może też to mielerzec co Liuius o swoich Rzymianach napisał. Tanetum ex publicis malis sentimo quanetum ad priuatas res pertinet, et ex eis nihil nostra cius, quam pecunia damnum simulat. A Turkom tak bardzo niepodlegaiemy, ze ieszcze z tuska Rozey nad nami zadnego zwycięstwa aperto marte nieodnosił, ale wor co wilczym prawem. Aqui hostem inuerecundo fallit, hunc remetuere Deum contemnere fatetur. Dobrze iest woynę vchodzić poki może być bo, bo nulla tas lus bello. Dobrze iest nieprzyiaciela nie wczas bić, bo za taka, boiaźnią, y: patrzenie gotowość rzecz, ale przecie, tak coby honestum et vtile było wcia: łe. A co mowią, ze Turkowi iedno Krolestwo niewydoła, iedno to mylka ze: mnie mu Krol Perski ktorego Krolestwo iako z Historyikow y z Kosmogra: fiey baczę abo iest mniey tze abo niewiętsze, niz nasze wydołać może! Rosa: dzał mu Matthias y Vladislaw Krolowie Węgierscy. Doradzał mu Skan derbek kto rego razu iednego sczęsnym bornipartzie niemogł oszem na iego ziem Turcy wciekł. Doradzał mu Stephan Woiewoda Wołoski kilkakrotnego porazi: ty. Doradzał Iwonia, zeby kto przecie z tych iedni od Turkow po: ginęli drudzy państwa swoie postracili. Niewszytcy Vladislawowa rada y zbytnia temerytas zgubiła: poczekać było trochę, zbyć się, Woyska byłyby zia: gnęły bo dyby był mogł ze wszytkiey Greciey Turka wygnać. Iwonię zdra dził Hiiremi starosta Skrzinski. Mamy z tąd Rzeczy Krolestwo rzewskie y ludne. Aboże Krol Polski bez pospolitego ruszenia miec czwon woysko, w każdym może być 3000 tysięcy człowieka choćby mniey a pieniądze zkąd co

Żołnierzom stanie żyć zawsze Polsce, wmieli niewymacać confederacyi, co kilka
miliowow wybrali a przecię się to tam iuż za pomocą Bożą zgorło. Mamy
ludzi do boiu godnych dostatek. Mamy Pana ſwobodnego znacznego mitoga, et in
sago wſprawach y do ſpokoiney do boiu należących tak biegłego, że mu żaden Flo:
nerecha tych czasow weyn nie zrowna, tak rozeſmiego gdzie i ſam zbroy-
na ręka, twarz obroci, wtedzie nieprzyiaciel ustępować musi. Jeno trzeba:
bysmy nie, dotego sami mieli: kiedy Pan dobrze radzi wdzięcznie przyimować
nie ruſzicowai, zdrowey rady słuchać: bo te cztery rzeczy każda Rzpta wzwey
ſtosci trzymaia: Mądrość przełożonych. Sprawiedliwość sędziow, praw
y ustaw przestrzeganie, wiarayi posłuszeństwo poddanych. Wprawdzie by
się teraz zdało aby w nas trochę alia forma Reginiinis była. Ale kiedy pytano
Biona Philozopha czemu by Spartańska Rp przed inszymi była nayſprawe
dliwsza y nayzacniejsza, odpowiedział. Quia Magistratus minorare, subditi ve
ſaeve ferunt. Ale to non huius proponiti trzeba by tu iako na brzytwach stapać.
Zamykaiąc tę rzecz wyznam ten szczyt nie ad ostentandum ingenium, bo do
ſyć lichy: nie ad captandam mianem gloriam bo to fraszka ale solo amore Patriæ
ductus. Nie kwoli tez Kozakom bo z nimi żadney znaiomości nie mam, y nie:
byłem Kozakiem iako czyw: z cudzey ziemie przyiechawszy, służyłem Żoł:
nierską, po Vszarsku nie po Kozacku, wrotach ludzi zacnych, acz y Kozacka
służba, kto nie na niey przyſtoynie zrądzi czci nie traci, owszem bez ludzi lek:
kozbroynych Woyſko bydź niemoże. Jeſtem wczle napisał volo doceny zdania
moiego gotowiem odstąpić, bo ni melius mutare sententiam non est leuita:
tis ale nie errore perseuerare est stulti. Życzę mitej Ojczyznie, aby iey Pan Bog
dobrey rady chwytnie dodawał, czeby od wszelkiego niebezpieczeństwa ochro:
niona z niemaruszoną sławą pospołu z Krolem Jem Panem na: M: kwitnęła
y granice swoie codzien rozszerzała.

Rozprawa Jamie Wielmoznego Pana Jeom Pana Stanistawa z
Koniecpola Koniecpolskiego Woiewodij Sendomierskiego
Hetmana Koronnego &c
z Woyskiem Xiazęcia Judermanskiego Gustawa pod Amersztyzen
w Roku Panskim 1626 27 dnia 17 Kwietnia.

Niepogodna y barzo niewczesna, Jesien takze y ciężkaczymę przetrwawszy
Jeśm Pan Hetman Koronny z Woyskiem JKm krore Obozem wpolu miedzy
Jezerem y Gniewem lezało, gdzie blisko pod miastami krore nieprzy-
iaciel opanował. Woyska położeniem nigdzie się ludziom nieprzyiacielskim
zmiast wyciskie niedał: a skoro się kiedy pokazali szczęśliwie za
laską Boza gromił, a oblężeniem samym po wszystkich zamkach, to iest na
Malborku, Stowie, Jezewie, Gniewie, y mniejszych mieyscach do trzech tysięcy pie-
choty. Takim ścisnieniem nieprzyiacielowi dokuczywszy y ciężko wszy:
niwczy, gdy miegi zeszły, lodu stężnęły, y ciepło się na świat czarowną
zwracać poczęło: maiąc pewną wiadomość, że tuo na Gustawa Xięcia Juderman
skiego, w Saskiey, Meckelburskiey y Pomorskiey ziemi zebranyy na odsiecz
ciągnął ku Puckowi, ktorego choć dobrze ludem y strzelbą od nieprzyiaciela
opatrzony, woysko JKm przez całą zimę oblegszy go barzo ścisnęło. Ruszył
się z rzęsia ludu krory miał przy sobie pod Puck z 4 Marca droga, czes
ludu pod Jezerem y Gniewem zostawiwszy, aby nieprzyiacielowi dowiły
miasteczek blisko leżących wyścieczek bronili. Podiachawszy pod Puck 6
Marca, pod samy wał miejski podkopany się, ludem wysadził a armata
gęsta, krora barzo miasto raził założywszy nieprzyiaciela do poddania
za poddaniem sprzowod iakie sam chciał przymuił.

Pucka dostawszy a o nieprzyiacielu od zięcow będąc upewniony
że się przez rzekę Odrę y stolpę przeprawiwszy na granicach Pomorskich
pod miasteczkiem Stupskiem postawił. Puck ludem osadziwszy armatą opa

trzyma kilka dział z obawą wziąwszy z wojskiem przeciwnym spiesznie po-
szedł 6 dnia Kwietnia, żeby ich niespodzianie bezmiesz zbierał. Dla czego
też Conorskiemu przez list dał znać, że nieprzyjaciela JKMć y Dworu Ich
swej niegoziemi szukać y gromić dział, ponieważ on abo nie chciał abo
niemógł w ziemi swej iemu dać odporu.

Nieprzyjaciel przestrzeżony y owzięcia Lucka y że JM P. Hetman z
wojskiem przeciw niemu ciągnie, prędko porzuciwszy wozy y wszystkie
swoie ciężary, a że wsi pobliskich, koni dla piechoty zdobywszy, za stolpe
rzekę nazad powrócił, y za dwa dni do Kamienia na miasteczka JKMć przy-
szedł, chcąc stuchowo abo ekonomią obaczyć.

Obawiając się JMć P. Hetmana obawiaiąc się, żeby abo do Stuchowa, kto-
ry iednak od JMć P. Woiewody Pełminskiego dobrze opatrzony był, abo do
Chojnicz, którym mniej o tym wiadomo nie wpadł, z wszystkiej prędkości zaraz y po-
zostawiwszy wozy z działami y z piechotą, sam z konnym wojskiem
prosto do Kamienia nad spodziewanie 12 dnia Kwietnia przyciągnął, gdzie
nieprzyjacielska przednia, która opodal od miasteczka była pogromiwszy y ich
którzy do bliskich wiosek dla żywności wyszli byli zbiwszy, z nich jeden byłkowiec
który o JMć P. Hetmanie, o wojsku naszym następuiącym wszystkim do miastecz-
ka dał znać, ten bydlęcia nieprzestrzegł a oraz by byli w miasteczku gromieni,
gdzie byli nieco na prędce szańcami y ostrogiem miasteczko obwarowali, a bę-
dąc obwieszczeni o następuiącym już naszym wojsku, kilka chorągwi na wspar-
cie naszych przed miasteczko wyprawili, na których nasi tak potężnie uderzyli,
że nieprzyiaciele zgubiwszy wielu tył podać musieli y na nich nasi ledwo
do miasteczka nie wiedli. Wszakże y odważnie y iarzdo z koni z radości
wiele nieprzyiaciela z ostrzeżeń zkodzili.

Nocbiewę wczerwała, przez którą y przez dzień drugi cały nasi na ko-
niach dwoi wszystkie około miasta czaty, pierwszy żeby nieprzyiaciel nie uciekł
pilnowali, aż ku wieczorowi piechota z armatą nadeszła. 13 dnia Kwietnia, na
który mimo miasto idąca, niespodziane trzy chorągwie z miasta wypadły
ale od dwu chorągwi naszych Kozackich które na straży stały y od piechoty

naszej tak są zrazem, żeich mielu na placu legło, a dwu rannyeś barzo żywem pojmano, a nizyeś aż do samej bramy vciekaią, ciych bito, siecżono, aż na tych zlarki. Przeyś ani zabito żadnego animowano. Po tey vtarczce piechota nasza pod stagiet albo ostrog podpadaiąc aż do samej nowy z nimi się strzelała. Jem L: Hetman dowiedziawszy od dwu rannyeś pomienionyeś mężczyzn że nieprzyiaciel wnocy przez Woysko nasze, przebiiaw się y vchwdzieniał, woła, wszytko Woysko przez cała, noc w pogotowiu miał, ktora, gotowość mi drąc nieprzyiaciel zmiasta się wyćhylić niesmiał,

Nazaiutrz 14 dnia Kwietnia od samego switania aż do wieczora tedze Woysko nasze około miasta w pogotowiu stało, a piechota nasza pod szańcami mieyskie podszancowawszy się, szkodę, wielką, wkudziaeś nieprzyiaciel: skiebrzynita. Na wieczorem Jem L: Hetman maiąc znowu wiadomość, że nieprzyiaciel tey nocy esciat vchodzie pewnie, wszytko woysko cała, noc miał w pogotowiu. Po zachodzie słońca skoro się, z mierzchło, piechota Polska kotre pod miastem postawiła, szańce kopała, przez cała, noc y dniała zabezpieczyła.

Rano na switaniu Jem L: Hetman kazał na trwogę vderzyć, y iakoby do szturmu Lutkom iednemu okrzyk vczynić y sko czyć na ktoryeś gdy nieprzyiaciel wypadł, o działaeś wnocy zalożonyeś niewiedząc z dział do niego vderzono, y wielką dziurę wkudziaeś uczyniono. Nieprzyiaciel baczący klęskę tak niespodziana, wswoieś od strzelby, do miasta się powrocił, y więcey nie wypadał a nasi tak piechota z szańcow strzelaiąc iako y z dział aż do południa vstawicznie do miasta bijąc wielką, szkodę, wkudziaeś uczynili

Widząc tedy nieprzyiaciel, że mu zgoła wynisł Woysko wspomnione: iące nie dopuszczało, y o mieście strzelba go nasza raziła o pokoiu wysłał trębacza do Jem L: Hetmana z prozbą o mitosierdzie. Skłonił się Jm L: Hetman do postępowania, ale żeby zaraz bez od włoki konczyli, a podanym do zaeszeń: nia ieś kondicyom dosyć vczynili, ieślibyś do iednego zginąć niechcieli. Zalowało tego żołnierstwo że Jem L: Hetman tak się łaskawie z nieprzyiacielem, y ze hoczysz z nieprzyiaciela kazdey się obficiey z pod dzwigali, od ręku mi odpaść miała, ktora, trudy ciężkie woienne y szkody wielkie godzi: ieli, a zwłaszcza wkoniecś nagwałcie iakolwiek chcieli. Lecz Jem Pan Hetman

eman na krew Chrześciańską, skwapliwym być niechciała miesteczko podedane
JKMaj żołnierza nieprzyiacielskiego na samego z nieprzyiaciela zazyć mysląc,
wcale zachować wolał. Mając pewne wiadomość, że z Malborka nieprzyiaciel
do Grudziąca ciągnął, któremu przełkę pomoc dać było potrzeba. Przeto nieprzyia-
cielowi przepuściwszy tym sposobem obwiązawszy go wolny nawet nie postanowił ta-
kie mu condicye na piśmie 16 dnia Junii podawszy.

Condicye od Jem. P. Fleemana nieprzyiaciołom podane.

Ponieważ Woyska na Gustawa Związku Sudermańskiego zebrane, przeciw
prawom Jem. P. memu Miłościwemu odemnie y od Woyska JKM w Amerstynie
oblężone y ścisnione, obaczyło się że niemiało żadney przyczyny do tey woyny,
ale lekkomyślna przełożonych swych rada, y namowa, zwiedzione, y do takiego nie
bespieczeństwa przywiedzione iest, że żadna miara swoich rat bezpieczeństwa na
tego wyjść nie mogło, by się było za pomocą Boga naywyższego y sprawiedliwo
ścią JKM nie stało, dlatego pokornie o miłosierdzie y o condycye przez twoie Je
pitany prosiło. Jakoż nieczy litości niżeli swoiey pozwalaiąc, y owszem vrzaliwszy
się nad takim nieszczęściem vrzędow, a porządku nad złością ludzką, że obu stron
krew się chrześciańska lecie ee condicye przeciwnym podałem.

1 Aby przednieysze Oberszterzy swoie, to iest, Oberstera Jana Streffa, y Oberstera Ma-
ximiliana Teufela, którzy ieśli na ten czas ciągu y niebespieczeństwo zaprowadzili,
ze wszystkimi ieś dobrami na łaskę y wolą JKM zdrowie ieśtli uszczaiąc wydali
2 Wszystkie chorągwie y woienny rynsztunek, działa, muszkiety, prochy, kule,
trąby, bębny, żeby do nog Niemanskich porzucali.
3 Wiecznie y wszelaką zdobycz y poddanyeś JKM tak y szlachty iako y cheto-
pow wzięta, żeby wrocili
4 Aby z ziazdy żadny żeby ieżdżał, a piechota wszystka JKM przysięgę koniecznie
czynili y służyli pod Komisarzami, którzy iey będą naznaczeni, a żołd iako y
drugim będzie mi dany.
5 Gdyby służyć JKM nie chcieli a do swoieś krain powrocić się woleli, aby przy
nieprzyiacielu wcześniey o niedziel przeciw JKMcy Kr. Polskiey broni podnosić niema
ia

a zaraz żeby z Krolestwa wyiechali, szkody żadney nikomu nie czynili, nie biorąc okrom tego co kto dobrowolnie dostrawy będzie chciał dać.

Ie wszytkie condicije Woysko nieprzyiacielskie przyięto, y na nie zezwoliło: a tegoż dnia ku wieczorowi, zaraz Obertzeery swoie z tamtąd wsole Jm P: Hetmana wyprowadzili, a Zamek zerwawszy, y z prochami Kommissarzom od Jm P: Hetmana nad wyżadzonym oddali.

Nazaiutrz to iest V dnia Iuniey za wstawaniem Jm P: Hetmana Woysko nieprzyiacielskie konne, na koniach wsole przed miasto wyiechało, z chorągwiami zwiniionemi, a piechota tamże wyszła porządkiem: takież zwiniony chorągwiemi. Czekał ieś Jm P: Hetman z Woyskiem na czynność sprawie stoiącym wspolu, przed ktorym Woysko nieprzyiacielskie porządkiem chorągiew po chorągwi vmowioną przysięgę z drągi zdiąwszy, palce do ku niebu y prawey ręki podniosszy oddawali.

Przysięgę odprawiwszy chorąży każdy z koniem z placu y z drągiem wszedszy y nisko się Jm P: Hetmanowi vkłoniwszy chorągiew wtoczoną, mortku niemu na koniu siedzącemu y pod nogi iego one na ziemię rzuciwszy znowu się mu vkłoniwszy do konia się swego wrocił nazad wziął, y z ludem swym bez chorągwie przez na stronę vstąpił y drugi chorągwi do przysięgi miesce dał. Tym sposobem wszytkie VS chorągwi konnych porządkiem przysięgę swą Jm P: Hetmanowi oddawali y chorągwie swe pod nogi iego miętali. Niektorzy byli zemi VS chorąży chorągwie swoie pod nogi Jm Pana Hetmana od żalu y wstydu oczy łzami zalewali.

Skoro Woysko nieprzyiacielskie konne przysięgę swą y chorągwie oddało przyszło przed Jm P: Hetmana Woysko piesze, ktorego było także VS chorągwi, ci wszyscy przysiągszy ze Krolowi Jm P: naszemu Mścisławowi wiernie służyć mieli y Koronie Polskiey: pod rożne chorągwie nasze piesze są rozdani. Także y konni chorąży 400 y coż na służbę Jkm dobrowolnie zostali, pod rożne chorągwie Kayserskie są podzieleni. Ostatek Woyska konnego nieprzyiacielskiego chorąży niechcieli przysiąc zostali, ktorzy było blisko pułtorastu, ci rozkazał Jm P: Hetman czterma chorągwiom naszym konnym aby ie za granice Polskie aż do granic nowey Mawrzieiszey prowadzili.

Nazaiutrz ktory dzien był niedzielny Jm P. Hetman do Kościoła Amerstyn-
skiego zgromadzenia Rycerstwa przyiachał, gdzie Panu Bogu za zwycięstwo dzięku-
iąc Te Deum laudamus zaspiewawszy y ofiarę nayswiętszey wysłuchawszy ku
stawyadomiło się na stuchowy Woyniec ruszyć. Iak Bog wszechmogący hardego Woy
sko nieprzyiacielskie nielichom kosztem przez cały Rok zebrane, wktorym wszy-
stka nadzieia gorących hudermanskich polegała zyonym nie wszędzie szczęścia poni-
zyło: a lud wniwoniewdzięcznego vfaiący radością y weselem napełnie wszy.

Iakosz swoiey się krzywdy Bog wszechmogący przy krzywdzie Kościoła
czemści, a bowiem Obywatele miasteczka Amerstynu za pewną bo vdalizc podan
czas kiedy Jem P. Hetman pod Amerstyn z Woyskiem przyciągnął y wnim
Woysko nieprzyiacielskie obległ nalezli się tak bezbożni miedzy nieprzyia-
ciołami ludzie, ktorzy do Kościoła Katolickiego wszedszy na Ołtarzach Bogu
poswięconych siadszy pili y dobrey myśli zażywali a kazania wszystkie grac
na organach po kościele tancowały y nie zbrzydzili na tym wcześniey Bogu
poswięconym wyrządzali, za co ich Pan Bog słusznie pokarał.

Rota przysięgi ktora Woysko konne nieprzyiacielskie do krain
swoich zwracaiące się przed Jem Panem Hetmanem uczyniło

Ia N. Kapitan y my wszyscy z nim służący przysięgamy
Panu Bogu w Troycy S. iedynemu, ze od tego czasu ktorego zdrowie nasze wręcz
wpadło Jem Pana Stanisława z Koniecpola Koniecpolskiego Hetmana
Polskiego, ktorym mnie, y nas wszystkich z Amerstina wolno puszczo-
nyeś dobrowolnie darował broni naszych nie odmiennie y zadnych
zaciągow czynić niebędziemy przeciwko Krolowi Jeney Koronie Pol-
skiey y ze żadnego porozumienia niebędziem mieli z Gustawem
Xiążęciem hudermanskim ani z żadnym innym, ktoryby na dzr prze-
ciwko naiaśnieyszemu Krolowi Polskiemu smiał powstawać przez cały
Rok y o wiedział, Jakoż też ia N. Kapitan y my wszyscy z nim słu
żący przysięgamy Panu Bogu wszechmogącemu w Troycy S. iedy

nemu

1. 708
1. 346
1. 712
1. 708.
1. 783.
1. 719

nemu, zemienamy żadnych łupow ani onich wiemy żeby przy ktorym zras
były. Na ostatek ze iay my wszyscy kondicyom od Jm P. Hetmana Koronnego
Polskiego nam podanym dosyć czyniemy. Tak mi niech P. Bog wszechmo-
gący w Troycy S. iedyny dopomoże, y ta S. Ewangelia.

Rota przysięgi, ktora piechota wzyęta nieprzyiacielska do Woyska
Jm przyimuiąca przed Jem P. Hetmanem wczynita.

Ja ny my wszyscy tu przytomnie stoiący przysięgamy P. Bogu
wszechmogącemu w Troycy S. iedynemu ze od tego czasu ktorego zdro-
wie &c iako wyższy Naiaśnieyszemu Krolowi Polskiemu y wszystkiey
Koronie Polskiey, y Jem Panu Hetmanowi Polskiemu Koronn: wiernie
y enotliwie przeciwko wszelkim nieprzyiacielom służyć będziemy ze
bez żadnego porozumienia z Gustawem Xiążęciem Sudermanskim
ani z żadnym nieprzyiacielem Korony Polskiey mieć nie chcemy od
tego czasu przysięgi naszey. Także też przysięgamy wszystkie ze
niemamy żadnych łupow ani o nich wiemy żeby przy ktorych nas
były &c iako wyżey.

Opisanie chorągwi 13 konnych Woyska nieprzyiacielskiego
y nazwisk przełożonych tegoż Woyska.

Obersterr Pan Streff chorągiew iego Adamaschowa biała na niey
zobaczon obraz Salam drzewo złotem y srebrem chawtowany wogniu
y napis zobaczinie. me nutrie alios exeinguit to iest mnie karmi niżyś
gasi.

Obersterr Teyfel Regimente swoy albo Woysko na Malborku zosta-
wił, a od Gustawa roku przeszłego posłany był od Xięstwa Ole-
lebuyskiego aby to Woysko zebrawszy do Prus zaprowadził.

Z Luthorowic Xiędzie, ktory wstyrzawszy ze Jem P. Hetman Kor: z
Woyskiem ciągnie uciekł Zamerstyna wziąwszy z sobą żołnier-
stwa sto y kilka dziesiąt sam od Xiążęcia Pomorskiego poymany
iest a lud iego częścią pobity częścią rozproszony. Chorągiew zosta:

wit adamaszkowa, zołta, na ktorey było haftowane złotemy iedwabiem wzew
wonym serce, a zniego roszerki ratyzielonej wychodzące napis około serca Ho
Herz o Jngel, serce bez trucizny przypisany rok pański 1670 na drugiej
stronie ręka była zbroiona srebrem haftowana a trzo ramie miecz srebrny
trzymaiąca ten napis Trewbistindentode, to iest wiernijaż do śmierci.

3 Futkownik Kallenbach miał chorągiew lazurowa, adamaszkowa, na
niey był obraz zobu stron Marka Curcius Rzymianina złotemy sre:
brem haftowany na koniu srebrem haftowanym siedzącego a on buła:
we, w prawey ręce trzyma a z pola zielonego wogień z koniem wpada
napis Pro commodo publico.

4 Maior Jan Trode chorągiew miał lazurowa, adamaszkowa, na niey
był zobu stron obraz S. Jerzego złotem haftowany a on na koniu siedzące
srebrem haftowanym smoka złotemy srebrem haftowanego z otoczenia
złota, przebija napis Dum spiro spero. to iest pokithne, spodziewam się

5 Maior Jan von Krechfelde chorągiewiego lazurowa adamaszkowa
na niey zobu stron iezdzicu srebrem haftowany, na koniu złotym
wpolu zielonym miecz dobyty w ręce trzymaiący, bierzy, napis.
Glorebo prospicientes Deo viventes et mavbe. to iest. Będę kwitnął
w Bogu

6 Kapitan Jan Ludwik Kniye Woyskowy strażnik miał chora
giew lazurowa Adamaszkowe na niey był zobu stron zorawz złotem
haftowany, a w nodze kamien trzymaiący napis vigilemus.

7 Kapitan Jan Deckere chorągiew miał lazurowa, atłasowa, na niey
był sa zobu stron reka gołta z mieczem haftowana z nieba miedzy pro
niami srebrnemi wypuszczaiąca napis Gott walds ich wags to iest
niech Bog pomoże ia się będę kuthi po kątach chorągwiste litery be:
dy haftowane. G. A. K. J. S. tu się, mię Gustawa zamego zam
kneto, w drugim kącie bedy te litery V. S. L. na spodzie te litery były
porządkiem wyhaftowane. H. D. E. F. D. M. G. D. V. H.
A.

8 Jan Kapitan Burchardt von Schienberg miał chorągiew adamaszkową pomarańczową, na niej był zobu stron lew srebrem haftowany trzymaiący w nodze miecz srebrny napis. Trawe gott vndt hab ein lewen muedt dein gluck wirdt noch wexlen gutt. to iest vfaij Bogu a mieij lwi vmyst swoie, szczęście ieszcze będzie dobre.

9 Kapitan Krzystoffa Klutzinck, ten w niemieckiej ziemi pozostał: był więcej żołnierza zaciągał. Chorąży iego był Hrabia z Hallenstey nu chorągiew iego biała na niej zobu stron L. perzyj złotem haftowa: ny, y iedwabiem czarnym na koniu złotem y iedwabiem haftowanym siedzący a smoka złota, włocznią przebijaiący napis. Dum spiro.

10 Kapitan N Piche chorągiew iego lazurowa adamaskowa, na niej zobu stron lew złoty wieńcem złotem obwiązony trzymaiący w nodze miecz srebrny napis omnia cum Deo.

11 Kapitan Jan Christoff von Borkisdorff chorągiew iego adamaszkowa lazurowa na niej zobu stron krzyż złotem haftowany napisz iednej stronij in hoc signo vinces przydane za te litery H. G. V. B. y rok 1626 z drugiej stronij napis Jesus Salvator mundi sit protector noster.

12 Kapitan Jakub von Borkisdorff chorągiew iego lazurowa adamaszkowa, na niej te słowa złotem haftowane. Durch gottes Hulff vnd segen wollen wir vnsere feindt erlegen. to iest. Za Boską pomocą y błogosławieństwem chcemy nieprzyiaciołij zwyciężyć.

13 Kapitan von Achnen. Chorągiew iego czerwona adamaszkowa na niej lew złoty wkoronie miecz trzyma Polaka przed sobą stoiącego wsiekaiący a on szabla, się broni a w drugiej ręce buzdigan trzyma ku ziemi zniżony. napis. Gottes der Schweden vnde pomeren freunde vnd aller polen feunde. to iest. Boży, szwedzkiej Pomorski przyiaciel a wszytkich Polakow nieprzyiaciel na drugi stronie chorągwi obraz tamtego Kapitana von Achnen na wronym koniu siedzącego

a przed nim Panna stoi wielno przyfrana y wieniec mu zreki podaiąca na wierzchu ten iest napis. Der von Achnen bin ich gerandt nach ehr vndt tugiende streide meine handt. to iest. nazwisko mam von Achnen o sławę y cnotę woiuię ręka moia w pośrodku taki napis. Meinem cornet wirdt Gott helffen daneben nach dieser Jungfrawen mit deputation ein streben. to iest moiey Chorągwi Bog pomoże, abym się starał zdobrą reputatią, albo łaską o dostąpienie tey panny.

Pieszego Woyska chorągwi także wzięli nazwy, erzynaście osm z kitayki błękitney y pomorancżowey, miedzy ktoremi na iednej był krzyż złoty, a pięć z kitayki białey y złotey wszachownicę zgotowanych.

Kapitanowie tych chorągwi te są nazwiska.

1 Jan Fryderych Spew. 2. Buck. 3. Guevez von Arniatz. 4 Leopoldus Crez. 5 Gotfrid von Arniatz. 6. Walemanhausen. 7 Krzysztoff Schedingk. 8 Comes von Gradenitz. 9. Menog. 10. Lednitz. 11. Comes von Eberstein. 12 Henricus Niemcke. 13 Wawrzyniec Ambwzy.

Te wrzyskie chorągwie z dwoiema Obrzyzterami Streffem y Dzyfelem wieżniami Jchmm PP Gostowi Woyskowi od Jem La: Hetmana na to deputowani y do Warszawy z pod Ameryny oddali imieniem Jen. L. Hetmana y Woyska wszyckiego do nog J K M na Zamku Warszawskim 4 dnia Maia Roku Pańskiego 1627.

Przy nich oddali też J K Mci pohoiowe Pachole Gustawa Hiąże cia Sudermanskiego z członka młodego z Familiey zacney we Szwecyey urodzonego Fridericus Storbock nazwanego ktorego naszy podczas czas podle Pozenem poymali.

RELACYA PRAWDZIWA.

Catr: 30 264

O wezciu Woyska Polskiego do Wołoch, o potrzebie iego z Pogan stewem w Roku Panskim 1686 we Wrzesniu, w Pazdzier: niku. przez Teofila Szembeyka Sekretarza JKM.

1 Septemb: Stanawszy Jchm PP: Hetmani z Woyskiem na Vwezyisku Gruszę, postanowili Pułkownikі naznaczyli Vrzędnikі niektore Pana Trzebuchowskiego Kapitana piechotnego a mnie teez działa oddali:

2 z Gruszki wszyiwszy sie, przed wieczorem przyszło Woysko o południu do Dniestru poniżey podbielego.

3. 4. Przeprawiło sie Woysko wszytko przez Dniester wbrod, tylko w skarbne wozy Jch P: Kanclerzowe wprzumiech przeprawione byłey: Pułchow było o male y ze furman brodu poniżywszy przewrocił y na mocznyc. Było wtasna, Woza, przestroga, na przyczynienie ich mieczy, choc teczy tes nievbyło bo sie przywabiły znowu z pułnocia.

5 Ruszyło sie, Woysko znowu od Dniestru, y minawszy sosnke wmili stanęło we dwu milach wielkich od Stanomiszka nad rzeka, Kaynary. Tu nowina przyszła, ze Hospodar Jwki y Tatarzy ze ktorzy przy nim byli, mianowicie sługi Szkanderbaszyne ktorzy z pon przyiechali byli, aby go związawszy do Carogrodu odwiezli karat sobie. Zaczym tamze niezmabu woysko, y wrozumieniu y wszystkiey Hospodarskiey przeciwko Oyczyznie naszey zpewnioa, acz o niektorych zdrowszem okiem patrzała, ceych (ktorzy te, dego szczesliwose zamtosci nie Rzeczy pospoli: Chrzescianskiey y Oyczyzny naszey ale własnego swego zdrowia pochodzie rozumieli) nie sobie ta rezolutya, y snosci niezrednat. Do tego y czas z podał o sobie iasna nadzieia: bo pobiwszyse pogany nie do Woyska naszego ktore iuz ze wszytka, confidentia, na pontekiego ze dwu dziesta, piąci tysięcy woyska iako nam obiecował czekało: ale prosto z Laszportem JKM do Chocima obwarł wkilku setnych swych confidentow, zebyiego prędzey zadłoziadszy przez pokucie przemknął wczym gdy byse od Jch P Kanclerza wzmiankuiey na pierwszy listowy:

mawiat się nie ziachaniem się, ieszcze Woyska swego: y aż za drugim nowym
bedzo do Woyska zawroci.

7 Hospodar przyiechał do Woyska przyięty od Jchmć Panow Hetmanow solenni
ter: ucżestowany od Jm P. Kanclerza y aposoney (iam zatowat zetmy ani ktiey Pa
ny naswiętszy nieszanowali) stanął poniżey rzeki swym obozem podle nasze
9 Przegrawszy się, Woysko rowno z twoiem przez rzekę, sto dwie mili (przeszed
szy wmilę rzeki Robytę) do Rzeki Reut y stanęło o południu.
10 Szło Woysko dwie mili przez gorę.
11 Rowno z dniem awstawszy szło woysko dwie mili rowne stanęło o południu
Tu się monstrowało 13 chorągwi Lisowczykow wsamy wieczor.
12 Przed switem wstawszy szło Woysko 3 mile dobre Delidoliną y stanęło na
Czecorze na stawym Jm P. Hetmana Janowskiego obozie.
13 Hospodar na ktorego wiadomościach y relacyach we wszystkim polegał Jeh
Pan Kanclerz solicitował pilno Jchmć PP Hetmanow aby czatę iaką dobra
poteczna, posłali pod Techinię na Rudzak, gdzie iakoż on powiedał nieprzyia
ciel niewiadomy o naszym Woysku y bezpieczeństwie żadney gotowości żadney
niemaiący: gdzie powiedał y Szkanderbaszę taceno z bieżce będzie gdyż Woo
ludu więcey przy sobie niema Galgatez ieszcze za Dniestrem & wielka część
Woyska przyiechała na to czatowanie ale Jchm Panowie Hetmani, acz vfali
powieściom Hospodarskim, oczekiwali iednak co raz pewnieyszych wiado
mości: mianowicie nidrząc co raz słabszą ochotę, Wołoszą, do przyłączenia się
do Woyska naszego. z ktorych nayprzewrzey Oniowianie za rzeką Techinscey
y Rudzianey z Jasna declaracia, przyszli. Gotowismy przyjść do Woyska Kro
la Jm ktorego sobie panowania życzemy, ale boiemy się o dobra nasze. Skoż
ro my tu przydziem to poganie za dobra, za żony, za dziatki nasze &c.
Jakoby y, chcieli rzec. Zastąpcie wy nas przewrzey od pogan pobijcie ich, to my też
do was się przyłączem. Zaczym przyszło Jchm PP Hetmanom przytym ma
łości Woyska swego stracić wszystkę, niemal wszystkę, nadzieię o pomocy Wołoszy
ostrożnie wtym czatowaniu sobie poczynać.
14 Lub dla czatowania lub dla wszelkiey, wtey przygody Jchmć PP. Hetmani kazali odnowie obozu ktorym ia wymierzyć na wszystko Woysko,

Cprzez Lisowczyków y Pana Chmieleckiego Woluntariuszow) widzę że teraźnieysze mieysce mniey sze było niż ono przedtym tak dwudziestopietoletnee Prowtanu tego tylko nie po pułtokcia dostawało na koń a teraz potrzey Zwierci łokcia y wiey cey wsche, tam tego było 5000 a tego tylko 3800 y, coś wtamie. Jubym nie ani widział ani bab prawde, powiedzieć, skarzye dla potomney przestrogi Hetma; nowo naszych na niepostrzeżenstwo nayzarazliwsza, truciznę Woyska każdego y pewna zgubę: iakomy nie ociągali do tey roboty iakomy za mieyscie wybrali iako odprawowali. Ale teraźny tego y sami na sobie doznali a teraz za przykład y nieprzyiaciel dobrze nauczył więcey nie wspomnie, mniemam że każdy z nas y dzisiayszego nauczy y czynić co Hetman każe.

17 Tym czasem iakomy nie wybierali na poganiy oni iuż byli dawno y lepiey gotowi, a niemogąc nie nas dobrzekać w siebie bo mrzego nie tak nie pokazało tak wielkiego tch Woyska iedno że dawno się trzebierali) szli do nas. Czego dowiedziawszy się Hetman przedednem dobrze przyjechał sam do namiotu Jm P. Kanclerza, oznaymuiąc że nas nieprzyiaciel wyzwolił z zdaty; idzie sam do nas a gdy Jchm Panowie Hetmani pytali iakich będzie może liczba rzecz powiedał iednak nad 10000 nie podwyższał. Zaczym zaraz Jm P. Kanclerz kazał zdziałać w dzwy na Pierzowniki: których iuż po wielkiey części poza nie były zasłoczyli: a dwudzy też nie na znak ten niedbaiąc y nie niewzięc wpadli Poganom wręce y pewnie zginęło nam wcześniey bliskiego iednie lepiey. Po obiedzie Jchm PP Hetmani wyprawili P. Stwarnika P. Odrzywolskiego pod nieprzyiaciela dla języka, który tho za gore, zaiechał, zaraz na tobie nazad Tatarzy przyszli: którzy wrocie y polecenie nie skazował, ale iednak łapacie na szym nie dali.

18 Rowno z słońcem skazały się Woyska dwoie Tureckie iedno o 7000 ako 8000 które stanęło nam od wiatru mieszy wschodem a północą, po prawey ręce mogiły niewielkiey która stoi na gorze nad polem wzorskim drugie Tatarskie o 2500 ako 3000 które stanęło od południey na gorze która leży na gorze nad Delidoliną. Przed południem poczęły się harcegi, tarcz Kozaczanami zaraz się weli zierał, był raz zpolny aż bez znacznego naszego zysku potym ku południowi ieli wzdyżka się miętrał, gdzie aż do samey nocy znacznie nam P. Bog pomagał, wypierali smy nieprzyiaciela aż pod gore, prawie ze wszystkiego pola. Raz o nieszpornej godzinie od Putuzaszedszy wyparli

bijsi Lisowski pułk przysło, który osobno z prawey ręki przed okopem obozowym nad
rzeką stał. Ale iednak pomiłkiem P. Dinowey y innych chorągwi poprawić nie zna
czne; a obóz swoy tym czasem za tamte w nasz Obóz wprowadził. Po znać było że
się nieprzyiaciel przypinał bardzo do tego Oboziku słomy, pełnego y gnoiu y łacno
do zniecenia. Wieczorem samym dostali myi ięzyka, który twierdził że Woysko
Pogonskiego iest 1000, ale iż się nam nie zdała rzecz podobna, aby był miał
nieprzyiaciel tak przeciwne sobie szczęście wytrwać, mogąc się większemi posił
kami ratować, gdyby był miał wiarę tymu ięzyków dać nie chcieli ale
rozumieli że 1000 albo 4000 by z wszyską nieprzyiacielską potęgą Szcze:
ciem dzisieyszem nieco wrzyszy wiedzieni, wszyscy tym sobie na zaiutrz
walney bitwy życzeli y ieden Pan Hetmanow o nię prosili. Wczym y Ie
będąc mało co wznego mniemania za co większa wkardym Woysku Hetma
nom naymilsza worzka widząc ochotne y chciwe wszytko Woysko dispo:
nowali sobie y zmianowali szyk Woyska y rządu tey szy

29 Rano Ichmć Panowie Hetmani naznaczyli wszy kardemu z Panow Lub:
kowniko wy Rothmistrzow nowie wrzyszu mieysce, gdzie który za kim przed
kim stał, kogo potkał, z kim się potykał y czynić przeciwko nieprzyiacie:
lowi miał wczyniwszy y w Obozie rządu, gdzie nie y czarowca zdrady ygo:
dzieć nie mogli. O południu Woysko wyszedłszy z Obozu dawszy mu z le:
wego y z prawego boku zasłonę potężne piechotą, y działy które stoy Taborz
kami tym kształtem. Puszczono czterema rzędoma wkardym Taborku wo:
zow po 50 albo po 60. mierzą wozow między temi wozami z tyło piechotą
po kilku set wszelej na zadzie po 4 działa takież y z boku wo od pola takież y
po kilka wozow z migowanie przy działach. Te Taborki miały stępować wnw od
Obozu czołem Woyska, dla tego że gdyby nieprzyiaciel nawalnie nastę po:
wał, lub na czoło, żeby oba Taborki przeciwko sobie działy pole strzelały
lub z boku, żeby każdy Taborek swoy bok z działy Obozowemu, kto rena
by zostały takież przeciwko sobie strzelowały. Lewego Taborku Regiment
zlecili pewnym osobom. Prawego prowadzenie Panu Drogomirowi z Panem
Lewkowskim y z P. Ochyiem Rudzkim Taborow kozackich dobrze wiado

mym

a mnie wnim Regiment dziat. Ju iako się niżej vbyrzy y z przyszłem pra-
wy Jakoch że wrzyjtkim zgubię, co za przyczyna tego była dam chwale Bogu pra-
wdę powiem nie ch boli iako chce tylko aby mi potem nie Jeźdźa consultuno
fiant potem quid caueant. Jakorlewy ktory miał wpole wino na tę pozwa
czołem poki Wojsko wrzytko placu swego niemiało wyjrzedzy niedaleko wa-
nał. Za tym Chorągwie wpole idące niemaiąc placow swoich ten prawyta-
bor wyjrzerali co wrzt to dalej wpole, że go prawie pod same gory wyperli, tak że
co miał czołem stanąć tylko ku gorom to on bokiem prawem stanął a bardzo ry-
sko odkrył. Chorągwie przyjacuł obaczył, vderzył zaraz potężnie wszystka
siłą, ktorej wrzora nie vchamował ledwie polowicy robu stron. Wtey potrzebie
iakomy się nieprzyjacielowi stawił pytać niechce, tylko y z nią y z niemi
bore niedrzy nami znayduie, że sobie dobrej sławy vstoczem pytam oto-
mnych tak nielkich szczerosu imbotnikow, iezeli my się, nie bili, y powinno-
wcy dosyć nieczynili, wczesmy wpolu od nieprzyjaciela ze dwu stron tak mi-
ni cale 6 godzin czynieli! ktor 3500 pogan iako to sami zeznali bobit. nie-
pozwalmy rzeczą, prawdą dla Boga, ktorej nam y ochydzay zguba szczerą nie
przyjacielom pocicha wsie, raczej tak wstamie powiedzmy iako było. Polakowi się
dobrze. Obaczywszy zraza niespodziewaną potęgę Pogańska, trudno się bez wi-
wzdrygnąć nierownej daleko garsci ludzi: ale skorysmy się, starli niewiemcze-
go nam w powinnościach naszych niedostawało. Znoiadczyli w zdrowiem do-
browie y mierzaiąc za Ojczyznę, y sławę dobrą oni ieni Kothmistrze Pan Strzesz
P Goslicki, P Kowalkowski, y wiele innych zacnych ludzi. Co czyniła Cho-
ragiew P. Kanclerzowa, ktorej pierwszej poganin niedostał a ze samego towarzy-
stwa mało niepotoczył, przy ktorej y obaj PP Potkiewscy wiarę y męstwo
swe krwią swą, ozwiadczyli. Abo y dwuch Jem P. Hetmana Polnego koni wzię-
tle, nawałnosc na sobie nosta po wszystkich. Więc podobno y Pan Dowgirdzie
bit, ktory dwa razy y zchodliwie postrzelony, nie pierwszy nieprzyjacielowi v-
stąpił ani ze 200 sobnierza swego zamo 15 abo 16 stracił? y mało niewzy-
scy tak się stawili. Słyszę y wale głupie mowiąc Jakoby Jchmn P P Hetma-
ni lub strwożeni lub niedbaiący powinności swej dosyć nieczynili. O
starzym na ktorego zbytnia, miatkość y gorącość, częstokroć zdarzyć zwykł

ktorijkem y ia zastał Oyczyzna nie skarżyła: nie niepotrzeba mowienie powtarzonego
wszym nikt. O młodszym to tylko powiem com widział: o mnie samego ktory na czele
le wszytkiego Woyska w Taborku przy drzielech był 4 razy wszytkie chorągwie prze-
biegszy przypadał rządy y szereg nam wszytkim czyniąc. Naostatek gdy nie prawie
widział na gołym prawie placu chorągiew swoię trzymaiącego, sam do niey miedzy
ekum Poganskiey wpadł dla ratunku drzewa, wtamay rzekę dwu poganinow zabił
Czterech pogania, abo wiecey potrzebował non plus tapere quam oportet, a konsentowac
nie zwierzchności, swą quia a Deo a ieśli kto nie rad tego słyszy, tobiem mowił,
ale o tym dosyć. Obaczył Jem K. Hetman Polny wezmiesz ten error Taborku pra
wego za pierwszym razem nastąpieniem pogan y karał winnie wrad cofnąc:
ale wz za wola wprzod Boza, ktory nam te szkode, za grzechy nasze obiecał, pozy
tez za niebaczeniem się wodzow, a naostatek za strwożeniem się ciurow hola
ty prowadzących, ktorzy w postrachach takich tylko gdzie kwiotły wrzeszcz
a miedzy kohorzem pogłowiem nigdy nie bywali, z ktorych iedni wszytkiego
po odbiegali, drudzy konie powy przegarwszy poucickali trzeci z podkolana
woleli umrzeć niż się vkarać, tak się był wkupe on Tabor pomięszał, że go
zmieszenia ustrzec niebyła podobna, aż poki Woysko przy nas stało potrzy
mać. Skoro Woysko hu nieprzyiacielowi nadmordowane ustąpić musiało, mysz
mać szaniec tłumem otoczeni zginęli. Piechota niektora wczas przy Woy
sku wszła ku obozowi niektora tuż poczniey ja tey pobito y ta druga w Tabo
rze y poniesiona y pobrana. Kapitan Almady Węgrzyn, ktory na czele
z swą piechotą, stał niemogąc się przez tam Tabor przebić długo się, szere
lat y przecie, ze dwu dziesiąt kuli dwadzieścia y ranny y przebit się. Ja przed
tym trochę, nie mając Towarzystwa żadnego, sam się na taske Boza
puścił przez Woysko Poganskie y za zasłoną Aniola swoiego prze
był do nowych za to niech będzie K. Bog pochwalon z chałownicz kuli
Woskowy, ze dwiema lekkimi działki ktorych zkąd nieznacznowan obe
szło. O napotym niech będzie przestroga. W tey potrzebie na placu iako
się, potym gdy nieprzyiaciel od nas odstąpił widziało leżto naszych

200 abo 250 posmanych przyiętym prawym Taborku niemało. Pogan iako tamiczena-
li legło 3500 postrzelanych rita. Noc prawie nas sama rozdzielita z Pogany, ktorzy
rozumieiąc zwatu o wielkiey nocy zdobyczy woiennych kwatach y skarbnych za-
częli: a nieznalazszy wnieś ienognoy vczynili sobie z nich robotke, dla nas pow
troich: A myiąc z rachuiąc rit y zabiiąc tak zginionych iako y rannych cał
y zguby zdrział całą noc przetrwali drzchuiąc P. Bogu że nam dał w tey
tak potężnemu nieprzyiacielowi stos wygrać.

10 Radząc Jchmć PP Hetmani mniey że tey wcześnie nieprzyiacielo-
wi zdołać mogli niemaiąc sposobu dostania żywności nie spodziewaiąc
się posiłkow żadnych, kazali się Woysku vdzywać y sposabiać na ucie Ta-
borem ku Dniestrowi, chcąc tym sposobem vnijść Woysko do Mohilowa
do Oyczystey granice. Jakoż co skutek potym pokazał, było to bardzo dw:
we przedsięwzięcie: ale iako to iuż v nas na stało, wszystkie starszych swych
rady pogrzeczy, z nieuchronnością nic nie mieć, każdy swoie zdanie nayle-
przewrzucieć y chcieć się przewieść. Znalazły się między nami przeciwnego
Jchmć PP: Hetmanom zdania, ktorzy nie smakuiąc starszych swych rady.
ieli między żołnierstwo opatrznie vdawaiąc rzecz. Jednie że nas PP
Hetmani chcą na mieszkania wydać: drudzy rzecą, uciekać: trzeci
że doradzą: Bo Tatarom niepodobna wyiść, lepiey przez Kut Bukowiny,
zaczym na Woysko padła niesnowa y wzmowzumienie: zczych nieprzia-
ią y diffidencia: o Jchmć PP: Hetmanach: zczych confuzya, zbyć evrzpa-
cius, ktory samym zmierzchem tak wszystko Woysko opanował
że ten się rozumiał bydź naszczęśliwszym, ktory był przewrzy do Dnubu gdzie
abo wroga mieręcą zginął abo przeprzynawszy na okrutne morderstwo lub Wo
łochow, lub pogan wpadł. Powodem dotego był wszystkim nayprzednieyszy
Hospodar, ktory zabychna wszystko o Traktatach z nieprzyiacielem, y
rozumiiąc że to o iego skore, bydź miało, zapomiętrzony iuż tym
ozdrowym Jchmć PP Hetmanow przedsięwzięciu rozumiem obiew:
wab przez Lubsy przez Dubowine, przecie, do czego y sam z rachowdem
słońca Dzonad wola, Jchmć PP Hetmanow zludźmi niemi wszystkiemi

do Pruta na zatoma, mieć vkazał drogę. Straszna wodczas była zawziętość natali wielkie ludu wszytkiego zamięszanie, wnowey zwłaszcza obozie zapalonym gdzie żaden ani co czynić niewiedział, ani kogo żaden drugiego znał, ani rady ani pomocy żaden od drugiego niemaiąc, biegał kozdy mieć gdzie szukaiąc. Ktoż: liten tumult zrazu Jchmm Panowie Hetmani zachamowawszy władzy na konie zabiezeć od nieszczęsney śmierci, tym ktorzy iuż oslep na zgubę bieżeli: ale tak zaraz zamięszka była wielka, że przebić się przez izbę niemogąc powrocić musieli. Jeść Pan Kanclerz do namiotu swego ktory że wszytkiego zbroplandowany zachowany został. Jeść P: Hetman do szancow gdzie zym Zołnierstwem ktore iezcze zastał, cała noc strzegł nayazdu iakiego pogańskiego iakoż sam nas P: Bog tego vstrzegł że nieuderzyli poganie na nas pewnie by byli żadnego wstrętu niemieli. Nie dosyć na tym że na ten czas były takie rzeczy opatrzone vczuminia nasze o niespodziewanej enocie y stateczney a męzkim animuszu Jeśmm P P Hetmanow, zaco wodzenas P Bog pokarał, ale y teraz to nadzmowia: iakoby Jeśmm sami vciekać mieli, czyliż cześć: nie nieczciano. A ktoż dla Boga był takoncżny, coby Hetmanom tak wo czyć rebelizować śmiał? gdzieżeśmi zastępowali, wpolu zewzgardzone wszytkim? O nieszczęśliwy ięzyku ktoryś tak niewstydliwie swoię zdradę y zaięzcze teraz enotą tak wielką y nienaruszoną pokrywać chcesz, a nie wiesz że ięy żaden nieuczyni niebędzie, y większą na nię hańbę y pomstę Boską tym zaciągasz: nietylko żeby były mieli Jchmm P P Hetmani vciekać od nas, ale ciżami dwa zatrzymali cokolwiek zostało. Bo iako nicmnięgo wszytko Woysko niepytało, tylko dla Boga gdzie za P P Hetmani tak thowarzysz P: Kanclerzow z pochodniami przez oboz przeszedł, zaraz się od vcieczki cofnęło co żywo, y tak stanęcznie wkoło namiotu stanęło, że y hucznymi y obuszkami od strzały y od samego bicia: aby z nia dalicznoniy śli do szancow do P: Hetmana Polnego: woleli się zgromotnie daleko anizodstąpić od głowy swey: powiedaiąc bys nas zabić miał ciebie się niepuścimy zdrayca, y zaprzedaiąc, vmierać chcemy. Trwał ten tumult do samego śnia-

hu.

Swibu 21 Nazaiutrz rachowało się Woysko hoiest, hoc zginął, ale y dobrych czas
zupełnie hoy, niele ich zginęło nieviemy, tylko to vcuiemy, że bardzo y sobie
y nam vczynili. Rachowało się y wszchodach, które się passim godziały, przez
tak nawolnych y lekkich ludzi hoyczej goczących od Jchmć PP. Hetmanow
obojga z adnego prawie namiotu y wozu, w którym co było cało niezostawili: a
tak bezpiecznie y ozczynisie, że y zhoni nas gwałtem zbiiano odbiegano &
chcieli zawarcy z nieprzyiacielem y z kozaki, ale bacząc iuż daleko zabiegłe hoła
wgromadzie maiąc nie wiedzieli y tych nawolnych nie dobrych ludzi przy sobie:
mieli to Jchmć PP. Hetmani odłożyć na przezpieczniejszy czas. Gdyż
zwarcia strwożonej trwożliwie, strzegąc się, obaczywszy, cam tak wielkiemi mie-
nitem, tym barziej wzięli nakiet aż prawie do samego zginienia,
iako się niżej powie. Czego wszythkiego nikogo za przyczyną nie znay-
duie, iedno nas samych kto trzymy ten zniewarzenia zwierzchności
twoiey przykład z tobie mnieyszym poddanym swoym podali. Jakoż my
my zniewarzali zwierzchność naszą, tak nas poddani y cudzie na nas
y iesli czego na dalsze czasy tedy tego naybarziey trzeba strzedz, aby do
takiey twoiey woli za która nayewnieyszy vpadek w Woysku na tym nie
przykładziło. Jchmć Panowie Hetmani widząc iedne, część Woyska
strwożona, druga zbestwiona, a wszythko zgoła sobie niepewne vznawa-
li, iakoby ie y do confidencyey zupełney, y do posłuszeństwa przywiedli,
wszym tak pracowali, że mi ad ea extrema przyszło, że Jchmć P. Kanclerz
na Ewangelia, publice solennier wszythkim przysiągł, że ozym trzecim bieg-
nie ani myślił, wszystko zdali ludzie do Woyska vdali ani myślą chcą,
Zawrzeć na bok przed się wzięte swoie które zrazu zamyślał. Jakoż ieszcze
chcieli poważnemi racyami namawiali; a tym czasem dla zatrzymania vpa-
dku nieprzyiaciela, który gdyby był na nas następował, nie byłby tego zrobił,
y dla vspokoienia strwożonych Zamoyczow vdał się w Traktaty z progami
y tak długo nimi trzymał się, że sobie zupełnie wszythko Woysko vlożował.
Toż dopiero zhoru iuż Woysko wstąpiło na się Taborem.

29 Onieszporney godzinie sprawiwszy Tabor w Wrzędow, wywiodł nas z Szczerzy, Turczanie obstąpili nas poganie, y ustawicznym nalezdzaniem na koło prowadzili cała noc. O pułnocy Delidoline, przechodząc mielismy przez rzekę brodną y zabłotną, na przeprawie, na ktorey mordowali nas poganie bardzo, y ledwo towy koni wyrwało się.

30 Rano z słońcem przyszlismy do pruchu z mili wielkie Wołoskie polmi wiedzący: a poganie ledz zaraz nas obstąpili na koło chcąc nas zniesc. Okopu nam to było to pierwsza rzecz, mabey gardzic potrzeba, ale przecię za onym milym postrzeżeniem na ktoremsmy się, byli odważyli, pobłogosławiwszy nas P. Bog rzekł tak wstręd dali nieprzyjacielowi kilka krocie, kazącemu nas ze odstąpic na stronę, mu iat, a myśmy też na stronie ustąpili, nie nastąpiwszy nad tamą rzeką, odpoczywalismy: tobie az do wieczora, wieczorem ruszylismy się na cała noc, a poganie na koło zawsze z nami mordowali nas.

1 Octobr: godzina na dzień stanęlismy w dolinie Derle nad stawem a zaraz ten też Woysko Tureckie nadawszy nam wytknąc z dzierżyło nas wrzytha, mocą, szturmowali kilka godzin, ale mu nie mogli odstąpic z szkodą swą: A widząc resolucią naszę ktorey przełomic nie mogli sobie, maiąc za sobą wielkie potrzeby, ktorych co godzina oczekiwali aby nas tym czasem nie puścili. Posłał do Jm P. Kanclerza Jabłga zaluiąc się, wrzchomoc się, zobodwu stron krew rycerska rozlewa, y admirata P. Krzyszt. Dorohoia, że on nie dobrze zdanie iego Jm P. Kanclerzowi powiadał, ale żeby go znowu do niego posłano, a on mu wyraźnie powie, że pokoy miedzy woyski zawrzeć stanie. Widzieli to dobrze Jchmć Panowie Hetmani strategema pogańskie, ale iednak dla kontentowania woyskowego posłali P. Przerzbia do niego, ktorego on od tych czas zatrzymał, Jm P. Kanclerz czekaiąc responsu przez P. Dorohoia wytha, że Woysku tu przywodzieka czał na całą noc ktora iednak była niespokoyna.

2 Rano z słońcem miasto pokoiu poganie z potkami ktoremi noca

przybyły vderzyli na nas nielitosna y wielkim gwałtem, gdzieśmy Galgar do południa przyganiał Woyska swe na nas: ale nie dał mi P. Bog pociechy nad nami, owszem pozchodzeni barzo y ze wstydem wielkim vstąpić musieli, a my też swe wytchnawszy ku wieczorowi posli na cała nocowdwoge.

8 Z dobra na dzien godzine stanielismy, wpadole głębokim wąskim przywi zapalony od pogan, bo nam wszędy y we dnie y w nocy szkodzili, to gumna y wi wszystkie trawy zapalili, tu kusili się o nas, kilka razow, ale tak iuż było Woysko wzięło szczęścia na nie ze sami ciuronie wgore, wysoka, wyuzdawszy się pod Woysko Tureckie tak vderzyli, że ie nam z oney gory zgnieśli. Tu na oko widzieć było moc Boga zastępow, kory non in fortitudine equi neq; in tibys viri woyny swey y bitwy wygrawaiąc przez miłosc alkorowine vsie nieprzyiacioły zwoiciele swą własną mocą, ręką. Tesmy widzieli dobrze iako się z tym Lanem sławnym y z błogosławieństwem iego S: dobrze wybierali na woynę, a bez tego y ze, łaske miłosci nie vtrzymaią y, podać się, muszą, wieczorem, nuszyli się swdwoge a Poganie z nami z ewzrad na koło nawzdrzaiąc y trapiąc nas.

4 Octobr. O południu are przyszli my nad rzekę Rewd polni nie semi szarancz y pełnemi gorącem wielkim, które y z schodu y od słońca y od dimow którem nas nieprzyiaciele na koło gorący palac duszić się, iż ledwie a co więtsza zemy przecie wody dosiąc niemogli, dla niebespieczeństwa miejsca musieliśmy z daleka rzeki stać a zatym niedali nam do niey poganie y rozumieiąc bez że nas iuż dorobić mieli maiąc y z nowu wiecze przybyłi Woysk swych ledwo z godzinę nam wytchnawszy vderzeli na nas na koło ze wszędy podobnieyszego do zginienia czasu my niemogli w mieyscu z ewzrad otworzyć y tymi takimi Woskowocemi garsztce ludzi którzyś oko przeyrzeć niemogło przed którem ziemię tylko pod toba, wydać było, nawet y słońce przez kurzawę, ledwo świeciło, niebył nieprzeraden nicżyho z pogan ale ani z nas którzyby

byt widział podobieństwo rycerza zmierzchnionej jako ciężkiej niewoli żyj
nammniej by był Pan sam iako moceny woiownik nie lubiob ieszcze pokazacz nam
wielmożność twoię ze zadna mielkoc woyski zastony iego S. nieprzeto mi zebys:
my się wzdy aby na potym przeciwsemu tak potężnemu mężny iacielowi które:
mu mocą zdołać niemożem vmieli wyprawować nie płacze mi vbogie podda:
nych który pospolicie za nemi zwłoczego nocleg wiebiora grzebią, nie wsto:
iach y zbytkach niepotrzebnych nie wygolim a brzychim Pogu rozumieniu
o sobie ale wskromnych rzeczywych krześciańskich obyczaiach, w błogosła
wieństwie bliznich twoich wpostuszeństwie starszych twoich otczym, iako
wierze ży to samo teraz błogosławieństwo nad toba Panskie niedlaczego
mitręgi my odmieli, ieno esmy tę drogą iako dobrzy kawalerzy wzw
pętnym a ostrym postuszeństwie starszych swych y nabożnieli
wierzę ze Pan miał twoie vpodobanie wonych starozolskich natych
obyczaiach, gdy tmy się nie zrażaią niepiiani ale głodni nie vbogie ludzi
drąc ale kleknawszy pod chorągwiami wokrąg nieprzyiacielskich wi
zmierzeni S. Drogu pierwsi zaśpiewali iedni Salue Regina druzy
Aue maris stella trzeci Sub tuum presidium & vderzyli tedy wprzod na
nas poganie zprawego boku wielką mocą, ale zdaleczy S. Drogu ze niem
zadać concepti pomieszały, bo za pierszem do nich zsmigowanie y drzą
ta iednego wystrzeleniem dwie przednie zielone chorągwie tak niem
pomięszały ze vstąpić musieli, obrocili się zas nazad do Taboru we
kray gdzie Lotowczykow puk stał, tam veli naprzod z Jenerałem na
szych mięszać do których Jenerałowi wyrwało się naszych niem
ców z Muszkietami hukanie, y skoro ich znieśli z chopca na który
się na nas zasadzili byli popuścto się ich do tamtych pod same Tu
reckie chorągwie, a wtym bez poganin obaczywszy zas swoy zobozow
vderzyli, y zrzoła na te nasze ociotniki co byli z strzegu wypadli

y starzy one z niemcow na drugie przyiacielstwo do nas, dał P. Bog sto
y nam serca zesmy nie rutzywszy nie zmieyse w wyestakiey, oney nawalno
sti pogansthiey dali odpor ze zwielka swa, z hoda odwrocic zesmy nie mogli
a w tym tez zarac za nimi pusilismy działka z strzotami nabiesko-
we takiwnich pogrom vczynity, ze nietylko poprawieale y więcey na nas
weyrzec nie mogli, ale, a nocteż w tym nastapila, myismy zaraz
sli wedrog, z drodhiem pogan na cala, noc.

5 Octobr: Rowno z słońcem przeszlismy rzeke, Rubele, y nad nia zastoi-
mij aż do południa gdzie nas barzo z trudu przewoznik Janczarami
południu stanelismy nad ta rzeka, y gotowalismy sie, do potrzeby ale
iż też byli ostubieli poganie tey rzeki ney na tey dali mieysce, a
w dali nam pokoy myteż przednieszpornąg godzina, uszyli z rana
cala, noc ktora była nam barzo z chodliwa bo siła ludzi bez te z nocy
y dni z mordowanych od głodu y znu iedni zostawaiąc z mile
wali; drudzy zostaiąc z morzenia znemi padali iak z mogli, y z nizby ob
drzec nie dac y wstac miał, wołał spiąc z pałek wrzesc pogansk ie krzyw
ey takie były ale tam ze nayg orsza

6 Octobr: O godzinie 10 na południu przytarli na nas ze wszego przy
wi z tapalonej tak zesmy z mi pole stanie musieli ale y te nam P. Bog
pobłogosławił zesmy mu do rzadu omieszkali ze sie ciekli, w tym
bacząc Loganie ze prozno cały tydzien tłoczno nas nie gnali, widząc ze
nam iuz tylko gutowey mile do Dniestru, gdzie smy sie okopac mogli
z wappiwszy o nas zostali postawszy tylko Janczarow na straz
Jasta z wyprowadzac nas a z drapac z ostawszy obrywac, a my tez
z przywodzoney nam takiey lekkosci obaczywszy sie, w bnych od
pogan y onych strzelbowych nasz cały tydzien w pieszym rzadzie
trzymaly, z trzeilismy sie do pierwszych obyczaiow zaraz przeciwdzia

rzemu zdaniu Jchm Panow Hetmanow kwrzy nie nie odpoczywaiąc dzien
nie czorem wskok kwiegac do Dnieistrw zeby co predzey y tu dow y prze
gnienia y gtodu zbyc a sta rawszy przy woiey graniey czynnosti y pro
chow kwrzystemy iuz nie nie mieli dostatnim zwiecha, wg stawa, y po:
siecha wszythiego Krzestiaństwa pokazac pogano mej wszythkiemu swia
tu męstwo narodu swego ieli zaraz przeczyc radząc Woysku wythnąc a nie
bytta zaprawdę porzeczym wody y am radney czynności niemaiąc, wiec
iednu zaraz dwdrzy wnocy iednu od puthnocey dwdzy do cutra a do nay
barziey dlatego aby one zatu niedzielne Cesorskie odysthacy twą wola, spo
kawai co czem twawolna poczuwszy, maiąc pro tobie sluszna, wymowku
gbodu y praymienia a czuiąc sie, przy potę, ze mato nie wiettrey niz
bysta stan szlachecki ieta sie zaraz burzyc y gdy Tabor zataczono abyego
znowu sprawic ieli gwałtem wzrywac y wraz to sie gorzey bestnie,
ze przysli do tegaz oczyszczacy y wdrzy ieli zatrzymac nie drzysto:
wemu y moia kolaska bysta niepostrzonia hom miat na niey proch twego
skarbu swa mego szrebra od Kospodara do 10000 y towarzystwo bez
wszelakiego rozgłędu y opatrzenia zacności osob zkoni zkiau, przed
wieczorem skoro sie ta zamieszka poczęła, przedat sie ieden znaczyc do
Kanimiera y powiedziało wszythim na co sie zanosito. Kanymir bie:
zat do skinderbatzey y gdzi gra zobliwyes barzo obiecuiąc im ze nas
miat na tym dostatku dostac eysko aby mu ludu dodali, dat mu Tatar
swoies Chorągiew zkilkuset ta tyniey, y tak caty on wieczor az do
nazego nie rozpuszczenia nietratnie nad nami wzbiaiąc rzestko sie tam
skiemy, nacieral y samem wieczorem mato nie do puthnocey steku na
zadnie Chorągwie litewczyk wo y miney pieczor y ale niebyttak wsh
rzeby nas rwac miat, atym czasem tako sie ci zadni z Kanimierowe
mu zganiali w Tabor ze samymy wrzole Tabor u coraz bwiększa

wrzenia y tak bespiecznieysze, ze do tego kuputkowey przyrabo ze nie znali
oczymnie nagwabtay twawola, do czego vbarzata sie emdrogo niemata od
pierzeniemod Woyska niektorych starszych wtym Jesmm PP Hetmani
babrac powagą twoiey wdarza znieważoną y pogrzebana musieli zyra
dni nieradzi putnie zata twey woli naszey nawalnosci, do twey zdro
wey rady niemogąc nas przywiesc, ni za nasza, y tupia, postrzegaią
nam to do konca ze mi przy nas nie tylko nie stratecznawale owtem
mita tmiere bydzmiata Jelismy imtedy radzic iedni aby zmmey
szywszy Tabor mata, kupa, vciekali, drudzy aby Kommunikien
ciągnąc wszythie porzuciwszy trzeci za ktorych vporze stanie co
by sie sprzeciwszy konie zabaczyc y tak za koni otrzechwiac sie
nie wmic Boze Widzieli to PP Hetmani ze to spieszenie na mie
bylo ale nie stanuiąc twego nad wszythies bawzlecy zdrowia zie
dli zkoni, wtym zaraz wszyska, iedni z Jesmm drudzy lonie tych
spietronych spobrawszy, miatto bawzenia wciąż poszli, czego gdy
dowiadczyli na sobie trzeci przy wozies sli prosto do Dniestru y tak ko
rdy tedi na twoie, tmiercy na twoie trzescie co co mieli cabauzy nayg
czey pabi bo przawiedzieni widla Wobcsom ktorzy iednych bili,
drugies Tatarom oddawali wszythies kupili, a Kantimier murza
tez obaczywszy z swoemi ludzmi sie na szą wszyske, vderzyl na nas
y zbierat iako ptaki wiecy, o nieszczesna twawola ktora nas tak prątko tak
zacny narod zwyciezyla, ktorego V dni nie odpoczywac anigdy dan
praca zadna ani moc putruchnosci tay lepiey tych niey przetomic
mogła, Ja L: Bogu y za sprawiedliwe y za Oyczowskie cha
rowanie ze nas nie rzekł Logansku, ale na mie samymi dla zwatyemie
nia Rosciuszka iego S: pogubił dzieci, Cwszyscy nie mal w prost
ku Mohilowu bez wszelkies Katanczowzli zdrowi wszli, pwszyes

co cierpliwości niemaiąc wpławię przez Dniestr puszczali, którzyż tak po
rzeto czas czoła wodzami lub wprawo lub wlewo się udawali mało nie w
szyscy poginęli. Sam dwazyszkiem prosto ku Akerbarowi szedł, za mnemi
gromadami które często przemiiaiąc y za namnieyszem okrzykiem lub
rzeczy lub rzeczy Hrowey Pogańskiey ale zaraz się odemnie odrywaliginęli
iak wprzepaść wrzucał, mnie przecie gwarnego stworzył: cało do Dnia
tego przewodnika zrządzał ta co niecześ będzie P. Bog pochwa
lon na wieki.

Przemowa Stanisława Serowyrowskiego z Serowyrowa do Mikołaia
Serowyrowskiego Syna swego starszego.

Gdy niemała część życia swego przy chowie Ziemiańskich, na milszy Synu mój
wstawowym gospodarstwie należy; a mnie y z własnego mego doświadczenia
y cudzych pism o tym wydanych czytania P. Bog nieco dał o tym wiedzieć
Jako ociec rzadecznie cię miłuiący, niechcąc abyś tego co y za mnie
niemiał, ta mała Krzątaczka o tym wodnym gospodarstwie tobie wprzod
a potym drugiey braci twey rodzonym bo y ludziom innym ku przestrodze
wydawam. Więc aczem tego pewien, że wziąwszy zwierzenie z łaski Bożey
a z starania y pracy mojey, stanowi nowemu szlacheckiemu dworu przystoyne
Bom y na wyzwolone nauki tobie y braciey twey nigdy poki chęć wątła tego
potrzebowała nakładu niezałował, y potym na woyny wskie koszty
czętę y niemałe czynił. Wiesz dobrze co Panu Bogu wprzod a potym y ka
żdemu zbliznich twoich powinien. Czytaiąc zwłaszcza o pobożnym życiu y
przystoynym nie złudzie zachowaniu, y pisma Boże y Pogańskie, y na
sze potoczne powszechne przykłady przed oczyma maiąc. Jednak gdy lepiey
y dłużey pamiętane bywaią przestrogi które Bogowie synom dawaią
przez oca przykładem wiele ludzi innych pocznę pisać o tym wodnym gos
dzie

napominam cię w tym co iest gruntem wszystkiego, bez czego nieczyść korząd do mowy, ale y wielkie Monarchie vpadac zwykły; a co tu do ciebie mowie chce aby y bracia twoi rozumieli, ze to y do nich mowię. Naprzod chcę abyś wiedział ze nie tak przemysły y praca nasza pomnaża dochody nasze, iako błogosławienstwo Boze, bo mowi Duch Boży w psalmie. Jesli sam Pan domu nie zbuduie, daremno robią ci co go budują. Daremno wam iest przed dniem wstawać, pozno się kłaść, a wielką pracą czy wnosić zdobywać, gdyż Pan miłowanym swoim y śpiącym daie. A Salamon powieda, Że błogosławienstwo Panskie bogate ludzie czyni. O które to błogosławienstwo wprzod trzeba starać nam się przez poznanie wiary w Boga Ojca y Syna y Ducha świętego. W Boga w Troycy iedynego, w którego imię okrzczony iestes przez poznanie: słowa iem chwały iego nade wszystko one przedkładaiąc. Bo Duch Boży mowi. Bojcie się Pana chwałę y cześć. A sam Syn Boży pierwey rzekł: cie Krolestwa Bozego y sprawiedliwosci iego a wszystkie rzeczy inne będą wam przydane, y przez Apostoła wszytko ku chwale Bożey czyńcie. Przetoż ty nie naśladuy ludzi takich, którzy zacnością, wiarą y maiętnością, będąc ubogaceni od Boga, do statki nie rzeczesnie, y przodkow osobliwości nie Bogu przypisuią, y tak mniemaią, że iemu za nic nie powinni, ze się bez niego obyć mogą, ztądże o chwałę Bożą nie dbaią, polegaią się tym czasem który by na niey trwanie trzeba, zachłannymi iakiemi dochodowemi, lub rozchodowemi zabawiał, gromadzi z poddanymi odprawował, a nawet z drudzy y myślistwa czasy wali. bo oczy sobie znayduią przy nich się takie szatańskie instrumenta studzy albo przyiaciele, ze chociazby Pan chciał pierwey Panu Bogu powinnosci oddać wdzięczny: oni iednak co mu przez to odbiorą. Panie bierze czas do polania, cieszy się na psy y sokoły, nie wiedzieć rozsiot bo niezaiąc. A Panowie posłuszni nie od tego, gdy ich wielka uciecha usłuchaniu nie głosu Bożego ale przeciwnego. Ztądże to pochodzi, że przy nich w niełaski y nienawiści y pogardzie u poddanych bywaią, bo ci na maiętnościach na pokoiu wsi ciężkie

gaią a vbogi poddany albo sługa wbiedni nachimnie. Iż tedy sługa moy nierzbyenie
nie kochaiy w mysliwstwie, ktore iest przechodą do chwały Bożey y do cnot we wyma
zdrowia, zawadą do pożytecznieyszych przemysłow y wnosi przykrey stra:
ty, ich, zgubą maiętności a nakoniec rozmnożeniem sługarstwa domowego. Po
wiem za ochędostwo o takich w domu, porządney nastąpić przykre, niżeli dobre
słowo o stayrzyc, pracy ciężkiey pożyrza, myśliwcy koniec pochwałą y pożytkiem,
nie tak myśliwca iako y słonia Pan Bog tem pokarał, że kiedy zaiąca tak ma:
łe nie rzadko wyrzą, pokrzechu wobudwu bierą, zdrowia nieochronieiąc, a za
sem przychodzi do tego że ręce, nogi a czasem życie niektorzy tracą, głodu
nie mawiaią, pluta ich kobiece, psi z myśliwcami tak wiele do wku wiedzą że zwie:
rzyna ona za to nigdy nie stoi y gospodarstwa nie omieszka. Pochop dudrzymo
wiązże ia z takiem mogę, do iechać tam kędy wolą, ale iednak nie zawrzeć tam
pokoiu kędy orzą albo żną, a kiedy ieszcze niewabny cały dzień wkoło nie wyrzy
dzą że y zaiąc nie zawrzeć tam bierzy kędy wolą, nie kochay się tedy zbytnie w nim
ale ieżlibyś chciał tey rozrywce y zacney rzeczy, miane, w tym zachowaiy, bom ci y ia tamo
wolnych lecich myślistwa zażywał, iednak Boga nie zapomiedbywaiąc, y pa
miętaiąc na wczas, ktora mawnieysza bydź niemoże, iakoż, kiedy kogo z mnie
nnotu przywyższekaią. Nie na zadnyrzecz tedy tych krzyczy chwały Bożey za
niedbywaią, albowiem takim dostanie się ono co Paweł S. powiedział. Że
chociaż poznali Boga nie iako Boga nie dziękczynieli, dla tego
podał ie Bog na pożądliwości nieczystotę.

Oddaj Bogu co Bogu należy, pamiętay co powinien ludziom y
sam sobie chcesz li błogo stanienstwo iego mieć. Ludziom powinieneś miłość,
panowanie, wedle sprawiedliwości y słuszności, zkazdym się obchodzić nik
mu nie wkrzywdzaiąc nikogo nie wyskaiąc a osobliwie poddanych Boże ie
Bogdaj którzy się odiąć nie mogą, wbogiem dobrze czyniąc. Gdy niekto
ry Pharyzeusz powiedział, że miłował bliźniego iako siebie ieszcze nie
była na dowszytkie ofiary. Pan przyznawaiąc mu wcale dobrze rzekł powiedział

iż niedaleko był od Królestwa Bożego Dawid. Że ten który iest niewinnych ręku y czystego serca wezmie błogosławieństwo od Boga. Co miedzy co się daie obginąć na chwałę Boża prawdziwą, to wszystko nie ginie, ale do skarbu niebieskiego było kładziono wedle słowa syna Bożego. Wszystkie skarby y pieniądze nasze tu zostaną y nam nie niepomogą, to tylko pomoże ieśli my je włożyli do skarbu niebieskiego bo tego będziem mieć świadectwo naszej pobożności w dzień sądu ostatniego.

Tobie rzekę iesteś powinien czystość, poiątliwość, skromność, ewangelist: nagistat zamiętay, że ciało nie wszeteczności ale Bogu ma być oddane członki wasze za kościoły Ducha S: chwalicie tedy Boga y noście go w ciele waszym a gdzie mierzej. Tać iest wola Boga powięcenie wasze, niechayże nie będą członki wasze narzędziem wyśrzegania złości, ale sprawie dliwości ku powięceniu. Omyli iesteśmy przeciw temu, iż nie mamy żonatować nie mamy. Zalecamci przytym skromność. Bo przez nię nie tylko dobre zdrowie ale y cała rzecz porządku bywa zatrzymana. Przez skromność maiętności nasze wcale dziatkom y sobie zachowuiemy przez to dostatek pomnażamy. Chcę tedy aby był skromny we chodzeniu, we miedzeniu, piciu, budowaniu y winnych rzeczach. Niepodobna nię owo gdy ziemianin oka: zuie y wielkiego Pana, rzecia, nie koni wozami w wietnych y kosztownych szatach y wnet nię temu sprzeciwi, niepomnąc na krótki dochód twoy y znikomości: sprawi sobie potrawę, chociaż go farakoni y mieć mogła: drugiego bogatszego nad, chociaż to chudobie iego nie należy. Nakaże dwanaście gotować: chtoby mu za nie postrzyga przeciw żachłokow kilka chowa, na wietne barwy ciągnąć nię, aby tylko był widzieć. A wozów tymo następuie? niedostatek, za nim długi zastawy, zaskarbienie maiętności aby długi wypłacił, ale on nie może nieczynić: kle, zaczym przychodzi utracenie dobry y wieczna nędza, której dnieży chcemy nie, acho nie, ale co nieskromności, a lekkomyślności swoią, y pu silichcą

wsie nagrodzie, poboznowcy y kusnosti zapomniawszy przemysły foremne wydzi
uiaią chłopom, rol vymuią, a kopaniny swoie nasprzetrzeniaiąc robocizny przyczy
niaią, zalewaią, tąki poddanym stawkow budowaniem, daiąc iednak nierymniey
szaią, wyrzy drugi tąd dobry y poddanego wnet go tobie przywłaszczy, y chałupę,
iego gdzie nidzicy przenosi, wdnoc tu nam wszytko, ale nie wszytko duszy pocz
tecznie. Piwa drugi kaze zposiadow nawarzyc, albo gorałki napalic, y do kwerny
dzie, wine, zatorzywszy na tego kroby y nidzicy dona lepsze porzedł, a ochotno do
tego przyniewolic, boy niemebydle, rzeczy paszcy veiecka na dobra, y tak chłop woli
y dobrego zamiechac a wodę pic. Ale K. pan woskwasnicie, gorałka wyiscie rzeię,
a gdy przydzie niedzicla w gasiorze chłopom odpoczynek daie. O wielka niebez
pieczność, złego tyranstwa niekrzesciaństwo y worto, tak niełkie vbostwo niedzy poddanemi, takiego winnych ziemiach niełatwie vkaze, a poczcie nięte przemysły
ludziom nie radzą, przecię zawzdy wdługu przychodzi minahoniec czemu
iemwsk przedwszy woniewcze nię obracaią, y tak sprawiedliwym sądem Boży
na vrąganisko y posmiech drugim wystawieni bywaią. Ty rzymu moy nienasla
duy tych ludzi niebaw nię ani pieniądzem, ktorey wszem odymuie, y dostatki
pruie y zdrowie, y do zwady z ludźmi przywodzi. Widziemy rzecy na wieczerzu
bywa cem wyiscepch, rząd na cwarc wystąpi, przydzie pedogra, drzenie rąk y
głowy y młodych lecicch niedostatki nie y chorobi. Przeto wam wskazuię.

Znaydzietz drugiego krorymaiąc kilka poddanych obaczy dwor y mo
znieyszego hoztownie budowany, będzie o takim przemyslawat, drzewo kaze
zdaleka wozic, a iesore kupione, zacznie niełkie rzeczy budowac chwoyę, karczmę
stawiy, młynyy, y tak ręna one, policzą wyciągnie niepotrzebowawszy doczo
dow y wsczodow swoich, ze potym niedokonczy, albo ieśli dokonczy tedy wbu
dynku onym mięszkac y vczywac go niebędzie: bo zadłużywszy się przedaw
mu, a zatym iako on marnotrawca nędznie czyli y v winnych ze wstydem ście
ba zebrac musi. Przeto y napominam chronicie się, głupstwa takiego, a gdyż
tak wedle rady mey, ty y bracia swoi K. Boga bac y iego chwałę miłowac, bli

z niego bez szanowac y skromnosc we wszem zachowywac będziesz, wtym cię
vpewniam, że wam P: Bog błogosławieństwem swoim przytomny będzie, da
wam dożycia poznych wielkich na tym świecie. Wyrzuy na mię y pamiętay
rzem ia takim był iakiem was miec chce, ile że mnie grzesznika bydz mogł
zawrdym się bał Boga miłowałem chwałę iego szanowałem bliźniego, zy
iąc zgrzeczy twoiey wskromności. A dziwuy się iakomię, Bog dobrym
zdrowiu wespołek y zmiłą żoną moią a matką, waszą, tak długo na świe
cie chowa we czerstwości, chocia ci którzy mnie rowni wleciech byli zuzy,
grzybieli y na zdrowiu zeszli, bo komu tego wieku y krzyżyk iakomnie z
rzadka się, trafia, żeby Bog na takie lata skomności przepuscił niemiał,
pospolicie mowią, starego nietrzeba pytać iako się masz. ale co cię boli, ho
ho: mierz przybliżaiąca się, potrzebuie, żeby wybrzeżaiąc albo bez
zwłoki włosy odmieniaiąc ia iednak z łaski Bożey czerstwy siedzem, nie
chodzę, na koniu ieżdżę, na doktory y lekarstwa nigdym nie nakładał, tak
sobie iako y żenie, ale ieśli co było odmiany we zdrowiu domowemi lekarstwy
y ziołki to się oddaliło. Tenemci ia miał owoc skromności swoiey, a nieżyczę
na zdrowiu P: Bog mi błogosławi, ale też na dostatku wszelakim, którego
mi był szczodrobliwie rodzice moi ustawiony, y potym ogniami szkodli
wemi, gradu, znaczeniu niepodrzaymi żołnierzmi, y mirzemi domowemi
szkodnikami nadwątlony, iednak P: Bog tak mi błogosławieństwem swoim przy
sparzał czem wam pisałem na szkolne nauki przez kilkanaście lat
każdemu z was osobna nakładał, y potym nato aby każdy z was prawo oyczy
zny swey dobrze wiedział tilam was chciał zaprawiaiąc mbodowe, wyuer
skie rzemiosło, na żołnierską was do cudzych ziemwyprawiał niemałym
kosztem podeymowałby do tego czas podeymuię, a przecie y teraz z łaski Pana
Boga mego mam przyzwoity obiezd swoy y za pomocą iego P: wam gwo
stawie niepomnieyrzenie spodziewam się. Takiemci ia znałby znam błogo
sławieństwo P: mego bom się czuł o co wedle wedle możności mey grzecznej sta
rał, abym chwały iego niezamiedbywał. Wszytko to y ze sobą obiecuy że
ieśli się będziesz Boga bał a skromności nieodstępował.

A niemowlętowy maiętności prace, przodkowi nabyte, na nie w młodości swey
wspomnienia, na rzumne iedzenia, gachołki y zbytki mize: a mowią, żona
się ta nadgrodzi. Co chociaż bywa ale zrzadka. Lepiey iescze nierowny z
równego cieszy, bogata się z ubogim nierzgodzi: będzie chciała mieć y nad
miarę rzadkostownych, koni, kawet, sług, pieszczot, czego twoia maiętność nie
zniesie, powagi zażywaiąc, do rządu się mieć nechce. Jak za zepsowane
wieki bez ze matki córki swe wyprzątnowaniu zwykły chować, pieszczotom
ciało przyuczaią, każe nieiey wiatru, słońca przestrzegaią, twarzy farbowaią,
nadzorczemski obior na się sprawować, weżarkach, ferezach, banderkach, le-
nikach posag okazuiąc. Czym y Panna w powagę się za prawiaiy pro-
stak młodzieniec szukan bywa. Którym zdaniem lepiey by z młodości wpo-
rządne zabawy y pożyteczne cale męskie, iako y białegłowy wprawiał, aż
by zbytkami temi nieobrażał Boga, y w wezwaniu swoim mógł by przystoy-
nie y pobożnie żyć. Rzadko się z młodu pracey nauczy, na starość przyzwoić
nie mu. Gdy będzie wola Boża żonę sobie wybierać y każdy z was, w wszech
niu, wiecznych, y wstanie sobie wiedzą wychowania dobrego, w dzieciach pobo-
żnych bo z tąd wielka niezgoda. Sam tego doznał że po łasce Bożey zgo-
da w małżeństwie iest wielka pomoc do dobrego mienia, oba iedno chcą, ie-
dno myślą: gdy ręka rękę omywa sobie chędogie: gdy dwa do iednego miszka
nozą przedsze y sporsze bywa napełnienie. A wstępuy w ten stan z bojaźnią
Bożą przystoynie przez wszelkich złych przykład, przemyślowy czas. Wtaią
piwszy starania y pracę nie zaniedbywaiy tym sposobem iakom powiedział
żyiąc bezwieśku ubogich ludzi, gdyż złe na kogo czyhaią. Tey przestrogi pier-
wey, chciałem sobie Synu moy y innym baczney bwey młodszym, a szczegól-
nie chcia w niebytności waszey iakoby nieiaki testament napisać. A obwie-
szuię was wolnością Bożewską, gdy się wszelkie zrzędzych zdam bacz bym na te-
tym czasem omarł, abyście się według nich sprawowali: bo ieśli zebyście bo-
żni Bożey, chwały, pobożności, zaniedbawszy, chcieli gospodarować

wszystkie rzeczy inne iako bez gruntu rozsadzy nie niem ogly Rzeczy wam nieblogosławił.

Conditiones facte cum Cracis ante deditionem Socaue

urent de facto Sermo Polonie Regi ac Reipub: ad fidelitatem
elissimo Principi Transyluanie, duobusq Palatinis vtriusq
Valachie, ad bonum vnitatem et quod nunquam in mei eorum,
erunt

Ad signum humilitatis et gratitudinis, Vexilla relegua co
ram Generalibus et omnis aziis deponant, que manebunt Polonie
Sermo Regi ac Transyluanie Principi, retenta apud se ex benigna
Generalium ac omnis arioz um annuentia, nomine Sermi Regis et el
sissimi Principis Transyluanie, tantum vexillis decem.

Arma autem et sclopeta, maiora hactenus offensiua, similiter coram
isdem iam reposita, prestito iuramento in facto ipsis utorum red
dantur.

Nihil ex bonis in Arce tempore aduentus ipsorum repertis, secum au
ferant vllo pretextu, et super hoc iurent.

Bona Tymocii similiter relinquant, in manibus nris, vna cum Do
minis Officialibus Polonis et Vngaricis: Ac bona ex Ecclesiis. Mol
dauicis ablata restituantur, neminem ex Arce Socauana, secum
abducant, vel neminem hominum et animalium in egressu damnum Re
gnicolis non inferant.

Rebus Palatini Sauonum ac vlius in arce existentis se omnino illis
immiscent neq illis quidquam petent

Super his omnibus, sub bona fide Christiana obseruandis, vnguli
Iurent.

KOPIA SKRAMENTU

Ja Mikolay Chwelczowicz, na ten czas zostawaiący Hetmanem Woyska Zaporowskiego z Collegami swemi, przysięgamy na imię Troycy Przenayswiętszy, y Nayswiętszey Panney Maryey, y wszystkich Swiętych, vznawszy łaskę y miłosierdzie naprzod Króla Jeo. Pana Naszego Miłościwego, y Xiążęcia Jeo. Siedmiogrodzkiego, iako też y Hospodarow Jchmo, wierne poddanstwo Je. K. M. Panu Naszemu Miłościwemu, posłuszeństwo za tak Miłą, łaskę przysięgamy y znowu Xiążęciu Jeo. Siedmiogrodzkiemu od tego czasu przysięgamy y znowu iako nieiemamy nikim złosliwym ani na osobę Xiążęcia Jeo. ani na Państwo iego nastawać, ale y onszem na Nieprzyiaciela za rowno przeciw Nieprzyiacielowi stawać. Hospodarom Jchmo Multanskiemu y Wołoskiemu opieczętowany y przysięgamy, a ieśliby my niemieli na sercach naszych dotrzymać wiary y powrzuszonej, tak Królowi Jeo. iako y Rzpltej, tudzież y Xiu Siedmiogrodzkiemu y Hospodarom Jchmo za tymi condicyami w punktach opisanemi, Niech Pan Bog mi się krzywdy mienia swego na którego przysięgamy na nas samych Zonach y dziatkach naszych, tak nam Panie Boze dopomosz y ta Swięta Ewangelia. Działo się pod Szczawą 19 Octobris Ao 1653.

Rokosz Anno 1379 za Ludwika Polskiego y Węgierskiego Króla pod Gliniany na którym Senatory pościnano.

W Roku swiętym Panskim 1379 po smierci Kazimierza Wielkiego Króla Polskiego Syna Łokietkowego, przyszła Korona Polska ku dzieciu na Regiment Cudzoziemski, Króla Węgierskiego Ludwika Siestrzeńca Kazimierzowego, który z iakowym niesczęściem Rzpltey Polski panował. Kronikarze Starzy sławszemu o tym pisali, albowiem skoro po Koronacyey swoiey w Krakowie mało co pomieszkawszy iechał do Wielkiey Polski, do Gniezna, gdzie mu Arcybiskup Imie

zmienski Jarosław Bogurya przyprawił był Maiestat koszt[o]wny ku ozdobie Krolewskiey
z ktorego on posmienisko czynąc niechciał siedzieć na nim Razem koronowany na Kro
lestwo Polskie drugi we koronacyey niepotrzeba miec w Gnieznie, bo snadz rozumiał że
dla Koronacyey Maiestat było przyprawiono na Lanstwo Wielgopolskie, z Gniezna za
chał do Poznania, gdzie krotki czas mieszkawszy, pospieszał do Krakowa do Wesela Ka
zimierzowy zony Jadwigi ktora przez Matke Ludnikowa Elżbiete zmowiona była w
Jan J. Matzenski za Wacława Xiążę Legnickiego, ktora Krol Ludwik według te
stamentu Brata swego Kazimierza Krola odprawował z Krakowa z Mezem do Legnic
Potym wesela Wnienkiswey Kazimierzowey zony. Krol Ludwik zmieszawszy sobie
sprawy y obyczaie Polskie, ktorym powyknąc niemogł, a Polacy także obyczaiow
Węgierskich zrozumiec niemogli; wiec y ięzyka roznosci będąc z soba przez Ma
łżeństwo z Krolem potrzeby sprawowali, niemogąc dalej z sciepiec przewłokimię;
szkania swego w Polszcze Krol Ludwik iechał do Węgier, zleciwszy gubernacyą Ko
rony Polskiey Elżbiecie Matce swey Krolowey Węgierskiey y Xiążęciu Opolskiemu
Władisławowi, ktoremu potestatem absolutam dał regendi gubernandi q. Po wy
iechaniu Krola Ludwika z Polski do Węgier Matka Krolewska Pany Rade, Ko
runna, w Polszcze zodmieniała, a zwłaszcza wierne miłosniki dobra Rzpa, a ovych
miejsca w Radzie Prywatnikami swemi osadzała; Wiec ieszcze ktorzy mowili o krzy
wde Rzp: ysz mimo Naród Polski wrzędy Koronne rozdawane cudzoziemcom
władza Krolewska, tym potężnie grozono, z kąd Węgrowie wziąwszy na Polaki zmia
łose niezadługiem czasem, Kmitę Starostę Krakowskiego niesłusznie zabili; ktorego
zabicia Domieni Przyiaciele, acz się nad Węgry mścili, przecię niestało za nasze.
Przeto Xiąże Opolskie Władisław, bacząc w takowym razie zmiewolona, bydz
Koronę Polska, abyiescze większego zalu przyczynił Koronie otrąpionej, Mia
sta Zamki Koronacye Polskie posiadał, y brał gdzie co chciał, za ktorym to takowym
nieładem, bez Krola w Polszcze ktoby był dostrzyżen lepszy, bo ni sprawiedliwosci nieby
ło, dla ktorej Polacy niektorzy asz do Budzyńia do Węgier iezdzieli. Wiecowy
czasie nieszczescia Rzp, w Wielkiey Polszcze dwie Familie znaczne, mocne, a
potężne z wasniwszy się nasię Domarał Starosta Wielgopolski z Nałęczami
wewętrznem boiem wiele Przyiaciol miedzy soba potracili. Maiętnosci szlacheckie
popuscoszyli, czego Krol Ludwik dowiedziawszy się za skarga PP: szlachty Wiel
gopolski, złożył z urzędu Starostwa Wielgopolskiego Domarata na przyczynę
Panow Wielgopolskich Obywatelow, dał Generalstwo Poznanskie Wincentemu
Granowskiemu. A w tym czasie rozruchu Polskiego, Litwa z Tatary y Prusy

niegrzyraciel skim sposobem ogniem y mieczem Państwa Korony Polski woiowali, za ktorym niebespieczeństwem Krolowa stara, Matka Ludwikowa z Polski do Węgier uciekła, y Krola Ludwika syna swego do tego przyprowadła, ze m/15 ludzi zbroynych stanił z Węgier na obronę Korone Polski, ktego, ego Hetman Polski Rafał Tranowski starosta Sendomierski, czekał o Sącza z niemałym Polskim Woyskiem, ktore Krol Ludwik na dworię rozdzielonszy Polskie obrocił na Tatary, a sam poszedł przez Węgry przeciwko Serbie, z Węgry, gdzie poraził Litwy m/12 a Hetman Tranowski potkał pod Szczekawiem z Tatary, ktorzy z Polaki tak się dobrze bili, że na placu m/7 Poganstwa tego, a naszych też zginęło do m/2 Polski Hetman bitwę wygrał, ale na niey trzema postrzałami był obrażony, Tatarzie zplondrowawszy Ruś nazad wrocili się, cało do Ziemie swey, Posłano: winszuiąc Krol Ludwik Pytla Polskiego wielkiego rządzenia krzeczie Xiążęcia Opolskiemu zdeut gubernacyą, wszelakich spraw y Sądow Polskich, przydawszy do niego Dop: ka z Kurozwąk Kasztellana Krakowskiego, a z Sędziwoia z Dubina Woiewodę Kaliskiego, Starostę Kasztelana Krakowskiego. Potym wyiechał do Węgier z Polski, gdzie zastał Krolowa Elżbietę swą Matkę swą, w Budzinie, ieszcze mąciła, a gdy ztych Gubernatorow Rzeczpospolita Polska niemało była obrażona, ktorzy więcey po: zytkow swoich przestrzegali niżli dobra Rzeczy a sboga, szlachtę krzywdzili, re: dzili, a dziś mogli, niemogąc daley na sobie nosić ciężkiey niewoli takowey, posłali Szla: chtą Polską do Węgier do Krola Losły, ludzie zacne Rytwiańskiego z Mazkow: skim, wnizenie prosząc aby im Krolowa urzędy Koronne, a osobliwie nasądy Sędzi: ziemca nadawał, ktory prawa pospolitego nieumie ani go iest wiadom, iakosz on może sprawiedliwie sądzić. Ktorym ob Poselstwem Krol Ludwik ani był z przeko: ku nieobrażony ieden ani aby zatym iakokolwiek ruch nienastąpił, w Polsce odłożył tę rzecz do Seymu przyszłego, A tym czasem przemyślawał o tym, iakoby Kaliszki, Kamie: nieckie Przemyślskie, Sanockie, Lwowskie do Korony Węgierskiey przyłączył, oder: wawszy one od Krolestwa Polskiego, dla czego posłał po Orsenis do Łapieża na Arcybiskupa Kalieckiego nowo od Krola kreowanego, w Rzymie niesłycha: nego, ktore Krol był dał Janowi Rzeszowskiemu z dobrym ozdobieniem y Ma: iętnościami, Biskupstwo Przemyślskie przedtym nietrwało, Greckich prałatow dał Filipowi Komornickiemu Dziekanowi Krakowskiemu, także z dobremi docho: dy na niego, Kamienieckie dał Bogusławowi Derszniakowi, nie bez pewnego nadania y pewney Interaty, A gdy tak sporządził Krol Ludwik Duchow: nieństwo Rzymskie, w Rusi, potym złożył Seym na Sanie Polskie w Pu:

Dzyniu na swięto Wniebowzięcia Panny Marey, co to rzecz była nowa nierozyczaiu, na niepowinna Panom Polskim do Budzynia na Seym iachać, tak daleko do mrzer Królestwa, na co Panowie Polscy niepozwolili. Jednak ze się niektorzy nabrali, ktorzy dla prywatey swey iachali na Seym do Budzynia, a mianowicie Woyciech Skrzelecki na ten czas Podskarbi Koronny, ktory potaiemnie Koronę Polską z skarbu Koronnego Elżbiecie Krolowey starey do Węgier był wysłał, o czym rada Koronna Polska nie wiedziała, a sz Biskup Leonanski Andrzey Suboranski, brat iey a osobliwie Granowskiemu Marszałkowi z Węgier oznaymił, drugi Senator do Budzynia iachał na Seym Szczesny Siecich Woiewoda Lubelski, Jan Kurzenski Woiewoda Sieradzki, Grzegorz Lasota Woiewoda Belski, Stanisław z Skrzyn Kasztelan Sędomierski, Hieronim Szpott Kasztelan Lwowski, Jan Tomolinski Kasztelan Sieradzki, Andrzey Suboranski Biskup Poznanski: Mianowani Senatorowie gdy na Seym do Budzynia przyiachali, Krol Ludwik był z przyiazdu ich barzo content. Na porządku tedy tego Seymu Budzynskiego, Jarocki Polak, Dworzanin y Sekretarz Krolewski, Proponował Panom Polskim wolą y przedsięwzięcie Krolewskie, ktore na tym iest powiedział. Iż przestrzegaiąc dobrego pospolitego y spokoynego Rzpltey naszey Krol Jeo Krolestwa Polskiego chce przez Szlązk za consensem waszym oddzielić od Krolestwa Polskiego Dwie Prowincye. Halickie Kamienieckie, Przemyślskie, Sanockie do Węgierskiego Krolestwa przyłączyć a dać za te Prowincye wasze Xięstwo Spiskie, od Krolestwa Węgierskiego oderwawszy wam barzo przyległe y do potrzeb waszych Polskich barzy pewne, przyczynę powiedział w tym takoby słuszna przedsięwzięcia Krolewskiego. Iż Krol Jeo maiąc w Węgrzech swoim dworze Krolestwa niemoże w Krolestwa Polskiego, zawżdy w Polszcze nie będąc osobą swą, ale gdy osadzi Xiążęcia swego Xiążę Brandeburskiego na Halczu ktoremu Wołoską Ziemię pusci, a o Papieża o Koronę nad Krolestwo Halickie postarać się chce ten was od wszelkiego wschodniego nieprzyiaciela zastąpiwszy bronić Krolestwa Polskiego będzie z każdym czasem. Na co Rada Polska respondowała tak Krolowi; nie na to my się tu zjechali, abysmy stanowicieli z Krolem Jeo Szlązk, taki z szkodą Rzpltey Korony Polski, ale na to abysmy Krola Jeo prosili o lepszy rząd w Polszcze tak w oborone iako y w sprawiedliwości, świetey ktorey trzymiemy, a też bez Pogwałcenia Braci naszey

Senatorow wszytkich Polskich, niemozem tu na tym Sejmie Budzynskim niezwyklym
nie stanowic, Krol Ludwik bacząc ze in publico nie na nich wymocnie mogł, rzucił się
do prywaty rozrzucowszy miedzy nie złota, iz waiąc, ktora przemogła wszytko co
chciała, a Krol Prywatniki upewnił za wszelakie niebespieczeństwo od Braci
Polskiej, ktorych tesz do tego consensu miał był wrychle przyjąc na czym
się barzo omylił; y z Prywatniki; Lubranski Biskup Poznanski, ktorego Gra-
nowska wrodzila, ten się niedał zadnej prywacie wniesc, a przeszedszy się
y dlugo swych w Budzynin potaiemnie dał znac o wszytkim do się, znim
y Krol, działo przez list Rafałowi Granowskiemu, Marszałkowi Koronnej
Polskiej, a ten niemieszkaiąc z tym listem iechał do Brata swego Wincente
Starosty Wielkopolskiego, z ktorym iechał do Arcybiskupa Gnieznienskiego
a powiedaiąc te rzeczy Węgierski sprawcy; A ci y Senatorowie niemieszka-
iąc, złozyli Convocatyą na Senatory Polskie wtęczyńi, na ktorej Convoca-
tyej to pozwu zamknęli, posły do Krola posłac przodz ze wniscenie, aby dla
spolnej rady Rzeczy Polski zlecha raczył do Gnizna pode Lwow na dzien S:
Bartholomieia, gdzie Senatorowie beda, z tym Poselstwem do Węgier gdy poie-
chali Cyrzowski stolnik Krakowski z Szczekowskim Mieznikiem Koronnym,
byli z tego Poselstwa Krol barzo contene bowiem rozumiał ze mu na ten
Consens Budzynskiej sprawy wszyscy Senatorowie Polscy za przyjazdem
iego pozwolic mieli, przy Posłach Polskich Marszałek Koronny Granowski
miał bez Komorniki swe ktorzy mu z Węgier wiadomosc zawsze dawali,
kiedy a iako się z Budzynia Krol do Polski ruszył, wszytkie noclegi
Krolewskie na spisku miał; A gdy się Krol Ludwik do granic Polskich przy-
blizał, wpowszechnie tysiąc set sześcdziesiąt szosty roku rozesłał Marszałek Koronny listy
do wszytkich Powiatow tak do Senatorow iako y tez do Rycerstwa, a przy ka-
zdy ktoremu się ieno Szlachcicem Polskim bydz mianuie, stawił się na Rokow
pod Gniznem na tydzien przed S: Bartholomieiem, uprzedzaiąc tego
dniem przyjazd Krolewski, a gdy Krol Ludwik na granicach Polskich
stanął, wyjechało Senatorow trzech w trzydziestu koni witaiąc Krola od Se-
natorow y od Rycerstwa Polskiego, ktorego z granic aż do Sokolowa
pod Gnieznem przeprowadzili, gdzie iuz na ten czas Szlachty Polskiej

do

do kupy skupiło się było do 50, trzeciego przyiazdu Krolewskiego do Gologor, posłał Senat Polskiy Rycerstwo do Krola Ludwika, prosząc o oddegi swoie Senatory Polskie ktorzy z Węgier z Krolem przyiechali, aby do srzodka Koronnych rad spolwey radzi o dobrym a pozyteczny Rzpteey iako to powinni radzie pomogli: A gdy się stawili do koła wielkiego Senatorskiego chcąc radę Koronną, widząc, żeby żaden zdrad żadney wczesności onym niepokazał, ani z Rycerstwa Polskiego nikt się nieważył chocby był krewny onych widząc, ale zeboma wszystany Szlacheckie zgrzyczali: A potym Marszałek Koronny Granowski w Kole wielkim Senatorskim, gdzieczesz przednieyszy z Rycerstwa był, pokazał list do siebie z Budzynia pisany przez Biskupa Poznanskiego Lubranskiego ktory list Kanclerz Koronny Drzewicki odczytał, w Kole wielkim przed wszytkiemi, spytał Xiędza Lubranskiego Arcybiskup Gnieznienski, ieżliby się znał do tey ręki pisania listu w takowych pomienionych rzeczach upadku Rzp Polski, powiedział Xiądz Biskup com pisał prawdziwiem swą ręką pisał a niezawiodłem w tym sumnienia swoiego: Roskazano winowaycom iako niegodnym bydz w Senacie, wyszedszy z koła Senatorskiego na stronę pod ławną Marszałkowską, stanęli a potym Xiędzu Lubranskiemu kazano na Ewangelia, potrzyiadz, zdradzcę Rzp po przyiściu dzieskorowodzinę byli poscinani, a pod Ma: iestat pod nogi Krolewskie ciała sięczych były podłożone po obu stronach prawey y lewey strony ktore suknem szkarłatnym nakryte były: Nazaiutrz Senatorowie Rycerstwo Polskie do Gologor po Krola iechali, prosząc go uniżenie aby do Koła Wielkiey Senatu przybyć raczył, dla rozmowy pilnej potrzeb Rzp: A gdy Krola posadzili na Maiestacie ktory ieszcze niewiedział o smierci pobitych Senatorow kochankow swoich bo w nocy poscinani byli Marszałek Koronny Rafał Granowski, uczynił przemowę do Krola od wszytkich stanow Korony Polski takowemi słowy: Miłosny Naiasnieyszy Krolu. Naród Polski zawsze wierny Panom swoim był y ieszcz, pola: sce Bozey a po duszney zbawieniu, nic y siebie więcey nieposzanował nad wolność miłą, a pożytek dobrego Rzp: A potym nad łaskę Krolow Polskich Panow swoich. Do ktorey niechęci y nielaski WKM. zesmy z siebie żadney nigdy przyczyny niedali grzechowi iakiemu, a nieszczęściu Rzp Polskiey przyznać to musiem: Abo: wiem yscze w Polszcze Matka WKM. żywot swoy wzięła tu nam teszczowoc żywota iey WKM Pan Bog powrocił. Słuszna teddy abyś WKM nam wiernym poddanym swoim Narodu Polskiego ludziom łaskawym a Miłowym Panem y Do: brodzieiem został raczył, gdyż es iest os de ossibus, nostris; Nie za takowym powinowactwem związku pewnego cum Reput: niepomału Rzpta Polska iest

wielkim zalem straconą; zes WKM ku wzgardzie onej w Regiment cudzoziemcom one podawaią, co iest przeciwko prawom y wolnościom naszym Polskim; Jednakże my w tym żalu naszym powazaiąc łaskę WKM Pana swego w Regimencie cudzoziemskim, do tego czasu ieszcze mieymy, ktorego aby y WKM z skarbow naszych zwieść raczył, umizenie a pokornie WKM prosiemy; takze o przywrocenie wyniesionej przez zdrayce Polskiego Polskiego Korony do Węgier niemniey też y o sprawiedliwość Swięta Prawa y statutow Polskich prosiemy, ktoremy zowiemy Libros vitæ, ktore są mocnem filarem kozdey Rzp; aby nam w swey całości zachowana y do exekucyey swey przychodziło; gdy, abowiem Justitia prawno et pena Krolestwo kozde w całości y ozdobie swey zadzierzywane bywa; Skarzemy się też przed WKM żałośnie na Bracią naszą, ktorzy nad wolą y radę wszech Stanow Koronnych znadzu iakies contrakty nomine omnium nostri stanowich; czyli przeciwko sumnieniu y skodzie Rzp Polskiey uczynieli, za to też słuszną zapłatę od Rycerstwa Polskiego wzięli; czyli żadna była a to tu lecz, iako zdradzieci Rp pod nogami Maiestatow WKM aby się na potym frymarku nie ważył żaden znas na dobra Rp Krolestwa Polskiego priuata authoritate odprawować. A potym ciała pobitych odkryte pod Krolem pokazane były. Więcisz WKM poprzysięgał bonum Reipub: Krolestwa Polskiego promouere non minuere; Prosimy tedy WKM, aby nam WKM tego niebrał czego Koronie Polskiey nie dał; A ieśli ci Kięgunowie nasi prywatnie w Cudzyziemiu iakie cedrakey WKM podpisali się. Protestamur że o tym nicheemy nic wiedzieć Jowocki Polak y Dworzanin Krolewski tłumaczył od Krola w Obozie Polskim pomordowat. Acz Krol Jeo niepomału iest zalosny z pobicia tych Senatorow Polskich, ktorzy z Krolem Jeo z Węgier do Polskiey Oyczyzny swoiey przyiechali. Jednakże ieśli nie mogło być inaczey nie ma za złe bo teżsam Krol Jeo był pod strachem patrząc na ciała pobitych, a się tyczące frymarku Węgierskich dobr za Polskie, tedy KJeo odstępuie takowego frymarku y niechce o nim nic wiedzieć: Strony cudzoziemcow na przedziech Polskich, isz to iest za obrazeniem Narodu Polskiego, tedy Krol Jeo obiecuie dobrym słowem zniesc cudzoziemce z Polskiey ziemi za długiem czasem, strony sprawiedliwości Swiętey o ktorą obywatele Korony Polskiey upraszaią, że cięy stateczney w Polszcze niemaią; Tedy Krol Jeo iest na tym aby w Krakowie cały Miesiąc na sądziech siadł. A przy tych sądziech co by było potrzebnego y pożytecznego do wolności Szlacheckich chce KJeo łaskę swą y dobrodzieystwo Koronie Polskiey pokazać, a wszakoż pod takową armową; Ponieważ że Krol Jeo dziedzica Syna niemaiąc Dziewki płci

Białogłowska po śmierci iego, aby sobie z niższego Narodu Panowie Polacy Pana nie obie-
rali: co ktora z strek Jéź na co Panowie Rycerstwo Polskie zezwolili: A Król Lu-
dwik nadał Rycerstwu Polskiemu, takie wolności y swobody, ktorych aż do tego
czasu siedzimy, że żaden Król przed nim nigdy większych nie nadał. Po śmier-
ci tego Ludwika Króla wzięli sobie Panowie Polacy dziewkę, iego młodszą, Jadwi-
gę za Pana, ktora, z mężem iey Władisławem Jagiełłem Litewskiem Xiążęciem, iako
Pan Bog szczęściła y błogosławił Koronie Polskiey. Kronikarze Polscy wszyscy
dosć o tym szeroko wypisali. Tenże to Król Jagiełło po śmierci pierwszey żo-
ny swoiey Jadwigi Węgierki poiął sobie był drugą żonę Wdowę Granowską
Żonę syna Generała Wielkopolskiego Winceńtego Granowskiego, od ktorego Jch
Mm PP Jarnowscy idą. Od drugiego Granowskiego Rafała Marszałka
y Hetmana Koronnego Jchmm Panowie Pileccy idą, od trzeciego brata
rodzonego Demetryusza Granowskiego Kasztelana Nakielskiego poszli Jchmm
Panowie Sieniawscy. A ten Kasztelan Nakielski trzech synow miał Rafała
Jana, Grzegorza młodszego, ktory na Ojczyźnie został Granowie. A dwa
starsi Rafał z Janem rożni podzielili w Ruskich Krajach na postudze Rzp
y Królewski, czas niemały wiek swoy na chlebie Rycerskim bawiąc. Ko-
rym Król Kazimierz Jagiellończyk, a potym Syn iego Olbrycht y Alexan-
der za ich zacney znaczne posługi nadał we Lwowskiey y Halickiey Zie-
mi wielkie maiętności. Rożmnożyli sobie żony, Rafał Granowski wziął
sobie wstąpiwszy Kabażeński Kiiowa Czyżowskiego córkę Annę z ktorą miał
trzech synow Mikołaia Woiewodę Ruskiego, Alexandra Podkomorzego
Halickiego, Łukasza Stolnika Lwowskiego. A ci Granowscy we wsi Sienia
wie w Powiecie Lwowskim leżącey Sieniawskiemi się zwali. Jan Brat rodzo-
ny Rafałow pojął Podkowską, dziedziczkę Brzozdowskiey, Kuropatni-
ckiey Majętności. A tego od Brzozdowiec zwano Brzozdowskim, aż ie-
go do dziś dzień po kądzieli co przezwisko maią, daley o tym co pamięć ludzka
niesie y Kronikarze piszą, niepotrzeba pisać.

Żywot psalmem opisany Kiiowskiego Jana Zamoyskiego
Hetmana y Kanclerza Koronnego.

O
co iest cnym żywem cey Koronnyszłoby
Niech z Macka płacze miłośnika cnoty

Ojca Ojczyznie Jana Zamoyskiego
Obrońcę swego.
Który rozsropnie sprawował wpokoiu
Bitą Ojczyznę a fortunie woiu
Odganiał mężnie iey nieprzyiaciele
Których na wiele

Expedicyę Jego dzielnością srodze vkrocony
Tyran obruszony od pułnocney strony
Moskiewska Mocny Moskwicin harda dumę zruca
Inflanty wraca.

Bycżynska Niemiec dawcby z niego hanby dostał
Bo więźniem pierwey niż Królem został
Gdy Brat cesarski na mieysce Korony
Węgra włożony

Beklerbekowa Cesarz Turecki patrz tego tyrana
Kazał się Turczyn y Chrystusa Pana
Zapyrzeć. A tribut kazał płacić sobie
Polaku tobie.

Zbrzydził się iarzmem tak ciężkim Zamoyski
Iszedł ku niemu z Sarmatzkimi Woyski
Wziąwszy na pomoc na Mochmetana
Chrystusa Pana.

Tak zwykł Sarmata tribut szablą płacić
Że woli głowę niż wolność stracić
Odmienił Tyran swoie na pokoy chęci
Dekret swoy srogi.

Czorska Więc na Czorze nieprzyiaciel dawny
Serce straciwszy Klasy fortuny sławny
Że wszystka Orda niechciał znim do boiu
Stanął pokoiu.

Srogi Walecznik condicyę bierze
Czyni dosyć choć Logami wierze
Dziwna przed tem bo cały świat woiował
On roskazował

Ruśkanska

Potym w Dunaiu granice założył
Prawem Marsowym y tribut włożył
Narodom które stracił niestatecznym
Michał Walecznym.

Inflaneska

Nakoniec z Inflant iusz przez Morskie szlaki
Swoiey dzielności postrach puścił taki
Wiarolomnemu Sudermanczykowi Karolu
Karolusowi

Że z nim do boiu niesmiał iusz nowise, ani
Woczy mu zaiyrzec, niech, kto gre, kto gani
Wole o iego sławie tylko słyszec
Niż w tylkach dyszec

Syn Karolizan na Wolmierzu został
Aby był pewney wiadomości dostał
O iego dzieiach dowiesz się bękarcie
w Rawie o kwarcie

Szczesliwy krwawy boy Marsow prowadził
w Pokoiu zesie mądrze o tym zadziel
Aby nam wolnosc nieszczęśliwa złota
Po wielka cnota

Domowa, burzą by go był Bog chował
Mądrzeby ia, był w Pokoiu kierował
Po głuszich stoglow ladaiako sprawi
Mądra nagrawi

Starał się zgoła abi ta Korona
Rządem y woyną niebyła zebrana
I dożiał tego poki był sam żywy
Starzec Sędziwy

Po smierci iego iak wielka odmiana
Niema kto wesprzec mądra rada Pana
Niema kto bronic tey złotey Korony
z Stanowy złuszony

Która w pokoiu poki on był żywy
Kwitnęła teraz krwie Tatarzyn chciwy
Wywodzi z Planem iey żyzny wpodaństwo
Na Persurmaństwo.

Wołoskie mezne y Mulcanskie Państwa
Nasze z Dunaiem sciany od Poganstwa
Zyzne Inflanty Panowie miedbali
Lobracius zdali
Teraz w Prusiech Gustaw co poczyna
Hardy z nich przecię prywatnych bitnie
Jakby nie były własnie iey synowie
Lecz pasierzbowie
Choc z mieszkiem y z prowizyey pieniędzmi
Na iey obronę nie przecię miedbali
Jak złey siekiery wszystey iey odbiegli
Wdowa owdowieli
Zgasła ochota mezney brzodkow dawna
Bitna niedawno w świecie była sława
Wrzyżkim takowe wszystey vesneli
Handlowanie ieli
Malo masz widzu wspanskich staynych koni
W skarbach rynsztunkow wola teraz cni
Nasz lud Rycerski ćwiczyć ordynowac
Oszczędzać chowac
Na sławę dawna niepomnia ć nikaska
Pokoy zawarzyła Jamego Gdanska
Porte w Zastawa srodze kupili
Bo wszystko stracili
Starożytne stracili zwyczaie
Nowe nam swoie wniesli obyczaie
Przecinone polskim szmieszna się rzecz stała
Polska zwłoszała
Swoie ferowne brzydkie owo Kato
Niemam y wierę mi dziekowacza co
Że do nas wniesli Sarmacie przyszłoi
Stroy twardy z broi
Nie miękka szata niepieszczona mowa
Oyczyzny broni masz nie białagłowa
Mężnego serca bedzie nim przyszłoi
Każdy się boi
Nie ia to mowię, Oyczyzna strapiona
Dokłada ieszcze zalem przyciśniona
Że y was samych iesli ona zginie
Zguba niemine
Obwarz się niebo wroge nam Zamoyskiego
Abo Batorow kilku wesna miejsce tego
Niech znowu vzędzi Sarmackiemi woyski
Madry Zamoyski

Albo sam Panie raczy zbudzić takiego
Coby szedł teorem cnego Zamoyskiego
Ty masz czas teraz St enoelinowy potemku
Stacheczny Domku.

Votum Jeszcze Pana Marszałka Koronnego.

Punkt Propositiey w Radzie coma JKM dalej zrobić, pod Kamieńcem y jeżeli obsidia Socawy konczyć, y jeżeli niekończąc, isc dalej w Vkrainę.

Przyznam się Naiaśnieyszy Mciwy Krolu, że gdybym był in anteactis obecnym consiliis, nie zyczyłbym był, ani Pana Kondrackiego do Socawy szczęścia Woyska posełać; ani tu WKMci in persona pod Kamieniec chodzić; bo mimo wielu innych consequencyi, barzo vwaznych ktore ztąd idą, trawić czas pogodny pod Socawą, niebarzo expediebat, a przynamniey lepiey było ee maiore WKMci glorią, dokazować z daleka, y iako to belli fortuna anceps, niedokazać minore dedecore. Ale kiedy iusz WKMć y Pana Kondrackiego z niemałym Woyska wszerzkiem, potym Pana Dmoffa we vzoo Drzaganiey nakoniec sam osobą swą, stanął pod Kamieniec, confederatos Principes o intencyi swoiey vwiadomił, że dla communicacyey vicium dla dokończenia Socawy, dla przeszkodzenia succursu sam tu na granicy stanął. Rozumiem żeby niebyło cum grani glorie WKMci iactura, iednego odchodzić Kurniczka, y garść tylko nieprzyiaciol, swoich niezniesc mogących tego przetko dokazać; Ale nietylko stawy WKMć vpatrzić wtym vkrzywdzenie, idą ztąd niemałe incommoda, na ktore bozdy woiennik obzierać się powinien; Jedna ze Nieprzyiaciela wtyle zostawiemy, druga ze communicatyiem cum Principibus colligatis zgubiemy; Trzecia ze wezmie serce Nieprzyiaciel odesciem naszym swoim krwawym szturmem nadwątlony, poniekąd potrzebuią, po gotowiu te z natury narody lekkie y płoche. Przeciwnym zaś sposobem wyiściszy oblężenie, wziąwszy Socawę iaka fama ktora, bella constant, vderzy po vchu Nieprzyiaciol, poydziesz WKMć na vkrainę iusz victoriosus; Reukowawszy do siebie Woyska swoie zlączywszy siły colligatorum Principum, ktore ia lubo tylko za accessorium sił WKMć mam; Rozumiem iednakże ad famam valebant, są prawda duże, wielkie zatrwones, ruszenia się ztąd WKMć ktore przedemną namieniono. To iest ze Rzptą, może exigere od nas zatrwem consumpti temporis, nad cudzą forteca; Druga ze bytność WKMć ogłodzi Kamieniec Antemurale Ojczyzny naszey, na ktore krotko odpowiem: Napierwsza ze to considerować poprostere, bo ta consideracya a mała bydź niżelismy posłali pod Socawę; na drugą że iest to także ogłodzimy; Lecz z tey racyey nietrzebaby nigdzie subsistencyi WKMć Obozem, bo takim rządem iaki v nas iest, wszytke Polskę ogłodzisz WKMć, y z tey okazyey zyczę, że gdziekolwiek się obroczemy, aby tanta licentia na spustoszenie

Miasey Wsi niebyła; Ale ieszeto tak ze Iocawę zostawicza soba, niema nic incommodi; Pytam po co tak skwapliwie na vkraine, teraz poidziemy; Rozumie, ten Argument, albo nieprzyiaciel przydzie do nas, albo nas przy forcelach swoich czekac będzie, iezeli nam occurre, proszę czy niemamy tantas vires, abyśmy in isto loco zbieżeni, (bo znikąd ieżykow dobrych niemamy) z tak zniszczonym Woyskiem rospierac się z nim w polu; Jezeli nieco abunde constat, osa, dzi nas nieprzyiaciel, a zatym ostatnia zguba y osoby W.K.M. Rzp. ktorey to ostatnie vires Jezeli też czekac nas będzie przy forcelu Nieprzyiaciel, zbliżywszy się podeńco dalej iuż nie będziemy; dobijac go iest contra omnem rationem, y zgoła niegodna; Rozłoży Woysko po vkrainie (bo iuż Iniuria temporum pod dachy i kazą niegodzi się, bo by iak łatwiey Nieprzyiaciel pokonat dispersos, et dum singuli pugnant vniuersi vincentur; Obozem stać ludziom głodnym, nagim, nędznym po S. Marcinie, y dalej ku zimie niepodobna, rozsypie czynic. Na stępuie czas do Seymu, ktory ex lege Ruguba debetur, a prima Octob wyniidzie służba Woysku, zaczym non constat W.K.M. de intentione Rzp. w zatrzymaniu Woysk przydzie tedy powrocic ad cor Regni, związczaynego do Seymowania mieysca, Teraz pytam co satius, czy powrocic cum gloria, czy in gloriam; Wziąc Iocawę masz to W.K.M. gotowa głonia. Ale z musz tedy zaczyc to non arripere nisz szukaiąc mieć tum siebie y Rzpey mi zum podac. Jo do tego punktu pro fidey consientia iako przyszły W.K.M. y Rzp. Vrzędnik.

Copia Listu do Jeymci Pana Kanclerza Koronnego.

Niechciałem dnia wczorayszego po odniesionej mi qvoad mi audito od dobrych Krolowczem; sło, wpublicznej Senatu wszyckiego zadzie, confusiey moiey, y słowkiem przed vim M.M. Panem conqueri, aby choc iustus dolor, niezdał się bydz impetem y furorem. A to secreto gemitu nieszczęśliwą, Rzpey obchodząc sortem, dzien y noc strzamiwszy, przed W.K.M. Panem iako Senatorem y Vrzędnikiem Rzeczypospolitey, podle mnie siedzącym iuż tandem elogui y zadnoy wyiazdzie muszę, kiedy nie tak zmoiey iako ex publica prawo naszych mniema mieć muszę, kiedy vox Senatoria opprimitur, a Mitę, à vox, wktorey ani Sessionem, ani mowobrone sedendi nikt sobie chcy; ba praeiudicato animo fingere może. Juszci to actum de Nobis kiedy incipitur consulendi libertas, y nieckawie nastąpie będzie musiało owo quod libet licet, kiedy consulere non licet, quod Remi; pi libet; Juszci to niepierwsze na mnie exemplum, grozono iednemu na Seymie Senatorowi seruitibus panis, W.K.M. Panu sam niedawno Senatora vocis podobno iako za odniosles proemium, mnie wczora iaki affront, iaki Senatory, ex dimis contempt, iakim słow głosu giestio potkał, impetem swiat widział. Ovid relicqui ze à verbis ad verbera gradus będzie, y zenam karabinu, y parszczany za nasze pienia dze zaciągnione w Radach wboku klasc będą. Ale y miedzy temi vpewniam ze crumpet vox Sibera, bo sa, ieszcze za łaska, Boza, w Oyczyznie tacy ewes, co będą, wolec omnia ac Liberi, anizeli vivere mancipia. Ale nie zabym gdy bym się

powinna moia dicendi libertas wnosła, nietylko rzeczą ale y słowkiem ad licentiam. Niech słowa moie iak chce malignus interpretuie censor; co mnie chwali zelum o całosci Oyczyzny a osobliwie ex: patacyi Panskiey, zyjdzie? czy niemogłem gdybym tę miał mtencią, wyprzaśnac tey rady? czy nienalazłbym pokazau małoluszne wpokoiowey radzie concludowane dziecie, (o czem rzekł) żebym na to nie radził gdybym był praesens, to to crimen dla ktorego confundowac y affrontowac Senatora y pierwszego Rzpty Urzędnika, ad custodiam legum przy Panu posadzonego; Ale to widzę, że nam iusz tylko prawey wolnosci umbra, quod utinam velim; Ja się przed Wmś M. Panem manifestuię, że violata libertas consiliorum m persona mea, ani mi się profide mea silere tego przed Rzeczapltą godzi, ktorey iest to arbitrium, ieśli assentari czy consulere ex conscientia tu powinniśmy, y ieżeli zechce nas mieć custodes legum et libertatum, tylko ma: lowanych, WMM. Panu m testimonium y teraz biore, y toż dali Bog m facie Reip: od WMM. Pana żegnam, że opprimimur y że się radzie niegodzi, y pewnie kiedy: by nieo Suspicie, voktorze m kto malignior, tym opulentior, iechałbym pewnie zaraz ztąd, abym niepatrzał na iakie exempla, z ktorych toż inwego omnari, tylko Patria minari: Oddaię zatym moię powolnosc. ℔. w Obozie z 4 tbris 1653.

Witanie Władisława czwartego Krola Jeść na Seymie Koronacyey przez Marszałka Poselskiego Jeść Pana Mikołaia Ostroroga Podstoś. Koronnego Anno MDCXXXIII Die VIII Men: Februarii. *)

Niech będzie Mciwy N: Krolu, Panie a Panie Nasz Mciwy wszytek stanu naszego Rycerskiego nayduższe, do ktorego ta felicitas, na iaką teraz patrzamy nayprzyiemnieyszą należy. Niech iednem głosem odpowiedzą ci, ktorzy tę wdzięczność, Bogu Naywyższemu, ktorzach my, nie, tylko my, z darowiego SS. na tę szczęśliwość naszę patrząc dostaie onemu powinni, ale też y nayo: dleglieyszy w Państwach WKśłc Obywatele, bo kiedyż y kędyż przystoyniey odprawować się to znaydzie, ieśli nie przy szczęśliwych początkach panowania WKśłc przetrwawszy tak szczęśli: wie tak niebespieczny tey Rzpty Tymakteziik; Jeśli nie na tym tu mieyscu, na ktorym pier: wsze auspicia Panowania swego, wszyscy Krolowie Polscy brać zwykli, na ktorym insignia Re: gni, iako pignora libertatum Nostrarum chowaią się, na ktorym iako in delubro gvodam tak wie: le Patronow SS. tey przezacney Korony y hazoica corpora swiatobliwych Przodkow Wśłć od: poczywa, na ktore nigdy żaden Obywatel tey zacnoy Korony sine Religione wspomnienia boiaźni niemoże. Tu tedy na tym naszym Capitulum Polskim Panu nad Pany nisko wprzod pokłon oddaw: szy, onemu iednostaynym wszyscy Pć głosem y sercem iako conditori a Dispensatori Pegrozum ze wszelaka pokorą dziękuiemy, że nam dał oglądać dzien ten Oyczyzny naszey szczęśliwy y bogacia: my wszytkiemu Chrześciaństwu potrzebny y wesoły nieprzyiaciołom naszym straszny y szkodliwy dzień ten ktorego WKśłc Pan Nasz Mciwy na Tronie tey przezacney Korony poiadszy, Iusz ad clauum rey przyszłey rękę y szczęśliwie oney zaczynaiąc moderari habenas, oglądawszy

*) Słońce polskie .... Jana Pisarskiego.

Kalisz 1676 t. 12, 46-52

przyięty wieczne poddaństwo nasze WKMci Panu Naszemu Miłościwemu, z powinszowaniem Panstwa tego na ktorem za
wolnemi głosami naszemi wzięty iest, niemniey dla Przodkow swoich cnot y przeciwko tey Rzpltey zasług iako y dla
swoich własnych, winszuiemy y Oyczyznie naszey, ze za łaską Boską takiego wzięła sobie za Pana ktoregoby
gnum Imperio wyprzod doświadczyła, nisi obrała, szczesliwe to czasy były Miłciwy Nasz Krolu y słusznie au
rea Saecula od starych nazwane, kiedy niemoglby bydz potentior, nec melior, kiedy non desiniebatur nad
Swiatemi narody z tego wanc Pana, ale potrzebuiemy po wszytkich obiecano naydzielszego ze wszytkich
ktory miał panowac wszytkim, ani mogł bydz summus nec optimus ten panował ktory Nabozenstwem przeciwko Bogu, miłosci przeciwko Oyczyznie cedował wszytkich ten był Panem, ktory tak zdrowa rada
iako ochrzgu, zdrowia y dostatkow czasu potrzeby zastanawiał się za wszytkich ten Krolem bedzy sprawiedli
wosc stanowił temperować, clementia, niemniey affektami swemi, iako y poddanemi rządzic mogł: A iako for
tuna y stanem był nad wszytkich tak stałeznoscią, szczodliwoscią, ludzkoscią, przechodzic wszytkich
successia, in vitis, et populis, nastąpiła, boy Pan Bog wolnego czleka stworzywszy wolnym go zawsdy miec
chciały ludzie tacy ledwie są godni ludzkiego mienia, co się z wolnosci niekochaią, bo iako wielka bo
czesc wolnemi obierac sobie Pana, tak pewna zas niewola, czekac go ab vetero, nec obiecanie ex vetere.
Ale nam daie Bog zażywac onych szczesliwych wiekow, y ieśli kiedy, tedy teraz do nas redeunt
złaski Bozey, Saturnia Regna, kiedy takiegochmy sobie wolnemi głosami obrali za Pana, ktory
by się był onych lat vrodził, pewnieby był zgoda onych innocentium populorum, za Krola
obrany wszytkich tego swiata Monarchow, przeszkodzic discurować, boto y sam wi
dzieć zawzyz, ze generari ex nobilitate fortuitum, nec ville existimatur, niechcec cnot y menia Przod
kow WKMci nietylko przeciwko tey Oyczyznie naszey ale wszytkiey Rzpltey narodu obcego woy
liczai, zebymsię, niezdał cudzemi ruszy ozdobami, anizeli WKMci własnemi, ktoremi ich WKMci vel ada
quasi vel superasti, chciey WKMci służyc, masz WKMci tyle ozdob swoich własnych, ile przeciwko
tey Rzpltey menia, ze chocby był z Przodkow swoich nie takiego niemiał, miejsca tego był bys, nakoń
czym cie, Bog posadził, godzien, szczescie cowielkie, zes się y z tak zacnych Rodzicow vro
dził, y z tak swiatobliwych, ze vmieli pobożnej przyszłe WKMci dac wychowanie; Ale
bona indolis zwyczaiowania takiego, tak wiele tak prędko cnot y dobrych nałogow przymuie,
padła ta na dobrą rolą, siewba educationis, swiatobliwego Rodzica WKMci PKMci, bo
wszym dzudzy długo się cwiczyc muszą, takes to razem WKMci poiął, zes się zdał tak, wi
szytkie rzeczy z urodzenia swego miec, y przyrodzenia, tak te boatyrskie dusze diuini
tate Ingenii dochodzą, wszytkiego, czego dzudzy ztatis spatio et annis nabywaemu
sza, zaczym ledwie pubescentibus annis, odprawiwszy cwiczenia swego pomaga
ses zawas pracy y woiennych niewczasow, Swiatobliwemu Rodzicowi swemu, rownyż w
tym domowym onym nastawniejszym Woiennikom, swiata. Alexandrowi, Scipionowi, Annibalowi, y naszemu Krzywoustemu, Wielkiemu, ktoryż wmłodym zaraz wieku

Obozowym trudom przywykali, tym nad mnych superior, że oni prawie tylko y niewczasow comites,
Oycom swoim byli, a WKMPnM causa triumphorum, iesli wierzyć pewnie stupebit posteritas,
zes WKM admiratione nominis swego więcey w Moskiey sprawił, niżli tak długa y niebespieczna
woyna, bo kozych ani crudes dissentationes, ani tak wiele wygranych bitw, ani tak wiele
pobranych y poburzonych Miast, subigere niemogł, na samo imię WKM rzucali od siebie
bronie, poddawali Miasta, przysięgali poddaństwo, Monetę, kuli. stolicę cum insignibus
państwa swego oddali, na koniec tak obstinati w posłuszeństwie, przeciwko Panom swoim
gens, że na iedno skinienie Pańskie, kilaci vultu, żeby naminiey iżem zmarszczeniem, prze-
stąpić nie zdali się, szyię pod miecz dała, takiey mowię obserwancyey PP. swoich nazod
pozywa się na nich y związanych rękoma swemi, za więźniow WKM oddaią Tron
Państwa swego dla WKM vprzątaiąc, nieczyie to wisze tylko WKM triumphy były
Stolica Moskiewska ze wszystkiem Państwem y z Carami swemi ze wrękach naszych by-
li nikomu iniszemu ieno Panu Bogu a WKM PnM przypisać się musi, dali tego do-
bre experimentum obyczaiele Moskiewscy, że non vlla vi ale tylko miłe WKM subacti
poddali się, kiedy obaczywszy że im fata takiego zadrosciły Pana, vmieli się im przistinu
restituere statum, bo lubo in viscenibus siłę woyska mieli, lubo tylekroć Koronny nasz
przewazni Hetmani na nich następowali, mężnie to wszystko przetrwali, ani takie ich
impetus czyiem inszem dziełem y szczęściem ieno WKM Pana N Miłościwego zetrzeć
poterant: Dziwować się przychodzi gdzie się te animusze wspaniałe podziały, że
ktorzy dopiero nam minacia, inferebant, signa ad famam tylko adventus WKM
bron im z rąk wypadła, y kiedy admirabili audacia, ledwie z dobrym Pułkiem, nie tak
z Woyskiem zastawiali się przeciwko Nieprzyiacielowi temu poszedłes oni nusquam occur-
rere ausi, pokonawszy się, tylko na fumantem gabrzah Patriam, y sam ich Car niedmy-
tylko miescie zamknioney, barziey Principem nisi captivum agens, zdać się cessisse Im:
perio WKM, ktorey circumferendo victricia signa sua, po wszystkiey Ziemi iego aż tam
gdzie się tylko przedtym Lisowczykom czatować dostawało, zwycięstwa swego nigdzie
iusz niebyło ani v nieprzyiaciela nadzieię, ani waleczności v nas, żeby miał bydź sam
ten narod wyćwiczony dłuższey obsidionis miała, tak w Ziemi swoiey tolerancyo, y musiał bydź
pewnie prędko do posłuszeństwa WKM wrocić się. ale niech to iedni na fata, drudzy
na rożne składaią, przyczyny. Ja tu amori in Rempf: WKM PnM przypisuię:
iusz się pokazowały semina Tureckiey woyny, iusz o appanagiach niezmiernych tego
Praedonis Orbis przeciwko nam przychodziły wieści. zaczym wolałes WKM tu Pa-
trimonia periclitari niżli tam w Moskwie bezorare, y recessu czyniwszy, prominicie dawszy
powracałes, się na to żeby y za lat Nastu wszystkiego Chrześciaństwa Nieprzyiacielow

zabieżał, będzie to przeciwko Oyczyznie naszey, y wszytkiemu Chrześciaństwu WKśćPana WMćpwego mieć tum stawać, poki ieno zamiątka tak wielkiey imprezy trwać będzie, Porussyt ebrius potentia sua wszytkich części sobie podległych świata na iedne Polskę wszytkiemu strasznej światu Poganin, ab ostiis Nili et Euphratis; Widziała Polska ludzie, ktorym się przedtym ledwie malowanym dziwowała; Niedosyć na tym ale y Hana Tatarskiego ze wszytką Ordą, cokolwiek miał vicium do kupy zebrał, chcąc nas vno ictu prawie potentią swoią zetrzeć, y zktorym żaden Monarcha nigdy potedinkiem niewoiował, y owszem zktorym wielcy Monarchowie submissi wszytkiego Chrześcian: stwa posiłkami nigdy niewskorali, przeciwko temu, WKMć tak znałem woyskiem cevtvor mortis quam victoria poszedłes, sławnego onego Władisława Jagiełła Przod: ka swego krwie dla obrony Chrześciaństwa wylanej albo się pomscić albo nie mogło: bybyć z inaczey mężnie przykładu iego naśladować; Niech się niechlubi fabulosa antiquitas Leonidesami swemi, pokazał to nasz Septemtrio ze się nietylko w Grecicy tak mężn: a conowie rodzą tym nad tamtych nasi lepszey ze nie locorum angustiis fzeti, ale wsercu y dzielnosci swoiey, miasto wałow iakich pieśni swoie nadstawiaiąc, nie zsamym tylko nieprzyiacielem, ale zgłodem y chorobami woiuiąc, wytrzymali wszytko pokazuiąc to, iakich sobie w Polsce viros Septemtrio zeposuił, y nie teme: raria eruptione pogranicznych wroła do Oyczyzny otworzyli, ale multis pretiis attritum przymusili, onego Tyrana zwielka, szkoda, iego pułaczy zwycięstwa sobie vstąpić. Podrzie wspamiętne wieki tak niesłychana WKMć Pn. Mciwo odwaga ale niemniey animi moderatia, by się, zczego pochlubić; ale WKśćnie chciał prosperitate rerum in vanitatem vti, zawzym skromnieyszy ieszcze miejsca tamtego, zwrocił się wielka, o sobie ludziom czynić nadzieię, Ktorego by tak wielka sława nieodmieniła. Vfamy mocnie Bogu, ze WKśćPn. MćInwy Krolem iusz naszym będąc wszytkiey tey Koronie nieprzyiacielę albo zetrzesz albo tak vskromisz ze pokoiu od WKść beneficio mieć będą, ktorzy Krolem, wiczem będąc takies znich zwycięstwa odnosił, nadprzykrzeles się, WKść tak temu Poganstwu, woyna, ze narod ten ktory ad superstitionem subiec: cus est Panom swom, wołał Pana swego do nas o woynie myślą, ego zabie: rśli znami woynę, zawzyrał. Rzadka to y niesłychana sława WKść

Pana W. M. cwego, ze iedni Monarche, swego kwoli W. K. M. w więzienie oddaią,
drudzy zabiiaią, a nie ex plebe Principes iakich, ale iednego nayPotężnieyszego
wnaszym Septemtrionie Pana, drugiego zas takiego, ktory trzy części świata
posiadszy ostatkiem Europy wszytkich innych Panow podrzeć, czego ostr iusz
niedostawało ad veri Principis nomen w sobie W. K. M. Pan W. M. w dzieie
Rycerskim, w miłosci przeciwko Oyczyznie niemiałes sobie rownego satisfa-
ctibus na Seymach przy boku Oyconskim siadaiąc, nawyżtes doskonale przeci-
wko Oyczyznie y Rzp naszey opponował się, nad innych comitatey sądz;
kosciá, czyniłes wstyd wszytkim nieprzyiaźni prywatne in bonum publicum
miedzy sądzmi wielkiemi authoritate swa iednałes, sądendo hrzdawey pewna
czyniąc nadzieię, ze za Boza pomoca, praca swa W. K. M. tak zaia, trzonrz świat
vspokoisz. Cieszeła się Polska ze takiego miała Principem, ktorego do przymio-
tow Krolewskich nic niedostawało, sam tylko W. K. M. capacissimus animus,
zdał się sobie ieszcze niemieć dosyć, zaczym suscipis iter, przykładem dawnych
Krolow y prawodawcow, w przod dla nabożeństwa, a zebrzy ieszcze iako przezotka
iaka pozyteku co ztamtąd mogł przyniesc Oyczyznie, ale nietylko ze się y w tam-
tych Kraiach nie znalesc niemogło, aby się do przymiotu W. K. M. przydać miało, owszem sa-
mym tamtem Kraiom wielki tęcumtaliski przykład magnificentie wszytkim Krola-
cjis, by były ieszcze one zwycięzkie trwały, kiedy victores gentium z Triumphem przyjmo-
wano, triumph bierzy W. K. M. nie peregrinata; Tak przyznawało Chrześciaństwo
wszytko to co się przyznać godzi liberatorzi suo lubo per summam modestiam W. K. M.
chciałes bydz incognito, trudno było latere, bo vznawali wszyscy ze takowa, indolem
Bog iedno Krolom pozwala; Zaczym wszędzie cum Jubilo byłes przymowany y ja-
zdy obaczyc W. K. M. miał sobie pro parte felicitatis, tak dalecezey Jam Ociec S:
ktorego iako augustissimum, tak musi bydz W. K. M. nazacnieysze testimonium
decus Septemtrionis nazwał W. K. M., ale zda się ze skąpo Oyce S: boyrzec po wszy-
ckim swiecie tak pogańskiey iako y Chrześciańskiey Ziemi quacunque regnatur,
ktorym virtutibus Regis przeciwko Oyczyznie swoiey meritis zrowna, tak
się nieboiemy, by kto miał przechodzic, ale chciał exemplo W. K. M. accendere, in
szych iako communis Orbium Pater Ociec S: zeby się ta, droga, co y prawy

Krolowie ad templum honoris, szli, nadętabij drugiego tak wielka chwała, WKM dosyć modesto do Oyczyzny się, wrocił, y iako Herodes na owe praceyodwagi Pan nad P: zdabes się na Pruska, woyne, iteratis viabus zwiątobliwym Rodzicom swym wychodząc chcącyjone pomienione encomium iako się stało otrzymać, ktore na to daią, Historye świadectwo ze Alexander wielki nie wielkie bez niego, on siła wielkich rzeczy bez Alexandra zgrawił, taki miał bydz Pan nasz obrany, ktory nie przez factia, nie przez domowa, woyne, ale monstrante Deo inspiratia, Ducha S: nam był pokazany; a zasz niciarowe to znaki były, kiedy wtak wielu rożnych y rozrożnionych swiarach, y animuszach, tak wielka zgoda, na WKM nietylko głosow ale y serce stanęło, kiedy tego ben pierwszy przykład widzemy; żaden się ozwać emulus niesmiał, bo z ktorego cnotami nikt zrownać niemogł, ztym y czemu: Pan wszedził się, kiedy wtak wielkiey kupie ze mi y pola niestawało wtakim milczeniu diuinam illam vocem Jeźli Xiędza Arcybiskupa Gnieznienskiego y prawie ex Diuorum concilio prolatam, ktora WKM za pana mianował, słuchali, kiedy nakoniec tak zgodnym y nabożnem sercem, y głosem choc rożnych Religyi ludzie na piasku klęcząc, a potym y w Kościele Te Deum laudamus śpiewaiąc za tak zgodne WKM Pnu obranie dziękowali, niebyło to pewnie sine Numine diuino y rozumiem że y te nasze proste a serdeczne śpiewanie, milsze było nad wszystkie muzyki Panu Bogu wszechmogącemu, ktory pura castaq mente barziey nisli mechtalicanine delectatur, miła pewnie była temusz Bogu wszechmogącemu y ona WKM pokora, ktoraś in publico pokazował, kiedyś do Sakramentu przyść chciał nie chciał na bezgłowiu zwyczaynem klęczeć, ale na gole Krolewskie swoie kolana vpadszy Pnad Panią adorował, zbudował się y sam ktory mniszych cnotami swemi budzie Jeźli Xiądz Arcybiskup Gnieznienski y to tak rozumiem że iesli vnus actus ritemque melior quam mille remissi, tedy tak iawny cultus Panu Bogu od WKM pokazany one ordinaryjne wszystkie nabożenstwa y inne PP: przechodzi, odda P Bogu WKM y tę, pietatem wsławi na wszystek świat panowanie WKM to iest naypierwieysza wszystkich Panstw obrona Pietas Reipublicę, to iest nayprzedniey sza nauka, bo ruszci Panowie łaseyjęci godami wszystkich bywaią; tym świątobliwy Boiec WKM więcey w Kościele Bozym zbudował, niśli tak wiele krwie wylanej, gdzie indziey, maią, nadzieię, że tak pobożnych y dobrych pocątkach cetera respondebant, iakosz dabes zawsze wszystkich cnot experimentum, wzora, y tym naprzod o sprawach Rzpltey obmyślawaniu, dabes y w tym że cię ta Korona to sceptru

namniey nieodmieniło, tęszludzkosc vznawamy wszyscy szczodliwosc W.K.M. iako wielu vkontentowała, a nawet negatiua mollibus mioluta, smacniejsza od W.K.M. misli drugich austera liberalitas; Także iako Titius on generis humani delicia, nikogo smętnego ale vkontentowanego zwesołem sercem y twarzą W.K.M. od siebie odprawuiesz, ani się odmiany spodziewamy, chyba takiey co o Vespazyanie pisze co in melius mutatus est, bo taka iest iasn. W.K.M. stas ze lubrica adolescentię przepędzites, taki rozumiem ze będzies vmiał obiecać quid aut volueris sub alio Principe aut nolueris, pewnichmy y tego, ze to dobrze vgatrował nasz co dla W.K.M. Rp. vczynił, zaprawdę, patrząc pomiędzy ledwie bychmy niebyli godni, zeby się była od nas sine Principatu Rp. zacęta, taka sprawiedliwosc wszędzie, tak przeciwko nieprzyiaciołom gotowosc, tak niespodziewany wszędzie y od tych co są Oyczyznie naszey hereditary hostes Tatarow za całością Jeo. P. Hetmana Koronnego spokoy, ze niebo nakoniec samo, ziemia vbenius misli przedtym fructus wydaiąc zdało się taki statum Rp. approbował, kto pierwszy, z kąd się kwiety, przyznać musi ze niepierwszy się narody od Krolow vlatey iasz albo niezgoda domowa, albo potęga postronna, przymuszone. Niechodząc daleko Przodkowie nasi po dwakroć ab Ecclesiastia ad Principatum wracali się impotentia et libidine dominandi omnich dwunastu Woiewod przymuszeniey Kazimierza onego co go z Klasztora na Państwo wzięli, niech to kto chce pietati naszych Przodkow przypisze mnie hostonya tego vczy, ze tey pobożności wielka przyczyna Przodkom naszym była, ktorzy ani postronnym nieprzyiaciołom, ani rozruchom domowym dla nieporządku swego odiąć się bez Pana niemogli, my czas nie takiego niecierpiące wzięlismy sobie W.K.M. za Pana z miłosci własnie ku W.K.M., iest to doświadczona ze te przyiazni daleko trwalsze ktore ex Iudicio aniżeli ktore ex sanguine pochodzą, to się w Krolestwach dzieie, zawzdy Polacy dochowali wiary Panom swoim, ktora im dobrowolnie oddawali, patrząc czas na tak srodze zakrwawiony świat, co tego przyczyna, iesli nie rebellia dziecinnych przeciwko Panom podanych, sufficit mi exemplum aley dziecinne W.K.M. Państwo bodaby bez inter exempla, niebyło to świątobliwego rodzica W.K.M. nieprzypuscało, mi chmy przeciw y zawarz pierwsze auspicia panowania iego kwitnąc swą, S. kwapili aemulum Regni oddawszy capitium, ktore iako chmurę, stwem y dzielnoscią, wzięli tak pari humanitate przypuscili, zeby to świat nie dziat

ze vmieia, Polacy nie tylko fortitudine, ale y ludzkoscia, wszytkich superare. Wracam sie do Szwecyey. Za rzecz swoie, ktora bronie, Pana swego, miała varmowała, my zas bronia WKM y Panstwo iego dochodzące vi diuinum Oyczyzny naszey ilekroc przychodzilismy. Za sobolem Regiam za Pany nieprzyznawa, my choc liberrima gens stat Panow szanuiemy, te vmysły te serca nasze rauz WKM amplecti, y takie przeciwko sobie tey Rzpltey merita chcemy wszelaka, wdzięcznoscia, oddawac, miedzy wielkiemi przykłady gratitudinis anti; quitus Attulum iakiegos Regem przypomina, ktoremu Rzp Rzymska darowała Azyą, a on iey tesz Azyą lepszą niz odebrał odkazał testamentem, wielki upominek y prawie magnitudine Romana godny, trzecią czese swiata darował, ale darowali to czego na ten czas podobno zstrzymac niemogli, y roleli tam anicum Regem widzieć nisli mieć podeyrzanych poddanych, do tego darowali rzecz wprawdzie wielką, ale: bie więcey zostawili. My to cochmy ieno mieli WKM PWM oddalismy Oyczyzne nasze, miła, nie sublatam armis, ale liberam, prawami y swobodami ozdobiona, enotą mia: ra, y przeciwnoscią, przeciwko Panom, y tot victoriis a na wszytek swiat sławną. Słuszna rzecz zeby WKM Attila przykładem iego oddała ią, post sua fata postentati nra ies: cze tym kmieyszą, rządem swym Panskim, y czego iescze ad libertates niedostawało, nie przy: iąwł oderwał, zaczwto potrafić, iakoby wszytko in meliorem statum mogło restitui; A z gotą parem munen gratitudinem według animuszu swego Polskiego zawrzey Oy: czyznie vetribuerey odwdzięczyc iako naywdzięczniey. Wczym nie niewątpiemy ku: dy WKM wzgardzac będziesz y ze nie takim ludziom panowac rozkazysz, y ktorych vna Pan: cipis, a domus celeniserui, ani takim co nec totam libertatem, nec totam seruitutem pati po: sunt, ale takim ktorzy złota, wolnosc od przodkow swych zostawiona, maiąc bez niey zyc ani chcą, ani mogą; y WKM nie vlla necessitate adepti co y WKM głowinus y nam magis mentionem v WKM ma bydz da zmiłosci Jamey obrahimy sobie za Pana z ktorey y teraz na sobie wszytkiego stanu Rycerskiego na znak wiernego poddanstwa naszego do pocałowania ręki WKM PWM sie gotonismy do ktorey aby nas WKM grato vultu et animo y takiem zgoła affektem iakim myśmy za Pana sobie WKM wzięli przyiąscie raczy pokornie prosiemy.

por. Żurkowski Stan.: Żywot Tom. Zam. Lwów 1860, str.: 284 - 289

Dziękowanie za Pieczęć małą Królowi Jeń Mci y Rzpltej Jeśl Pana Tomasza Zamoyskiego. Anno MDCXXVIII.

Ciakoby się to dobrze JM Królu znami y zkorzdą, Rzpltej działo, gdyby się rozum, godnose, do dźwigania, vrzędow na ktorych siła, państwom należy słuszna, sposobnosc y cnoty tak wnas dziedziczely, iako to WKśMć dobroteliwosci swoiey miec chcesz, aby ti tuły imiona vrzędow Przodkow naszych były wnas dziedzicami, wielkimtey WKśMć dobroteliwey intencyey dowodem vkazdego musi bydz dzien dzisieyszy gdy ten Korowny klejnot, ktoryby był kiedys wdom Oyca mego za pierwszy stopien przodek WKśMć podał, obiacasz znowu weo gniazdo declarowiesz mię iesze Vrzędnikiem swym y Rzpltą przez tego ktorego s takze na stopniach y sladzie Oyca iego postawić raczył; zaczym wątpię, o łaskawosci y respekcie WKśMć panskiem żaden niemoże, kto się ięno stara aby mogł swoiey zdolnosci, WKśMć y Rzpltą poruszywac, iakokolwiek, alec podobno nierodzi tego nie, znamienite przymioty haereditaria sunt, bona, podobno lubo ich siła y nabywac, tego vsiłowało komu zniebą, gdzie każdego pierwey okręza iakiem ma bydz nisz się vrodzi, na to nienapisano Przywileiu, musiał nieieden z swoia, y publiczna, szkodą, y tym szwankowac. Iaci się, boię JM: Królu, aby ten depozit Korowny pod tenze dach y starey gospody, wrociwszy się y poznawszy znaiome ściany, a niezastawszy tego, albo takiego gospodarza, nie, przywitał ich onemi słowy; O domus antiqua quam dispare habitatris dominantis. iac to stara wktorym stawał gospoda, ale gospodarz czemus miakszy, po aoz się tego niepyrze, zem y wychowanie z łaski Rodzicow, moich miał przystoyne, y Xia, g po, trosze y bakalarzow widziałem, wiem iednak yż nie z biblioteki samey albo Wokabularza (aoz y to potrzebne y pożyteczne ia, godnosci kazdego początki) ale zteey wielkiey Xięgi Ozbis, wszytkiego y tych surowych ale pewnych rzecz huma, na, bakalarzow experientiey, ktora długi wiek przynosi cierpliwosci y niższych sto rodzi vczy się potrzeba sztuk, ktore do dobrego należą, vstugowania Rzpltą zaczy non presumebam nigdy tego, abym te honorum insignia, ktore lub oiciec moy lubo, przodkow moich nosił miały mi gwarancyą iuz dacboi wtakiey Rzpltą wktorey iam, ma gwarą, nie vrodzeniu ale cnocie y godnosci debenetur. Wktorey vrzędu każde

poiedinkowe vocabula, civium liczba wielka, zgkondicya, rowna, y kazdemu Rzp do tych
w Rzp stopniow rowno wolny przystęp wtakiey rzeczy cieszył on cnotliwy nie ambitiosus civis
Lacona cieszył nowi suo sed publico bono miedzy trzemastey miejsca musi, niedostało (gaudet
powiada) quod Rp beatos me habeat, meliores vpomniał mię, ale vocce Oyca moiego tym, a
bym koło honorow, vrzędow nie tak biegał, iako koło tego abym był godnem kazdey Panskiey
y Oyczyznie posługi, y niebyły te vota iego, abym mię, wtakiey młodosci Woiewoda, abo
Kięzę, tarzem widział, bo y sam nieskwapiał się do tego, ale nayposledniem raczey
wsenacie WKMć miejscu, wktorym ktokolwiek godnosci ma, gdziekolwiek siedzącym,
może bydz posledni, zaczym tesz rzecz muszę, że przysiągłes WKMć nietylko mo,
destiá mea vota, nietylko przodkow swoich przeciwko Oyczu memu dobroczynnose, ale
y własny Oyczowski przeciwko dzieciąciu Affekt, posadziwszy mnie wmłodym ale nie w
dzieciennym wieku, przy boku swym na miejsce Woiewodow Podolskich, a ledwiem tego
miejsca zaięrzał, gdy mię, obversabantur manes lata y siedziwose owych dwu starych o,
statnich ktorzy mi beli ztego stolka vstąpili, przenioszesmię, na Woiewodztwo Kio,
wskie na ktorym lat kilka za wolą, Boza, siedzął, teraz WKMć znowu za vrzę,
dnika iednego w Rzp y Prowincieiy czynisz mię, vrzędnikiem Korony wszystkiey
poczęasz mi strzedz y zachowac prawa y wolnosci Koronnych, ktore sa, fundamentum Państwa
tego y związki WKMć z Rzp, związki aequalitatis Boże, wktorey pod WKMć Pano,
waniem zyiemy, dałes rzęki swoiey wgarsc moię, to publicae fidei instrumentum, przeciwno
woli swoiey, woli Rzp, obwiązałes sobie ięzyk y gębę moię, ktora, sam mowic chcesz, mo,
wic na swiat wszytek mi a diutorio Regum et Principum, poczęasz mi ten Warsztat, pra,
wa y sprawiedliwosci, a iako ieden zowie iuris et aequitatis, bromptuarium ateż arsenalium,
łatwo się, domysleć MM Krolu, iako drzą, y kolana y ramiona moie, biorąc taki ciężar
na się, a tak zamiedzionych Rzp czasow, ktorych niechcieliby się, y przystąpować nie,
vmieiętnemu, ale zapocie czoła dzwigaiącemu trzeba bieglemu, vrzędnikowi, boc ten Orzeł
Koronny, ktory kiedyś wolno sobie na chorągwiach Koronnych po obcych Państwach
buiał, ktory się, oblowitna Moskiewskim strasnym kiedyś Korony naszey Sędzie, y
czapkę iego, y płod iego wniosł był tu, wgniazdo swoie ktory Mieszącowi Otho,
manskiemu, y temu Słońca ktoremu trzy części Swiata adorant, mi Orientalak smie,
le pozyrał woczy, teraz nam iakos osowiał, y opuscił skrzydła, ? czemu. podobno się, prze,
rzy iako wkorycu iakim albo wklatce zawarty, vronił bowiem nie zdrowia iakiego, ale
albo z skrzydła piorko, ale z głowy y z korony swoiey tak wiele kamieni y kleinotow

drodich odięto mu, klucze od ięych zamkow y bram, ktoremi wiazd na swiat, wszyſek ad Orbis comertium, wtakim razie, albo razy wtakim na Rſ̨ gwałcie, ieden y drugi Mć K. M. Panowie Senatorowie nie wstrzymamy złym, trzeba pomocy wszyſkich wszyſtkich ratunku pewnie woręmy Jeree ze na to pelagus publicorum negotiorum nie dla zecreacieyalbo przeiadzki swiadom iakiey, ale przydzie biedzie sie y famae, nie tylko zpostronnych wiatrow y domowey niwidzey, wolany niebyſ̨ zaden przedemna, ale ani po teraznich czasow będzie, ktorego to burza niewkolnyała niewzamocała, ktoreż, mubyy ten fructus niezalat oczy aby szyie, wnim wszyſtek niepomuczyſ̨, y tych podobno ktorych absentes sila nowitabis amans. Populus, niezawsze chwalił, zyki ich miał praesentes, zawszem sie, ia bał ab hac iactabione głowy, zawrobu, y dla tegom wolał kulom y ogniowi nadstawic ras y drugi głowy, y ochyſie niwidzey, dlategom y przez 15 lat kosztem własnem y podeymowaniem y mnieyszych czasem, ktore dzudzy miał, li postug przysługować sie Oyczyznie abym sie cnota, y zasługa, iaka, opatrzyſ̨, y zbro: ić na te niwidzie tela, do ktorey rachuie sie złoba, ieslim też dał przyczynę komu, ieslim zszkoda, o sławę czyie, chciał przyſ̨ do wiekszych obes y honorow, y niewidzey abym komu oprocz głupstwa iakiego swego miał dać przyczynę, y dobrze to niektorzy podobno mowią, ze moiey iakiey takiey fortunie kboza, niewidzę, zeby też była dla tra Cujlem modum, niebrzebabyło bak dalece zprzedu tego, bo go biorę pewnie z łaski W: K. M. now ad priuatum gustum, ale do vsługi Oyczyzney y W. K. M. niewymuiąc N: M. K. bonis mentis y te iakie takie instrumenta fortunę smaku do cnoty ktora in actione est, ale przydaią, iey, sila iest ludzi dobrych y cnotliwych, ktorzyby woleli vdrzec partem aliquam patrimonii, niz sławoey dobrey y podczeinych przodkow sprawy hasce ditarem; Ja, droga, szedł z łaski Bozey wtey Oyczyznie Ociec moy nieboszczyk Przodkom W. K. M. służąc domay y wpolu pracuiąc y wwoynie, niezagan: tuy te, ktoremi zostawił wioski chęci y smaku do Rſ̨ służby iesli niebrzyczyniły Przyczynito mi y to niepomału serca, ze non ambitione imbortuna ale za powodem ludzi wielkich, ktorzy wtey Rſ̨ sacra Religione y wszyſkich publicam salutem piastuią. Szedłem nie zchciwością, ale vprzeymą, powolnością, y gotowością, do W. K. M. służby, wozem appello conscientiam samego W. K. M. anim pragnął barziey przedu tego niz sie bał, gus ozaiąc wszyſko na łaske przodo: banie, rosądek y wola W. K. M., a mnie ktozy sie stanał taki, iaki wola Boza by: Ja o mnie, mam mocna, w milosierdziu iego nadzieię y przyiaciele y) godnose

do niego ze za przeciwzeniem się iakimkolwiek, a ieśli niegodnose sposobnose na mniey do
szczęścia tego, co do służby WKMci y Rzpltej będzie należało, tym czasem cieszyć się będę, że
sze y niemało mi to do vsług Rzpltej przydało serca ze WKMć wystawić mię raczył, przed
oczy, przykład powinności na którymbym się zapatrzować mógł, Jeśli Xiędza Kanclerza
Wielkiego, lubo Pieczętarskie vrzędy ma w wieku zwierzchności y przymioty Pieczę-
tarskie dawne y ledwo niedawny, odprawował ten vrząd nisz przyiął piastuiąc spra-
wy tak dawno Rzpltą tak twardych czasow. Tego ia y zwoli WKMci y cnotliwey z moiey wła-
snej, którąm z dziecinstwa miał niedaleko, będę miał za przewodnika Rotmistrza
a WKMć za zakład y nagrodę, nie zdumnosci moiey, a ia poki się na iakąkolwiek
sposobnosć nie zdobędę, do vrzędu tego za Boża pomocą, suppleboswoie defecta
miłością y szczerością ku WKMci y Rzpltej affektem, pomniąc że vrząd od Rzpltej
postanowiony biorę, a iż go z woli WKMci biorę, całą y nierozdzielną wiarą, słu-
żyć dotrzymawać strzegąc się na de wszystko y Rzpltej heresim, żeby co albo WKMć
albo Rzpltej było zdrowego, albo oboygu oraz niebyło zdrowego, iedno to iest zawsze
iedno to zawsze będzie, byle tego affekti iakie albo dizgusty niedzieliły, będę przey
WKMć ile podobnosć zniesie służyć y tem którzy służą Rzpltej y WKMci, przed
wszystkich iest sługą, kiedym Rzpltej vrzędnikiem, rad sobie y zniechętnych będę przy
iaciołow czynił, ich arcana a emolumenta przyimał WKMć odnosząc niemi, byle to iednak
z dobrym było Rzpltej y WKMci zas Panu Bogu wszechmogącemu, iako służącemu
mam za pokazane mi łaski którem za panowania WKMci zrodził się y wycho-
wał, przy Oyczyznie swoiey wdzięcznie iedząc z woli WKMci chleb Rzpltej;
wtak młodym a ledwie doyrzałym wieku trzecią stołeczną wolą WKMci zasiadając
niezalmi będzie MNR pomniał na to iako Oyca moiego Królom JMciwym PP.
swym vznaną łaskę odsługować, iako WKMć Panowni z drzybiałe kolana y służ-
bami WKMci stworzone nachylał nietylko nogi ale y szyię dla zdrowia y dosto-
ieństwa WKMci ostatnie iego moi intuitu vota były protestatio wiarey szczyrości
sei swoiey szczerey y prostey przeciw WKMci ostatnia, iż cerum iego go-
dzinę albo dwie przed śmiercią clausura y na śmierć pożitek na poyćtonsiba,

libawić za zdrowie WKść Pana W. Mciwego, a iako WKść luboia godności sobie żadney nieprzyznawam przymykasz mię do tego na ktorym on stoiąc W: KMć stopniu y co każdemu w Rzp debetur, czynisz mię, hæreditarium; także życzę y Pana Boga proszę abey po tym niesposobnym zdrowiu, zdrowie WKść wkrzepiwszy odmłodzić PBog iako w Orla młodosci lata WKść gdyż to iest faustum dominationis, to iest WKść symbolum ktorem dziś wziął podstawmoię, abyś y Rzp senectus albo raczey in ipso iuuente flore opuszczenie abo zaniedbanie iakies strzegła: Aże poddanych swych zasługi y cnoty nagradzasz y w potomstwie abyś PBog poddane WKść y wszystkiemu światu dał hæreditarium, et perpetuum przeciwko domowi y potomstwu WKść effektu abyś zatym na naniższa w tym Państwie przywileie godności, miłością y życzliwością, poddanych nietylko w tey Koronie ale in toto Orbe Christiano mieysca WKść y przodkow swoich zasiadałych, także gdzieykolwiek Jagiełła Jameg nieśmiertelnego abo raczey pierwszego tey Korony Monarchy wszystek on Regius populus, szczęśliwości, sławy, triumfow, zwycięstw, y malżeńskiego domu, Regum et Principum miał seminarium, y onym cieszyć się zażyczliwością, y miłością, poddanych, WKść. A iż w tey Koronie sławney Constitucyja przedowiesz, także iedna Koronna Pieczęć sub Religione iest custodia druga ex Ordine equestri Szlachcic Koronny proszi lubo y Jego Xiędzu Biskupowi Collegæ memu choć mierni na postugach WKM. miles animatos hostes na animuszu wielkim nieschodziło, Jednakoż ia nie także się tego proka wymuię, abym szabelkę, ktorey bok moy przywykł odpasywać miał od boku, y nie zarzekam się tego abym na stwzbach WKM. y Rzp do tego Koronnego Orła y krwią własną, będzie tego potrzeba niemiał woszku zafarbować.

Copia Listu od Jego Pana Stanisława Koniecpolskiego Hetmana Koronnego do KMć Władisława 1111.

Naiasnieyszy Mciwy Krolu
Panie Panie moy Mciwy

Zalue, bardzo ze iusz czterdziesty, szosty dzien chorobą, do loża przywiązany będąc niemogę, do vsługi WKMci seymowey satisfactiey; Wtey iednak niesposobności zdrowia P. Boga proszę, aby consilia WKMci w tym stanow Koronnych zgromadzeniu tak dirygowac raczył, czyli, zeby consultatye wszystkie ku chwale imienia iego S: sławie niesmiertelney WKMci y gruntownemu Rzpey vspokoieniu, zmierzały. A izes WKMć w listach Seymikowych tego punktu dotknąć raczył, ze stanowi malenga, ratione Matrimony swemu chcesz proponere, grzeszyłbym przeciwko Oyczyznie, przeciw Maiestatowi WKMci ktorego wielką łaskę znam, y ktorego domu Krolewskiego beneficiis onerabus się bydz czuię, abym WKMć za ktorego sławę, szczescie, dostoienstwo, nic mniszego tylko vmyslec niemam, tylko candide, sincere, to, nie prywata zadna ale affekt ku WKMci y ku pospolitemu dobru, conscientia, candor roskazuie, wynurzyć. Zyiczyłem przeszłego roku, o tom zawsze Pana Boga prosił, aby do serca WKMci takiego przyiaciela podał, ktoryby w wierze Katolickiey, vrodzony wychowaniu y pobożności, vczciwości, wysokiemu Krolewskiemu vrodzeniu correspondował, Jako tedy Pan Bog sprawił serce WKMci isz diuinare niemogę, y ze w listach swoich ad personas consendere nieraczysz przydzie się, tak rozney propozitiey trzymał; Jesli Palatini Reni filiam masz sobie wziąć, za małzonkę, albo więc szukaiąc iey extra vdomu v ktorego z poddanych swych onę sobie obrał; Co się tknie pierwszey Propozicyey, przyznawam ia starożytność Familiey tey, przyznawam wielkie z wielkiemi domami cognacye, niechcę, ia iednak aby ten tam związek WKMci y Rzpey miał bydz poczytany; Rozumiem bowiem niewątpliwie gdyby WKMć diuersa Religionis sociam vxor wziąć chciał, na takowe Małzenstwo od Oyca S: niewziąłby y benedictiey; a chocby się tez ex aliquo respectu co się zwykło czasem zdarzać, Boze przystrzegai) consens otrzymał niezwykł Bog takowych błogosławie związkow, ktore się przeciwko Bozemu y Kosciola Bozego zawieraią, prawu y zawsze contrarium przynoszą, nietylko contrahentom,

ale teszy ij poddanym ich bywaią szkodliwe; Lecz mimo prawo Boże ij Kościoła S: starozy:
tne prawa nasze lub to w abusum weszły ale iednak nie są zniesione z chrześcijkami com:
ertia ostrze zabraniaią; Weyrzy WKść w Przodkow swoich statuta, iaka ich by:
ła pietas, iaki zelus ale ij sama extrema voluntas wspamięci Oyca WKść, aby ieg ia,
ko prawdziwij wyzokich cnot tego haves dosyć czynił ij taka, sobie obrał Matzon:
ke, ktorabyła w Wierze S: Katolickiey wrodzona ij wychowana. Niesłuszna ij to
ani przystoyna abys WKść idał zekrwie tak wielkich Monarchow po tak szoreg, sła:
wych ij chwalebnych triumphach ktoves wziął z Przodkow swoich, ij ktonjches sam
summa felicitate nabył cum exulis et lege Imperii proscripti filia, ktorą za Cesarza
Jem Mcią WKść ij wszytek dom iego hostilitev następował, ambitiose zgłowy Cesa:
rza Jem Koronę, zedrzeć chciał, ij sobie ią, przywłaszczył, ktorą z swey własney
Xiążęcey zpadł stolice, miał communicare ij dla niey tak wiele parentelas, ij tak
wisze związki ktore WKść raczyć miey z Cesarzem Jem ij wszytkiem Austrya:
ckim postponere, bo nieinakszego rozumienia bydź musiał, tylko ze wnich nieko:
rzystasz, gdybys WKść ex hostibus iego in thori wziął sobie consortium, ij chciał
in thalamo anguem fouere, ktorego morsus y do tąd ieszcze Cesarz Jem czuie,
wrosnełaby WKść w Cesarza Jcść diffidentia y innych znim obwiązanych
Monarchow, bo niegodobna v przyiaciol confidentia zatrzymać, gdy się z ich
nieprzyiaciołmi wiążemy; Tocby to było własnie formosum malum fouere. Ale ij v,
roda ktora szczęściem vstępuie nie iest tanti WKść abys dla niey miał dignu
tatis et amplitudinis suae obliuisci, ij przyiaźni te ktore nie rokiem ani dwiema
ale wiekami są stwierdzone ij vsty od świątobliwych Przodkow WKść compro:
bowane pomniał. Wiemy to dobrze ze WKść maximam dotem rozumiesz bydź
fidelitiam, wiem ze niefortunas ale przyiaciela mieć chcesz, ktoryby partes
curarum WKść mogł obleuare. Jednak przecię Sumienie pomnieć ij gnationes ij nev:
ues nietylko ad famam, do ktorey wszytkie sprawy swoie dirigować ci potrzeba,
ale ij do tego zmierzać maią aby im samym ij Państwom ich bytu pożyteczne
Toczas spowinnowacenie abyś iaka okazyą WKść albo Rzpą przyniosła
żadney niemasz nadzieie, bo ta sama woła ze wszytkiem domem swoim indi:
get aliena ope in aliena domo alienis opibus sustentatur; Jakosz techy WKść

K.M.ć y Rz.P. takowa przyiazn vsuiy do recuperowania swoiey, wczem spes et promissis W.K.M. oneratur moze bydz W.K.M. pomocno. Doznalismy iskutku ich w Expediiey przeszłey, doznates y W.K.M. ze nie niszego tylko szkem mianem attribuunt, ze daleko od siebie zlote obietnice dosyczynieniem chodzą, ale y sama to rzecz okazuie, ze przyiazni takie ktore sa, odległe, mało się na co przydadzą; Lecz Intimieca, ztego związku raz W.K.M. wzaczye incommoda, przez ktore datiby się okazye Civilium dissensionum, y tey zawiłosci affekt ktorzy teraz poddani przeciwko W.K.M. maią, ziednaiby musiał, gdyby diuersa Religionis sociam widzieli in consortio thori W.K.M. nasta, pitaby wielka w nich odmiana, gdyby haresis maiąc przy boku W.K.M. tam, ta potentia fautricem gore brała, in Regia catholica, y Heretycka, wiarę, przy swey swą, rossiewała, gdyby nietylko impune, ale tesz cum gloria et premio piekielne tona bozenstwo sprawowano, ztąd, partem certamina, emulationes, odia, ktore potym sanguine exercentur, ztąd strzez Boze aby się, one nieszczesne nieprzeniosły do nas Francuskie Xięstwa; Mamy tego przykład domowy z obcych nieszukaiąc J: Pana, ci Alexander Grzodek W.K.M. wziął sobie za zonę Helenę, Corkę Cara Moskiewskiego Schizmaticzkę, ktory aż szczesliwie panował bez potomstwa zszedł, y owa we smie była koronowana, to wniosła na przod zko Państw W.K.M. Schizmę, Grekom y niemal wszytke, Rus, y większa, część kiwoy zaraziła, iakie za tym nastąpiły tumultus, seditiones, takie dissensiones ex eo fonte, tak wiele zwodow, congressow, Synodow, Seymow praw o vspokoieniu Religiey Greckiey rzetelnem sa, documentem. Co się tknie sobolem in cuius spem ten związek W.K.M. przed się bierzesz y ta sine periculo zostawać niemoze bo ab vbertibus zarazem cum lacte prawi errores etiam materni na nas się zlewaią, co aż educatio w potomstwie płci męskiey mogłaby corrigere, lepsza iednak vprzedzić periculum, aniżeli winien remedia szukać. Acieszby tesz Corka fidem Matki swoiey sequeretur Synowie zas przykładem W.K.M. wiarę J: Katolicką, trzymali, to iusz musi bydz consulta domus W.K.M., nietylko rozmnożeniu Religiey ale y affektem, w potomstwie, mogłby sobie tesz ztąd kto nadzieię, czynić ze może Pan Bog dać

felicitatem eam WKść ze takowe Małzenstwo do sprawiedliwej one wiary przywo:
ci, staba to iednak y niepewna nadzieia, bo nie tak łatwie mábi et hereditarij errores
gdy sobie Rodziców, Dziadow, Pradziadow iakoby sancta numina et exempla
przed oczy stawiamy bywaią, wykorzenione, y ieśliby to cupido zegnandi na
niey wymogła zeby iwarę S. przyięła, zapewne imbecilla virtus, ktoraz tak
kowego pochodzi zrzodła. Drugi punkt iest tey deliberacyey, ieśli WKść mie:
dzy poddanemi swemi masz sobie Małzonkę obrać, oto ia rozumiem to, aby
się miał kto taki, nietylko w Senacie ale y w Rzp nalesc, ktoryby wiodł do tego
WKść y dawał to consilium, ktore ob indignitatem rei pewnie by ś sam WKść
chciał refugere, chybaby ten, ktory się spodziewa ztąd coniunctionem, ale
bo prywatny commodum ktory nie ma piastowac honoru y Maiestatu WKść
y niemie co iest affinitas Regum to iest Rzp naszey aequalitas, nieprzyiaciol:
na bowiem rzecz iest WKść, zebyś będąc tak wielkim Monarcha, sanguis
de sanguine Regum et Imperatorum z ktorem sobie wielcy Monarchowie spowin;
nowacenia czynią, miał tak sponte nitescere abyś w domach poddanych Mał:
zonki szukać miał, bysoby to mitra Mitrem WKść sitabyś przez to powagi
y reputacyey swoiey po obcych naszukał, sitą swey dignitatem, gdybyś iey
z poddanemi swemi coniunctionem commixtionem czynił, zniżyć samey
z dał się, wprawdzie niektorym takowe Małzenstwa stanowi naszemu
Szlacheckiemu ozdoba ale mizerna poddanych ozdoba Maiestatu Krole:
wskiego omnieysza, bo iako distincti sunt status et ordines od Boga miedzy
ludźmi, tak tesz niemaią, bydz miedzy nimi pares, daleko wiecey w domach
tych, w ktorych sedes Imperialis est fundata, iest vnas sprawa, ze vxorse:
quitur conditionem mariti, ale się to na prywatne stany y na poddanych
WKść ścia ga, sceptra nietykа, ktore miriia wtey mierze communi omni:
um consensu miedzy soba zatrzymuią. Wiedzieć to WKść raczysz ze
in Imperio y innych narodach Chrześciańskich y ta consuetudo miała iest,
ze proles cum vmarł suscepta, am in titulum, am in locum Principum,

niesucceduie. Mamy tego swieze przykłady w domach Krolewskich y wyższych Xiążąt teraźnieyszego wieku; Zaczym musiałaby podobno y Krolestwo WXLB znakowego Małżenstwa to iudicatum zoboich Narodow zaś, niemiałyby miedzy poddanemi WXLB tak wielkiego affektu y czci, ktora gdy się Krol z Krolową Pan z Panowy dzi ab opinione iakoby iakissi definitatis pochodzi, a gdyby tak padła affinitas WXLB a potym miedzy potomstwem cognatis stanęła, musiałyby spadać na lu dzie iako in æquali Rp conditione, co na zmarłych Krolow, Cesarzow y innych Mo narchow, zkotych Krolow WXLB idzież sława y dostoieństwo wielka by to zmazę zacia, gało; tych zaś ktorzy panuią; Jakosz niebez przyczyny nieladaiakiey wy: ważę te powinnowactwa accesy, odcięta iuż byłaby nadzieia, a zebyś WXLB mogł mieć z Monarchami tych na ktorych się wszystkie państwa zadzą pokrewności, związku iuż by y ciuilitas Rzp naszey zwarkować musiała, ktorey ona mocno przestrzegaią, iako iednego Pana słucha y posłuszeństwo mu oddaie, za tego od iednem prawem siedzi, in æquales ex suo gremio wyłącza, wczyniłaby się, ta ambicya ktoraby się, z poddanych WXLB w Thalamo na Maiestacie Krolewskim na tron nie tak wysokim wsadziła, więtaby na dętość wszystkich iuż krewnych dziwuiącey się, w rzeczywistey y niebywałey iuż domu swoim fortunie, opanowałoby domnie nie iakies ze są exempti legibus, ze nie pod tem pod ktorem wami siedzice siedzą pra wem y ze im wszystko zręku WXLB dla samych tylko związkow y tuendum tanta fortuna nomen debetur, a co większa y wolności nasze ktore się na Electiey nowego Pana gruntuią, musiałyby zostawać in pendulo, musiałyby Rzp sic mi partes, gdy by sobie Jura Regni a prorogatione WXLB prywatne osoby przywłaszczaiąc ciąż Masz WXLB exempla domowe, iako się to impares nexus podaią, Krol Jagiełło wziął był za Małżonkę sobie Elżbietę Pilecka, za ktorey Małżenstwem, Giako Kromer pisze) indignum nomine et dignitate summa, wielką sobie nie sławę, nietylko w swych ale y postronnych zyednał, tak yż nią y Coronam nawet nazwetnił, ta prywatą exercendo y znaczną w Rzp ruinę, siała. Gdy y: mayła iako śmierciey wszystkim była miła, publica to lenitia y splendor

bo się żaden gondey do zalby nie rzucił, vkazał. Przyiwiedzmy sobie na pamięć dzi-
giego Króla Augusta Wtórá WKMć snadnie ex suo osądzić się może, acz ani Xiąż:
łom Panom naszym ani Rzpltéj non expediunt, takie między swemi zwiąski. Przeto
vnizenie WKMć prosze, abyś raczył to swoie propositum odmienić, et consu-
lere amplitudini et dignitati swą, y Przyiaciela sobie takiego obrał, ktoryby iey
niewmniejszył, ale też Przodkow swych stawę y decora WKMć zachowawszy przy-
mnożył. Wiele iest domow w Chrześciańskiem Polskich Krolow wielkich Xiąż:
ząt y Monarchow, ktorzy ambiunt y expetunt zpowinnowacenia się WKMć, oczeki-
kuiąc ochotnie abyś WKMć zamyślił swoie do nich skłonie raczył. Jeśliby też
cognatione iakie awersya WKMć od nich czynili, nie iest tak Europa wboga, w
Xiążęta, abyś WKMć gloriosa coniunctione w bogatszych Katolickich domach
opatrzyć nie mogła. Życzym y my wszytkiego WKMć abyś wtym doskonalszym
stanie długi wiek zyłł y panował, życzemy abyś imienia Krolewskiego bok swoy za-
dził, życzemy y tego żeby za wolnemi głosami szczęśliwie Ojczyzny swoiey panował, y continuam sine famam nominis y wszytkich cnot WKMć na sobie
zatrzymuiąc eternitatem WKMć czego spodziewać się możesz gdy sobie
Przyiaciela pro dignitate sua y omnium bonorum expectatione przybierzesz. Kon:
czącto pisanie moie do WKMć vnizoną prozbę moię wnoszę, abyś WKMć nie ra-
czył molestę ferre że wtey materyey tak gorąco do WKMć piszę, bo powinność
moia fides, conscientia, candor beneficia WKMć do tego mię obligują, abym to
co rozumiem być contrarium dostoieństwu WKMć zakłocenia ochotnie przeciwko
ko każdemu nieprzyiacielowi WKMć zdrowie moie nosząc, nietaię y sincere WKMć
otworzył. Oddawam zatym wierne poddaństwo moie zwnizonemi służbami
memi wtaskę WKMć Pmć Xtciwego. 1635

Stanisław Koniecpolski, Hetman Koronny.

Dziękowanie JKMć po Electiey w Kościele S: Jana w Warszawie przez Jeść Pana
Ossolińskiego Kanclerza Wielkiego Koronnego.

Pierwszy głos Krolewy Pana naszego Naiaśnieyszego Jana Kazimierza Króla Polskiego zteż

woyski na ktorey Boską y wolne głosy wMM posadziły JKMć strazniey, niech będzie pierwsze auguriu[m] łaskawego JKMć panowania, bo początek od woyznania chęci, Miłości, y benewolencyey ciego tego narodu doznanej, wtym ktory teraz słodko brzmi uszach JKMć y wsercu nigdy vmierać niebędzie odgłosie viuat Rex a[d]iminus. Były te czasy Wielkiey Rzp. Rzymski, kiedy nieforturny poddanym iakokolwiek zleli dobrzeli, gadła z panuia, cym audientia finis sermonis cum dominante był, gratias agere. O iako lepiey wtey ktory natales suos debet JKMć Oyczyznie, gdzie princeps, pium sermonis łaskawego Pana z wiernemi poddanemi iest gratias agere.

Ma się zaiste czym szczycić ta Stawna Rzp. nad wszytkie pod słońcem Narody, ze Maiestatem magnificum donum ma w szafunku swoim, szafuią, c nim wolno, nie do Kolebki, bo nasci Principem fortuitum, gromadząc suffragia swoie, ale do creaturey niebieski swoia, się stosuiąc nomenclatura. Ma się czym szczycić, że nie tu a kłania się y wyprasza do Monarchow w clientelam, ale onicum decoris domu swego vbiegaią się in sinum iey. Ma się ieszcze czym szczycić, że nie votis ex suspiriis tylko boni Principes expetuntur, quales cunq[ue] tolerantur; ale ad vota przystępuią Iudicia y takowe Parlamenty na ktorych Ziemianie Maiestati sadzą y decretuią. Ma się czym szczycić że nieiako wstrząsaiących narodach ktoregoż za Pana ex domo Regnatrice sors nascendi przyniesie fortunie dziękuią. Ale tu Panowie za diadema Regnimisko się kłaniaią. Ale y JKMć PnM bez iakiey nie zadrości tym Panom, ktorym natales bez tey Korony przyrodzone zwykły, woli bowiem dziedzictwo wprzod waffektach nisz w państwach, wprzod bez possessyą, w sercach, nisz w Koronach. O iako to iest znak wolnego JKMć panowania, kiedy serce ktore stworzyć niemie wolnego tego narodu opanować, O iako osobliwy znak assistencyey Boskiey ktora JKM wprzod obrzekła sobie własnego iednowładztwa swego dawszy władzą y wodze wolnych naszych animuszow JKMć wprzod aniżeli do Ziemskiego przypuściła Thronu. Znaie się radzy JKMć PnM do tego, że wielki ciężar bierze na tą Koronę, nie iakarv: dulum et fortuna subiectum curuta regendi onus, ieżeli wszeteczney czasiech Rzp. podobiu kiedy fortuna summa imis miscet, za dawszy ciężki raz od chłopstwa y Cozanski ręki Oyczyznie. Nie trepidante iednak ręką, swą Krolewską, do steru swego przykłada, maiąc vfnose w Maiestacie Boskim, że bellabit bella wraz y te ręce JKM nieraz dymem y prochem woiennym okurzona, tak wbrona

dzi ze ad famam oney vstępować będą, do Zadnieprskich iam swoich, krzywoprzysięzne swa-
wolne kupy: A zatym pod szczesliwem JKM panowaniem, wroca się, da Pan Bog prędko
kościoły Kapłanom, splendory, wroca, fortunę et Aza ucisnionych poddanych JKM
a to non sine vindiciis rozlania krwie Szlacheckiey, ktorey iako wyiurzdana swawola
bogacela, tak da Pan Bog za sprawą szczesliwą, JKM w swoiey się własny topnieb-
dzie, poczym wszytkim wroci się pożądany pokoy, delicia generis humani.
Przyznawa racyi JKM że wielki klejnot odbiera z rąk Nmciow kiedy mu powie-
rzą rządzenie miłych y pieszczonych swobod swoich, urodziwszy się bowiem wtey spolney Rzp.
czyznie, tu decora domu swego maiąc in deposito, wie co to iest wolnosc, nauczył się od
Wielkich Przodkow swoich Jagiełow y Jagielonidow, od Wielkiego Oyca swego Zygmun-
ta III od Naiaśnieyszego Władisława IV. Archetipow wszytkich walecznych Mona-
chow, iako oni pieszczenie chodzili około swobod swoich, nizeli, około panowania swego.
Tey scieszki bitey Przodkow swoich, nieuchybi JKM. co iako Bogu przed S: Otta-
wem slubował zawsze będzie: tak łaskawie y Oycowsko dotrzymać obiecuie. A iako to
co naymilszego mogł wziąć z rąk Nmciow tak wzaiemnie to co charissimum iako pri-
mogenitus Matce swey tey Rzp: offiaruie łaskawe nad wiernemi poddanemi panowa-
nie, vsilne około tego dobra pospolitego staranie, ochotne na wszelkie trudy y fatigi pra-
ce, gotowe nawet za całość tey Rzp in holocaustum zdrowie. Za Koronę, ktora JKM
głowę, iako zdobi tak vraskać będzie to sacrum diuouet capiut. Mieczem Wielkiego
Bolesława kterego da Pan Bog prędko do boku szczęśliwie przypasze, nieprzyia-
cioły Koronne pazi da Pan Bog felicitate znosić będzie Bractem vrzędy tey Rzp
sprawi złotym, iabłkiem mocentes Togą et sago vkontentuie nie zgoła zrzędzi co od
Nmciow bierze niewczmie sobie zeby miał wszytko zeby dał.

Confessata Tatarskie.

Essachai Tatarzyn Astan Murzy ludzi, ze woi Tatis chowac, szesc dni iako wyszedł, z
Woyska z Kosza samego wkrotcym Hanies z Ordą y z Kozakami blisko Kosza stoiącemi.
w Polach a nie we włosci Bok Orda przechodziła miasta y mieysca nazwac
gdzie Woyska stoią: tylko ze chodzi czas dni szesc.

Kiesowolnie ale z vmysłu od Hana dla ięzykow czterech Murzow wyprawiono się przez zwiskiem Kazabei, Assan, Murza brat iego, trzeci ich brat Murat, czwarty Nahay: ski byli wybrani y odwrukon.

Orda wszytka wyszła oprocz Soltan Galga w Kymie został, dlatego wtak pozny czas wyszli z Kymu ze konie mieli chude y przysięgli na woynę niechciało, aż za vsilnemi Chmielnickiego prozbami, y częstemi prozbami dał się Han pociągnąć.

Vmyst Hanski był pod Socawę: ale o smierci Tymoszkowey vsłyszawszy y wzięciu Socawy iusz tu do Rusi obraca postawszy podiazd pod Szocawę, ktory się był siesczemie: wrocił. Od Cesarza Tureckiego przez Causza przyniesiony taki Emir. Bracie Hanie y Soltani proszę Was, abyscie y pod Szocawę y do Rusi y do Polski Kozakom na pomoc nie chodzili. Naco Han odpowiedział, Jezeli Polacy skarbow Szocawskich odstąpią: tedy niegurzę do Rusi na Woynę. Jenze Causz poszedł na podiazd z Tatarami pod Szocawę.

Han vmyślił się prętko wrocić do Kymu, chcąc zostawić Bayrak Soltana przy Chmielnickim ale ieszcze ta mowa niebyła skończona.

O zemknieniu Ordy ku Woyskom K. M. ieszcze niebyło skończonej rady, aż po fazy: sau Kozakow z podiazdu, miał się zniesć Han z Chmielnickim, wiedzieli iednak o bytności w Woysku K. M, y ta ich wtamtey Vkrainie zatrzymała, koni więcey chudych niż woy pasłych maią, mianowicie u tych co byli o sworzętkach w Rusi, u Jaiabeiowych lu: dzi tamecznko wypasłe konie

Tabor o pułmile stał od Kosza, ale więcey Tatarow niż Kozakow, z ktorych Chmielnicki y Tatkowniey radzą, aby szli wszyscy pod Woysko Polskie spolnie na co się Han ociągał, y głowa, erzasnał na te ich radę.

Drugi Nahaiski z Ludzi Soltan Murzy.

Wzięty we Swodę nad Dniestrem, gdy dla żywności z Kosza wyiechali, przez zniskiem Cskabel, czwarty dzien iako wyszedł z Kosza gdzie sam Han stoi, y Tabor Kozacki to iest pod Szarogrodem ale w Mieście niegodzi się bywać Tatarom. Soltan iedenbyłko niewie, ktory w Kymie został. Seferkazy Aga iest na zaciągu u Chmielnickiego ktory słał do Hana po dziesięć razy, wyszli z Kymu, twierdzi że tu nad Woyska Pol

nieprzyida, zeby Han nieuciekał, tak iako zpod Berestewka.

Dobruckiey Ordy niemasz tylko przy Kamiskiey, Narbayskiey, Budziackiey, y Bialohrodzka zapewne iest, rozumieiąc ze iest tak wiele, iako było na pierwszych Woynach mieli dłuzey maią się bawic, tylko poki tego Miesiąca staie, y wiecey trwac niemoga, tedy ten czas zamierzony gdyz się Kalmukow barzo boią. Jasseru Ruskiego zakazano brac, y Tatarow obieszono co nad zakaz czynieli, y Jasser wiedli. Kozuchow niemanie Orda, konie niechuc de iesze po ten czas, bo sila zywnosci przynoszą. O tym wiedzą, ze Woyska co były pod Szczawą, skupiły się do K.J.M. Oszczawskich oblezeniach iesze niewiedzieli. Boh rzeke, brodami przechodzili, z Miast zywnosci do Kosza daią, zakazkami Hanskiemi Kozakow mniey niż Tatarow, y polowiecich niemasz co przedtym bywali. O tym y zro wu twierdzi na swoią szyię, ze tu Orda nieprzyidzie wszytka okrom podiazdow. Tych Jezykow co wzieli w Ziemi Wołoskiey niewidział tylko słyszał, ze przywiedziono kilka na scie człowieka.

Trzeciego Tatarzyna confessata.

Ktory y mie niezle po polsku, iest z ludzi Kamamett Murzy przez wiskiem Ksukowzię: ey we Srzodę pod Tarszowem gdy na czatę dla zywnosci chodzili powiada ze z Hanem musieli wszyscy wyniść z Krymu, na zawiąg tak Chmielnickiego iako y Wasila Hos spodara Sto Kosz pod Szarogrodem y Czarnicami, niewie y tego głosu niebyło a by w tym tu mieyscu Han miał się puszczac. Jasseru iesze niebiora, y niemaią, gdy Wzięli byli Kahayscy iedno Miasteczko, ale Hankozat kilku Tatarow seiąc, ze nad zakazdo: myślali się tego dobywania.

Imyść Hanski pierwszy był pod Iocawę, teraz tu za namową Chmielnickiego obwocił, Wasil Kosbolu stawa z Chmielnickim, niema przy sobie wiecey nad sto koni Wołoskich. O zgubie Tymoszka dopiero się dowiedzieli, pod Szarogrodem kazano Ordzie brac chleb na tydzien, drugim na cały miesiąc bo się go. Susi długo niemoga, bawic dla Kalmukow.

Czwarty przez wiskiem Kozaby z Kozakowa.

Od ludzi Subana starszego swego w tenze dzien wziętych o Hanie ze iest twierdzą y wszytkie Ordy y Czerkiesow co niewiele, Kozackie Woysko blisko Woyska stoią ce niewielkie bydz powiada. Powiada ze Han teskni barzo, iuzby zad powrocił ale Chmielnicki prosi, zeby iesze wytrwał ktoryczas, powiada ze Chmielnicky Han niemaią, tu w dli przyse pod woyska K.M. widząc ze ma wielka siłę, ale niechcą

tu przyidzie tedy będziem się z soba mi Kamamett Murza przyiszedszy z pochiał zdu powiedział: Że Król Jeo Mć pod Chocimem stoi z woyskiem wielkim od Lwty przysłał listy do Chana, ale niesłyszał o czym pisane. Wasil iest przy Chmielnickim, ale niesłyszał chcąc abyś jego miano do Wołoch prowadzić. O Kozakach Socanskich słyszał w Woysku, ale ich niewidział. Tułtora miesiąca iako Han z Kijmu wyszedł, zrazu śpiesznie pospieszał, a iako od Baszy Sylistryiskiego listy przyszły powoli postępował; Han zimować w Ziemi Wołoskiej y Ruskiej niemoże a chcąby chciał Orda pozwoliby odnieść

Confessata Więźniow przyprowadzonych przez Pana Jasnoburskiego.

1 Wasil Jaremenko Syn Siemka Winnickiego pytany odpowiedział, ze nie był w Woysku doma bawiłem się w Winnicy na Futorze.

Jusz tydzień iak ich wzięto w piątek dzisieyszy.

Chmielnicki stanął z Woyskiem na Jerepczynie.

Woyska tak między sobą głoszą Kozacy, ze ma sto tysięcy wszytkiego tak Kozakow iako y Tatarow

To iest Kozakow czterdziesi tysięcy a Tatarow 60

Dudzy niechcieli do iego Woyska iść, tym pobrał konie które pieszym Tatarom porozdawał.

Tabor iest przy nim na dziesięć wosieden.

Armatę ma z sobą, wiele iey sztuk niewie

Przedtym armata niebywała osobno u Putkownikow, ale teraz u żadnego iey niemasz obroz tey u Chmielnickiego.

Kto iest nad armatą starszy, niewie.

Chan blisko Chmielnickiego stoi tak między sobą głoszą, ze się powadził z Chmielnickim y chciał z Orda powrocić, dla czego do Miast Ukraińnych Uniwersał posłał, aby mu sta dobrze opatrzyli, żeby ich Orda niezrabowała, to słyszał od Rumańskich Kupcow.

2 Jazykiem ze wielka rzecz Tatarow do Kijmu posła powiada, a ten Jazyk wzięli na Wołyniu Podlesiu y Ukrainie.

Chmielnicki umyślnie się był puścił pod Szczecin

3 Król Jeo Mć y Woysko ze iest pod Kamieńcem nie Chmielnicki ieśli tu maisc

z Woyskiem swoim y Orda, niewie.

O stanym Hospodarze gdzieby był niewie.

O Zadnieprskim Woysku tak naszym iako y Chmielnickiego nic niewie, anisły-
szał. O woysku co z Szocawey wyszło nie niewie gdzie się obrocił.

O Tatarach wiele ich dla Jezyka chodziło y wktorey kray niewie.

Dzis dzien dziewiąty iak Chmielnicki stanął na Perespzynie.

Kan do niego przyjechał Niedziel dwie minęło.

Jak vdaie zeby wszytkiej radzi zaniechali woyny, oprocz samych stanych
Kozakow y tych ktorzy stronę Chmielnickiego trzymaią.

Załog pobliżey tu niemasz, a za Kalnikiem tu tesz w Szarogrodzie iest, ale
tylko kilkanascie koni, ta załoga tylko po kraiach y to nie cały czym miesic.

Od samey Winnice począwszy, wszędzie iest dosyć, bo sie y na Zimę, iak
to tesz powiadaią ze z Ukrainy iuż sie ludzi powracało do wsnych Mia-
dzieć, pokoiu, y do Winnice, ze ich ze dwiescie przyszło Kiesoran y Przedmie
soran.

2 Hayczko z Lesianki idąc z Tymoszkiem do Wołoch z Ukrainy pozostał
w Winnicy, gdzie teraz pomiany zeznał tosz co y pierwszy, to tylko przydał ze
Woyska Kozackiego niemasz nad dwadzieścia tysięcy.

3 Jidor Zamdzia pod Mohylowem bozacy tosz powiedział co y pierwszy
zgadza sie z tym wtorym powiesciom, ze Kozakow wenięcey dwadzieścia tysięcy
bo siła ich pomarło powietrzem, a drudzy niechcą sie na woynę.

Przemowa Posła Do JKM Zygmunta III od Woyska pod Warszawą, we:
dług Rękopisu po Rokoszowym Pana Vincentego Kukienickiego.

Naiaśnieyszy Mciwy Krolu Pn Mciwy, iako inne stany Koronne, to iest Jchmć
Panowie Senatorowie y Jchmć Panowie Rothmistrze, tak tesz y wszytko Woysko WKśé
Panu swemu Mciwemu pokornie dziękuie przez mię. ze WKś nie iako Pan z poddanemi
swemi; ale iako Ociec z Synami swemi z nami obchodzi się raczysz, gdy y sam osobna, przez
mowa swoia, (ktora wszytkich nas serca penetrat) powiedać raczysz, ze WKś iest
naprzod Polak z Matki Krolewny Polski zrodzony, y ze mile Krolewskiego stanu Po:

dzice swoie y Oyczyznę spuściwszy Królestwo zdaiesz się raczyć W.K.M. na wiarę y cnotę Narodu Polskiego powierzaiąc wkwitnącym Woysku samego siebie y szczęścia swego narodowi naszemu. A co większa zey wtey domowey burzy, ktora Pan Bog za grzechy nasze, teraz na Oyczyznę nasze, dopuscic raczysz, mogąc mieć w toto periculo auxilia postronne wolałes W.K.M. samemu Narodowi naszemu. A nisz wszytkim niszym obcym Narodom podufać; czym vmocnies W.K.M. animusze nasze y na mocnieyszkale tey sprawy fundament postanowiles W.K.M. raczysz, naśladował wtym raczysz W.K.M. Dziada swoiego J: pamięci Zygmunta 3 ktory gdy się z Cesarzem y z Królem Węgierskim v Prenszpurku ziechał odprawiwszy sprawy Chrześciaństwu wszytkiemu potrzebne, gdy się insi Monarchowie arroganter Królestwy y dostatkami szczęścia swoiemi on powiedział. Że za takiemu Narodowi panuię przed ktorym gdy czapkę zdymę, złotego nie ważywszy jednego stotysięcy Woyskamiec mogę. A nad to czego żaden z Monarchow niema na kozdego poddanego swego łonie vnąc bespiecznie mogę. A iż W.K.M. o narodzie naszym tosz rozumiec raczysz, mocno tego W.K.M. dotrzyma bo habitam sub fidem violare nefas. O to tylko W.K.M. proszą, abyś swoiekoł miec mogli, y zeby z niego za pozwoleniem W.K.M. postąpić swoie do wzroznionej Boraci postali; dowiadując się dwuch rzeczy od nich. Pierwsza wszytkim wolność nasza multo sanguine et sudore od przodkow naszych per tot secula nabyta detrimentum cierpi, ktorey się nam bracić per omnia iura niegodzi, iako ieden napisał; Non dignus est libertate qui eam vindicare non curat: drugi się rzeczy ci posłowie dowiedzieć się mają, przez tak gorące y vporne nastąpienia na dostoieństwo W.K.M. ktorzy iesli temere przy vporze stana; Że declaratya przez mię Woysko W.K.M. daie że pierwey głowa na głowie Woyska wszytkiego polże y pierwey się na sądzie Boskim vyrzą, aniżeli na vymyślaną dostoieństwa Maiestatu W.K.M. Pana swego Miłościwego patrzyć będą; I proszą, abyś W.K.M. secundum in finiu cnotliwego narodu naszego stąc raczył, bo on custodiette ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.

Przemowa do Krola Jeom Zygmunta 111 od Woyska przy oddawaniu Swyskiego Cara Moskiewskiego pod Smolenskiem, tegosz Pana Wincentego Krukienickiego.

Naiaśnieyszy Miłościwy Krolu Rycerstwo W.K.M. ktore z Jeom Panem Hetmanem na służbie W.K.M. Pana Miłościwego wstoliey Moskiewski, wierne iest poddaństwo y nayniższe służby swoie pod nogi W.K.M. Pana Miłościwego Maiestatu przez nas oddawaią. Winszuią, przy tym W.K.M. długo dobrego zdrowia y for-

tunnego dalej zwyciestwa zniepryiaciol Koronnych ku slawie zacnego narodu naszego, iaka iest chec, y iaka gotowosc wszytkiego Rycerstwa do sluzb WKMci PNMci przez wszytek czas szczesliwego panowania swego raczyles WKMć doznawac, odnoszac zwroznych nieprzyiaciol wielkie y wszytkiemu swiatu sławne zwyciestwa. Za taska, albowiem P. Boga wszechmogacego, za wielkim szczesciem WKMci PNMci prudenti consilio Jchmciow ktorych około boku swego panskiego madra, radę, WKMć miec raczysz. Za pilnem staraniem z chwalebna, y wielka, przewaga, Jeźli P. Hetmana, na Wodza naszego a za dzielnoscia, ewego Rycerstwa, ktora iako dla stawy narodu swego tak niemniey zwielkiey ochoty do sluzb WKMci Pana swego Miłościwego co dzien tym wieksza w nich rosnie, Przyszło do tego ze WKMć Pan NMć, sławnemi zwyciestwy iako wielkiemi kopcami ze wszytkich stron panstwa swoie ogranicz yc raczyles. Na ktore niiako nieiakie columny nieprzyiaciele postronni patrzac, a boiac sie tak wysokiego szczescia WKMci PNMci ustawicznych zamyslach swoich pilnie, przestrzegaiac tego aby im wienczonym przymierzu pokoiu lubego zazywac mogli. Takowey tedy ochoty do sluzb swych Panskich raczyles WKMć P. N. Miłościwy przeciwko nieprzyiaciolom postronnym doznawac, ale nakoniec y tam gdzie miloscia, Braterska, gdzie stracenim wolnosci (ktora wielkim skarbem od przodkow naszych zostawiona iest nam) od sluzb WKMci PNMci oderwac nas chciano, oswiadczylismy krwia swoia, stateczność nasze, stanąwszy za powodem Jmci Pana Hetmana wodza naszego przy dostoienstwie WKMci PNMci wiec y na tey expedicyey teraznieyszey Moskiewskiey na ktora, wszytek swiat oczy obracał, gdzies iusz niekopiec, ale wielką mogiłę szczesciay nieumieraiacey sławy swoiey zaczales WKMć sygnał z ktorey na wszytek swiat WKMć PN Miłościwy da Pan Bog patrzac będziesz raczył; Takowey że y nieodmienny ochoty powolnosci y stateczności wszytkiego Rycerstwa w służbach swoich Panskich raczyles WKMć P. N. Miłościwy doznac. Swiadkiem iest stateczności naszey statecznie wustawicznych pracach dotrwanie. Swiadkiem powolnosci skromnie wniedostatku upominanie płacy. Swiadkiem ochoty wielkie nasze wydatki poniesione na służbie WKMci. Swiadkiem y krew Braci naszey wylana, na oswiadczenie tey ochoty naszey. Swiadkiem Jmć Pan Hetman Wodz nasz, ktoremu iesli

kiedy ich wa tey ochocie zeszło niechcący do W K M sprawę. Świadkiem nakoniec tak zacne mi[ę]dzy
a sławnego zwycięstwa, które Pan Bog dał za szczęściem W K M przez odwagę Jeg[o] M:
Hetmana a dzielność tego cnego rycerstwa pod nogi Maiestatu W K M P N M, które
ry kiedy Hetman y które rycerstwo kładli pod nogi Krolom Polskim Panom swoim
tak zacne tryumfy zwycięstwa swego. Oddana albowiem iest armata. Oddane chorągwie,
Oddany Hetman, oddany gubernator wszytkiey ziemi, oddany nakoniec Pan ze wszy-
tkiem Państwem swoim. Zaprawdę pierworodne zwycięstwo dał Pan Bog narodu
wi naszemu za szczesliwem panowaniem W K M Pana N: Miłościwego. Oddawszy te-
dy to wszytko, co dobrzy słudzy Panu powinni, pewnie my tego że W K M P: N: M
zwyczaiem sławney y J: pamięci przodków swoich, tęsknidy y krwawe prace rąk
y rzemiosła naszego wdzięcznie od nas przyjąwszy, mnieymą łaską swą, Pan y
ską nam nagradzać będziesz raczył. Amy y daley y, póki potrzeba Rzp a
roskazanie W M P N M będzie tęsze ochotę wsobie niegasząc, nietylko chu-
doby ale y zdrowia nasze na służbę W K M P N M tym ochotniey y mniey-
szyć będziemy.

Grzemowa do Krola Jeg[o] Zygmunta III Jeźli Pana Winiceńtego Kon-
fiecieckiego posła od Woyska z Expedicieey Tureckiey z Confederowa-
nego pod Chocimem Anno Dni 1621.

Maiasnieyszy Miłościwy Krolu P: P: N M Woysko W K M z Expedicieey
Tureckiey wrocone wierne poddanstwo wszelaką powolność y conizone służby swoie
pod nogi Maiestatu W K M P: N M przez nas kładą. Życząc przyięym długo
dobrego zdrowia y szczesliwego panowania na postrach wszytkim nieprzyiacio-
łom Korony.

Gdy to dobrze uważy A M P Pan M wszytkie mięrzący które na Rzp y Oy-
czyznę naszę przypadały, teraz ledwie we wszytkich sprawach y dzieiach wszy-
tkich Krolow Polskich sławney y J: pamięci przodków W K M znay dzie to czego
dostawało się teraz za szczesliwego panowania W K M wszytkie albowiem na-
rody, któremi Pan Bog to zacne Krolestwo nasze wkoło osadził raczył, Wołos-
zą, Multany, Węgrowie, Niemcy, Inflanci y Moskwa y Tatarowie ktorymnay-
przedniey szy do przebrania munsztuk, poniewaiąc się na Rzp naszę zniepraw-

dawnią

swoią, wszyscy się o szczęście WKŁ iako o mocną skałę, rozbili. Zawarz się początek szczęśliwego panowania, WKŁ PnŁ pokazał tem dalej tym więcey stawy narodowi naszemu przybywać miało, a nad WKŁ mocna ręka bydź miała, Pomina: wszy na ten czas wszytkie insze szczęścia WKŁ przykłady: A zas to maty z Carem Moskiewskim ziednym z przednieyszych Monarchow stawszy się, w: pęta go włożyć opuściwszy onże się kiedyś czterema piąty Król wozić, trzy tyl: ko na świecie takowe mamy przykłady: Tamerlana Tatarskiego z Baiazetem Cesarzem Tureckiem. Carolusa Cesarza Tureckiego. z Francuskiem Królem Francuskiem. A trzeci WKŁ PnŁ nad tych sławnieyszy y większy, bos WKŁ dwuch a nieiednego mieć raczył; Wszytko to przedsię zostawiwszy, pozad; kto wtę ostatnią Woynę w prezy Tureckiey z drowem okiem weyrzy na ktora świat wszytek patrzał, vyrzy mocną rękę Bożą y iego opatrzność S: nad WKŁ y narodem naszym. Do ktora forteca ktore Woysko y ktore Kro: lestwo mocy tego Tyzana wytrzymało, kiedy: Zawsze z Juliuszem Cesarzem mawiał, veni, vidi, vici, A to trzecie vici mineło go teraz bo przyszedł, y wi: dział Woysko WKŁ ale nieznowycięzywszy raczey totius Orbis victor victus, od WKŁ z wielką szkodą, y sromotą swoią, conditiones przyiąwszy polo: ską, stąpić musiał; Vlekł się podobno Tyzan szczęśliwego przyścia samey osoby w: KŁ Lit Rzpospolitem Ruszeniem braci naszey ktorym przodkowie WKM wszytkim nieprzyiaciołom swoim straszni bywali; Poznał niezbedny Pohamie mocBoga Chrześciańskiego ukrzyżowanego, ze niemałymi zastępy Po ich: v nas niebyło) ale mocą Boga swego Chrześcianie woiuią; doznał wysokiego szczęścia WKŁ, gdy nie zsamym szczęścia swoiego Ministrem, ale przezry: na a vczniła WKŁ de Imperio totius Orbis z WKŁ certuiąc, y wszytkiego świata chałbę, y sromotę odniosł. Wiedział o gotowości y odwadze Kaia: szieyszego Władisława Krolewicza Jeć za wierne poddane Rodzica swego, nie: dział wielką y rostropną przewagę, y dzielność Jchm Panow Hetmanow, obudwu A potym po zeszłey sławnej pamięci tamtego Jeo Pana Hetmana Polnego, kto: ry przy nieosacowanych kosztach, trudach y pracach, naturze ludzkiey

bedwie wyerwanych bono fine coronauit opus. Nagatrzył się każdey godziny dzielności y męstwa zacnego rycerstwa WKMć, y widział że nietylko zludźmi ale y z Naturą woiowai vmieią; Do zapomniawszy y ostradawszy wszytkiego, prawie vmieraiąc głodem, tak się na służbie WKMć y Rzpltey Oyczyzny swoiey stawili, że wiednym punkcie godziny gotowi byli wszytcy za Oyczyznę, dla sławy narodu swego pomrzeć; Podczas nayciężkiey a wżut rozprawy, prawie woyska nam służba w wielkim głodzie, y w wielkich nędzach y Constitucyą zakazowała bez pieniędzy służyć; chciało się do domu, a poganin awrum pontem zbudował, by nam był; bysmy byli chcieli Hetmanow y starszych swoich odbiec, ale zesmy byli nie mercenarii milites, ale patricy Equites et Cives. Przeto więcey my o siebie ważyli dostoieństwo WKMć Pnia sławę narodu naszego, y dobro Oyczyzny swoiey; aniżeli wszytkie straty, y zdrowie nasze, iako się zacnemu narodowi Polskiemu godziło; Niechay Jeżli Pan Podczaszy Koronny Stanisław Lubomierski Woźny nasz y Jchmć PP Commissarze y wszytka starszyzna wasza świadectwo tanquam oculati testes o nas dadzą, jeżlibysmy z siebie niedosyć uczynili pro fide et Reges et Regno nie tak iako nieprzyiaciel Narodu naszego nas ofiarnie odawali, chcąc z narodu naszego tę szatę zedrzeć wktorą nas sam Pan Bog vbrał, zktorym przed Maiestatem WKMć in theatro totius Reipl zostawamy Hozum y on pilnie WKMć Pnia prosimy. Za ktore pracey nieoszacowane straty, gdyśmy żadney nagrody ani wdzięczności niemieli ani widzieli, tak sami wsobie iako y wstarszych swoich, ktorzy odważywszy się ze wszytkim y zdrowia y mieszczenia wszytkiego asz do końca z woyskiem participes byli; A nakoniec ani krwawie zasłużonej zapłaty mieć niemogąc, przyszło nam było dla pewnych respektow za wielkiem gwałtem związek confederacyey naszey uczynić. Jednak przecie, gdy z Jaśnie woli y rozkazanie WKMć Pnia przystąpiła, abysmy przy zapłacie stanąwszy, zniszczemi punktami Seymu czekali, Jacrosancte rozkazanie WKMć Pnia zachowuiąc; a nie chcąc go wnaymnieyszym punkcie przestąpić, za pilnem y gorącem wtey sprawie staraniem Jeśmć P. Stanisława Lubomierskiego Podczaszego Koronnego Woźnego Naszego y tych Jchmm ktorzy wszytkich niewczasow woynnych z nami participes byli. A teraz praesentes przed Maiestatem WKMć Pnia rownoznami stoią, przestaiąc na tym zwielkim niebespieczeństwem naszym; Ale Deo et Regi credendum. Pewnismy tego że WKMć Pnia iako Oyciec o dzieciach, a miłuiący Pan o wiernych

swoich poddanych, znoszy się z mądrą, a życzliwą radą, tak o tym W. K. M. radzić będzie raczył, aby Pańska W. K. M. Maiestas, a prawa wiernych poddanych wcale zostawała: gdy, Prosząc przytym pokornie y uniżenie o to, aby W. K. M. P. M. osierociałey stan nasz Rycerski, miłosiernie sam w Pańską obiekę swą przyjąć raczył, aby wzdy tam dziedzickiey, dziedzkolwiek sub patrocinio W. K. M. P. M. zakwitnąwszy, y W. K. M. Panu y Patronowi swemu y Rzpltey Oyczyźnie swoiey mogli godnie za lepszą wdzięczność służyć. A za tym confederacyą ustanu, y pokoy pożądany w Oyczyźnie będzie.

Tegosz przy odprawie Posłow podziękowanie.

Szczęśliwa Rzpl kazda K. M. P. M. w ktorey Pan Bog animusze poddanych do wdzięcznego panowania Pańskiego stosuie. Szczęśliwsza iescze gdzie serce Krolewskie y Pańskie do poddanstwa poddanych swoich sposobi, y znim go ziednoczy. O, boie to szczescie dał Pan Bog Rzpltey Oyczyźnie naszey. Co się iuż wielą terminow wznich za szczęśliwego panowania W. K. M. P. M. oznaczyło, mieraz. Ale to mienowicie na w Rzeczach pospolitych wolnych iako ieden napisał, że nulla Imperia et Regna maiores motus et grauiores casus sentiunt, quam ea quae sunt florentissima, ebta: men propterea non sunt vituperanda; Ale ato y teraz z tey małuśienkiey burzy chciał pokazać Pan Bog mszym narodom pokazać, że W. K. M. P. M. mnie raczyć wolne: mu narodowi naszemu prudenter et sapienter panować, y narod nasz libertatum gle: nus umie miłuiącego W. K. M. Pana z miłości słuchać y wolą W. K. M. P. M. ad nutum we wszystkim chętnie pokazało się to y teraz w tey odprawie naszey y z tąd miarę, y na dzieię naszę vbodzy zołnierze bierzemy, że iusz W. K. M. P. M. wziąć raczył sub protectionem suum, stan nasz Rycerski, gdy nam takowa, miłosierna odprawę ex clementia sua Regia dawać raczysz. Za ktora od Woyska vniżenie y pokornie dzię: kuiemy y P. Boga prosić będziemy aby długo wdobrym zdrowiu W. K. M. P. M. nam szczęśliwie panuiącego chować raczył; Oddaiąc przytym mierne poddanstwo wszelaka powolność, y vniżone służby nasze, pod nogi Maiestatu W. K. M. P. M. y przezacnemu potomstwu W. K. M. P. M.

Tegosz przemowa do Krola Jeo. od Woyska pozapłacie y spaleniu Konfederacyey Tureckiey Anno Dni 1672.

Naiaśnieyszy M. K. P. Miłościwy, Rycerstwo W. K. M. wprzeszłey Konfederacyey będące wierne poddanstwo y nayniższe służby swoie podnogi Maiestatu W. K. M. P. M. przez nas oddawaią, winszuią przytym W. K. M. P. M. wdłuższy wiek dobrego zdrowia y szczęśliwego panowania ku stanie Narodowi Naszemu.

Cesar Octauianus ktory był potym Augustem nazwany W. M. K. P. M. zwoiowawszy mieczem y woyną, wszytkie nieprzyiacioły postronne, gdy się do Rzymu na Consulatum ze zwycięstwem triumphans wrocił, znalazł tam większą burzę y mieszkanie domowe niżli postronne były bo się między swoiemi krew domowa potokami lała, która, chcąc viąc a Rzp. vspokoić prędko zaiuszony miecz swoy ze krwie nieprzyiaciół postronnych otarszy, do pochew schował, a na vspokoienie domowe wzumu dobył, y zaraz więdne, rękę, szczodrobliwość, a wdzięczność łaskawość, iakoby y dwie broni wziąwszy, tak niemi między rozrzuconemi szermował, y na nieprzyiacioły swoie nacierał pozwał, że prędko et auidos Imperij y wszytkie swoie niże Nieprzyiacioły, wprzyiacioły sobie obwarł, nie tak zaemych broni Krolewskich nieprzyteściwszy, za co gdy mu Rzymianie dziękować mieli, że mi od wielu lat stracony a długo pożądany przywrocił pokoy. Zacny Senat Rzymski zniosszy się cum gleabe długo radzieli o tym, iakiby tak wielkiemu Zwycięzcy y pokoiu dawcy swoiemu podziękowanie przyzwoyne vczynić mieli, nic zacniejszego nad to wynalesć niemogli, ieno że mu dali Augusti nomen, vtwierdzaiąc tym mieczy ieszcze swoię ku temu podziękowanie, dwunasty Miesiąc do iedenastego przydawszy, titułuiąc ego tymże imieniem iego Augustem na takim wierzbie położyli mieyscu kiedy ziemia Narodowi Ludzkiemu, siebie nayowiecey wydaie pożytkow. Chcąc aby za miłość Oyczyzny sława niesmiertelnaiego na potomne czasy zpamięci ludzkiey nigdy niewygasła. To takie Cesar Augustus od Rzymian za pokoy podziękowanie odniosł. A iż teraz y nam W. K. M. P. M. iako za wszytkie inne Miłościwe łaski Krolewskie, ktore W. K. M. P. M. przez wszytek czas szczęśliwego panowania swego na stan Rycerski chcącznie wylewać raczysz, tak też osobliwie y za tę teraźnieyszą, wzaiemnie naszey odprawę, odwoy-

ska

ska dziękować przyszło. Niemaiąc na to słów Krasomowskich Maiestatowi W. K. M. P. W. M. ani głowy potemu vczonej, abym mógł tak wielkiego Króla decantare laudes przydzie mi tych czasów naśladować Rzymian. Imieniem Woyska wszytkiego dać W. K. M. P. W. M. augusti nomen, mi dzące zwłaszcza przystoyna, comparacyą W. K. M. wielkiego Króla z wielkim y pierwszym na świecie Cesarzem, którego rozumem y mieczem na stronie y domá spokoy vczynić vmiał. Takiemże albowiem sposobem W. K. M. P. W. M. zwoiowawszy mieczem y woyną circa circum nieprzyiacioły Koronne. A naostatek nogą swoią pokorną starszy okrutnemu y chwardemu Smokowi głowę, wróciwszy się tym; gdy do domu znalesć W. K. M. P. W. M. raczysz straszliwsze burze y zawieruchy domowe nisli posłuszne były, y zaraz mieczem swoim krwią nieprzyiacielską zafarbowany schowawszy na vspokoienie domowe rozumu dobrego rozsądku y wiedne rękę, szczodrobliwość, a wdzięczną łaskawość do broni Królewskie wziąwszy takes W. K. M. z niemi postępował raczysz prudentissime czasu Królewski nie nieprzytępiwszy broni) za krótki czas wszytkie stany Koronne. A iż tak rzekę omnis generis et conditionis ludzie pozą dany obtapili pokoy; O iako to zacne oręża M. P. K. których W. K. M. P. W. M. na vspokoienie domowe vżywał raczysz; łaskawość, y szczodrobliwość. Ale samym tylko Królom y Monarchom należą. A zaszto niewielka szczodrobliwość Królewska tak wielcy tak wielkich Wakancyi benemeritis m. Reipub: oiciec raz rozdał? A zaszto nie wielka szczodrobliwość Królewska, tak wielkiemu Woysku trzy czwierci dawować, A zaszto niewielka szczodrobliwość Królewska z osobna z skarbu swoiego, y z szkatuły swoiey tak wiele Rycerskich ludzi vkontentować razem. Wielkiego Króla sprawa, której nikt oprócz samych Królów a mocnych wydołać niemoże, Jeszcze y to niewielka łaskawość Królewska, wszytko condonować, oraz do łaski przyiąć, y zaraz one pokazować znacznie. Nagrodzi to Króla dzieło łaskawością, serca poddanych swoich zwyciężał, a przecie, ta szczodrobliwość nie umnieyszela dostatków Królewskich, y łaskawość powagi Maiestatu Pańskiego nie uszczupla, raczey nie się tych broni Królewskich nie wyszczerbi

bito

bilo całe łaski Bozey na nieprzyiacioły Koronne zostaiey. Tu się każdy Monarcha od WKśćPnMći na-
uczyć może, że na nieprzyiacioły postronne żelaznego, a na domowe złotego mieczа potrzeba; hoyna, ręka
szczodrobliwie nieprzyiaciołom dawać, ale wnet z nich przyiaciele będą; Nietępią się te bronie Krolew-
skie nigdy, a choroby się przytępiły, kiedy samiśz poddani złożywszy z miłości pobor y drugi y wie-
lebyich okazała potrzeba obostrzą ich prętko. (Thesaurus Principum, amor subditorum) Miesiąc aby
ieszcze WKśćPnMći iako Augustowi na więczną pamięć potrzeba, ale żesmy Katholicy pod posłu-
szeństwem Kościoła Rzymskiego, nietrzeba nam Kalendarza przyczyniać y Miesiąców, gdyż nie
miesiąc iako bożanom ale szczesliwe y miłościwe WKśćPnMć panowanie, sławę nieśmiertelną swoiey
zacnemu narodowi naszemu, da PBog zostawi, która w pamięci naszey y potomkow naszych na poto-
mne czasy nigdy nieczgaśnie; Jednak przecię to na znak Miesiąca mamy, że się nam skuteczna za-
płata 5 Augusti stała, za którą WKśćPnMć imieniem Woyska, wszytkiego vnizenie dziękuiemy,
y Pana Boga prosić będziemy aby długowiecznym WKśćPana nam szczesliwie y Mciwie pa-
nuiącego pospołu z przezacnym potomstwem dobrze zdrowego chować raczył; A tymy ieszcze za
szczęściem WKśćPnMć którego smy przez wszytek czas szczesliwego panowania WKśćgdzies-
my się kolwiek obrocili doznawali wszędzie y po Konstantinopolu nabuiawszy się z chorągwia-
mi WKśćcesarza Tureckiego iako y Moskiewskiego cara niedawno wpęta WKśćdaj PBog
włożyli. Deo me Reges Regnant mowi Pan Bog do ludzi o Krolach swoich; A isz WKść
PnMć wszytkie sprawy od PBoga zazywać y odprawować raczysz, nietrzeba się tego zarzę-
kać że PBog nieprzyiaciela Krzyża swoiego J: scabellum pedum tuorum położy. Czego daj
nam Panie Boże z WKśćPnMć doczekać.

List Xiążęcia Jerzy Zbaraskiego Kasztelana Krakowskiego do Xię-
dza Biskupa Krakowskiego Szyszkowskiego Anno 1626 6 Aprilis.

Jasnie Wielmożny Mći Xiąże Biskupie Krakowski.

Dziwuiy się Wm MćPnemu ani to niech nieobchodzi że mnieyszy Krolowie większych podczas
incommoduią. Bywały takie sacula iakie y teraz są y vicissitudo rerum nienowina to na świecie; Deo
by był rzekł Sulimanowi onemu tak sławnemu Cesarzowi Tureckiemu ze Kozaki Agricola et operani
Polscy fac hominum tak zdesfektuią, Maiestatem Othomanicam, isz palić pod oczyma Cesa-
rzow Tureckich y plondrować będą, vmpunè. Niepodobna było się temu rzeczy zdała y śmiałby się
był rzekł. A przecię widziemy to ze do tey zelzywości sukcessorom iego przyszło. Kto by był rzekł
Stefanowi naszemu Krolowi ze Gustawy z Szwecie Inflant weźmie, y potym po tey że Prowincyey zmy-
pane grassabitur, podobnoby się za szablę vięwszy rzekł y wzyć o nich słowo, które niekiedy od

onego słyszanebyły, na Króla Szwedzkiego. Docebo ego istum Regulum. Zgrzewnieby temu tego był nie, smiał rozumie, Ale kiedy gose sublima nie inferiora secula nastąpiły; Po Stefanie wstąpił y Pansewo Tureckie y tanta Maiestas Orbi terrarum formidabilis całcatur, od Kozakow y Polska od Szwe, dow. Jednak po co tantorum Principum exempla przywodzę, rzucę się do naszych, okazuiąc że vius: situ do temporum to wszytko czyni, Ktoby rzekł co Polsce znaiąc Pana Woiewodę Wileńskiego przed lat 40 Pieczętarzem człowieka togatam quietem vitra Musas versantem, laboribus et periculis militaribus nunquam assuetam, zbroię ledwie nakim widzącą, actuagenariam, zede, posita toga miał sumere arma, y Hetmanem został; By beszy naostatek y Astrologowie canevent y opowiedali co z naturzy iego nikteby temu niewierzył, przecię: A to iest iusz przed oczyma naszemi nie ważyć się Wm M. Pan temu dziwować, że Gustaw in commodum Szwe, mi Szwedami co sucha, przepę iedzą. Ja tego naturalissima causa, y mała to rzecz ieszcze na takie Polskie infortunium iakie ciężki optime speramdum, że taki Hetman ktoniesc et Martis et Veneris fullus, bo Ochmistrz Martis, y Hetman Veneris, sumptis veniusq; Mini, mi auspiciis zapędzi Gustawa asz ad Mare Adriaticum, choć tam trochę po dalsza, nawigacyą; Przyszła mi teraz na pamięć mowa iednego żołnierza Polskiego, ktory mowiał z iednym towarzyszem swoim bo też był facetus, rzekł mu przyidzie ieszcze taka bieda że y ty musisz bydź Królem chocbyś niechciał; A tak rozumiem że to są aurea secula nasze bo Ochmistrzowie Hetmania, a Hetmani Ochmistrzują. A kwe: dysz są florentissima secula, y bydź mogą, znać że in diq; tutissima Respublica, bo iesli prawdę, Grek ieden powiedział, Isz Imbellis vir magnum periculum nowadi mittit: A takowiek Hetmanami czynią, kterzym non civili, vel moralo, ale żołnierskiey: gregula facundia ornamento. Bo u Litwie też Greckim pismem piszą, to znać że nie: bespieczeństwa niemasz. A suspiciones ludunt a to tylko sua potentia, że też Venerem awanturem chcą, widzieć, et nunc verus Deo qui super lepus erat; Mutte fortuna tua Imperator, choćbyśmy Inflanty stracili, sub auspicys takiego Hetmana, nie to bo może to rzec słusznie Imperatorem me mater genuit non militem, ale iakim, y ten kto: ni to rzekł niedaleko wał tego, y on pierwey został Hetmanem niżeli casora vidit. I może mu rzec śmiele, iako był nieboszczyk Pan Lubelski Myszkowski powiedział Niemcowi iednemu ktory iako że żołnierzem niebył, chcąc go Doktorem uczynić. Same Frydrych wszakeście widzieli Knechty; odpowiedział mu widziałem. Toście żołnierz. A ia na tę fortunę, rzuć wszytkie drzwi z domu swego wyrzucę,

abyj się, własnie znaczyło Aureum seculum, o ktorym tak pisza, iż taka felicitas swoim była, że nec fores domi erant, y nie trzeba się było zawierać; A Gustaw postarem u bestia, wieśli nieprzyidzie do Prus Inflanty porzuciwszy. Znać iednak że Wść M Pan list do mnie pisał, poki ieszcze był Xiądz Biskup Chełminski do Wść M M nieprzyiechał, ktory wbit wm zdam się, gwoli

List Xiążęcia Jeo Mci Zbaraxskiego Pana Krakowskiego do Pana Woiewodi Krakowskiego Tęczynskiego Anno 1627 die 6 Januarij.

W tydzien po napisaniu wziąłem list od Wść M Pana, ktory przeczytawszy zdziwiłem się tak wielkiej odmianie Wść od onej strony, wktorej się Wść zdał bydź nietylko dobrze ale y nayprzod gruntowanej, z nienagła Wść poczynasz ustawać, co się magnanimo viro iako Wść mamy niegodzi, bo wiesz Wść aniżeli że sato wdał umrzeć, aniżeli temu ktoryj się sprzeciwiał calcatos trahere aby był Panem Rzpltej Rzymskiey zdam się że to iest człowiek barbaro odmiennego lada przyczyna, dać się z swego proponitu zbiiać, daleko potężniey zdał się Wść trzymać stronę Krolewicza Jeści Władisława. Ja iednak statecznie, bo y za wielka przyczyna, nie dam się z swego przedsięwzięcia ruszyć. Niechcę o tym dysputować ieślisz mu Krolem godzi bydz, ponieważ tey chorobie podległ aby y nadzieie zostały aliquo in conclusione aduersa Wść Intencieij nieużadzę. Czemu się to nie ma godzić uiro corporis infecto krolować? a na coż medicii. większe są vitia animi, bona te lekarstwa niemaszy lepiey mieć Krola chromego a nosić go, trzema ciężki niebędzie aniżeli auarum, ktory oraz wszystkim cięży. Damy na gobor na mediki vleczą go; Abysmy dali sto temu ktory vitio laborat, tym barziey ono iego vitium zawrzyć się będzie. Niewadziło to Juliuszowi Cezarowi, chociaż był tey chorobie podległy, do podbicia tak wielkich państw, gorsze było vitium animi w Caligula, ktory profuse zyrące vires Romanos eneruauerat, Rzpltą wielkiemi ciężarami ciemiężał; Jeśli się Krolewiczom godzi rodzić, do tey choroby skłonnemi, tedy się im Krolami godzi bydz, po kiedy się nie godziło, rzecz pewna żeby ta choroba niebyła w domach Krolewskich. Niechay Wść M Pana niewwodzi authoritas, proponentis, vbespieczam Wść że niezasługę, tylko sobie niestawę, ziednaj bo tanquam de proditore będzie pisał; A my to mieć będziemy za nagrodę, że luci causa non recessimus a Repub: y tym niesmiertelna nagroda, gdy ta bestyja w cauerna siedziała, albo w latebris nikomu niewadziła, iako przetko teby wyscibiła zaraz renouit virus. Niepzypominam że tractaty niewiasty cum serpente non Maia

Adama klopotu nabawiły. Mulier et servens do tych czas nam szkodzą. A trudno co dobrego rzeczy bestiey uczynić, chyba ogon a głowę odiąwszy może bydź daiakiemu co się w nas tu dzieie. Podobno onej factiey Pompeiuszowey, Iuliuszowey, y Kwalusowey, on tego, a ten zas owego dla tego promowował, coby ieden drugiego zabił, wczymby y czego kto potrzebował, wszytko to w nas iest; Katona tylko niemasz aby wołał, Regum excessus produnt Rempublicam; Ale podobno nad zwyczaiy długiem pisaniem Wm zabawiam. Ale cosz czynić rzeczy powszednych ledaiako przepatrzyć się niegodzi, ze Wm słuszna się na me zdanie radem temu byles Wm chciał bydź constans, naśladuiąc sceuole, ktoni ręke sobie vpalił ieżeliby potrzeba było, aby się Wm contra aduersarios Reip: przyłożył. Moie zdanie iest, żeby albo żadnego albo Władisława Krolewicza Iem, y to vacante Regno a nieinaczey żadnym sposobem nieczynić, snadno to Wm widzieć możesz, iako to nam szkodzi ze Krola Augusta za Oyca vkoronowano, bo nam tym razem iednym barzo alleguią. A cosz kiedybysmy to drugi raz uczynili, iakoby to nam napotym szkodziło, bo te dwa razy mi consuetudinem mieliby, a consuetudinem pro lege co nic gorszego, nad to niemogliby smy uczynić. Da Pan Bog ze Regie vacante potrzeba będzie iakiey Inwenciey, aby się to nie działo co teraz, bo ieslibym Wm na moie votum niepryszedł, ani tego, ani owego nie chcąc tedy się przychylam ad extremum. Nieszukaymy go po swiecie ponieważ iest w ziemi. Tak się też było w Macedoniey trafiło, kiedy Demetrius krolował nikczemny y niewaleczny Krol na ten czas wiachał Pyrrus w Macedonią, Miasta brał y splondrował, con to Pirrus co nas nauczył Obozow stanowić: Macedonia widząc ze ich Krol nieumiał bronić wszyscy przystali do Pirrusa, bo lepiey ze Krol aniżeli Krolestwo zginąć miało y tak Macedonia do Pirrusa odpadła. Kończąc ten list do Wm M. M. Pana, życzę tego aby s Wm w contemptu miał wszytko co aduersary Pp mowią, bo mali corui malum ouum faciunt, nawet y za onych samych (bo są ladaco) niemasz na co respektować, ale bo na żadnego, albo na Władisława; A ieśli nie y na tego ktoregom trochę, nay mienił Wm przypadaią, bo iako widzę, ze Krolewiczowie iakies hereditarium infortunium maią, pomoc ledwo co ktoremu da bza. A zasz totum fortuna ni:

festat; Dano iednemu Warmią, a zawarcią, nieprzyiaciel splondrował; dano Biskupstwo Wrocławskie, zawarcie Mansweld splondrował, co iest więc Koronę, in totum diserime podać. Boże vkowaj strony mi złych rzeczy, ktorych Wm chcesz zniesiemy się z soba, niechcę Wm m. M. Panu nic więcey pisać; na ten czas ieno posługi moie oddawa-

List Abazy Basze Sylistryskiego do Jeyć Pana Stanisława Koniec. polskiego Hetmana wielkiego Koronnego die 24 Octobris Anno 1633.

Jenze Abazy Basza w państwa Koronne wiadszy z Woyskiem, maiąc z soba Turki, Janczary, Orde, Wołosza, y Multany, przyszedł pod Kamieniec gdzie Woysko na ten czas Koronne leżało o ktore się vderzywszy a nic niewskrawiwszy, tylko iedne słobodę, Stu, denicę zgruntu zniosły nazad poszedł.

Przednieyszych Panow Narodu Messyaszowego Wielmoznemu przyiacielowi memu, Jeyć. P. Koniecpolskiemu po zaleceniu chęci przyiacielskiey wiadomo niech będzie. Dnia w; czorayszego na czytes się Wm pytał przez posły swe ebyscie nam za przyczynę dali, zem tu z woyski do was nad postanowienie pokoiu z nayporężnieyszem Panem moim przyiacią, gnał, Com vczynił z roskazania samego, Nayszczesliwszego, Nayvyższego, Nayporężnieyszego y nieprzewyciężonego Cesarza Pana mego; ktoremu niech Pan Bog władzy y panowania przymnaża. Dla tey przyczyny iakom zdawna od S: pamięci Soltan Solimana za, wsze szczesliwego nieumiano u was sobie szanować pokoiu pospolitego, tak y od czasu szczes, liwego panowania Soltan Osmana namnieyszego szanować nieumiano, że teszbez żadnego res, pektu nad postanowienie swiątobliwego przymierza osobliwie przez te kilka lat wiemy y państwa Nayporężnieyszego Cesarza Pana mego kozackiemu nieprzyiacielowi woiowo, lenstwu nieznosne szkody czynie. Zaczym tak wiele dusz Chrześciańskich poginęło, zawsze niebylko dopuszczano, ale y roskazano ktora rzecz y po dziś dzień iawna. A ponieważ to tak iest, co szczą pokoy co y za dotrzymanie nieraz potwierdzonego pokoiu. A toli ia iednak z Wm przyiaciela mego zawsze szczerego y obojey stronie pokoiu miłuiącego y comu szę szczerze przyznać doznawał. Przeto aby się wniwczym przeciwnika paktom postanowionym swiąto, bliwie znayporężnieyszym Cesarzem Panem moim wykroczić miało. A zwłaszcza będąc te pogranicznem vrzędnikiem Cesarza Pana mego; nie sobie bawziey życzyć niemogę, tyl, ko abym zawziętey zdawna przyiaźni, ze wszelką, gotowością, na vsługę, przyiacielską,

zawsze szczyrze dotrzymał, gdyż to iest rzecz nay potężnieysza obiema stronom naszym, Jedy WM Przyiaciel moy przestanieszna to y ia pozwolę gotow, Ale ieśliby się też to WM zdało abyś się WM mnie przyiacielowi swemu podufać raczył, żebym się mógł z WM przyiacielem obaczyć, przysłałbym do rąk WM wzasaw godnych y zacnych ludzi, bradzęte: dy barzo obaczyć się z WM na krotki czas abym się mógł o wszystkim tym dostatecznie z WM namowić. A coby mogło bydź nay pożyteczniey szego obiema stronom uczynić, dziwszy pięknie się z wszelkiey przyczyny pozbiechać. Abyś WM przyiaciel moy taki pokoy ziednać mógł państwom swoim, za iakibyś wieczną sławę y bogomodl stwo v ludzi y poddanych vbogich zniednał. Zalecam przyczym Przyiacielskie cześci y modlitwy moie WM Przyiacielowi memu. Dan w Podmieszczu.

Respons na list Abazy Baszy od Jeśli Pana Stanisława Koniec: polskiego Hetmana Koronnego Anno 1633 24 Octobris.

Nie rozumiałem aby ta przyczyna bydź miała rozerwania przymierza y zaszłe: nia pokoiu strony Swowolenstwa kozackiego, gdzie lubo ozolnow kilkanascie sami dobrze wiecie czesmy po kilka kroć tak wiele tysięcy tych Cotrow pod szablę, karano zbrodnie ich y drogę do dalszey swey woli zawracaiąc. Nierownemy od was większe przyczyny mamy bo. nietylko co rok, ale y co Miesiąc tak wielkie Woyska Tatarskie Państwa JKMć nawiedzali. A nad to samisz Baszowie, ktorzy się vrzędnikami cesarskiemi y chlebem iego żywią, onych nasyłali. A za to żadnego karania y nagany nie odnieśli, Raczey tedy to bydź rozumiem vpominki y perswazye Moskiewskie iako mi Assana: ga mieniem waszym opowiedział, przyczyna ta iest. Że JKMć teraz woyną Moskiewską zabawiony. Zaczym rozumieliście szeście nas niegotowych zastać mieli, dla ktorych przyczyn iesli rzecz słuszna swiątobliwy pokoy zwaszał y starodawną przyiaźń rozmnażał, miech każdy Sędzia owarzywszy na coby się wam przyiaźń Moskiewska przydać miała, ktorzy są od nas odległi, y ani wszczęciu ani wnieszczęciu waszym pożytecznie wam bydź niemogą. My zasmaiąc tak wiele pogodnych okazyey (ktore się potym vczynić mogą) gdy Cesarz z Persem Cesarzem Jem Chrześciańskim woiował, gdy mu Państwa zadunayskie pustoszył, Stabeczniesmy iednak przymierza dobrze trzymali, y przyiacielem przyiaciołom waszym, nieprzyiacielem Nieprzyiaciołom waszym zawsze

my bywali. Ktokolwiek tedy do rozerwania tey przyiazni y złamania przysięgi dał, przyczyne, przed sądem strasznym Bożem dać musi rachunek; Ale Wielmożnosc wasza życzycie sobie pokoiu y ia go nieodbiegam y nieiezdem od tego abym się z Wielmożnością Waszą (gdy z wojski za granice państw JKMci wstąpisz) względem iego zniosł; (o się tedy tknie widzenia mego z Wielmożnością Waszą, y ia go sobie życzę, ale co zpisania waszego iakimby to sposobem bydz mogło nie bacze słusnieyszego, słusnieyszą iednak abyście Wielmożnosc wasza do nas przyiechali. gdyż: cie wyiechawszy z nas gosemi; A ia w niebytności JKMci państw tutecznych gospodarzem będąc, sztuk szmiczny mamej gosa przyimować. O gdybyście iewy vczynili, postaralbym się ia, abyście zniosszy się ze mną o wszytkim bespiecznie odiazd mieli; wszak znaia y przyiaciele wasi dotrzymanie słowa statecznosc moię. A do tego iuzem się chleba y soli Cesarskiey naiadł. Które: go abyście tesz z nas wzaiem skosztowali lubo niewtaki sposob iako ia, życzę, Zatym odiadę. Datum pod Kamieńcem w Obozie 1653 M. 24 Octob.

Wielmożności Waszey według czasu życzliwy
Przyiaciel Stanisław Koniecpolski Hetman Koronny.

List drugi od tegosz Obozu Pasze przez Pana Suliszowskiego do Jeyśb P. Stanisława Koniecpolskiego. Hetmana Koronnego.

Z przednieyszych Panow Narodu Messyaszowego wybornemu, Wielmoznemu przyia: cielowi memu Jeyśb Panu Koniecpolskiemu Hetmanowi Wielkiemu Koronnemu, ktorego niech Pan Bog wszytkie sprawy do szczesliwego konca prowadzi; Przystoyne chęci przyiacielskie przy pozdrowieniu wiadomo czynię. Iż w tych dniach przeszłych gdym nad Dniestr przyszedł zaciągnąwszy z sobą, obudwu Hospodarow Multanskiego y Wołoskiego ze wszytka ich potęgą, abym z nimi sobie tym gruntowniey około zatrzymania starodawnego pokoiu posłał. Natychmiast wyprawiwszy z milością, w poselstwie do Wielmożności Waszey ludzi Wołoskich y Multanskich nim iaka wiadomosc od was przyszła pewna, o kolo zgruntowania czego pewnego, gdym tak przez kilka dni oczekiwał, wszytko woysko do tego mię przywiodło, abym dniem iednym przed tym lubo bycz z sześci było, z nimi się, szczęśliwie się zprobował. Zaczym przyszedszy pod Jabor, gdyśmy sobie wzmaitą, strzelbą, y szablami aż do samey nocy trochę podiżrawali. Nieprzechodzie tego wieczoru nazad Dniestru od Jaboru naszego, ale samo obnocowawszy, nazaiutrz bardzo rano, gdym znowu na was Jabor koniecznie u devzyechali. Wołoski y Multanski Hospodarowie włożyli się, wcześnie: siłu emi prozbami swemi, abym pomiechawszy tego naszego przedsięwzięcia, do Iaksza,

do Traktatow naszey około zatrzymania swiątobliwey przyiaźni y utwierdzenia pokoiu
koniecznie przyszła. Przeto ia widząc ich takie chęci, ktore respektem pożytkow mo-
ich czynieli snadnie na wszytko pozwolił, deklarując się tym, że żadney sprawy nie
mam, ktoraby obojey stronie pożyteczna bydź mogła odbiegał. Przeto tego dnia zatrzy-
mawszy się, asz do samey nocy, zaczym by nam otym od Wielmoznosci W. wiadomość
przyszła. znowu do Wielmoznosci W. posłow wyprawiwszy dnia trzeciego, asz do dnia
dania godzin czekałem zaczym Posłowie posłani nie wtalili się. A że też krotkość
czasu ku zimie skłaniaiącey się bawić się nie dopuszcała, wracaiąc się nazad, wi-
dząc że przez to pokoiu nam niczym nie zrobimy się, gdym szedł nad brzegiem
Dniestrowym, abym nad postanowienie postanowionego pokoiu pewne Tatarkiewicz
wo pobudowane ujrzał, a mianowicie Studenicę, zkąd nam tego dnia gdym był
pod Obozem waszym z Woyskiem przy gładszey cos swobodnieyszego zdrugiey strony
nieco Mułow koni y żeladzi staienney zginęło. Abym się tedy dowiedział co to
za sprawa przyszedszy do Tatarkiewicza iakiegom za Rumalskiey, Polanskiey,
y Kradolskiey ziemiy nigdzieyby nie widział, zenad postanowienie pokoiu świą-
tobliwego tam stanęła iakim sposobem onegoż dobył, gdy tamże y innych wszytkich
by byłby drugie iakoby Kamieniec dostawał zamyślał, gdzie iednym do kozowiec po-
stąpiwszy, znowu chadwa Hospadarowie naprawiwszy na mnie wszytkich Baszow
także y vrzędnikow Woyska wszytkiego, ktorzy mię słuchaią z moiemi pokrewnemi
szytkiemi vpadszy gorąco vsilnie prosili, abym się nazad powrocił, a securując mię
tym że dla vtwierdzenia y zatrzymania starodawnego pokoiu, y przymierza. Posła
wielkiego v. Króla Jeszt wyiednała, co na szyię swoię przyiąwszy zapisami dalinato.
Zaczym ia też to wszytko zrozumiawszy o czymes WM do mnie pisał, przez te to Po-
sły Panow Wołoskich krotce WM wypisuię.

Moy Wielmożny Przyiacielu.

Piszesz WM do mnie że pod czas Waszey Moskiewski Woyny, lubo to Moskwa iest
dawnemi naszemi nieprzyiaciołami, spodziewałem się żem odtąd nie będziecie mogli
dać, y że przyczyny do was wiemy moiey vpatrzicie, iakie nam szkody y srogie spu-
stoszenie Państ naszych swobodnych Kozackie poczynili. Podobieństwa niemasz
abyśmy to kiedy od Moskwy ponosić mieli, ktorzy nigdy po te wszytkie czasy Wiel-
możnemu Cesarzowi naszemu tak srogą nieprzyiaźń nigdy nie zarabiali. Przeto niesłusznie

Wielmoznosc Wasza rozumiesz, zebym miał dla tego ze niemacie potęgi na was nastąpić; Ale na ro-
skazanie przez rzne Cmiry Nayporzeznieyszego y Nayszczesliwszego Cesarza Pana mego, dla czego nie
tylko brat z bratem, ale syn z Oycem czynic powinien a potym sie pogodnac. Przeto ieslibysie Nay-
potezniejszemu y Nayszczesliwszemu Cesarzowi Panu memu vkłonic sie chcieli, y swiatobliwie posta-
nowione pacta J: pamięci Soltan Solimanem y nigdy znieruszonym Soltan Osmanem zatrzy-
mac chcieli, potrzeba teraz abysie wczesnie posła poslali. A ia iako przyiaciel wasz przyloze sie
do tego, aby nieylsko iako przedtym, aby tym swiatobliwe przymierze barziey zostało vtwier-
dzone wporzadowaniu. Słuszna tedy abys WM vwazywszy dobrze co potrzebnieyszego będzie
Panstwom y poddanym waszym wykonał; A ia tesz co będzie zdrowszego na nasze strone
do skutku przywiese niemieszkam; Iako to swowolenstwo Tatarskie od dawnych czasow
wpadaiąc w panstwa wasze tak sie zapravili ze zwyczayuych Haraczow tatarie pobrez
stac niemoga, przecie iednak gdy przystąpi potwierdzenie skuteczne swiatobliwego pokoiu za
bieglosia, wspaniałego Senatu Wezerow y Vrzędnikow Nayporzeznieyszego Cesarza Pana mego
wciąkąrzyze, wprawnie to moga, ze o characzach y o naiazdach wiecey pomyslac nieczechcą; co
sie tedy Wielmoznosci Waszey na to będzie zdało, rasz mi o wszytkim oznaymie, y z Posła mego
dostatecznieyszą Instrukcyą, wziąwszy, vstnie y onemu we wszytkim racz vwierzyc zyczę
Zyczę, pozyczym Wielmoznosci Waszey zdrowia. ℔ Datt na granicy Wołoskiey.

Cedula w tym liscie.

Moy Wielmozny Przyiacielu, zaczyles WM do mnie pisac, wielką mi przyiazn swoię oswiad-
czaiąc y iako gościa na chleb swoy zapraszaiąc, niewtaki sposob iako go WM w nas vdaiąc w
sposob dobrey przyiazni, y braterskiey milosci, co wprawdzie sobie tego zyczyć sczerze. Lecz
ze to na ten czas niemozna rzecz była, na potym dobrze zuiedziawszy drog y scieszek pod-
bienstwo ze kiedy ktorego dnia naiesc sie z soba chleba y soli mozemy, co będzie ku dobremu
obojey stronie y poddanych vbogich do effektu przywiedziemy.

Respons Abazy Basze na list drugi od Jeo M Pana Stanisława Koniecpol-
skiego Hetmana Wielkiego Koronnego.

Nieodpisuie, na wszytkie punkta pisania Wielmoznosci Waszey, gdyż sie tym ktorzy
boku szablenoszą, niesłuszna y niegrzystoyna rzecz słowy sie omawiac. Do tego iednak do czego
teraz przychodzi, nienaruszywszy swiatobliwego pokoiu, nielamiąc pakt przysięgami potwier-
dzonych przyscc mogło. Abowiem tego zapędu waszego iakiegoscie effekt odmieśli Panstwo

Wołoskiey, Multanskie uniwecz obrociwszy; iaka stąd sława Cesarza Jeo, iaka sława wasza y przyiaciuga, kazdy snadnie baczyć; do tego lepiey by było tych dobrych Jonakow ktorych tak wiele poginęło na Perską, y inne woyny ktore się otwieraią, y otwierać będą, zachowaćby: lich ta tak marnie, niemaiąc zadney do nieprzyiazni słusney przyczyny zgubić. A co się tknie Studenice nigdyśmy tego nierozumieli żeby wrzędniey tak wielkiego Monarchy o tak zacny y potężny zamek, ktory raczey Słoboką nazwać, Woyska krusze mieli, lubo ciey tam nienagotowych trafili. Nigdy Studenica za te trupy wasze, ktorychescie tam gromadą, mi rachować musieli niestoi. A lubom się iusz z Woyskiem muszył, y za obliczeniem się woyska JKM Zaporowskiego, znim się złączywszy miałem wolą, za granice panstw JKMci przeyść, a: bysmy nieprzyiazne zadatki wam oddali. Na gorąco, iednak grozbę Hospodarow Jchmć dałem się przyiwiesc do tego że tych iusz zamysłow wykonywać niebędę. Żyiąc abym: dzy temi Monarchami y państwy ich przyiazeń nieorzna brwała. Posel wielki będzie gotowym y iusz w drodze, dawnobybyć do Porty przyszedł, gdybyscie Nielmoznosc Wasza. z Woyskiem nienastąpili, albo mięczniemi cosecie teraz uczynic musieli wrocili. Ale zes: my się zaiuszywszy y krwią pomazali, y iusz na wsze nietektorem miał listy y Instrukcyą JKMci oczekiwać będzie. Niewątpiemy iednak, y wy nieteskniecie sobie ze prędko tam przydziecie mi czasy. Ja też całe starodawne przyiazni zatrzymam, okazyiey żadney do dalszego ieśli z Waszey strony dać nieczechcą, zaiąbrzemia miedał, iąc. Zatym się przyiazni Nielmoznosci Waszey &c.

List od Hospodara Wołoskiego do Jeść Pana Stanisława Koniecpolskiego Hetmana Koronnego. Ao 1633 in Octobr.

Jakom przez Pana Iuliszowskiego vsnie do Wm. MPana wskazał, strony Paszeiszego zatrzymuiemy, wiedząc zelgdy przez nas wziemię idzie wielkie szkody odnosić się musiemy, wiedząc co się stało, gdyżesmy tego nieczynili; a pokoy JKMci zdawnem Ottomanskim statecznie trwał, dlatego staralismy się wszelakim sposobem, abysmy Paszę zatrzymać mogli, żesmy go do samey bitwy trzymali; A nad to iusz przy ispra: wie pilniem koło tego chodził, pokoiu y starozytney przyiazni; ale on wrociwszy się zdał dołem Dniestru, aby Polanki wszytkie zniosł, iako się Studenicy stało, ktora spalona y ludzie zniey w niewolą pobrani; Wzbraniamy go potym napominali, pospołu z Hospodarem Jeść Multanskiem, bratem naszym odwodząc go od tego zamysłow, cosmy na nim wymogli, co zatym na naszych grozbach przestał, y do pokoiu się skłonił. Mysmy go teszczewnicili że Wm MPan tey małey rzeczy brzelsię brac niebę;

dziesz, y Posła wielkiego do Porty wyślesz. Prosiemy tedy Wm M. Pana, abyśto raczył vczynić abysmy słowa y wiary naszey nie zawiedli, zeby nie inak z tym przymierzem tylko z takiem iakie iest z Sołtan Osmanem zawarte; O czym posyłamy Pana Grammę, Sołnika naszego prosząc Wm M. Pana abysmu we wszytkim zupełną, dać wiarę y zebysmy przezen stowarzyli przyprawy Posła wielkiego dostateczny respons dać raczył; Więcey o to Wm M. Pana prosze, abys dobrey przeciwko nam zatrzymał affekt, gdyzesmy z żalem tego zapędu Dantzkiego zażywali. O czym szerzey Wm m. M. Pan Pan Sulizowskiego zrozumiesz. Dat. w Imbuszowcach die 20 Octobr. 1633.

Respons od Jeż. M. Pana Stanisława Koniecpolskiego Hetmana Koronnego do Hospodara Wołoskiego 1633 m. Octobr.

Oświadczyłes Wm przez te wszytek czas szczere pokoiu y starodawney miedzy Państwy Koronnemi y Cesarzem Jeż. M. Ottomanskim, woyzeliwości że nieustawasz, y teraz wdzięcznie to od Wm Hospodarski Mci przyimuię, wdzięcznie Rzp y J. K. M. przymie y ile się okazuie, goda wzaiem życzliwością nadgrodzimy. Jednak Pasza takich zawodow nieczyniąc przysięgi iakie niemamiąc, ani szczęścia znami nieprobuiąc, ktorego a to tak wiele Junakow dobrych sprobowało y Państwo Cesarza Jeż. M. nieprzestrzegaiąc, winowacz mogł to oczyniać do czego teraz przychodzi. Do rozmowy tedy gorącym prozbom Wm miejsce daiąc, zatuiąc przyiętym krwie y włosci, przeciwnikiey, ktorąby pod szablę y ogień iść musiała, lubo wstrzymuiąc swego y Woysko uszczypszy miałem się bydź z Woyskiem Zaporowskim ktore się iaszku mnie zbliżało iść za granice Państw J. K. M. z tąd czyć, y to czynił co bielli Turka każą; Zastanowiłem się wtym zawodzie moim, abym to oświadczył, że szczere starodawney przyiaźni y pokoiu życzę Poseł wielki y ten do Porty wyiedzie, ale zabawi listami y Instrukcyą J. K. M. na ktorą oczekiwać musi, Jakiśam czas teraźniejszy, y to zakrzątnienie nasze, szczerą Wm M. Pana Samfet co odemnie ma wzleceniu mieniem moim przełożyć, ktoremu abys wolne ucho y zupełna wiarę dać raczył pilnie proszę. Przyiętym służby moie &c &c

Władisław w Ziaski Boży Król Polski, Wielkie Xiąże Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Inflanckie, Kiiowskie, Wołyńskie, Podlaskie, Niewierskie, Smolenskie, Czerniechowskie; I Szwedzki, Gotzki, Wandalski dziedziczny Król.

Nayiasnieyszemu Solthan Murzatymowi, Cesarzowi Tureckiemu, Krzieszy Azyki, etc. Przyiacielowi, Bratu, Swagrowi &c. Przyiacielowi naszemu Samsiedzkiemu, oświadczamy.

Jakosmy tylko w Krolewskim Tronie cnej Korony tey posadzeni, posławszy do Nayiasnieyszego Cesarza y nayspotężnieyszego y inszych Krolow Sąsiadow y Xiążąt przyiaciol naszych dla zawiadczenia przyiaźni y ponowienia przymierza posły swe za pomocą samego Boga przeciwko Moskwie uszykowalismy się, ktorzy z pomocą Nieprzyiaciol naszych złamawszy przymierze przeciwko nam wojnę podnieśli, y Smolenska Zamku naszego potężnie dobywali, gdzie za przyścim naszym, y zamek od oblężenia oswobodzilismy, y samo Woysko nieprzyiacielskie iuż prawie zwyciężone y oblężone do poddania przywiedlismy z pomocą Boską, działa y wszytkiego woiennego rynsztunku złupielismy, naostatek przeszedszy ziemie sąsiedzkiemi, oratami pokornemu Nieprzyiacielowi pokoiu oczywistego, zebysmy trzech szerokich Kresow y Prowincyi ustąpił, ktore prawem woiennym y zwycięstwem do Krolestwa naszego przyłączylismy, ktorego zwycięstwa zaiste naszego ducha bynaymniey nie rozerwał. Zgwałcony strony Jasnosci Waszey pokoiu, gdy woysko niemałe Jasnosci Waszey ktorego Wodzem był Machmet Abazy Basza Sylistryiski złamawszy granice nieprzyiacielskim sposobem do Krolestwa Naszego weszło. Albowiem spławiedliwy przymierza stroszy y Wszechmocny Bog iako Moskwę onego nieprzyiaciela szabla naszą wskromił; Tak y Abazy usiłowania takowe tłumił, że z Panstw naszych nie bez kłęski swoiey a złamanego przymierza zmazy ustąpić niemożnie musiał; Wszakże tenże Krolestwo opiekun Bog, tak nam dał na rękę z Moskwy zwycięstwo, abysmy onych zwoiowawszy woyska nasze triumphalne z pułnocy na zachod słońca wcześnie za powodem tegoż obrocili; A gdysmy iuż tak zwycięstwem wracali się, zaiechał nas wdrodze wrodzony Syna: da posel Jasnosci Waszey, ktorego lubo to słuszna przez była niezawadz do Dworu Maiestatu naszego przypuszczać, y tymże sposobem iako y posła naszego w Porcie Jasnosc Wa: poszanowac: Darowalismy to iednak prawu Narodow wszytkich, darowalismy to S: a dłuższy pamięci zacnego Domu Othomanskiego, Jasnosci Waszey przodkow, ktorzy zawsze S: przodkow naszych przyiaźń nadwiną Krolowy Monarchow przekładali. I tak onemu przyszłemu do Maiestatu naszego pozwolilismy, ktory przyiacielskie posługi oddawszy, gdy poselstwa swego odprawowac, azby pierwey list Jasnosci W: przeczytany był nie chciał. A przy boku naszym Krolewskim na ten czas y przednikow Naszych wyższych, ani teszy Tłumaczow sposobnych niebyło, do Warszawy przyiedzie na przyiazd nasz gromadne Panow rady y Rycerstwa czekało koło za sobą iemu przybywać roskazalismy.

Wktorym to Jasnose W: przypominasz zesmy wstąpiwszy po S: pamięci P: Oycu naszym na Xięstwo w: myśli przez Posła naszego Jasnose W: wiadomym vczynie, y starą, przyiazn ktora przez tak wiele lat miedzy przodkami naszemi kwitnęła, oświadczyc, y pokoiu grunt według dawnych zakt odnowic. A oraz ey na Jasze vskarzac się, ktory tenze pokoy wszedszy w Ziemię naszę pogwałcił. Przykład do tego Jasnose W: ze masz tenze Animusz y wolą, do chowania pokoiu y przyiazni stare dawney ktora miedzy Przodkami naszemi kwitnęła, w dzierzenie nęc naszę, Jasnose W: przymuiesz, ktorasmy listem y przez Posła naszego declarowali dla odnowienia starozytney przyiazni y zakt iesze nieszczęsney pamięci Solimanem Cesarzem postanowionych; Jednakoż chociaż to Jasnosc W: wtym liscie swoim, iako tesz y przez Posła swego Szekinagę wszytko pełno przyiazni y pokoiu nam y Xięstwu naszemu obiecuiesz; przecię iednak nieprzyiazną, wszytko z strony Jasnosci W: pokazuiesz. Gwoz tego bowiem ze Abaza przymierze dawne Nieprzyiacielskie zbamał, Posła tesz naszego do Porty Jasnosci Wa: przeciwko prawu Narodowy, przeciwko starodawnym Przodkow zwyczaiom, nieżarasz przysłusł. Postarał się nawet y o to zeby tenze Poseł nasz przyięszony y słuchany będąc bez zesponsu y bez słusznego przodkow naszych honoru posłom należącego odprawiony był; Tatarowie tesz po kilkakrot do państwo naszych, ktorzy ie ogniem y mieczem wypuszczli zemknęli, to wszytko niepokoy, albo przyiazn ktorąsmu Jasnosc W: okazuiesz, ale nieprzyiazn swoią figurnie; Lubo ten, y ci po większey części od Woyska naszego zbici y odegnani byli. Rad to wszytko, Nieprzyiacielska, ztamtąd nam oznaymuią, woyne, bydz obwołana przeciwko nam Woyska zbieranie, y przez Dunay do Wołoch przeprawienie; Czym wszytkim bynamniey się nie trwożemy, zwłaszcza Bogiem, Sprawiedliwością, y zwyciężnemi broniami vmocnieni, barzieyiednak dziwować się nam przydzie ze Jasnose W: o przyiazni y o pokoiu nam pisesz, A wszytko przeciw pokoiowi czynisz, A ozkolwiek my Jasnosc W: nietak winuiemy, iako tych, ktorzy dla swoich prywat swoich woynę przeciw nam wnieśli, y ktorzy swadz tymze sposobem Jasnosc W: iako y brata swego zawiesc zamyślaią; A nietakby nasto wszytko, do Jasnosci twey zdrada dziwie odnosząc, y o dalsze czymby sie pokoy ku spokoiu bamał, y Jasnosc twoię zbamanego przymierza przyczyna bydz czyniąc. Ze się zas skarzą, ze nasz Hetman pierwey do Wołoch aniz Abazy do Ziemie naszey wszedł. To lubo by prawda była, gdyby byli przyczynę iednak Jasnosci W: przelożyli, baczny rozsądek według wrodzoney wstrzemięzliwości y słuszności Jasnosc W: wydałby był; Aby iemu bynamniey nie nie winni. Woysko bowiem nasze, Tatarzy, ktorzy przeszłego roku Krayny nasze ogniem y mieczem spustoszyli, vchodząc ich do Wołoch gonieło, vciekaiącym lupy y więznie odięło; A naostatek bez szkody y krzywd Wo-

z Wołoch wystąpiło. Zaczym to obronie słuszney y godney przypisać, aniżeli nieprzyiaźni za-
dney było. A co strony Tatarskow Jasności W na gruntach zbudowanych do akcie odno-
sili, to iako nieuzasadniony wymysł był, y jest, wiszo Jasności W: wiadomo. gdyż z żadnych
na gruncie Jasności W niemasz, a zgoła które na naszym gruncie wystawione są, bardziey dla
obrony y nayazdow, aniżeli dla mieszkania sbudowali, takiego. Jako o tym Wielmożny
Kasztelan Krakowski Woysk naszych generalny Hetman do Wielmożnych Wezerow szre-
bokopisał. I do tego pokoiu buntownicy, niesłusznie na Kozackie na Morze zabiegi przed
Jasnością W nawrzekaią, gdyż to iawna rzecz, że ten stek ludzi, że wszystkich niemal nas
rodow zebrany a rozboiow przyzwyczaiony, nieraz od nas y od Hetmanow naszych we-
zwany bywał. A ieśliż do klupy swey niedoskonale wprawiony jest. Tatarom to przy-
pisać którzy y Hetmany nasze od zawsetney sprawy przeciwko nim odmawiali zabiegami
swemi. Onisz tę kupę swowolną, rozmnażaią gdy Ruskim, y Polskim Mieszkańcom
żony dzieci, zabawszy, maiętności y wioski spaliwszy onym Kozacki żywot przyiąć
przymuszaią. To tedy y innych wiele rzeczy dato, z prawdziwie do Jasności W: podaią.
(którzy w niemniey sobie iako y nam nieprzyiacielmi są) a bowiem przeciwko sprawie-
dliwości, prawu Boskiemu y ludzkiemu wojnę chcą wprowadzić, tego się powodzenia ich
spodziewaiąc, które przeszłey wojny widzieliśmy. I któżby się innego spodziewał,
gdyż tak wiele wiekow doświadczenie ukazuie, że się y wojna Bogu niepodoba, między takie-
mi narodi y zawsze ci upadaią, którzy do niey przez złamane przysięgi, przymierza, przysię-
gne, iaką dali. O Waiasnieyszy przodkowie twoi dobrze rozważali, y dla tey przyczyny tylko to
zwycięzkie chorągwie swe po wszystkim świecie rozciągali; Królestwu iednak Polskiemu
pokoy dali zawiązkąc snadz praktyką y Religią swoią. Że tak długo Ottomański dom
cały y kwitnący będzie ma, póki przyiaźń y pokoy z Królestwem Polskim, świątobliwie trzy-
mać będzie. Przetoż Jasności W: należy uiedzieć komu ufać, a leda baykom y zdradliwym
radzeniom a radom przewrotnym od Starozytney przyiaźni y przymierza, a tym to
przodkow swoich odwodzić się niedawać. Nie wzaiem ani starozytnym gardzimy po-
kojem, ani tesz wojny się bękamy, które szczęścia Bogu pomocznemi wkrótce vfaiąc przed-
tym gwałcicielow przymierza zwyciężalismy. A takżeśli Jasności twoiey miła będzie przy-
iaźń ta która, przodkowie nasi trzymali y my nas Jasność W do niey chcemy poznawać, y stawać
się będziemy, żeby y Tatarowie według pakt sprawować się mogli będą zwykłego
zarobku dochadzali, y Kozacy w wzwyczaiu trzymani byli, a więcey o Zabiegach na morze nie
pomyślali. Na ostatek gdy w tym wolą Jasności twoiey wyrozumiemy, y rzeczą, sama
vmysłu Przyiacielskiego doświadczemy. O srzodkach y sposobach odwrócenia przymierza

pomyślemy, a dobrego Sąsiedzewa pokoiu przyiaźni praw z Jasnością Wstała, y uprzeymą, wiarą bronić będziemy. Tylko żeby od tak gruntowniejszego y statuczniejszego przymierza aniżeli do tąd było, sposob był wynaleziony. ktory ludzi ledaiakich fakcye zdradliwie według woley y zdania swego rozrywali. Albowiem maią drzy Monarchowie wolą, iawną, y oczywrzystą, nieprzyiaźń, aniżeli sztuczną, y iako trzeźwą na ladą nowinkę, chwiecającą się fakcyą przymierza wiarę. Ostatek urodzonej Szechinagą Jasności twey przełożyć, ktorego całozdrowego iako nayprędzey mogło byćz do Jasności W. odsyłamy. Życząc przytym Jasności Waszej długo trwałego zdrowia od Boga Dzwaniec 24 Lipca Anno 1631

Przemowa Jeźo Pana Sobiewskiego Starosty Czasnostawskiego, na pogrzebie Xiążęcia Jeźo Zbarawskiego Koniuszego Koronnego. *)

Znaczeten był w swoich zabach dobrze wyiawiony ktory ono napisał, Curatura, Locumtur, Magnes seupent, ktoby człowiekowi odeymować chciał affekt, zawarzyć mu y człowieczeństwo wzięć musiał: Jest to iego druga vmbra ktora go we wszystkich sprawach prosequitur, tak wpociechach iako y wzalach ciężko się od tego cienia vmknąć, bertom Krolewskim, trudno bulawom Hetmanskim, trudno nayważszym stołkom Senatorskim. Prawda że ma vnas rozum swoie stanowienstwo, ale y temu podczas iakoś się chce rebellizować, kiedy żal swoią, ciężkością, gorzey aniżeli naycięższą niewolą, zmysły nasze przyćmione. Jusz tam łacnéy spiritus, o stłuporem aniżeli o facundia, łacniey o łzy aniż o słowa. Tosz się każdemu z Wm Mć PP dzieie ktorzy się tu do tego opłakanego Aktu, stawić raczyli. Wspomniawszy bowiem sobie kogośmy dopiero ziemi oddali, cośmy w Oyczyznie stracili, y emente tota Resp: a ktoreż na to serce było człowieczе było nieskamienie. Dałby to był Bog, aby ten Xiąże swym życiem, z temi wysokiemi cnotami, y wielkiemi zasługami swemi mogł się nam ustawicznie przypominać. Ale czego sobie Niebo vendicauit, a ziemia y nasza ziemi Oyczyzna nasza godnego go niegodna była, chociażbyśmy o nim zamilczeli, owszem snadnie te prowinuje nasze nieustawaiące w animuszach, wpiorach, języcach, ludzkich pamięć, tego godna godziwobeym, swoim na przykład, cieszyć się oczekuiąca, bez tych, znieyszy wiek przedmiszemi wiekami nieprzestanie, zaiyrzec go nam z dziś sera gosterias będzie hoc seculo, to było w oczach naszych breues et infausti amores; Wiemi za to dobrze sprawy, cnoty iego wyliczać nie iest mysza, iedno y w oyczyznie naszey y wkażdym z nas sto, gie rany odnawiać, a nayprzod we wszystkim wpozostałym bracie Xiążęciu Jeźo Zbarawskim P. Koronnym, ktory dimidium animæ, ba rzekę więcey iakoby siebie samego straciwszy bedzie ma vmierać niepomaga. Lecz zmarłych ludzi wielkich, mysza od nas wdzięczność goiska, niemoże, iedno gosciejkow y wielkich dzieł ich lubo to gorzka recordatio, tosz y ta rzoddaie tey cnoy duszy przyiaźni. A łacno to pomnieć, co wiek świeży pamięci y prawie przedoczyma naszemi iesze iest, krotki ten według zdania naszego y potrzebny Xięcz wot iego. Amen.

* Skawca polski ... Jana Disarskiego
Kalisz 1668 k. 1. str: 15-19

niszego niebyło nic iakiejś ku Panu miłości, ku Oyczyznie perfectus actus, każdego z Wmm
vtrumq; tuem znał, była dziedzieczna y od onych zacnych Xiążąt, y wielkich Boatyzow przodi
kow swoich zawzięta w Rycerskich sprawach dzielność, ktora y osmiadziesiąt za Michałem do Mul
tan, osmiadziesiąt z Krolem Jeźd w Moskwie pod Smolenskiem, osmiadziesiąt na Onyski przeciwko
Dessiegierowi Saldze expedicieyi y teraz na tey Pruski wszednie tam z pułkami ludzi swych a
wprzod osoba swoia y zdrowiem swoim odważnie stawał. Wiedzieli było y na niszych wszyc
tu Tatarskich, tu Kozackich expedicyach okrytemi Chorągwiami do Obozow wchodzące Krola
Jeźd, y ludzie iego rozpoł zwodzi Xiążęcia Jeźd P. Krakowskiego z ktorym on raro ba prima
tych wiekow exemplo obroznego samego co i wz nim rozdzielić żywota nie nigdy dzielnego
niema. Wiadoma Wmm wszystkim dexteritas iego w sprawach Rzp. A chociaż nie niszego
niebyło dosyć na owych dwoch expedicyach, iednej zdalonieyszy z pod Smolenska na Turzyn
do stołecznego Woyska. A drugiey zaś wiezy do Mustafy Cesarza Tureckiego, obie na sobie
nosiły całość y sławę Oyczyzny, zdobnierza victoriam insolentem y skobysiac od pierwszego
szczęścia y od nadzieie nowey oderwać przyiaciąg nie do Rzp służby zawrzad disciplii;
nam temu to własnie przystało, to iest ze rozodwlokliwości, rozrostności, praktadnosci; Ziaka
zas na Tureckiey Legacyey Magnificentia, tam starał nagatrzyć się Konstantino;
pol, y po obrzadzien zpodziwieniem wspomina iaką, rozmyślną vkazał, nasłuchali się
Wezerowie, Baszowie przednieyszy Pyzani, iako wiawne niepospieszeństwo mier
tos perfidia Instrumenta tych co tam na ten czas rządzili zdrowie swoie dla Oyczy:
zny dewouit. Sama rzecz mowi na Seymikach, na Seymach cosmy za Czuem służyli,
y komu się stawił wolności sorte Oyczyzny naszey herow narodu naszego. A gdy:
bys serafę swoię ozuła, a pewnie wznasz, czuiesz, niepłakał, ale wtedy bys mogł, gdy
się, to columen twoie waliło, bierzec było a vmieraiącego iako iedyne Asylum swoie
vchwyciwszy się, cos podobnego onym słowom mowił. Non te dimittam donec moriens
benedixeris mihi. Pewnem ia tego że iako cię za zrzodła piastował, tak y po śmierci
manes tego bam się dostawszy, gdzie przy innych cnotach Integritas wieczne mas swo:
ie domicilium vpascei tu nieda poki Izba poselska stać będzie, a bodaj poty stała po:
ki Oyczyzna nasza słuchała głosu iego onej siany y Cquestris Orchinis szranki
bodaiże tak szczesliwe były, abys samego straciwszy, przynamniey genium iego, wna:
stępuiących po nim na te mieysca ludziach zachowywała. Oddaty teraz Oyczyznie
na Seymie przeszłym Torunskiem ostatnią, a prawie łzyniecim vocem, y śmiele rzecz
mogę, bowiem go a niż kwartana także w Oyczyznie czasy y za niedbane zdrowie
rady iego straciły ba bodaj niedomorzyły. Cworzgola wszystkich M. M. R. P. amissu

bonum vznamy a virtutem sublatam ex oculis quæremus minidi. a Przyiazni fandorem y stałeczność iego ziakoymoia gorzkoscią, bo w Europie takich przyiaciot wspomnieć muszę, mogł się kaz dy dotey przyiazni zbiegać bespiecznie mogł się, sobie za naydroszszy skarb szacować, y co skrzętnie przy wielu vbrapieniach swoich co tylko szacował, tym się chlubił, że iakies gos miał szczodrego, Każdy pewnie wtey Oyczyznie naszey, wszytkie amanitudines swoie rymby, Słodzieć mogł, że kiedy Xiążęcia Zbarawskiego. Koniuszego Koronnego miał przyiaciela. Dalmute, był Pan Bog za żywota taske, kto iedno gornał go zawarego y miłować musiał, y posmierci to szczęście ze vrgente minitia nieczyiecz wiek wspomnie, ktoryby go zatłwać niemiał, obroci tylko vszy na wszytkie kąty tey ko, rony taco vsłyszee iednostayne. iusticia iednogłosami. rzeczą, drudzy chanissimis etiam cignoribus radzibym gdybym co podobnego tak niewszacowaną szkodę, odkuzli. Zostaiąc X. Jeymć P. Krakowski w nieutulonym y żywotnim żalu swym przy tak gorzkim Akcie niemałą, na sercu swym vlgę, czuie widząc tu Vmm. MM. PP. zgromadzone Dziękuie naprzod JKMć PWMć że iako za żywota cnotę, brata iego, ktora zawsze miał w contaminatam miłował, taky zmarłego kosciom taske, swoie, przez Vmm. MM. P. Woiewodo Krakowski oświadczyć raczy. Niech P. Bog tym samym JKMć, tę bemignitatem nadgrodzi, aby tak wolnemu Narodowi panuiąc, na podobnemu Cnes, za panowania swego patrzał. Dziękuie Krolowey Jeymć PWMć że wdzięczna będąc wiernych, prawdziwych y odważnych służbiego, ktore przez wszytek wiek JKMć oddawał taskę tę swoię przy tym żałosnym Akcie przez Vmm. MM. P. Podczaszy Koronny oddać raczyła. Miat zniego MMć P. Mieczniku Koronny Krolewicz Jeym Władisław całego y życzliwego sługę, nie stracił ale siła sobie tą miłością pozyskał Krolewicza Polskiego godną, na tym tu placu żałosnym przez Vmm. MM. P. oświadczoną, ktora obowiązany Jeym P. Krakowski vnizemie JKMć dziękuie. Dziękuie y Vmm. MM. PP. wszytkim, ktorzyście się tu dotey ostatni powstawi temu tak zacnemu ciału stawili y ostatkowanie mu iednego brata pomogli. Dziękuie y tym Jchmm. ktorych iednak dla niesposobnego zdrowia, y dla rożnych zabaw stanąć się niemogli. Że przez przyiaciołi swe y zmarłemu affekt nieodmienny y pozostałemu X. Jeymć całą chęć oświadczyli, starać się, o to X. Jeymć zkazdey mi ary będzie, iako ten ktory Jacrosancte cokolwiek amicitiam vnię, a będzie ludzkose

kazdemu z Wmm M. M. P. wszelacznieyszych da P. Bog okazyach odsłużyć
mogł. A teraz zaiechu Pani Wmm swoych M. P. abysmo zniem zgodnie y wolontarie
rzeczyli.

Oddawanie Pieczęci Wielkiey Koronny, przez Wielmoznego
Jego Pana Dobiesława z Cieklina Cieklinskiego Kasztellana Czecho-
wskiego. Na Seymie w Brzesciu Litewskim dnia 29 Marcy Anno

1653.

Powraca nazad do szczodrobliwey W. K. M. P. M. M. ręki przed lat dwiema
circiter powierzona, fidei, Virtuti, in Deum Patriam y Mtem W. K. M. pietati et
religioni Jasnie Wielebnego Jego M. Xa 28 p. Wielką pieczęć a powracaiąc,
obiezanganii per conditionem mortalitatis derelicta, ani ab indignitatem
officij, albo po wzietych W. K. M. Dobrodzieystw ingratitudinem odebrana,
ale iakoby iusz Wdomu tym Starozytnoscią Familiey y fide ku Panom y Oy-
czyznie meritis na wszytek Europeyski swiat sławnym y zacnym consumato
et perfecto opere, dalszey progressi nescia, Fencito W. K. M. Krolu do sprawiedli-
wego W. K. M. P. M. M. szafunku powraca kleynot; ktory gdy beneficia W. K. M.
na wiernych wdzięcznych y zasłużonych wiane poddanych obsignat, resignat
oraz W. K. M. fideles subditorum animos, haec duie serca, Krew y substancye onych W. K.
M. insignorat y pieczętuie. Ta to iest iedina Throno wa Mtto Krolewskich trwier-
dza, ktora securos vitae wszytkich czyni Monarchow y bespieczniejszą gwardią
obstawia, gdyż ich tuetur turba clientum, anizeli gdy obsidet turba miletum. Vza-
trzył to y ten ktory powiedział, ex omnibus Imperantium, nullum ad Imperii
stabilitatem est firmus magis quam necessario Instrumento Iustitia distributiua.

I niechay tu wielcy Monarchowie hereditate Panstw y Krolestw iako chcą
vitum esse, niechay absolutis Imperiis chełpią się, niechay pochlebni Maiestatow
censores wrzeczą Krolom Panom W. M. Iura Mtis, ze absolute swobodnemu Narodo-
wi, legibus et Sacramento Iuris Iurandi, sobie Imperare niemogą; Ja rozumiem
ze każdy z Krolow Panow Naszych plenum Ius Mtis ma y Senatus lubo legum
cancellis circumseptus Imperare swobodnemu Narodowi może gdy to w szafunku
ma, czym bez surowego y nienawistnego wskazania wszytko to chce mieć y pozy-
mać u wiernych poddanych swoich może. Bywało to tam kiedys, ktorego dzi,

sieyszy maią sfriati Politicy, na zgubę, albo niesławę, Panow swoich informando do szarzywa-
nia, Caligula sympbolum, Że Regnat qui stultè metuit y odia, qui timet, regnare neseit. Tym ma-
kuią, absolutum Dominium affliccat quod libet Iuseasq; czuiet. Ale iako wielu discipu-
low swoich peruersi Doctores in præcipicium trahere; Iam tem Symbolista, Ktoremu
gdy Hæreas szepnął, populus insultando dicebat, tu unam seruicem populus Ro-
manus ut haberet optabas, et tu unam habes, nobis multa manus może być za exem-
plo. Itoć to Maiores Nri, gdy szerokie y samym niemym bestyom pozadanej wolno-
ści rozszerzać granice chcieli, gdy Panow swoich pevnes niamabyles mieć chcieli, o-
nym Iura Mitis Iniudiosos titulos, iako Ius signandi nummi Ius indicendi belli, ha-
buendi absolute de bonis et capite ciuis odzieli, wiedzą ze Iniusa nunquam Impe-
ria retinentur diu.

Do samo tylko per quod populo cari et amabiles reddantur, Insigne Iusti-
tiæ distributiuæ, onym zostawili summum Mitis et absolutæ potentiæ titulum, doć dobrze
antiquitas na Marmorze in Foro Traiani znalezionym napisała. Potentissima do-
mi Principe liberalitas et clemencia. Za liberalitatis WKM P. M. Mciwego do-
dotauit WKM P. M. Skarwi, wiernym, czułem Kiecznarzem Iego K. Miłości Biskupa Inf-
minskiego. Ktory to Wielkiey Kiecznej od WKM odebrawszy beneficium czułego Kie-
czetarza przyiąwszy officium oraz wziął fortunarum, famæ, vitæ, nawstatek WKM
curam y zawsze to usiłował, iakoby puścinszy się na to prace y curam Reip. burzliwe
we morze trzymał się owego kompasu na ktorym napisano. Vox populi vox Dei
esto. Widziałes WKM przy wysokiem Urodzeniu iego, niska, Maiestatu swego
Obserwancyą, notowałes in conciliandis subditorum animis, iako to niest vrzędu, sem-
per aliquid erga Imperantes querulum, iego czułą na miłość, solicitudinem, Zna-
wałes z Expedicyałach y concludowaniu Seymow dexteritatem; także to może, iustè o
zacnym tym Kiecznarzu powiedzieć, co de Mitgrippa Velleius napisał. Vir
labore, vigilia, periculo inuictus et per omnia extra dilationè positus; consultis q;
facta coniungens. Słyszałes WKM w Radach Sententiæ grauitatem, y ktora
dziś na Dworach Panskich rzadko, a iest Principum, Pharmacum, Veritatem.

Tymeła in foro cancellario Iustitia obtinebatur sine præmio æquitas, także
lubo w zacnych gratice zasłużą, nie nieczyni omnia tamen ipsius grata habebuntur,
owo zacnego nieopuszczał negotium, sine sago, sine toga gerendum, cui from-
ptum non admoueret manus, na każdym miejscu memor Officij, memor WKM

beneficij, które ij teraz lubo non propriore, iako sobie życzyć, bożle zdrowie. Jeżli przyjdzie mi niepozwoliło, ale sercem ij candido pectore en hoc Reipub: Theatro, wyznawaiąc przez mię, za nię, vniżenie W.K.M. P. M. Mciwemu vniżenie dziękuie, et vitam et fortunas et sanem et sanguinem W.K.M. P. M. Mciwemu usui deuouendo ad ij consecrando.

I iako Primum et Principem w Oyczyznie tey naszey kazałes mu W.K.M. za, sieselocum, wyżsokim cnotom iego ij mentorum ku Naiaśnieyszemu domowi W.K.M. wystawiwszy Memnezinon tak vsiłowac będzie, aby Primus był w wyświadczeniu czasu kożdego winney ku W.K.M. vdzięczności; Primus zdrowemi ij wiernemi radami, bez których żaden Throny Korolewskie, vtwierdzał Maiestat W. K.M. pomagał W.K.M. athsentiam hoc brac ij pieczętowania ciężka salutem powierzo, nego od Pana Boga ludu, dźwigać onus, wiedząc że res magne magnis Jehuvazibus egent. A co iest wyżsokiem Ducha Bożego nayksztownieyszy, kakb fidus consiliarius, bożych niekiedy po wszystkiey Cnotkie, iako Jonineus świadczy, szukał Ludowi, cus XI Król Francuski, wtakim kożdemu Monarsze zbroić się, potrzeba, takich ij wszędy znaydować. Nieiestże Oyczyzna nasza nieiest w takowych niepłodna Synow, bij tylko peregrina illa hasta, cui honores et benemeritorum premia subsequuntur, virtuti nieszkodziała. Nayidziesz godnego Pieczętarza ij Konsiliarza do którego, gdy to (które dnia dzisieyszego Jemość Xiądz Arcybiskup plenus gratia et benedictionum) wraca Krolestwa Polskiego Insigne, szczodrobliwa ij equa premiorum dispensa, trzy ręka W.K.M. przenosić będzie, życzy on sobie applausus totius Reipub: Ley, szec, które niekiedy w Vszach Karoli Magni misonyit. Datum est z grod Pabia, nicum Populo, dedisti, si facis ut Pabia sit Idoneus.

Instrucția na Seym walny dwuniedzielny w Roku 1650 3 Decembris

Po tak ciężkich które Pan Bog na tę Rzpltą, przez te czasy dopuszczał Paroxizmach, po wielkich a przeszłym wiekom nigdy nieprzymiotnieyszych klęskach, po opłakanych kożdemu Oppoza, wszy od sług Bogu poświęconych świątnice iego, stanowi ij wiekowi czasach; gdy Jo K.M. P. M. Mciwy solicita quidem sibi, ale raza mi szym Monarchom, z własnego hac temporum tempestate, felicitate wszystkie burze ij nawałności pod Zborowem rospę, dźwigszy mitego ij pożądanego Pokoiu światłem nas oświecił, Tego był rozumienia ij o to Nayuyższemu nad wszystkiemi Maiestatom Maiestatowi, ofiarnych iako wszelkiey pobożności zwierciadła Pan modłach swoich supplikował, aby vindicem manum suam, która, nad ludem swoim a J.K.M. powierzonym od niego extendowała

wiecey niewyiezdzaiąc; ale miseverus tandem populi sui one y zawsze gnał, y zachamował, a iusz pozwolonego za szczęściem JeKM dał zażywać pokoiu: Byłu iusz tego dowody dobre, kiedy Kapłani y słudzy Boży ad Sanctuaria albo profanata, obywatele wygnani, do Maiętności poddani ad obsequium suum reddebant: ale snadz że albo one ieszcze za grzechy nasze Bogu niedosyć uczynieli, albo niewdzięczni onego na nowe zarabiamy karania; bo tak znowu nowe Rzpltą, że wszytkich stron obtoczyły niebezpieczeństwa, że iedlim tempestiua non adhibebuntur remedia, iusz extremo periclitari musi; które wczesnie JeKM P. N. Miłuiąc, iako ostrożny na wszytkie strony Pan y dobrotliwy Oiciec opatrując, lubo by nieczuł tego, co mu Rzpltą wręce dała, omnium imminentium periculorum remedium, Seymu dwunadzielnego składać, ale raczey oczekać czasu Ordinaryinego sześcnadzielnego żeby iednak żadna neglecta Reipub. in casu storzey Boże periculi, culpa przy JKMci P. N. Miłuiącym niezostawała, iako maią dremu Medikowi, który salutem Reip; na swoich rękach dzwiga, przychodzi tego pozwolonego sobie farmacum zażywać wczesnie nesia medicina labantibus vndique Reipa ori nibus magis officias, która ratunkiem miała bydz. Podaie tedy wmć naprzod pod uwagę JKMci P. N. Miłuiący to wszytkiego salus Reipub: dependet, przeszła z Woyskiem Zaporowskim tractacią, seymem przeszłym st, twierdzona, że iako obywatele Woiewodztw tameczuych, o niedosyć uczynienie, y nieoddanie sobie posłuszeństwa poddanych; tak Woysko Zaporowskie przeciwko obywatelom tameczuym, y wielu inszym osobom po sławiczne do JeKM donosza, querimonias, za któremi iedno zuruszenia postanowionego przez JKMci P. N. spodziewaćby się, pokoiu potrzeba; Żeby tedy ad amouendas, omnes querimonias, et suspitiones, sposobnaby ym Seymie był obmyślony, a pokoy swiętey vgruntowany; za ktorymby secura naprzyszłym zostawała Rzpltą, a żadnych ad nouos motus et turbationis dissidia niebyła okazya, za dac JKMci P. N. Miłuiący raczy; podaie y to do wiadomości wmć JKMci P. N. Miłuiący, że iako Han Krymski, pod Zborowem zawarł przyiazne pacta, tak onych statecznie doczymuiąc, gdy wstyszał, że Posłowie Moskiewscy z nieslusznemi a prawie arrogan tibus conditionibus przyiechali do JKMci zapewne omilki przez ludzie prywatne poczynione, vpominaiąc się Smolenska y wszytkich Zamkow Siewierskich, y wielkiey quoty pieniędzy. Piał się o to Han Krymski y przysłał do JeKM vocando in societatem armorum y ofiarniąc się JKMci; upatruiąc iednak JKMci niepewny ten domowy pokoy, y ze zlada przyczyny co raz nowe wszczynaty się motus: a tym czasem Posłowie Moskiewscy vsta pili, z swoich pierwszych propozicyi et ad mitiora descenderunt media, satisfaciunt, potwierdzie dawne zniui pacta, pewne puncta Seymowi zostawiwszy, które iako przykrudniey szym są, tak teesz łatwo pewnego zbawiennego stroną obiecowali pokoiu, chcąc JKMci pro Paterna sua solicitudine wszytkich stan tey Rzpltey securitatem opatrzyc, a osobliwie żeby Practaty Szwedzkie

iusz tandem aliquando do skutku przyszły. Po przeszłym Seymie wydał listy swoie do Pa,
now Mediatorow, aby czas pewny tych Traktatow miedzy sobą namowiwszy, o nim oznaymi,
li JeKMci; A ze od iednych są responsa, ze się zsobą zniesc obiecuią, od drugich ieszcze
niemasz, dla tego tesz niemogło do tych czas przyjsc do tych Traktatow; Po iednak JKMć
PńMć podaie do wiadomosci Wmm ze za tak szczupłe solarium na przeszłym Seymie pozwolo,
ne nikt się niechce ani z Koronny ani z W. X. L tey functiey podiąć. Zaczym zdaie JKMć
raczy Wmm abyscie vważywszy odległosc mieysca, y koszt bez ktorego bydz niemoze, słuszną
Panom Kommisarzom y proporcionalną obmyslili summę, wziąwszy przedsie przykłady niższych
Państw y Krolestw; ktore auerten do sumptus et incommoditates, ktoreby Woyna afferre mogła,
minori compendio per Pacis remedia et Tractatus to odprawuią; azie niezym prędzej wszytkie pe,
ricula od Krolestwa każdego, y Państwa auerti niemogą, iako legationibus, frequentissimis ad
vicinos Principes renouatione vel confirmatione foederum, ze ze v nas pod te czasy niebyły; dla te,
go tesz tot calamitatibus vndiq; implebamur. To zas bez kosztu bydz niemoze, y skarbna to tru,
dny, bo wielka wyma przez to do zapłaty Woyskowey, ze nigdy zupełna dosyć niemoze, nikt zas pro,
priis sumptibus odprawować tego nechce y niepowinien; Żąda JeKMć raczy, abyscie Wmm iako na
przyimowanie od postronnych Panow czasu, tak y wyprawowania do nich, y osobliwie bez kto,
rych się Rzpta obyść niemoze kosztu obmyslili, lepiey rozumiejąc minoribus sumptibus, magna bel,
la et pericula auerteze. Iako wiele ludziom we wnętrzne y skryte choroby nayniebespieczniejsze y do u,
leczenia trudniejsze są, niż powierzchowne, in corpore Reipub interna mala, nierownie periculosiora et maio,
ri discrimine Reip iurantur, niżeli te ktore ab extra przemunt. Doznała tego po tak wiele razy Ory,
zna nasza gdy przez niepłaconego Żołnierza do szkodliwych zwad y szkod przychodziło, gdy licen,
tia militaris occasione non solectorum stipendiorum wodze rospuściwszy, a libere grassando więcey szko,
dy Rzpltey nisz nayzbożnieyszy nieprzyiaciel przyniosła, ale teraz osobliwie malum hoc dało się zna
Rzpltey, ktoreyo zadnego mieysca corporis istius intactum niezostawiwszy ipsa viscera et gene,
dia exedit et sanguinem exusit, niet trzeba tego szerokiemi słowy Wmm opowiadać, bo ktoż iest
kogoby ta calamitas niedotknęła, nietylko duchowne, nietylko Rzpltey, ale y szlacheckie same do,
bra doznałey tego, skwierk vbogich ludzi et gemitus a zaz nieprzebiały samych Niebios,
a podobno tesz vkłonem Diuinam za sobą pociągałey pociąga. Gdy zas do Komissiey y
zapłaty Woyskowey przyszło, iakie trudnosci były; wiadomo to dobrze Wmm. A co z tym ze,

11

ledwie nie w maiori discrimine, była Rzpta od swoich, niż od nieprzyiaciela by nie felicitas od JKM
a potym dexteritas Panow Kommissarzow, y praca wszytko to była zsprokoiła; czego wszytkiego przy-
czyna, żołd woysku zatrzymany; żeby tedy, przez Boże recidiwa taka szkodliwa znowu na Rzpta
nieprzyiaciela nie przyszła, życzy JKM abyście nowum tot anteactorum malis edocti zabiegali temu, a wczesnie za-
płacie woysku za krwawe ich zasługi obmyślali; A mianowicie ze niektore Woiewodztwa, wzięcych
na przeszłym Seymie do Pracy podatkow, niepozwolili; Drugie pozwolonych nie wydały; trudno
niepłaconego żołnierza y sami Hetmani w officio et disciplina zatrzymać maią, bo y Sacra fa-
mento militia saluti, zdadza się sobie, gdy zdrowie swoie za Oyczyznę ochotnie zastawiaiąc,
y krew chętnie tocząc, powinnych nie odnoszą zasług; chcieyciesz nowum tantum malum, wczes-
nym zapłaty woyskowey obmyślaniem auertere; Ze per Iniuriam tempore Panowie Kommis-
sarze musieli więcey pozwolić woysku, aby w większe Rzpta, nie vdali trudności, aby nec ex
Instituto Reip; ta Kommissya Seymem była approbowana, iako rzecz słuszną, rozumie JKM tak
o to za, da gdyż to y sam JKM przytaczaiąc nowum maioribus Reip periculis, z niedokończenia tego
wagi. Pozo Kommissyey obiecuie racyą; Niemniejsza ztąd szkoda Rzpty y dupler prawie
periculum imminet, że na przeszłym namowiwszy Powiatowe pieniądze, dla tego żeby żołnierz
in hibernis przy granicy zostawał, y przechodami y stanowiskami niebyło ciężko, Rzpty; siła
ich tych pieniędzy Powiatowych niechcą wydawać, bez ktorych iako żołnierz wygodnych y po-
pustoszałych kraiach ma zostawać; pochodzi to JKM to dowadzaiąc nowum, będzie pewnie musiał ex-
currere na dalsze włosci, a zatym destituetur Resp ibidem, y wrota się otworzą do Incursiey
nieprzyiacielskiey, tedy, tam interna quam externa mala, JKM obstruuiąc; y dla wczesnego o-
nym zabiezenia Seym ten złożywszy, onę tu wprzod nowum przez Instrukcią swoię proponu-
iąc; zadaiąc ante omnia abyście nowum omnem dissidentiam ieśli się iaka znayduie, ale
bo znaleść może chcieli exuere, a to sobie po JKM obiecowali, co się po dobrotliwym Panu a miłu-
iącym Oyczyznę tę, ktorey się vrodzić obiecować godzi się maiori cura et solicitudine JKM
iako salus populi, a całość Rzpty, za ktora, mości tusz ochotnie zdrowie swoie w periculum
y daley wiesz gotow zawsze. Ten cito iest vnuk, Syn, Brat, Swiątobliwych Przodkow Korlow
Polskich, ktorych beneficiis dignitas Reip, auita, felicitate, prudentia, fortitudine longius pro-
uecta, nieustępuie y nieustąpi w niczym, dobrotliwa natura JKM od nich osobliwie wmi-
łosci Oyczyzny; tylko tesz chcieyćie nowum na stronę priwatey odłożywszy, a samę tylko obro-

mę

okrom ktorey gatym Seymie niema bydz nic wiszego traktowano, przedsię wziąwszy, pan amore, tąż studio et zelo, na ratunek Oyczyzny, concurrere wnaszem wmć, ze nieodbiegłych nieprzyiaciół mamy, ale in limine ipso, dum gaudia nieprzysyła, ale wkilkunastu dni potężnie zaraz nastąpować może, znaydziecie wmć ad subitaneas periculas, sposobu, zeby niedoszłego seymowac, kiedy in viscenibus Reyni nieprzyiaciel, mamy, ta obu to augere, czego wzwz potrzebna, JKM rozumie exercitum lubo do tego co iest, po Powiatach miec gotowego, lubo podatki miec in promptu, w skarbie, ze ktoreby prędko żołnierz zaciągniony mógł bydz, lubo wiszy nayprawdziwszy sposob mogłby się znalesc, modo consulatur Reipt, zeby, a subitaneis periculis, od ktorych teraz in continuo metu bydz musi, secura zostawała; Acz wielka, maqualitatem w podatkach tych prawie JKM, podaie to pod wagę, wmć ieslibyy non exbediret Reipt, pomiar wezmie, z ktoregoby skuteczniejsze lubo to w podatkach lubo w służbie woiennej Rzpt, mogła miec prasidium; wszystkie te iednak podaie sposoby JKM, iako wprzodzie tak zgodnie wmć, a mozeli, bydz iaki doskonalszy, od wmć obmyslony, chętnie JKM nan pozwoli. Żąda przeto JKM Panowie, abyscie wmć Posłow obrali wiros maturos et Reipt, status dobrze wiadomych, ktorymby sie hanc securitatem Reipt concredere mogli, dawszy im plenam facultatem w de communi omnium Ordinum consensu in bonum Reipt stanie concludendi, gdyby sa, niektore materie, ktore niemogą, ieno se, cretius tractari abysmie bierzmey nieprzyiacielowi do subiecienia a potym dogodniey okazyey pieczali, niżby się o nich mowic poczęło: Nieprzestaie się tu przypomnieć JKM zasłużonych dobrze tey Rzpty Panow Hetmanow, ktorzy, per communem istam calamitatem, ktora onych naybardziey dotchnęła, ad extremam przyszli necessitatem; Życzyłby JKM iako nayprędszey auxiliatricem podać manum proporcionalnemi opatrzyć vakanciami, ale ze okazuje się niepodawaią, a onilub exhausti nie staną; na vsłudze Rzeczpt życzy JeKMy za nimi desidenium swoie, wnosi do wmć, aby od Rzpt byli czymkolwiek wsparci, poki niepodaią się okazyą ze JKM będzie mogł merita ich debita gratitudine compensere. Przyszłej Rzpt iako onych takowyszych dodatkowszych usług ad bene merendum, gdy obaczą, ze iako meritis takowy, praemiis e'm Rzpt locus. Podaie to y do wiadomości wmć JKM, ze Krolestw Angielskiego syn, od swoich poddanych niaudi, to u wszystkiego świata exemplo okrutnie zamordowanego, przysłał do JeKM prosząc, aby interponat authoritatem suam apud Rzpt, zeby mogł w tym czasu, ktory słusznie wszystkie Krolestwa obchodzic mogł, czymkolwiek wsparto go, y nim Panowie Krześcianscy gonc
quant,

concurrant, aby tym prędzey hereditarium Regnum vindicare, et paternam Iniuriam ulaskawić mogła. Niemoże deesse tak słusznej prozbie JKMci, przy dominiiącej Rzpltej, ze ni ey nayuiższemu ilo casu pod czas woyny Tureckiey, tak Król Jeo Angielski Dziad teraznieyszego sam mi ter dios Principes Christianos nayochotniey, znaczne subsidia, tak czterema tysiącmi ludzi iako y pieniędzmi Rzpltey administrauerat, niegodzi się tylko exhibitum sibi officium, pa gratitudine et officio reddere, zebysmy napotym mniey Panow Chrześciańskich, w podobnych razach do takowey przychylności; Przyzwat zadnych JKMci, iakoniema, tylko teraz większa, publicam salutem, tak niemi niechce bawić vmnim, vnicum desiderium proponuie, ktore na przeszłym Seymie proponował, stanom Koronnym y W. X. L., za wrodzonym zachowaniem Rzpltey, dali sufficientia testimonia Virtutis, ci ktorzy bene meruerunt de Rzplta, daie y sam JKMć. Takowesz desiderium wnosi JKMć za Maiorem Gwardiey swoiey Gozą, ktory przez lat 28 nayrzetelnieyszych expedicyach, tak Moskiewskich, iako y teraznieyszych Kozackich, odważnie sta wał y teraz stawa; Quot spectatores praecipui od samego JKMci miał Virtutis swą, tot re stimoniał, zeby tedy y ten vznat gratitudinem od Rzpltey żąda vmnim JKMć, tym bonum exci tantur animi ad bene facta, y dla tych gratitudinem vznawaia, deterrentur. Przypomina tak że JKMć Kozakow Zaporowskich trzech, ktorzy w Instrucyey Seymu przeszłego przypomnio no było, a wiary swoiey skutecznie dotrzymali Rzpltey; aby takowąsz recompensam Nobilitacyey, ia ko na przeszłym Seymie dwudzey odnieśli Dimitra Gorskiego y Dowoyna. Nieważby Je K Mć ze względu tym słusznym desiderium odemnie zostanie vkontentowany.

Subscriptum Instructionis.

Jan Kazimierz z Bożey łaski.

Dielmożni Rodzie, Vrzędy y Wiernie nam mili. Iuzesmy sufficientes rationes w Instru kcyach Naszych dali, dla czego ten Seym downiedzielny, tubosmy czasu Generalnego szczę śliwego oczekiwane sobie życzyli, składamy; Że iednak po wyiździe Instrucyey naszey na Seymik doszły Nas pewne y niepewne wiadomości, o nieustawaiących brzemiennych zdra dliwych y sprzysiężonego na zgubę Rzpltey, nieprzyiaciela zamysłach, one przez to pisanie Nasze do wiadomości vmnim podaiemy; Wiadoma iuż wszystkim zawarta y nieprzerwana przyiaźń z Tatarami, tak że nietylko consilia swoie in magna confidentia, et maiori secreto z sobą, od prawuią, ale y ad nutum, takież onego iako ten ony ich exequuntur; Doznała tego przez ben czas irreparabili damno Rzpltey, ale świeży teraz dowodem tego, gdy ostrzod pusanowey głos

bonij,

mierzyć iakis do Moskwy, a potym vczyniwszy sobie pretext postanowionego obozu, swoie woysko zgromadziwszy, imbet nieprzyiacielski wszczął na przyiaznego zawsze y brzychylnego tey Rzpltey wnie Jasiada Hospodara Wołoskiego, vmyśliwszy onego zrucić z Państwa, a potym y mniejszych dasia dow nanie dziwszy firmata potentia y do koła nas otoczywszy, iusz in vltimum exterminium przywiesc Rzpą, takosz iuszbuchy dawno złosliwe swoie zamysły do skutku przywiodł, gdyby ieszcze Tatarowie dobrzy od Hospodara okup wziąwszy, a opima preda obłożywszy się do domow swoich nie powrocili; Za ktorym zgromadzeniem woyska Kozackiego, zaraz y ślebs od niego powburzona, furere cepit y kilka dziesiąt domow szlacheckich, ktorzy assecurati pacis do domow swoich powrocili byli, cum vxoribus et pignoribus, z okrucieństwem swoiem y wygnaniem mem; kami wyzabiali; Nierożsiedziałaby się, byśta garsc woyska naszego, na ktora, on się kasab, a pewnieby takiey potencyey nie otrzymała, gdyby tych powrot Tatarow zbak obfitym plonem zamysłom iego nieprzeszkodził; Lecz niekontentuie się zdradliwy we wszytkich postępkach swoich nieprzyiaciel nieroszerwana, tą iedną, liga, szuka co raz rożnych sposobow ad augendam potentiam suam, oppressione vero Rzpltae; vdał się y pod protekcią cesarza Tureckiego, y cum summo ab blausu przy Poslach naszych Posłow od Porty przyiąwszy swoich cum omni sabiectione do Porty wyprawił, y tamże ad commouicanda consilia chowa swych rezydentow; y ale cy to niemniejszy document zdradliwych zamysłow iego, że po wyściu Tatarow z Wołoch, znowu sam aggressus est Hospodara Wołoskiego, y zowarma wymusił na nim, aby corkę swoie za syna iego przyobiecał. Co ieżeli do effektu przydzie iakie periculum exista coniunctione imminent Rzpltej; snadno kozdy rozważyć może; Accedit y to ieszcze, że teraz swiozo Jan Tatarski Posłow swoich do Szwecicy posłał, ktorzy przez Państwa nasze przeiechali, y zumby y ednakowe chali wyiąć się, niechcieli. Ale niemozemy inaczey rozumieć tylko ze Instinctu Chmielnickiego, coneitati y onych przeciwko Rzpltej; aby tak ze wszytkich stron od rożnych nieprzyiaciol dla stractam Rempm; facilius aggredi a zatym opprimere mogł. Juz tedy za takiemi Pakt[illegible] mi y zdradliwemi zamysłami iego, nie mineło, ieno na przyszłą, wiosnę pewnie Kozackiey cum Delhomanicay y Tartarica potentia, złączonej woyny pewnie się spodziewai, z tych czas stron od pogranicznych Sąsiadow, nie bespieczeństwa obawiać się trzeba, ktore wszytkie praeuenire et anteuertere omnino potrzeba, nie dopiero kiedy in visceribus będzie nieprzyiaciel y ze wszystkiem dworem nie bespieczeństwami, będzie ogarnioną Rzpltą, seymowac y radzieć dy czasu więcey nie będzie. Że tedy tak iasne y wiadome nie bespieczeństwa, doniowszy dowiadom

mości Vprzeymierzonych, życzemy, abyście o przykrościach im zabieżeniu sena chcieli mieć consilia,
żeby zas nie po czasie były: Vprawdzie tanta multitudini, multitudini ehy resistere
potrzeba, coby bez Pospolitego ruszenia bydz niemogło, ale iakie incommoditates
z niego, sami to Vprzeymierzeni dobrze wiedzą, zacz tym bezpieczniej raz
ciężko sobie uczynić, a exercitum sufficientem do odwrocenia tych nie-
bezpieczeństw comparere, nisi coram nobis continuo metu zostawać, zko-
sztem Rzpltej, na te garsc woyska storazmy pieniędzy, ad eventus
da ista principia, ale ad resistendum sufficere niemoze
żadną miarą. Ale iakosmy w Instrucyiey Naszey
modum securitatis Rzpltej podali, pod uwagę
samych Vprzeymierzonych, dobrze, tak y teraz
podaiemy, bliższych ubiorów ostrożnie
rzecz consulere: Na Naszey ochocie,
chcemy, gdy będzie przy-
czym niezeydzie, ty
czymy za tym
ow:

Dzalisiu 21 Octobris Anno MDCL.

w Zalesiu 1650

Skanowanie i opracowanie graficzne na CD-ROM :

ul. Krzemowa 1
62-002 Suchy Las
www.digital-center.pl
biuro@digital-center.pl
tel./fax (0-61) 665 82 72
tel./fax (0-61) 665 82 82

Wszelkie prawa producenta i właściciela zastrzeżone.
Kopiowanie, wypożyczenie, oraz publiczne odtwarzanie w całości lub we fragmentach zabronione.

All rights reserved. Unauthorized copying, reproduction, lending, public performance and broadcasting of the whole or fragments prohibited.